

VAŠE CESTY K BEZPEČÍ

ANEB CHYTRÉ BLONDÝNKY RADÍ...

Informačně vzdělávací projekt
Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje,
Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje
a Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje, p. o.

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje 2017

ANEB CHYTRÉ BLONDÝNKY RADÍ...

Informačně vzdělávací projekt
Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje,
Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje
a Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje, p. o.

ÚVODNÍ SLOVO

Vážení čtenáři,

otevíráte brožurku, která je věnována přípravě občanů na různá nebezpečí, která v běžném životě hrozí. Brožurku zpracoval Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje (dále i „HZS JmK“) ve spolupráci s Krajským ředitelstvím policie Jihomoravského kraje a Zdravotnickou záchrannou službou Jihomoravského kraje, p. o. v rámci projektu „Vaše cesty k bezpečí“. Tento projekt probíhá v Jihomoravském kraji již od roku 2008 s cílem seznámit veřejnost srozumitelnou formou s problematikou ochrany obyvatelstva, požární prevence a bezpečnosti občana.

Projekt obsahuje 67 témat rozdělených do 17 kapitol, která jsou kromě této brožurky zpracována i v elektronické podobě na webu Portálu krizového řízení v Jihomoravském kraji – KRIZPORT, http://krizport.firebrno.cz/navody/chytre-blondynky-radi. Pro snadnější zapamatování lze užít i webovou stránku www.chytre-blondynky.cz, ze které budete automaticky přesměrováni na KRIZPORT.

Materiály jsou zde k dispozici ke stažení i dalším uživatelům, zejména školám.

V několika uplynulých letech lze pozorovat vzrůstající počet různých typů mimořádných událostí, které mohou omezit nebo ohrozit prakticky každého občana ČR. Považujeme proto za velmi důležité zlepšit připravenost veřejnosti na hrozby, které nám současnost a budoucnost mohou přinést. Proto si tuto brožurku pečlivě prostudujte a uložte doma na vhodném místě, kde ji v případě potřeby rychle najdete.

Pokud Vás tato tématika zaujala, tak na Portálu krizového řízení KRIZPORT, který průběžně přináší aktuální informace z oblasti přípravy i řešení mimořádných událostí a krizových situací, naleznete i některá témata (povodně, blackout, radiační havárie) zpracovaná ještě detailněji než v brožurce, kterou držíte v rukách.

Jménem všech partnerů projektu Vám přejeme klidné dny bez mimořádných událostí.

Pracovníci oddělení ochrany obyvatelstva
a krizového řízení HZS JmK

OBSAH

Tísňové volání 6
- Čísla tísňového volání 6
- Nahlášení mimořádné události 9

Varování obyvatelstva 12
- Základní informace o sirénách 13
- Zásady chování po varovném signálu 15

Evakuace 16
- Průběh evakuace 17
- Únikové cesty 19
- Zásady evakuace ze specifického objektu 20
- Zásady evakuace z domácnosti 22
- Evakuační zavazadlo 23

Předcházení požárům 26
- Rizika požáru v přírodě 26
- Rizika požáru v domácnosti 28
- Zabezpečení domácnosti proti požáru 35

Chování při požáru 40
- Požár v domácnosti 40
- Požár v přírodě 45
- Požár automobilu 45

Nebezpečné látky 47
- Nebezpečné látky v domácnosti 47
- Únik nebezpečné látky při přepravě 53
- Únik nebezpečné chemické látky z objektu 55
- Radiační havárie 57
- Zásady ukrytí při úniku nebezpečné látky 59
- Ochrana v zamořeném prostředí 60

BLACKOUT 62
- Příprava na BLACKOUT 64
- Co dělat při BLACKOUTu 66
- Co dělat po BLACKOUTu 68

Povodně 70
- Příprava na povodeň 72
- Co dělat při povodni 73
- Co dělat po povodni 76

Extrémní klimatické jevy 78
- Bouřka 78
- Silný vítr a tornádo 81
- Extrémní vedro a sucho 83
- Silný mráz a námrazové jevy 85
- Sněhová kalamita 88

Přežití v přírodě 91
- Rizika v přírodě 91
- Vybavení do přírody 99
- Jak přežít v přírodě 100

Bezpečnost na silnicích 103
- Bezpečné vozidlo 103
- Rizikové chování za volantem 106
- Nečekané situace na silnicích 107
- Železniční přejezdy 109
- Dopravní nehoda 111
- Přeprava dětí a zvířat 114
- Vozidla s právem přednostní jízdy 117
- Motorkáři 119
- Cyklisté 121
- Chodci a in-line bruslaři 124

Cesty do zahraničí 127
- Příprava na odjezd do zahraničí 127
- Bezpečnost na cestách 129
- Rizika v zahraničí 130

Kriminalita obecně 133
- Sexuální obtěžování a znásilnění 133
- Domácí násilí a stalking 135
- Diskriminace a šikana 137
- Vloupání 140
- Krádeže 141
- Přepadení 143
- Výtržnictví 144
- Ozbrojení útočníci 145

IT kriminalita 147
- Problematika sociálních sítí 147
- Rizika informačních technologií 149
- Kyberšikana 150

Kriminalita páchaná na seniorech 152
- Obecné rady pro seniory 152
- Šmejdi a podomní prodejci 154

Kriminalita páchaná na dětech 157
- Šikana dětí 157
- Týrání dětí 160
- Sexuální zneužívání dětí 162

Podezřelé nálezy 163
- Podezřelé zavazadlo 163
- Nález nevybuchlé munice 164
- Ostatní nálezy 165

Zpráva pro obecní úřad 167

5

TÍSŇOVÉ VOLÁNÍ

Tísňovým voláním rozumíme volbu čísel, která jsou centrálně stanovena pro nahlášení událostí ohrožující naše zdraví, život, majetek nebo naši bezpečnost či veřejný pořádek. Přístup k těmto telefonním číslům je nepřetržitý a zcela bezplatný z pevných telefonních linek, mobilních telefonů i z veřejných telefonních automatů. Každý poskytovatel veřejné telefonní služby je tedy povinen svým uživatelům bezplatně umožnit přístup ke stanoveným číslům tísňového volání.

Každý stát používá svá vlastní tísňová čísla, která cizinec mnohdy nezná a při zavolání může mít jazykové problémy. Z důvodu usnadnění komunikace s tísňovými službami bylo v rámci Evropské unie ve všech členských státech povinně zavedeno jednotné evropské číslo tísňového volání. Pro přístup k tomuto tísňovému volání bylo stanoveno telefonní číslo **112**. Jakýkoli člověk, který se na území Evropské unie a některých dalších států ocitne v nouzové situaci a potřebuje urgentní pomoc záchranných či bezpečnostních složek (hasiči, policie, zdravotníci), má možnost toto číslo využít.
Volání za jiným účelem než je ochrana zdraví, života, majetku nebo naši bezpečnosti či veřejného pořádku je označováno jako zlomyslné volání. Uskutečňování zlomyslných volání je přestupkem, za který může Český telekomunikační úřad uložit pokutu až do výše 100 000 Kč, v extrémních případech může být takové jednání klasifikováno jako trestný čin poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení.

Čísla tísňového volání

Jaká jsou čísla tísňového volání v České republice, existují nějaké pomůcky pro jejich snadné zapamatování, kdy volat evropské tísňové číslo (112) a kdy je lepší volat národní tísnová čísla (150, 155, 158)? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

ČÍSLA TÍSŇOVÉHO VOLÁNÍ

V České republice je pro tísňové volání (pro nahlášení událostí ohrožující vaše zdraví, život, majetek nebo vaši bezpečnost či veřejný pořádek) vyhrazeno několik čísel:

- **150** Hasičský záchranný sbor ČR
- **155** Zdravotnická záchranná služba
- **158** Policie ČR
- **156** Městská (obecní) policie
- **112** Jednotné evropské číslo tísňového volání

*Po celé České republice funguje i jednotné číslo **1210 na Horskou službu**. Na rozdíl od linky **112** a ostatních výše uvedených čísel **není volání bezplatné**. Služba je zřízena v mobilních a pevných sítích všech českých operátorů jako přístup na tísňové linky. V českých horách je vhodnější volat číslo s mezinárodní předvolbou, tedy **+420 1210**, protože část horských oblastí už pokrývají operátoři z ciziny.*

JAK SI ČÍSLA TÍSŇOVÉHO VOLÁNÍ ZAPAMATOVAT

Pro snadnější zapamatování jednotlivých čísel je dobré osvojit si malé nápovědy:

- poslední číslice u **hasičů je „0“** – připomíná stočenou hadici k hašení (nebo rybník),
- poslední číslice u **záchranky je „5“** – připomíná invalidní vozík,
- poslední číslice u **policie je „8“** – připomíná policejní pouta,
- poslední číslice u **městské policie je „6“** – připomíná blok na vypisování pokut,
- tak zvaná „sto dvanáctka“ je pak jednoduchým početním příkladem: **„1+1=2“**.

KDY KTERÉ ČÍSLO VOLAT

V každém případě jde o čas. Aby byla daná událost vyřízena co nejrychleji, doporučujeme volat na složku, která má k této situaci nejblíže. V opačném případě dochází ke zbytečné časové prodlevě.

TIP: V případě, že potřebujete zásah zdravotnické záchranné služby, je lepší volat přímo linku 155 namísto linky 112, kterou v ČR provozují hasiči. Obsluha linky 155 jsou odborníci na záchranu při náhle vzniklém ohrožení života nebo závažném zhoršení zdravotního stavu. Pokud tedy hovor na lince 112 vyhodnotí s tím, že je nutný zásah záchranné služby, přepojí volajícího stejně na linku 155.

150 **Hasiči** – číslo slouží k oznámení požáru, výbuchu, živelní pohromy, úniku nebezpečných látek, technických havárií, potřeby vyproštění osob atd. Toto číslo je odbavováno na krajských operačních a informačních střediscích Hasičských záchranných sborů krajů společně s tísňovým číslem **112**.

155 **Zdravotnická záchranná služba** – toto číslo je třeba volat, dojde-li k náhlé poruše zdraví, úrazu nebo nehodě se zdravotními následky (např. neobvyklé tlaky či bolest na prsou, potíže s dechem, porucha vědomí, bezvědomí, křeče,

otrava léky, chemikáliemi atd.). Proškolená obsluha (zdravotníci) radí po telefonu, jak poskytnout první pomoc ještě před příjezdem sanitního vozu a v případě potřeby vedou telefonicky asistovanou neodkladnou resuscitaci.

158 Policie ČR – na číslo volejte tehdy, došlo-li k narušení veřejného pořádku a bezpečnosti, krádeži, násilí, nálezu mrtvé osoby, nálezu podezřelého předmětu (např. opuštěné zavazadlo, nevybuchlá munice). Toto číslo rovněž vytočte v případě závažné dopravní nehody, kterou je třeba prošetřit.

156 Městská policie (pokud je v městě zřízena) – přivolaná městská policie řeší vandalismus, drobnou kriminalitu, špatné parkování ohrožující bezpečnost, rušení nočního klidu atd.

112 Jednotné evropské číslo tísňového volání – toto číslo volejte vždy při závažnějších mimořádných událostech, potřebujete-li pomoc více složek.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Nezavoláním na tísňovou linku při události s ohrožením života se vystavujete trestnému činu neposkytnutí pomoci podle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)*

NĚCO MÁLO O LINCE 112

Zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání bylo nejen pro Českou republiku jednou z mnoha podmínek členství v Evropské unii. Na základě rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu proto bylo uvolněno telefonní číslo 112, na kterém byla do roku 1998 provozována služba informace o přesném čase. V České republice však nezůstane bez pomoci ani cizinec, který není ze států Evropské unie a zná jen pohotovostní čísla své země a jednotné evropské číslo tísňového volání 112 mu nic neříká.

ZAJÍMAVOST: *Věděli jste, že když cizinec v Česku zavolá tísňovou linku svého státu, je přepojen automaticky na místní tísňovou linku, kde jsou vyškolení operátoři znalí hlavních světových jazyků? Systém umí zároveň vygenerovat, odkud hovor přichází a pomoc bude poskytnuta z nejbližšího možného střediska. Platí to ale pouze při hovoru uskutečněném z mobilního telefonu (tzn. neplatí u pevných linek). Naopak Čech, který například v USA vytočí linku 112, bude automaticky přepojen na tamní linku 911, kde mu bude poskytnuta pomoc.*

Další zajímavosti o lince 112 v bodech:

- Technologie linky umožňuje identifikovat místo, kde se volající nachází, a jeho číslo. Volajícího lze identifikovat dokonce i v případě, že volal z mobilního telefonu bez SIM karty.
- Na 112 se lze dovolat bez SIM karty, bez kreditu i prostřednictvím sítí ostatních operátorů (pokud je na místě signál alespoň jednoho mobilního operátora, v zahraničí pak i bez aktivovaného roamingu).
- Telefonní čísla tísňového volání 112 jsou v rámci České republiky hlasově i datově

propojena. To znamená, že v případě přetížení nebo výpadku v jednom kraji jsou hovory na linku 112 automaticky přesměrovány na další telefonní centra tísňového volání do jiného kraje, takže to volající nepozná ani na rychlosti ani na kvalitě odbavení. Tímto způsobem je zaručeno, že se občan vždy dovolá.

- Na toto číslo lze volat i přes zamknutou klávesnici mobilního telefonu.
- Linku 112 mohou využít osoby nehovořící česky – díky jazykové vybavenosti operátorů.
- Každé volání je zpětně dohledatelné – veškeré hovory jsou nahrávány.

ZAJÍMAVOST: *Věděli jste, že s telefonním číslem 112 se pojí významný bezpečnostní prvek, a to k posílení silniční bezpečnosti ve všech 28 členských státech? Jedná se o zavedení systému eCall do aut, který v rámci celé EU využívá linku tísňového volání 112. Všechny nové modely automobilů a dodávek uvedené na trh po 31. březnu 2018 musí být vybaveny zařízením tísňového volání eCall, které v případě nehody automaticky vyrozumí záchranné složky. Nový systém by měl snížit počet obětí dopravních nehod o odhadovaných 10 % ročně.*

Nahlášení mimořádné události

Co je potřeba udělat, než zavoláte na tísňovou linku, co říct do telefonu, aby byla pomoc vyslána včas a na správné místo, a co hrozí za zneužití tísňových linek? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Je samozřejmě mnohdy těžké v tíživých situacích, které se vás bezprostředně týkají, zachovat klid. Pokud se ale v období, kdy vám nic nehrozí, pokusíte zapamatovat základní pravidla hovorů na tísňové linky, pak se později můžete přesvědčit, že uváděné rady pomohou urychlit zásah záchranných složek na vzniklou událost.

PŘED NAHLÁŠENÍM UDÁLOSTI

- Než zavoláte na tísňové číslo, udělejte vše pro své vlastní bezpečí (dostatečná vzdálenost od požáru nebo místa nehody a podobně).
- Pokuste se uklidnit a zorientovat v okolí (obsluha linky bude chtít vědět, kde se přesně událost stala).
- Během hovoru se snažte mluvit pomalu, klidně a srozumitelně.

JAK SPRÁVNĚ NAHLÁSIT UDÁLOST

Hasiči, záchranáři a policisté jsou 24 hodin denně připraveni vyjet a poskytnout pomoc v nesnázích. Každý zásah začíná a končí na operačním středisku. Pro účinnou pomoc při požárech a jiných mimořádných událostech je velmi významné včasné zavolání na tísňovou linku. Tísňové linky slouží výhradně pro příjem oznámení o mimořádné události. Obsluha těchto linek je speciálně proškolena zvládat přijímaní hovorů od lidí ve stresu, jsou naučeni od volajících získat maximum informací potřebných pro vyslání adekvátní

pomoci. Pokud si člověk osvojí základní pravidla této komunikace a pokusí se zachovat při volání „chladnou hlavu“, může tak usnadnit (a hlavně urychlit) vyslání pomoci.

Co je potřeba nahlásit:

- **CO SE STALO** (Je třeba popsat událost, rozsah, počet postižených nebo ohrožených osob. Na základě tohoto popisu se vysílají síly a prostředky jednotlivých složek.)
- **KDE SE TO STALO** (Uveďte pokud možno přesnou adresu nebo popište místo události. Pokud je třeba, popište i nejvhodnější cestu k tomuto místu – v zahrádkářské kolonii, chatové oblasti apod. Podstatné je sdělit, kde se událost fyzicky stala, nikoliv, kde se právě nacházíte.)
- **KDO VOLÁ** (Je třeba nahlásit také jméno a kontakt na volajícího.)

> ***PŘÍKLAD:*** *„Hlásím požár dvoupatrového rodinného domu v Boskovicích, okres Blansko, na ulici Lidická číslo popisné 205“ (vzhledem ke shodným názvům ulic v mnoha obcích ČR je nutné uvádět i název obce, ve které se nacházíte, popř. i okres!). „Jmenuji se Jana Nová, moje telefonní číslo je ...“*

Důležitá rada – **nikdy nezavěšujte jako první!** Operátor se vás může zeptat na upřesňující informace, např. kolik osob je postiženo mimořádnou událostí, kolik pater má budova, v níž hoří, zda je havarované vozidlo vybaveno pohonem na zkapalněné plyny (LPG/CNG), uniká-li z automobilové cisterny nějaká chemická látka a podobně.
Je možné, že vás bude operátor zpětně kontaktovat za účelem zjištění dalších informací nebo poskytnutí dalších rad. Proto je dobré ponechat mobilní telefon u sebe a telefonní linku volnou pro další možnou komunikaci.
Často se stává, že více volajících ohlašuje stejnou událost. Proto se může stát, že vás obsluha linky požádá pouze o poskytnutí dodatečných informací nebo upřesnění informací o události a ukončí hovor. Operátor tímto způsobem zabraňuje zbytečnému opakování stejných informací a uvolňuje tísňovou linku pro další tísňové hovory.

JAK POZNÁTE, KDE SE NACHÁZÍTE

Člověk má kolem sebe mnohem více orientačních bodů, než si myslí. Co nejpřesnější lokalizování místa události má pro rychlost poskytnutí pomoci zásadní význam.

Města:
Ve městech je situace jednodušší. Každá ulice je označena cedulí se svým názvem, stejně tak je každý dům označen číslem popisným, případně také číslem orientačním. V menších obcích bývají domy označeny zpravidla pouze číslem popisným, bez názvu ulice. V některých městech (např. v Praze) existuje číselné označení sloupů veřejného osvětlení. Rovněž lze oznámit blízkost významných budov, jako jsou školy, pošty, kostely, hřbitovy, benzinové stanice, obchodní centra nebo zmínit jiné orientační body

(tovární komíny, zastávky městské hromadné dopravy apod.).

Silnice, dálnice:
Na dálnici je umístěn každého půl kilometru označník, podstatné je rovněž zmínit směr jízdy (např. dálnice D1, 105,5 kilometr, směr z Prahy na Brno). Pokud budete volat z dálniční hlásky, ta je označena, na kterém kilometru se přesně nachází. Silnice I. třídy jsou označeny číslem (např. I/49). Na silnicích nižších tříd jsou značeny číslem podjezdy, mosty (např. 148 005). Rovněž každý železniční přejezd má zezadu na výstražném sloupku umístěno písmeno P a za ním číslo (např. P10708).

Přírodní prostředí:
V přírodním prostředí je určení přesné polohy složitější. Je možné využít turistického značení, nadzemní elektrické vedení velmi vysokého napětí, vodní toky a nádrže. Památná místa (pomníky, kaple), vysílače, rozhledny, železniční viadukty, mosty mohou také posloužit k orientaci v neznámém terénu. Nejpřesnější určení místa ve volné přírodě je pomocí GPS souřadnic (prostřednictvím GPS navigace nebo tzv. chytrých mobilních telefonů).

ZNEUŽITÍ TÍSŇOVÝCH LINEK

Vědomé zneužití tísňových linek je trestným činem. Díky moderní technologii lze volajícího dohledat. **Linky tísňového volání jsou zřízeny pouze pro přijetí stavu nouze**. Záchranáři, kteří jsou vázáni na řešení neexistující události, mohou chybět jinde!

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Pokud osoba uskutečňuje zlomyslná volání na čísla tísňového volání, je podnikatel (například mobilní operátor), v jehož síti bylo takové volání započato, povinen na žádost subjektu, který provozuje pracoviště pro příjem volání na čísla tísňového volání (například hasiči), znemožnit ve své síti provozování telekomunikačního koncového zařízení, ze kterého jsou tato volání uskutečňována.*
Takovéto zlomyslné volání na tísňové linky se může hodně prodražit. Český telekomunikační úřad může uložit pokutu až ve výši 100 000 Kč.

VAROVÁNÍ OBYVATELSTVA

V průběhu života můžete být svědky událostí, kterým se říká mimořádné, protože přicházejí většinou neočekávaně a ohrožují životy a zdraví obyvatel a způsobují velké škody na majetku a životním prostředí. Je důležité, aby ohrožení lidé byli o takové události včas varováni. V České republice je zaveden jednotný systém varování obyvatelstva, který pokrývá téměř 100% všech trvale osídlených oblastí naší země.

Včasné varování obyvatelstva před hrozícím nebo již nastalým nebezpečím je zabezpečeno vyhlášením předem stanoveného akustického znamení – varovného signálu. Základním prostředkem vyhlášení tohoto signálu jsou:

- především sirény,
- a dále místní informační systémy (obecní rozhlasy), které jsou ovládány místně i dálkově tzv. z vyrozumívacích center, tj. převážně z krajských operačních a informačních středisek hasičských záchranných sborů krajů.

Obyvatelstvo musí být varováno všemi dostupnými prostředky, nejen sirénami, ale také náhradními způsoby varování (v místech, která nejsou pokryta varovným signálem nebo v případě poruchy sirén) a to např. ampliony, rozhlasovými vozy, megafony a podobně.

Odpovědnost v oblasti zabezpečení varování obyvatelstva má:

- hejtman na území kraje,
- starosta obce s rozšířenou působností (primátor) na území obce s rozšířenou působností,
- starosta obce na území obce,
- zaměstnavatel vůči svým zaměstnancům.

Zodpovědnost za provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování na území kraje má hasičský záchranný sbor příslušného kraje.

Základní informace o sirénách

Proč houkají sirény, jaké druhy signálů můžete slyšet a jak se dozvíte, co se děje a co máte udělat pro své bezpečí? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

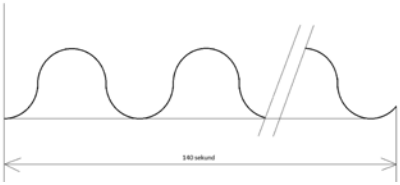
SIRÉNY

Sirény jsou zařízení, jejichž úkolem je co nejrychleji varovat obyvatelstvo před hrozícím nebo již nastalým nebezpečím. Některé sirény (elektronické) „umí mluvit“, tj. po zaznění signálu je automaticky sdělena stručná tísňová informace o typu ohrožení. Obdobně to platí i pro některé obecní rozhlasy (plní funkci místních informačních systémů). Většina sirén je však staršího typu (rotační). Ty pouze „houkají“ a po zaznění signálu není možné prostřednictvím sirény sdělit obyvatelům obce druh ohrožení. Proto je důležité umět rozlišovat jednotlivé druhy signálů.

ZAJÍMAVOST: *Rotační sirény nelze využít v případě výpadku elektrické sítě a neumožňují odvysílat doplňkovou informaci o charakteru ohrožení. Elektronické sirény toto dokážou. Jsou vybaveny záložním napájením a umožňují odvysílat varovný signál i v případě výpadku dodávky elektrické energie.*

DRUHY SIGNÁLŮ

Všeobecná výstraha:

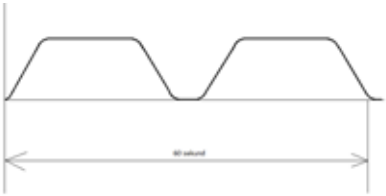
V České republice platí od r. 2001 pouze **jeden varovný signál**, který upozorní, že „se něco děje“ a je třeba rychle se dostat na bezpečné místo a zjistit další informace. Ten se nazývá „**Všeobecná výstraha**“. Tento signál může zaznít kdykoli, v kteroukoli denní i noční dobu. Signál „Všeobecná výstraha“ je **kolísavý tón po dobu 140 sekund** („vlnovka“) a může zaznít 3x po sobě. U „mluvících“ sirén následuje informace o charakteru ohrožení, např. „**Nebezpečí zátopové vlny**“, v každém případě příslušná tísňová informace zazní v nejbližší možné době po odeznění signálu zpravidla v obecním rozhlase, vysílají ji radiovozy policie nebo hasičů nebo také může zaznít v televizi a rádiu.

Zkouška sirén:

Tento signál uslyšíte nejčastěji, a to zpravidla každou první středu v měsíci ve 12.00 hodin. Ověřuje se jím funkčnost systému a také slyšitelnost sirén. Pokud v tuto dobu neslyšíte „svoji“ sirénu v místě vašeho bydliště, nahlaste to na příslušný obecní úřad nebo hasičům.

Signál „Zkouška sirén“ je **nepřerušovaný tón sirény po dobu 140 sekund**. U „mluvících“ sirén a některých obecních rozhlasů je doplněn informací „**Zkouška sirén**“. Zkouška sirén není varovným signálem!

Požární poplach:
Tento signál slouží pouze ke svolání jednotek požární ochrany k výjezdu na zásah. Signál „Požární poplach“ je **1x přerušený tón po dobu 60 sekund**, u elektronické sirény **napodobující zvuk trubky HÓ-ŘÍ, HÓ-ŘÍ**. Požární poplach také není varovným signálem! Při tomto signálu doporučujeme pouze zjistit, jestli se případný požár nebo jiná mimořádná událost neděje ve vašem bezprostředním okolí. Pokud vás neohrožuje, zachovejte klid a nic nedělejte, nebudete-li k tomu záchranáři vyzváni.

ZAJÍMAVOST: *Existence moderních způsobů na svolávání dobrovolných hasičů jako SMS či ADMS (Automatic Message Delivery System, Automatizovaný systém odesílání hlasových zpráv), které neobtěžují nezainteresované občany, mohou občas selhat (např. v noci nemusí členy vzbudit, dojdou s velkým časovým zpožděním apod.). Sirény, spuštěny okamžitě v případě potřeby, tak zůstávají jako prokazatelný a okamžitý způsob svolání členů jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí. Obyvatelé také při zvuku sirény mohou zkontrolovat vizuálně svůj majetek, popřípadě své okolí. Siréna může jednou pomoci každému.*

VERBÁLNÍ INFORMACE A TÍSŇOVÉ INFORMOVÁNÍ OBYVATELSTVA

Tísňovou informací se obyvatelstvu sdělují údaje o bezprostředním nebezpečí vzniku nebo již nastalé mimořádné události a údaje o opatřeních k jeho ochraně.
K poskytování těchto informací se využívá:

- **elektronických sirén** (ty, co „umí mluvit“), takže po zaznění signálu je automaticky sdělena tzv. verbální informace, tj. cca 20 vteřinová informace – uvedena na počátku a ukončena gongem, uložena v paměti: zkouška sirén (proběhne / proběhla, anglicky, rusky, německy), všeobecná výstraha, nebezpečí zátopové vlny, chemická havárie, radiační havárie, konec poplachu, požární poplach,

PŘÍKLAD: *Z důvodu havárie cisterny převážející nebezpečnou látku, po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“ můžete slyšet: „Chemická havárie, chemická havárie, chemická havárie. Ohrožení únikem škodlivin. Sledujte vysílání Českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Chemická havárie, chemická havárie, chemická havárie.“*

- **obecních rozhlasů**, které plní funkci místních informačních systémů,
- **hromadných informačních prostředků** (významní provozovatelé televizního a rádiového vysílání jsou ze zákona povinni odvysílat tísňové informace).

Tísňová informace musí zaznít bezprostředně po vyhlášení varovného signálu.

Zásady chování po varovném signálu

Co dělat po zaznění varovného signálu, kde je nejvhodnější se ukrýt a jak úkryt zodolnit proti vniknutí nebezpečných látek? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

NAJÍT ÚKRYT

Především se okamžitě snažte najít úkryt v jakékoli blízké zděné budově (i tehdy, jedete-li autem, zastavte a vyhledejte úkryt). Budova, do které se ukryjete, musí mít uzavíratelné prostory. Dejte přednost místnostem ve středu budovy bez oken, vyhněte se sklepním prostorám. Některé chemické látky jsou těžší než vzduch a místo pod úrovní terénu by bylo životu nebezpečné.

Není třeba volat dětem do školy a chtít, aby se přišly schovat domů. Zaměstnanci škol mají své postupy a vědí, jak se zachovat. Nevystavujte děti zbytečnému riziku.

Pokud se nacházíte v cizím prostředí, nebojte se požádat kohokoli o pomoc a vpuštění do budovy. A naopak – poskytněte vlastní úkryt všem, kteří jej potřebují.

Pozor – v některých případech se do budov neukrývejte! V případě bezprostřední hrozby povodně najděte vhodné vyvýšené místo (kopec, úbočí kopce). Volné prostranství využijte i např. při rozsáhlém (např. lesním) požáru, sesuvu půdy, zemětřesení (časté např. ve Středomoří) apod.

ZODOLNIT MÍSTO UKRYTÍ

Místnost, ve které se ukryjete, je třeba co nejlépe izolovat od okolního prostředí. To je důležité zvláště při úniku chemických nebo radioaktivních látek. Především zavřete dveře a okna. Vypněte větrání či klimatizaci a ucpěte ventilační otvory a okenní rámy. Nezapomeňte utěsnit i otvor pod dveřmi do místnosti. Použijte k tomu izolační pásky nebo např. deky. Pokud nemáte jinou možnost, k ucpání použijte vlastní oblečení.

ZJISTIT INFORMACE

Co nejdříve se snažte zjistit, jaký druh nebezpečí hrozí. **V žádném případě zbytečně netelefonujte, především ne na tísňové linky!** V případě rozsáhlé mimořádné události se vše důležité dozvíte z televize a rádia – především ČT 1 a ČRo 1 – Radiožurnál, popř. z obecního rozhlasu nebo od zasahujících záchranářů.

Pokud nemáte v budově TV nebo radiopřijímač, pravděpodobně někdo z ukrytých bude mít MP3 přehrávač nebo mobilní telefon s rádiem. Dále postupujte podle pokynů z TV a rádií nebo zasahujících záchranářů.

Pokud to bude možné, zjistěte, jestli lidé ve vašem okolí (soused, lidé v budově, kam jste se ukryli) slyšeli varování. Pokud ne, varujte je a poskytněte jim případnou pomoc. Obzvláště důležité je to u starých, nemocných a neslyšících osob.

EVAKUACE

Při některých mimořádných událostí (povodně, požár, únik nebezpečných látek) může dojít k situaci, kdy je nezbytné z ohroženého objektu nebo oblasti přemístit obyvatelstvo, zvířata, příp. movitý majetek, aby nedošlo ke ztrátám na životech nebo poškození zdraví či majetku.

Evakuace je poměrně složité opatření, které je však nejúčinnějším způsobem, jak předejít případným ztrátám na životech. Je velký rozdíl v tom, jestli se jedná o evakuaci krátkodobou pouze na několik hodin (např. z důvodu výhružky bombou v objektu) anebo jestli jde o vícedenní evakuaci (např. z důvodu ohrožení povodněmi).
Je proto třeba znát správné postupy při evakuaci pro různé druhy ohrožení tak, aby evakuace proběhla v co nejkratší době a bez komplikací.

CO JE EVAKUACE

Pojmem evakuace rozumíme přemístění osob, zvířat, příp. majetku z objektu nebo oblastí, kde hrozí nebezpečí do bezpečného místa.

DRUHY EVAKUACE

Evakuaci lze rozdělit na několik druhů podle různých kritérií. V praxi mohou nastat různé kombinace níže uvedených druhů (např. v případě požáru se značným poškozením objektu, který není okamžitě obyvatelný, se jedná o objektovou dlouhodobou evakuaci apod.).

Z hlediska rozsahu se evakuace dělí na:

- **Evakuaci objektovou**, která zahrnuje evakuaci obyvatelstva jedné nebo malého počtu obytných budov, administrativně správních budov, technologických provozů nebo dalších objektů.
- **Evakuaci plošnou**, která zahrnuje evakuaci obyvatelstva části či celého urbanistického celku, případně většího územního prostoru.

Z hlediska doby trvání se evakuace dělí na:

- **Evakuaci krátkodobou**, kdy ohrožení nevyžaduje dlouhodobé opuštění domova. Pro evakuované osoby není zabezpečováno náhradní ubytování. Opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva nejsou prováděna nebo jsou prováděna v omezeném rozsahu (např. teplé nápoje, deky).
- **Evakuaci dlouhodobou**, kdy ohrožení vyžaduje dlouhodobý, více než 24 hodinový pobyt mimo domov. Pro evakuované osoby, postižené ztrátou trvalého

bydliště v evakuační zóně, které nemají možnost vlastního náhradního ubytování (např. na chatě, chalupě nebo u příbuzných), je zabezpečováno přechodné náhradní (nouzové) ubytování a jsou v potřebném rozsahu prováděna opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva.

V závislosti na zvolené variantě řešení ohrožení se evakuace dělí na:

- **Evakuaci přímou**, prováděnou bez předchozího ukrytí evakuovaných osob.
- **Evakuaci s ukrytím**, prováděnou po předchozím ukrytí evakuovaných osob a po snížení stupně prvotního ohrožení.

Z hlediska způsobu realizace se evakuace dělí na:

- **Evakuaci samovolnou**, kdy proces evakuace není řízen a obyvatelstvo v potřebě úniku před nebezpečím jedná podle vlastního uvážení (vesměs za využití vlastních vozidel). Nelze jí zabránit. Je však nutné vyvinout maximální úsilí řídících orgánů k získání kontroly nad jejím průběhem.
- **Evakuaci řízenou**, kdy proces evakuace je řízen příslušnými orgány od jejího vyhlášení. Evakuované osoby se přemísťují po předem stanovených trasách organizovaně pěšky, s využitím vlastních dopravních prostředků nebo s využitím zajištěných prostředků hromadné přepravy.

Průběh evakuace

Kdo může rozhodnout o evakuaci, jakým způsobem se o připravované evakuaci dozvíte a můžete dostat nějakou pokutu, jestliže se přes výzvu příslušných orgánů nebudete chtít evakuovat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

KDO MŮŽE O EVAKUACI ROZHODNOUT

O evakuaci je oprávněn rozhodnout:

- velitel zásahu (při provádění záchranných a likvidačních prací),
- zaměstnavatel v rámci své působnosti,
- starosta obce (v rámci území obce),
- starosta obce s rozšířenou působností (v rámci správního obvodu, je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více obcí), převzal-li koordinaci záchranných a likvidačních prací,
- hejtman kraje (je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více správních obvodů obcí s rozšířenou působností), převzal-li koordinaci záchranných a likvidačních prací.

KDO JE POVINEN SE EVAKUACI PODROBIT

Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost.

JAK SE DOZVÍTE O PŘIPRAVOVANÉ EVAKUACI

Hrozí-li nebezpečí z prodlení – např. hrozba výbuchu, úniku nebezpečné látky, destrukce objektu, přívalová vlna při zvláštní povodni – dozvíte se o evakuaci z místního rozhlasu. Není-li zřízen, tak z megafonů policie / obecní policie, od zaměstnavatele či správce objektu.

Nehrozí-li nebezpečí z prodlení – např. přirozená povodeň, dlouhodobý kolaps dodávek energií – kromě výše uvedených způsobů se dozvíte také z médií, zejm. z České televize a Českého rozhlasu.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle zákona o integrovaném záchranném systému (zákon č. 239/2000 Sb.) má fyzická osoba „povinnost strpět omezení vyplývající z opatření stanovených při mimořádné události a omezení nařízená velitelem zásahu při provádění záchranných a likvidačních prací“ (což se týká i evakuace) a za nesplnění této povinnosti jí může být uložena pokuta až 20 000 Kč. Podle zákona o krizovém řízení (zákon č. 240/2000 Sb.) je v době vyhlášeného krizového stavu fyzická osoba povinna „strpět omezení vyplývající z krizových opatření stanovených v době krizového stavu“ (což se týká i evakuace) a za nesplnění této povinnosti jí může být uložena pokuta až 20 000 Kč.*

TIP: *V některých obcích je možné se přihlásit na obecním úřadě do místního informačního systému, který vám rozesílá aktuální informace (i např. o aktuálním ohrožení a nařízení evakuace) formou SMS.*

JAK EVAKUACE PROBÍHÁ

Pokud se jedná pouze o evakuaci z jednoho ohroženého objektu (požár, podezření na uložení nástražného výbušného systému apod.), jsou evakuovaní odvedeni na shromaždiště v bezpečné vzdálenosti od ohroženého objektu. Zde je provedena evidence osob za účelem zjištění, zda byly evakuovány všechny osoby. V tomto případě se většinou jedná o krátkodobou evakuaci v řádu hodin. Proto jsou evakuované osoby umístěny přechodně např. v budově obecního úřadu nebo v místní škole (tělocvičně) či kulturním domě, kde obdrží teplé nebo studené nápoje a v případě potřeby i deky nebo náhradní oblečení.

V případě, kdy se očekává dlouhodobější ohrožení (např. povodně), je nutné evakuovaným osobám (pokud nemají vlastní možnosti náhradního ubytování) poskytnout na přechodnou dobu také nouzové nebo náhradní ubytování, včetně stravování.

Protože je obvykle třeba překonat větší vzdálenosti, navíc s evakuačními zavazadly (více viz kapitola „Evakuační zavazadlo“), využívají se pro dopravu jak osobní automobily evakuovaných osob, tak i autobusy, které jsou zajištěny orgány provádějícími evakuaci.

V průběhu evakuace je nutné dodržovat pokyny orgánů provádějících evakuaci, zejména policie, aby celý proces proběhl rychle a organizovaně. Osoby, které se evakuují vlastními automobily, musí znát určenou evakuační trasu a jsou také povinny se evidovat v evakuačním středisku. Tyto informace zjistíte od orgánů provádějících evakuaci.

Co se týká zajištění ubytování, jako nouzové ubytování slouží především tělocvičny, sportovní haly, školy, kulturní domy apod., tedy objekty, které nejsou k ubytování osob běžně určené. Zde je tedy nutné očekávat provizorní podmínky (karimatky, spací pytle, omezená kapacita hygienických zařízení atd.). Toto ubytování je pouze dočasné, než se uvolní prostory v objektech pro náhradní ubytování (internáty, vysokoškolské koleje, penziony,

hotely apod.), kam jsou evakuovaní následně přemístěni. Adresu určeného místa k ubytování se dozvíte v evakuačním středisku.

V obou výše uvedených typech ubytování je zajištěno také stravování a další nezbytná péče (zdravotní, psychosociální a duchovní pomoc). Je třeba zde ale také počítat s dodržováním režimových opatření (vstup jen pro ubytované, dodržování nočního klidu a pořádku apod.).

Při evakuaci je možno vzít si s sebou také domácí mazlíčky (pes, kočka), ale ubytování pro zvířata v rámci řízené evakuace nelze vždy zaručit (domácí zvířata je nutné ubytovat mimo předurčené ubytovací prostory na náklady majitele). Zvažte proto v tomto případě jejich dočasné ubytování u rodiny či známých. Předejdete tím tak případným problémům s ubytováním zvířat. V obou případech nezapomeňte pro zvířata sbalit krmivo a prostředky pro jejich zabezpečení (vodítko, náhubek, přepravní box apod.).

Únikové cesty

Jak se orientovat v neznámé budově při vzniku požáru a jak vypadá značení únikových cest? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO JSOU ÚNIKOVÉ CESTY

Únikové cesty jsou komunikace, které umožňují bezpečnou evakuaci osob z budovy nebo z její části ohrožené požárem (nebo jinou mimořádnou událostí) do bezpečí. Mezi únikové cesty patří kromě chodeb a schodišť i eskalátory, výtahy apod. Existují dva základní druhy - nechráněná a chráněná úniková cesta.

NECHRÁNĚNÁ ÚNIKOVÁ CESTA

Nechráněná úniková cesta je každý trvale volný komunikační prostor směřující k východu na volné prostranství nebo do chráněné únikové cesty. Nechráněné únikové cesty nemusí být od ostatních prostor v objektu odděleny stavebními konstrukcemi.

CHRÁNĚNÁ ÚNIKOVÁ CESTA

Chráněná úniková cesta je trvale volný komunikační prostor vedoucí k východu na volné prostranství a tvořící samostatný požární úsek chráněný proti požáru požárně dělícími konstrukcemi. Za chráněnou únikovou cestu považujeme také komunikace (pavlače, schodiště), pokud jsou od vnitřních prostorů protipožárně odděleny obvodovými stěnami z nehořlavých hmot.

JAK MÁ VYPADAT ÚNIKOVÁ CESTA

Na únikové cestě musí být zřetelně označeny únikové východy, evakuační výtahy a směry úniku osob, (toto označení nemusí být provedeno v objektech s východy do volného prostoru, které jsou zřetelně viditelné a dostupné z každého místa). Bezpečnostní značení se umísťuje především tam, kde se mění směr úniku, kde dochází ke křížení komunikací a při jakékoli změně výškové úrovně. Dveře na únikových cestách musí být opatřeny odblokovacím zámkem.

Únikové cesty musí mít zajištěno dostatečné osvětlení. Chráněné únikové cesty, částečně chráněné únikové cesty (pokud nahrazují chráněnou únikovou cestu), cesty sloužící k evakuaci osob se sníženou schopností pohybu a orientace a osob neschopných samostatného pohybu musí být vybaveny nouzovým osvětlením.

Komunikační prostory (chodby, schodiště apod.), které jsou součástí únikových cest, **musí být trvale volně průchodné** tak, aby nebyla omezena nebo ohrožena evakuace nebo záchranné práce. Nejmenší šířka nechráněné únikové cesty je 550 mm a nejmenší šířka chráněné a částečně chráněné únikové cesty je 825 mm se šířkou dveří alespoň 800 mm.

Chráněné únikové cesty a všechny jejich součásti nesmí být využívány způsobem zvyšujícím požární riziko (např. zastavěny hořlavým materiálem – botníky, křesla).

Ve stavbách s více než třemi nadzemními podlažími, ve kterých se trvale nebo pravidelně vyskytuje více než 10 osob s omezenou schopností pohybu a orientace nebo osob neschopných samostatného pohybu, musí být zřízeny evakuační výtahy. V ostatních budovách se evakuační výtahy zřizují v závislosti na normových hodnotách. Funkce evakuačního výtahu musí být zajištěna dodávkou elektrické energie ze dvou na sobě nezávislých zdrojů.

Zásady evakuace ze specifického objektu

Jakým způsobem budou evakuováni lidé z nemocnic a kde budou umístěny děti, je-li nutné evakuovat školu nebo tábor? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

O KTERÉ OBJEKTY SE JEDNÁ

Specifickými objekty jsou myšleny zejména úřady, školy, nákupní centra, nádraží, divadla, sportovní areály a dále objekty s různými potenciálními komplikacemi pro průběh evakuace, ať už se jedná o specifické skupiny osob nebo prostory.

KRÁTKODOBÁ EVAKUACE

Škola / úřad / nákupní centrum

V případě krátkodobé evakuace z těchto objektů lze postupovat obdobně jako při evakuaci z domácnosti (viz kapitola „Zásady evakuace z domácnosti“). Navíc je nutné postupovat podle zpracovaných evakuačních plánů pro daný objekt a dodržovat pokyny provozovatele objektu. Pokud se jedná o výrobní provoz, kde nelze okamžitě přerušit proces výroby (např. sklárna, železárna apod.), je třeba postupovat podle pokynů

provozovatele objektu. V případě velké veřejné budovy, např. úřadu, nákupního centra apod. navíc postupujte podle piktogramů, značících únikové cesty (viz kapitola „Únikové cesty“).

Vždy však vyčkejte na pokyn k opuštění budovy. Při opouštění budovy se chovejte klidně, pomáhejte osobám se sníženou pohyblivostí a po opuštění budovy se shromážděte na místě určeném k evidenci evakuovaných. Je nezbytné se zaevidovat, aby po vás záchranáři nepátrali zbytečně.

Pokud v případě školy nebo pracoviště nedojde k likvidaci mimořádné události během času, zbývajícího do ukončení pracovní doby / výuky, jsou obvykle zaměstnanci nebo žáci škol posláni domů. Děti, které kvůli věku nemohou být samostatně poslány domů, budou do příjezdu rodičů umístěny v jiné vhodné budově a jejich umístění bude možné zjistit si na příslušném obecním úřadě.

Zdravotnické zařízení / domov pro seniory

V případě, kdy je nutné evakuovat objekt, ve kterém se nacházejí převážně osoby se sníženou pohyblivostí (např. nemocnice, léčebna dlouhodobě nemocných, domov pro seniory apod.), budou jako asistence využiti hasiči (na manuální pomoc při evakuaci), případně zdravotnická záchranná služba (odvoz vybraných pacientů do jiného zdravotnického zařízení). I zde je nutné postupovat podle evakuačních plánů a navíc je třeba brát v úvahu charakter omezení evakuovaných osob, což odborně zabezpečuje vyškolený personál daného zařízení.

Umístění evakuovaných specifických skupin na krátkou dobu není předem plánováno. Byly by využity vhodné bezpečné prostory, vytipované ve spolupráci s obcí.

Dětský tábor

Poměrně častým případem krátkodobé evakuace specifického typu je evakuace dětských táborů z důvodu náhlého výskytu extrémních klimatických jevů. Hasiči mají databázi umístění dětských táborů a jsou připraveni zasáhnout. V případě hrozby mimořádné události nebo již jejího vzniku jsou děti bezodkladně evakuovány za asistence hasičů do nejbližšího bezpečného místa, zpravidla zděné budovy (příslušný obecní úřad, budova školy apod.), kde se následně rozhodne podle situace, jestli bude turnus pokračovat nebo bude ukončen.

DLOUHODOBÁ EVAKUACE

V případě nutnosti provedení dlouhodobé evakuace (vážné poškození objektu, ohrožení mimořádnou událostí typu povodně nebo radiační havárie) se předpokládá, že daný objekt bude zpravidla nefunkční nejen po dobu trvání samotné evakuace, ale i několik dnů poté (nutnost kontroly stavu objektů, revize technických částí budovy apod.).

V případě školy by při delším trvání nefunkčnosti objektu byla zajištěna náhradní školní docházka v okolních školách, případně v obci, kam je evakuace z důvodu specifických ohrožení (povodeň, radiační havárie) naplánována v havarijních plánech. Bližší informace poskytne příslušný obecní úřad.

V případě zdravotnického zařízení bude evakuace provedena zdravotnickou záchrannou službou do jiných zdravotnických zařízení podle aktuální volné kapacity. Obdobně se postupuje i v případě domovů pro seniory (s asistencí hasičů).

V těchto závažných případech bude velmi pravděpodobně fungovat i příslušný krizový štáb obce s rozšířenou působností nebo kraje, kde bude možné získat informace o umístění pacientů.

Zásady evakuace z domácnosti

Na co nezapomenout, jestliže opouštíte domov z důvodu nařízené evakuace, a kdy je potřeba si sbalit evakuační zavazadlo? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

KRÁTKODOBÁ EVAKUACE

V případě, kdy lze předpokládat, že evakuace bude trvat jen několik hodin, postupujte takto:

- vypněte všechny plynové a elektrické spotřebiče, které máte v provozu,
- elektrické spotřebiče odpojte ze zásuvky (mimo ledničky a mrazáku),
- uhaste otevřený oheň (krb, kamna, svíčky),
- vypněte topení (plynový kotel),
- zhasněte před odchodem všechna světla,
- uzavřete všechna okna, vezměte s sebou i svá domácí zvířata,
- uzamkněte byt,
- ověřte, zda i sousedé / ostatní lidé v budově vědí o evakuaci,
- opusťte budovu podle únikového značení nebo podle pokynů toho, kdo evakuaci řídí.
- co se týče evakuace domácích mazlíčků, je toto více řešeno v kapitole Průběh evakuace.

Vždy vyčkejte na pokyn k opuštění budovy. Při opouštění budovy se chovejte klidně, pomáhejte osobám se sníženou pohyblivostí a po opuštění budovy se shromážděte na místě určeném k evidenci evakuovaných. Je nezbytné se zaevidovat, aby po vás záchranáři zbytečně nepátrali.

DLOUHODOBÁ EVAKUACE

Lze-li očekávat pobyt delší než jeden den mimo domov, je třeba si sbalit evakuační zavazadlo (viz kapitola „Evakuační zavazadlo“).

Pokud máte sbaleno evakuační zavazadlo a byl dán pokyn k opuštění domácnosti, postupujte tak, jak je uvedeno v předchozí podkapitole.

Mimo to ale při dlouhodobé evakuaci také vypněte i hlavní uzávěr plynu a vody (v případě povodně i elektřiny) a na vchodové dveře bytu nebo domu umístěte zprávu o tom, kdo, kdy a kam se evakuoval a kontakt, na kterém budete k zastižení. Toto platí zejména pro případ, kdy hodláte pobývat mimo oficiální místa, určená k nouzovému ubytování evakuovaných (např. na své chatě, u příbuzných). Nemějte obavy o svůj majetek ponechaný doma, evakuovaná oblast bude hlídána policií.

Evakuační zavazadlo

Kdy je nutné sbalit si evakuační zavazadlo a co vše by v něm nemělo chybět? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO JE EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Evakuační zavazadlo je batoh, kufr nebo taška s věcmi, které jsou nezbytné pro přechodné opuštění domova, které lze v okamžiku evakuace odhadnout na více než jeden den. Při evakuaci, resp. opuštění objektu na kratší dobu (např. požár, nahlášení bomby v objektu, únik plynu nebo jiné nebezpečné látky) lze očekávat návrat během několika hodin, tudíž je evakuační zavazadlo zbytečné.

Platí zásada, že každá osoba by měla mít jedno zavazadlo (dospělí do 25 kg, děti do 10 kg), ideální je kufr na kolečkách (dobrá skladnost, snadná manipulace), se kterým lze manipulovat jen jednou rukou, dále batoh (máte obě ruce volné) anebo taška (nejméně vhodná). Nezapomeňte, že při přesunu se zavazadlem není vždy možné použít vlastní automobil (např. povodně). V mnoha domácnostech je také domácí zvíře, které je třeba vést (nést) s sebou.

CO MÁ OBSAHOVAT EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Pro snadnější zapamatování lze obsah zavazadla rozčlenit do několika logických skupin:

1. jídlo a pití + nádobí,
2. cennosti a dokumenty,
3. léky a hygiena,
4. oblečení a vybavení pro přespání,
5. přístroje, nástroje a zábava.

První skupina

Do první skupiny patří zejména trvanlivé a dobře zabalené potraviny, pitná voda (vše na 2–3 dny pro každého člena domácnosti), krmivo pro domácí zvíře, které berete s sebou, hrnek nebo miska, příbor a otvírák na konzervy. V případě, že máte individuální dietetický režim (např. bezlepková dieta, vegetariánství apod.), počítejte s tím, že v místech náhradního ubytování s hromadným zajištěním stravování bude možné vám vyjít vstříc jen v omezené míře. Mějte tedy své speciální potraviny s sebou v dostatečném množství.

Druhá skupina

Do druhé skupiny řadíme osobní dokumenty (rodný list, občanský průkaz, cestovní pas, kartičku zdravotní pojišťovny), jiné důležité dokumenty (pojistné smlouvy, stavební spoření, smlouvy o investicích, akcie) a peníze v hotovosti + platební karty.

Třetí skupina

Ve třetí skupině nesmí chybět především pravidelně užívané léky nebo zdravotní pomůcky (brýle, kontaktní čočky atd.), také doporučujeme vitamíny a běžné doplňky stravy. Dále si vezměte běžné hygienické potřeby v přiměřeném množství.

Čtvrtá skupina

Čtvrtá skupina zahrnuje oblečení odpovídající danému ročnímu období, náhradní prádlo a obuv, spací pytel, karimatku, pláštěnku nebo deštník.

Pátá skupina

V páté skupině je důležitý především mobilní telefon s nabíječkou, FM rádio (např. MP3 přehrávač) s nabíječkou nebo bateriemi, svítilna, zavírací nůž, šití, psací potřeby a dále předměty pro vyplnění volného času – knihy, hračky pro děti, společenské hry.

JAK BALIT EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Je velmi pravděpodobné, že při vyhlášení evakuace budete v časové tísni a stresu. Při balení proto zvažujte priority. Obecně nejdůležitější jsou předměty zařazené do druhé a třetí skupiny. Vše ostatní vám může v případě nouze v místě náhradního ubytování někdo půjčit.

TIP: *Při balení se snažte využít co nejlépe omezený prostor zavazadla (ponožky do bot, konzervy do nádob apod.). Pokud vám zbude místo, přibalte věci, které jste ochotni půjčit nebo věnovat jiným (potraviny, oblečení, hračky apod.).*

Každé zavazadlo opatřete cedulkou se jménem, adresou a číslem mobilního telefonu majitele. Cedulku se jménem a adresou dejte do kapsy i malým dětem.

PŘEDCHÁZENÍ POŽÁRŮM

O ohni se říká, že je to dobrý sluha, ale zlý pán. Toto rčení je bezesporu pravdivé. Většina požárů vzniká zejména lidskou nedbalostí, porušováním požárně bezpečnostních předpisů a nesprávnou manipulací s otevřeným ohněm.

Požáry jsou historicky jednou z nejčastějších mimořádných událostí, často s velmi ničivými dopady na životy osob, majetek a životní prostředí. V mnoha případech však lze vznik požáru minimalizovat vhodnými preventivními opatřeními. V této kapitole se dozvíte, co vše může být příčinou požáru v přírodě nebo domácnosti, jakým způsobem předcházet požárům a jak si účinně zabezpečit domácnost proti požáru.

Rizika požáru v přírodě

Za jakých podmínek můžete rozdělávat oheň v přírodě a kdo má povinnost nahlásit pálení rostlinného odpadu? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Za požárem v přírodě stojí většinou jeden ze dvou viníků – člověk nebo příroda. V prvním případě se jedná o úmyslné zapálení, nedbalost při zacházení s ohněm, odhození nedopalku cigarety nebo používání techniky, např. kombajnu. Ve druhém případě o zásah bleskem nebo samovznícení.

BEZPEČNÉ ROZDĚLÁVÁNÍ OHNĚ V PŘÍRODĚ

Chcete-li si ve zdraví užít příjemné opékání špekáčků nebo stále populárnější „pálení čarodějnic“, stačí dodržet základní pravidla, aby se ze zábavy nestala tragédie.

V první řadě pamatujte, že **v lese lze rozdělávat oheň jen na vyhrazených místech a kouření je zcela zakázáno.**

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle lesního zákona (zákon č. 289/1995 Sb.) je v lesích zakázáno kouřit, rozdělávat nebo udržovat otevřené ohně a tábořit mimo vyhrazená místa a odhazovat hořící nebo doutnající předměty. V případě porušení zákona může být viníkovi uložena pokuta do výše 15 000 Kč.*

Místo pro ohniště by mělo být **vzdáleno nejméně 50 m od okraje lesa** a v dostatečné vzdálenosti od budov a všech dalších hořlavých věcí (stoh, suché listí, kořeny stromů, větve apod.). Při rozdělávání ohně v přírodě **ohniště bezpečně oddělte od okolního prostředí** – např. obložením kameny, obsypáním pískem, vyhloubením zeminy apod. V případě větších ohňů je vhodné ohniště oddělit až metr širokým pruhem, který bude zbavený veškerých hořlavin.

K zapálení nebo udržování ohně v žádném případě **nepoužívejte vysoce hořlavé látky** jako např. benzín, naftu či líh. Oheň se velmi snadno může vymknout kontrole a může způsobit i vážné popáleniny. Navíc podle zákona o ochraně ovzduší v otevřených ohništích nelze (pod hrozbou vysokých pokut) spalovat žádné chemické látky (např. plasty, pneumatiky).

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle zákona o ochraně ovzduší (zákon č. 201/2012 Sb.) lze v otevřeném ohništi spalovat jen suché rostlinné materiály neznečištěné chemickými látkami. V případě porušení zákona může být uložena pokuta do výše 50 000 Kč.*

Za silného větru nebo v období extrémního sucha v přírodě nebo na volném prostranství oheň vůbec nerozdělávejte. V období zvýšeného nebezpečí požárů může **hejtman kraje vyhláškou zcela zakázat rozdělávání ohňů**.

TIP: *V Jihomoravském kraji naleznete aktuální informace o zákazu rozdělávání ohně na Portálu krizového řízení pro Jihomoravský kraj – KRIZPORT (www.krizport.cz).*

Nachystejte si předem dostatek vody (popř. písek, hlínu), kdyby se oheň vymykal kontrole. Nejlepší je umístit ohniště v blízkosti vodního zdroje.

Oheň nenechávejte ani chvíli bez dozoru, neroznášejte jej po okolí a nikdy do něj nevhazujte výbušné předměty. **Děti by neměly být u ohniště ponechány bez dozoru dospělé osoby**.

Místo opusťte jen tehdy, až je ohniště řádně uhašeno. Nejlepší je ohniště pořádně prolít vodou, popřípadě zasypat zeminou. Při vašem odchodu se z ohniště nesmí kouřit a popel i půda pod ohništěm musí být chladné. Pamatujte, že i ve zdánlivě vyhaslém ohništi se mohou skrývat žhavé uhlíky a poryv větru je znovu rozdmýchá a oheň roznese do okolí.

TIP: *Množí se i případy, kdy si obyvatelé např. panelových domů grilují přímo na balkonech nebo lodžiích svých bytů. Nárůst této činnosti je ovlivněn také rozsáhlou nabídkou přenosných grilů a HZS ČR nemá oprávnění k zásahu u fyzických osob, dokud nedojde k požáru. Vyslovení zákazu této činnosti však může do svých stanov zařadit sdružení vlastníků bytů, majitel domu apod. Předejde se tak vleklým a nepříjemným sporům se sousedy a sníží se riziko vzniku požáru.*

VYPALOVÁNÍ TRÁVY

S příchodem jara někteří zahrádkáři místo pracnějšího, zato však ekologičtějšího vyhrabání staré trávy a jejího kompostování, volí jednodušší vypalování. Nejenže je toto počínání nebezpečné, ale poškozuje i faunu, flóru a znečišťují ovzduší.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Vypalování trávy je zakázáno zákonem o požární ochraně, zákonem o ochraně přírody a krajiny a dále zákonem o ochraně ovzduší. Za porušení zákona hrozí viníkovi vysoká pokuta, která se může ve správním řízení vyšplhat až do výše 25 000 Kč. Zákaz vypalování a spalování trávy je navíc zakotven i v obecně závazných vyhláškách některých obcí.*

Většina lidí nebezpečí, které vypalování představuje, značně podceňuje. Věří, že mají oheň pod kontrolou a nemůže se nic stát. Na tento omyl již doplatila spousta lidí (zvláště seniorů), kteří při vypalování zemřeli nebo utrpěli vážná zranění. Hrozí zde velké nebezpečí, že dojde k rychlému a nekontrolovatelnému rozšíření požáru i na další porost nebo objekty. Oheň se při dobrých podmínkách dokáže šířit tak rychle, že lidé nemají často nejmenší šanci na danou situaci adekvátně zareagovat.

PÁLENÍ ROSTLINNÉHO ODPADU

Mnozí lidé často také pálí na svých zahradách rostlinný odpad. Toto pálení není zakázáno zákonem, ale **je třeba se informovat na obecním úřadě nebo úřadě příslušných městských částí, kdy je pálení obecní vyhláškou povoleno**. Při pálení rostlinného odpadu vždy dodržujte zásady bezpečného rozdělávání ohně (viz výše).

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Povinnost ohlášení pálení odpadů mají ze zákona o požární ochraně (zákon č. 133/1985 Sb.) pouze podnikající fyzické a právnické osoby. Občané tuto povinnost nemají, ale pokud dochází k dlouhodobému pálení, je dobré nahlásit tuto činnost HZS příslušného kraje a mít na místě pálení mobilní telefon a jednoduché hasební prostředky (lopatu, kbelík s vodou apod.). Ve většině krajů je možné nahlásit pálení klestí pomocí internetového formuláře (např. v Jihomoravském kraji na webové stránce www.firebrno.cz/paleni-klesti).*

Rizika požáru v domácnosti

Jaké činnosti zvyšují ve vaší domácnosti riziko vzniku požáru, co se stane, když budete hasit vznícený olej vodou, jak správně používat zábavní pyrotechniku a jak často je potřeba nechat si vyčistit a zkontrolovat spalinovou cestu? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Každý je povinen podle zákona o požární ochraně počínat si tak, aby nedocházelo ke vzniku požáru, zejm. při používání tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů a komínů, při skladování a používání hořlavých nebo požárně nebezpečných látek, manipulaci s nimi nebo s otevřeným ohněm či jiným zdrojem zapálení.

V domácnostech dochází velmi často k požáru v důsledku lidské nedbalosti, porušováním požárně bezpečnostních předpisů a nesprávnou manipulací s otevřeným ohněm.

VAŘENÍ

K tragickým koncům vede často lidská neopatrnost při vaření v podobě zapomenutého jídla na sporáku nebo hašení vzníceného oleje na pánvičce vodou.

Zásady bezpečného vaření

- při vaření nikdy nenechávejte zapnutý sporák bez dozoru,
- neskladujte a nesušte v bezprostřední blízkosti sporáku utěrky, chňapky a další hořlavé materiály,
- nevařte ve volném oděvu – široké rukávy mohou snadno vzplanout.

Vznícený olej na pánvi a jiné hořlavé kapaliny se nesmí hasit vodou, jinak může dojít k popálení nebo opaření nezkušeného „hasiče“ a ke vzniku požáru. Co se stane, nalijete-li do vzníceného oleje vodu, můžete vidět na obrázku vlevo.

Pokud se vám na pánvi vznítí potraviny, vypněte sporák, zakryjte pánev pokličkou a překryjte ještě navlhčenou utěrkou. S horkou pánví nemanipulujte. Jak správně uhasit hořící olej, můžete vidět na obrázku vpravo.

SVÍČKY A AROMALAMPY

Svíčky si v posledních letech našly své pevné místo v našich domech či bytech. Jejich obliba neustále stoupá, ale jen málokdo si uvědomuje, jak veliké nebezpečí v sobě skrývají. Např. ještě ve vzdálenosti 8–10 cm od hořící svíčky dosahuje teplota plamene 200°C, což stačí k zapálení papíru, plastů, textilií a dalších předmětů.

Zásady bezpečného používání svíček a aromalamp

- svíčky umisťujte na stabilní nehořlavé podložky, které brání přímému kontaktu svíčky s podkladem (např. chvojím v adventním věnci, ubrusem apod.),
- svíčky umísťujte v dostatečné vzdálenosti od hořlavých materiálů, v žádném případě je nedávejte k oknům do průvanu, blízko záclon, v těsné blízkosti textilií, nenechávejte je na poličce ani na skříni,
- zapálené svíčky a aromalampy nenechávejte během jejich hoření bez dozoru,
- svíčky zhasněte vždy, když opouštíte domov nebo jdete spát.

Dávejte pozor na děti, aby si bez dozoru nehrály se svíčkou. Zamezte jim v přístupu k zápalkám a zapalovačům!

KOUŘENÍ

Kromě faktu, že kouření je příčinou mnoha onemocnění (např. rakovina plic a infarkt myokardu), je také významnou příčinou množství požárů. Odhaduje se, že ročně na světě zahyne při požárech od hořící cigarety asi 100 000 lidí. Hlavními příčinami vzniku požárů v souvislosti s kouřením cigaret v domácnosti jsou odhození nedopalku do odpadkového koše a kouření v posteli nebo v křesle s následným usnutím. Takové počínání pak často končí tragicky.

Zásady při kouření

- nekuřte v blízkosti hořlavých materiálů,
- nikdy neodhazujte hořící nedopalky do odpadkového koše,
- neodkládejte hořící cigarety na hořlavé materiály,
- nekuřte v situaci, kdy vám hrozí usnutí.

TIP: *Zvažte úplné ukončení kouření, získáte tím průměrně 8 až 16 let života navíc, ušetříte peníze v řádu tisíců korun ročně a snížíte riziko vzniku požáru.*

ELEKTRICKÉ SPOTŘEBIČE, ELEKTROROZVODY

Závada elektrorozvodů, přetěžování elektrických zásuvek, závada elektrických spotřebičů nebo nesprávná manipulace s nimi, je jednou z nejčastějších příčin vzniku požáru v domácnosti. Požár může způsobit jakýkoliv elektrický spotřebič, který je v domácnosti (lednička, pračka, rychlovarná konvice, televize, rádio, počítač, vysavač, žehlička, kulma, lampa apod.).

Zásady bezpečného používání elektrických přístrojů

- elektrické spotřebiče kupujte výhradně u specializovaných prodejců a vyhněte se zboží pochybného původu bez záručního listu a označení „CE“,
- před prvním použitím elektrického přístroje si pečlivě přečtěte návod k obsluze, při následném užívání přístroje vždy postupujte přesně podle tohoto návodu,
- spotřebiče používejte pouze k těm účelům, pro které jsou určeny a způsobem uvedeným v jejich návodu,
- spotřebiče nenechávejte při provozu bez dohledu (to platí zvláště pro ty, které je nutné po ukončení provozu vypnout),
- dbejte na to, aby elektrické spotřebiče nepřišly do styku s vlhkostí a vodou, zejm. v místech napojení do sítě,

- pravidelně čistěte povrch i vnitřek přístrojů od prachu a dalších nečistot,
- při užívání přístroje průběžně kontrolujte jeho stav (např. jestli není prodřený elektrický kabel, nepřepalují se součástky apod.); pokud by se vám něco nezdálo v pořádku, neprodleně nechte přístroj zkontrolovat odborným servisem,
- zajistěte pravidelné kontroly a revize přístrojů, u kterých to vyžaduje návod k obsluze,
- při bouřce a dlouhodobé nepřítomnosti v bytě odpojte spotřebiče vytažením přívodní šňůry ze zásuvky; přístroje s režimem vypínání „stand-by“ (svítící dioda) doporučujeme vždy vypínat i tlačítkovým vypínačem na přístroji (hrozí možný zkrat a požár),
- mimořádné i běžné opravy a údržbu elektroinstalace a spotřebičů svěřte jen odborné firmě; doporučujeme nechat si zkontrolovat elektrorozvody alespoň v rozmezí 3-5 let,
- nepřetěžujte elektrické zásuvky (několik zapojených přístrojů přes rozdvojku může přetížit zásuvku a způsobit zkrat nebo i požár),
- zabezpečte spotřebiče a elektroinstalace před lidmi se sníženou schopností rozeznat nebezpečí (dětmi, mentálně postiženými apod.), například zaslepením zásuvek či uzamčením vypínačů.

V případě vzniku požáru elektrického spotřebiče jej nikdy nehaste vodou! Správný typ hasicího přístroje a postup hašení naleznete v kapitole „Zabezpečení domácnosti proti požáru“.

VYTÁPĚNÍ

Jednou z příčin vysokého počtu úmrtí při požárech je také neopatrnost lidí při vytápění svých domovů. Při provozu topidel nebývají často dodržována bezpečnostní pravidla. Mnohdy je zanedbána údržba topidel a kouřovodů. Hasiči tak během topné sezóny vyjíždí každý týden k požárům komínů, střech, topidel a nevhodně uskladněného topiva.

Mezi nejčastější závady patří:

- nedodržení bezpečné vzdálenosti 1 m od tělesa komínu,
- neomítnutý komín, spáry v komíně,
- nesprávně provedený prostup kouřovodu hořlavou stěnou nebo stropem,
- nedodržení bezpečné vzdálenosti od topidla.

Revize spalinové cesty

Revizi spalinové cesty provádí revizní technik spalinových cest. Revizi spalinové cesty je nutné provést:

- před uvedením nové spalinové cesty do provozu nebo po každé stavební úpravě komínu,
- při změně druhu paliva připojeného spotřebiče paliv,
- před připojením spotřebiče paliv do nepoužívané spalinové cesty,
- před výměnou spotřebiče paliv s výjimkou výměny spotřebiče stejného druhu, typu, provedení a výkonu za podmínky, že způsobilost spalinové cesty je potvrzena zprávou o provedení čištění a kontroly spalinové cesty,

- po komínovém požáru,
- při vzniku trhlin u používané spalinové cesty, jakož i při důvodném podezření na výskyt trhlin u používané spalinové cesty.

Čištění a kontrola spalinové cesty (např. komínu)

Čištění nebo kontrolu spalinové cesty provádí osoba, která je držitelem živnostenského oprávnění v oboru kominictví (kominík).

Čištění používané spalinové cesty sloužící pro odvod spalin od spotřebiče na pevná paliva o jmenovitém výkonu do 50 kW včetně nebo spalinové cesty sloužící pro odvod spalin od náhradních zdrojů elektrické energie (dieselagregáty) je možné provádět svépomocí.

Čištění nebo kontrola spalinové cesty u spalinové cesty pro spotřebiče na plynná paliva, kde odvod spalin je podle návodu nebo technických podmínek výrobce nedílnou součástí spotřebiče, se provádí podle návodu výrobce.

Lhůty čištění a kontrol spalinové cesty

Výkon připojeného spotřebiče paliv	Činnost	Druh paliva připojeného spotřebiče paliv				
		Pevné		Kapalné		Plynné
		Celoroční provoz	Sezónní provoz	Celoroční provoz	Sezónní provoz	
do 50 kW včetně	Čištění spalinové cesty	3 x za rok	2 x za rok	2 x za rok	1 x za rok	1 x za rok
	Kontrola spalinové cesty	1 x za rok		1 x za rok		1 x za rok
nad 50 kW	Čištění a kontrola spalinové cesty	2 x za rok		1 x za rok		1 x za rok

pozn.: sezónním provozem se rozumí provoz spalinové cesty po dobu nepřesahující v součtu 6 měsíců v kalendářním roce.

Podrobnosti k čištění, kontrole a revizi spalinové cesty jsou uvedeny ve vyhlášce č. **34/2016** Sb.

Zásady při vytápění

- při instalaci a údržbě topidel se vždy řiďte návodem výrobce, který musí být připojen k výrobku,
- v žádném případě neinstalujte topidla bez odborné pomoci,
- dodržujte zásadu bezpečné vzdálenosti topidla od dalších předmětů v místnosti,

stavebních konstrukcí a podlahových krytin; pokud není možné bezpečný odstup dodržet, musíte zajistit alespoň kvalitní tepelnou izolaci

- jakékoliv hořlavé látky a předměty, které se mohou vznítit, skladujte co nejdále od topidel,
- neodkládejte na topné či ohřevné plochy jakékoliv hořlavé předměty, zejména barvy nebo laky.

Topidla na pevná paliva

- topné těleso na pevná paliva zabezpečte ochrannou (nehořlavou) podložkou pod topidlem, které znemožní vznícení podlahy tvořené hořlavými materiály a zabrání také žhavým uhlíkům vypadlým z kamen zapálit okolní předměty,
- nespalujte vlhké dřevo; komín se přitom zanáší větším množstvím sazí a tím se zvyšuje riziko požáru, klesá výhřevnost, odpařená voda negativně působí na tepelnou techniku a proces spalování,
- k zapalování nikdy nepoužívejte vysoce hořlavé kapaliny (např. benzín); hrozí vznícení hořlavých par a vážné zranění,
- žhavý popel nechte zcela vychladnout a pak uložte do nehořlavých nádob (např. z kovu), které jsou neporušené, uzavíratelné a umístěné v bezpečné vzdálenosti od hořlavých látek a stavebních konstrukcí z hořlavých hmot,
- vyvarujte se ukládání žhavého popela do plastových popelnic, které se mohou vznítit.

Plynové vytápění

Pokud máte plynové vytápění, dodržujte lhůty revizí plynových spotřebičů a pravidelně kontrolujte, zda správně fungují. Nebezpečí hrozí zejména u otevřených spotřebičů, kde při samovolném uvolňování plynu může dojít k otravě. Uživatelé plynového kotle musí minimálně jednou ročně zajistit kontrolu celého spalovacího procesu – čistotou hořáků počínaje a funkcí pojistkového ventilu či termostatu konče.

Topidla potřebují pro svou správnou funkci dostatečný přívod vzduchu. U některých druhů topidel (např. u karmy) hrozí v případě nedostatečného odvětrání otrava oxidem uhelnatým.

TIP: *V místnostech, kde provozujete spotřebiče s otevřeným ohněm, doporučujeme instalaci detektoru oxidu uhelnatého. Toto zařízení vám může zachránit život. V ČR dochází ročně k několika desítkám otrav oxidem uhelnatým a investice do detekčního zařízení se jistě vyplatí (průměrná cena zařízení je cca 1 300 Kč).*

Komíny a kouřovody

Komíny a kouřovody s připojenými tepelnými spotřebiči se musí udržovat v řádném stavebně technickém stavu.

Kouřovod vedoucí z topidla do komínového tělesa musí být správně izolován a řádně zaústěn (špatné zaústění může z důvodu nekontrolovatelného uvolňování zplodin způsobit vážné poškození zdraví).

Sebemenší nečistota v komíně může způsobit velké nepříjemnosti, ať již dlouhodobé žhnutí a následný požár nebo otravu jedovatým oxidem uhelnatým. Pravidelné vymetání sazí v komíně a vybírání odpadu by mělo být samozřejmostí, stejně jako kontrola technického stavu komína.

Čištění vlastních komínů ponechte na odborníky - kominíky.

K požáru může dojít i od nedostatečně zajištěných či netěsných komínových dvířek, z nichž pak mohou vylétat jiskry či žhavý materiál. Vybírací dvířka u paty komínu by neměla být nikdy umístěna v obytných místnostech, pevně uzavřena musí být i vymetací dvířka na půdě.

Používání komínů, u nichž byly zjištěny závady, je zakázáno.

Zásada bezpečné vzdálenosti platí také pro komínové těleso. Hořlavé látky by od něj měly být v půdních prostorách vzdáleny nejméně 1 metr – riziko zvyšují zejména textil a seno. Do komínového zdiva nesmí zasahovat ani k němu těsně přiléhat žádné hořlavé stavební prvky (jako konstrukce krovu, stropu, obložení apod.). Za nezávadný stav komínů nese odpovědnost správce nebo majitel objektu, nikoliv kominík!

Pamatujte, že neudržovaný komín zvyšuje také riziko výbuchu kamen!

Každé topidlo a komín je konstruováno na určitý druh paliva a jeho používání je nutné dodržovat. Pokud přejdete z jednoho druhu paliva na druhý (např. z topení dřevem na plynové vytápění), vždy si nechte u odborníků zkontrolovat, zda je váš komín pro tuto změnu vhodný. K topení nepoužívejte nic, co do kamen nepatří – např. biologický či jiný odpad (sláma, PET-lahve apod.). Kromě nepříznivých dopadů na životní prostředí, se zvyšuje také riziko poškození kotle, kamen, kouřovodu nebo komína, čímž výrazně roste nebezpečí vzniku požáru.

ZÁBAVNÍ PYROTECHNIKA

Zejména oslavy konce roku bývají spojené s užíváním zábavní pyrotechniky. Ne vždy je však používána bezpečně a dochází tak ke vzniku požárů, škodám na majetku a mnohdy také ke zraněním.

Zásady bezpečného používání zábavní pyrotechniky

- pyrotechniku nakupujte výhradně ve specializovaných prodejnách, kde vám také odborně poradí s jejím použitím,
- pyrotechnika musí být opatřena certifikační značkou a návodem k použití v českém jazyce,
- nekupujte pyrotechniku s otevřeným nebo poničeným obalem,
- pyrotechniku skladujte na suchém místě, mimo dosah dětí, a v dostatečné vzdálenosti od zdroje otevřeného ohně (krby, krbová kamna, sporák, svíčky apod.),
- při použití dodržujte veškerá bezpečnostní pravidla, aby nedošlo ke vzniku požáru, výbuchu nebo jinému ohrožení,
- s pyrotechnikou manipulujte zásadně na volném prostranství, daleko od obydlí, zaparkovaných aut, keřů, kontejnerů,
- s pyrotechnikou nemiřte do oken, na lidi nebo na zvířata.

Se zábavní pyrotechnikou nesmí manipulovat nezletilé osoby bez dozoru dospělých a osoby pod vlivem alkoholu a jiných omamných látek.

Nezapomeňte, že zvukové a světelné efekty způsobené zábavní pyrotechnikou jsou velmi nepříjemné a stresující pro domácí i volně žijící zvířata. Např. po oslavách nového roku se plní útulky ztracenými zvířaty, která vyděsila právě zábavní pyrotechnika.

SVAŘOVÁNÍ

Svařování je velmi rizikovou aktivitou, kterou by měla provádět vždy pouze osoba odborně kvalifikovaná. Kdo chce provádět např. svářečské práce, musí mít platný svářečský průkaz.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle zákona o požární ochraně (zákon č. 133/1985 Sb.) nesmí fyzická osoba provádět práce, které mohou vést ke vzniku požáru, pokud nemá odbornou způsobilost požadovanou pro výkon takových prací zvláštními právními předpisy (např. vyhláškou č. 87/2000 Sb., kterou se stanoví podmínky požární bezpečnosti při svařování a nahřívání živic v tavných nádobách). V případě, že toto ustanovení fyzická osoba poruší, může jí být uložena pokuta až do výše 25 000 Kč.*

Zásady při svařování

Základním bezpečnostním opatřením je v případě práce s otevřeným ohněm odstranění všeho hořlavého materiálu, a to nejen v bezprostředním okolí prováděné práce, ale nejlépe v celém prostoru. Dále je nutné zkontrolovat, zda nemůže dojít k přenosu jisker nebo žhavých okují k hořlavému materiálu v jiném prostoru (např. otvory v podlaze nebo ve stěnách). Rovněž nelze zanedbat přenos tepla vedením (např. trubka procházející stěnou do jiného prostoru, která je v přímém kontaktu s hořlavými látkami). Pokud jsou prováděny práce s otevřeným ohněm v domě nebo v bytě za provozu, je nutná spolupráce majitele nebo nájemníka na bezpečnostních opatřeních. Lidem, kteří tyto práce provádějí, musí být poskytnuty správné informace o hořlavých materiálech v okolí prováděných prací. Při svařování musí být přítomna další osoba, která by v případě potřeby mohla oheň v zárodku uhasit připravenými hasebními prostředky. Při přerušení práce musí vždy alespoň jedna osoba místo práce střežit a po ukončení práce je povinnost místo práce a jeho okolí kontrolovat. Nejkratší doba požárního dohledu je 8 hodin. Obdobná opatření se vztahují také na práci s otevřeným ohněm při lepení izolační nebo jiné střešní krytiny otevřeným plamenem.

Podrobnější bezpečnostní opatření před zahájením svařování, po dobu této činnosti a po skončení jsou stanoveny ve vyhlášce č. 87/2000 Sb., kterou se stanoví podmínky požární bezpečnosti při svařování a nahřívání živic v tavných nádobách.

Zabezpečení domácnosti proti požáru

Proč a kde je vhodné mít doma nainstalované hlásiče požáru a jakým hasicím přístrojem nikdy nehasit zařízení pod elektrickým proudem? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

ZAŘÍZENÍ PRO SIGNALIZACI POŽÁRŮ

Zařízení pro signalizaci požárů můžeme rozdělit do dvou základních kategorií. Tou první je elektrická požární signalizace (EPS). Její využití je zejména ve výrobních a kancelářských prostorech, obchodních domech apod. Tyto objekty jsou připojeny na specializovanou ústřednu, která přijímá signály a předává poplachový signál dál (ve většině případů na pult centralizované ochrany u HZS ČR).

Druhou skupinu tvoří tzv. **autonomní hlásiče požáru** (kouře). Jedná se o jednoduché přístroje, které včas detekují vznikající požár a vyvolají akustický poplach. Tyto hlásiče

jsou určeny pro instalaci ve vaší domácnosti. Přístroj je napájen baterií, jejíž životnost může být až deset let. Konec životnosti baterie je signalizován opakovaným pípáním hlásiče. Ve vaší domácnosti je možné vzájemně propojit několik hlásičů s tím, že v případě výstražné reakce jednoho hlásiče, jsou zapnuty i hlásiče ostatní (např. čidlo reagující na kouř v garáži spustí čidlo u vás v ložnici).

Nákup hlásiče důrazně doporučujeme realizovat u specializovaného prodejce, který vám poradí s jeho instalací. Výrobek musí odpovídat platným normám a mít označení „CE“.

Instalace hlásiče je rychlá a jednoduchá. Stačí k tomu hmoždinky a běžné nářadí. Při jejich instalaci postupujte vždy podle návodu výrobce.

TIP: *Existují také kombinovaná detekční zařízení, která vás kromě zplodin hoření upozorní také na únik zemního plynu nebo oxidu uhelnatého.*

Vhodné umístění:

- v ideálním případě ve všech obytných místnostech bytu / domu + garáži,
- v případě montáže jednoho hlásiče v bytě vždy v centrální části bytu, např. chodbě (kam ústí jednotlivé místnosti),
- v místnosti vždy doprostřed stropu (dle doporučení min. ve vzdálenosti 60 cm od stěny a ve výšce max. 6 m od podlahy),
- v bytových domech, ubytovnách apod. i ve společných prostorech každého podlaží domu,
- v místech s předpokládaným vznikem požáru (garáže, dílny).

Nevhodné umístění:

- prašné a vlhké prostory,
- blízkost ventilátorů, tepelných zdrojů, svítidel nebo jiných zdrojů tepla,
- vrcholy půdních prostorů střech tvaru písmene „A“,
- prostory s vysokou koncentrací cigaretového kouře, výparů barev, rozpouštědel a výfukových plynů.

TIP: *Pozor na méně kvalitní hlásiče, které reagují např. i na běžné výpary při vaření! Před nákupem doporučujeme zjistit si o kvalitě daného výrobku informace na specializovaných webových stránkách (např. www.dtest.cz).*

DESATERO DŮVODŮ, PROČ SI HLÁSIČ POŘÍDIT

1. včasná detekce vznikajícího požáru
2. upozornění pomocí zabudované sirény
3. možnost uhašení požáru v jeho zárodku
4. možnost včasné záchrany vašeho života a majetku
5. napájení baterií (vhodné i pro prostory bez elektrické sítě)
6. možnost propojení vícero hlásičů
7. jednoduchá a rychlá instalace
8. dostupná pořizovací cena (cca od 200 Kč)
9. možnost výběru typu hlásiče podle vaší potřeby
10. možnost jednoduše svépomocí provést kontrolu funkčnosti

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Povinnost mít v některých objektech nainstalovaný požární hlásič je zakotvena i v naší legislativě (vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb). Na základě této vyhlášky musí být domácnosti ve všech nových objektech (rodinné domy, byty v bytových domech, ubytovny, zdravotnická zařízení) od 1. 7. 2008 vybaveny autonomními hlásiči požáru (min. 1 kus hlásiče) a navíc rodinné domy přenosnými hasicími přístroji (min. 1 kus hasicího přístroje s hasicí schopností nejméně 34A). Tento požadavek se netýká staveb realizovaných před účinností této vyhlášky, avšak doporučujeme instalaci hlásičů i v těchto domácnostech!*

V případě, že si pořizujete hlásič do staršího domu nebo bytu, doporučujeme současně i pořízení přenosného hasicího přístroje.

„Je lepší, když vás budí hlásič, nežli hasič.“

HASICÍ PŘÍSTROJE

Hasicí přístroj je určen k hašení začínajícího požáru, tj. pro prvotní protipožární zásah. Obsahuje určitý druh hasiva a je opatřený zařízením, kterým se přístroj uvádí

tř.	druh hořlavé látky
A	hoření pevných látek hořících plamenem nebo žhnutím
B	hoření kapalných látek a látek, které do kapalného skupenství přecházejí
C	hoření plynných látek hořících plamenem
D	hoření lehkých alkalických kovů
F	hoření jedlých olejů a tuků

do činnosti. Hasicí přístroje dělíme na přenosné, pojízdné a přívěsné. Podle typu náplně dělíme hasicí přístroje na pěnové, vodní, práškové a sněhové. Správná volba hasicího přístroje je podmíněna druhem hořlavé látky – ty se dělí do tzv. tříd požáru:

DRUHY HASICÍCH PŘÍSTROJŮ

Pěnový HP: Pěnové hasicí přístroje se používají zejména na hašení hořlavých kapalin (benzín, nafta apod.). Nesmí se používat na elektrická zařízení pod napětím!

Vodní HP: Vodní hasicí přístroje jsou vhodné zejména na hašení pevných látek. Stejně jako pěnový hasicí přístroj se nesmí používat na elektrická zařízení pod napětím!

Práškový HP: Díky svému složení jsou práškové hasicí přístroje vhodné na hašení téměř jakékoli látky, s výjimkou sypkých hmot (piliny, hořlavé prachy apod.) a hořlavých kovů.

Sněhový HP (CO_2): Sněhové hasicí přístroje jsou vhodné k hašení hořlavých kapalin a plynů, elektrických zařízení pod napětím a k hašení jemné mechaniky (PC, TV apod.). Není vhodný k hašení sypkých hmot. Hasební medium nijak nepoškozuje hořící materiál a jeho okolí, protože se po použití odpařuje.

Upozornění: Při potřísnění pokožky CO_2 hrozí nebezpečí vzniku omrzlin!

ZAJÍMAVOST: *Sněhový hasicí přístroj dostal svůj název díky tomu, že plyn, který uvolňuje (oxid uhličitý) vytváří na povrchu látek bílou krystalickou hmotu podobnou sněhu – tzv. suchý sníh.*

JAKÝM HASICÍM PŘÍSTROJEM CO HASIT

	vodní	pěnový	práškový	sněhový
papír, dřevo, plasty, textil, seno, uhlí a další pevné látky	☺	☺	!	!
nafta, benzin, nátěrové hmoty, ředidla	!	☺	☺	☺
minerální oleje a tuky	☹	☺	☺	☺
alkoholy	!	!	☺	☺
zemní plyn, metan, propan-butan a další plynné látky	!	!	☺	☺
elektrické zařízení pod napětím	☹	☹	☺	☺
TV, PC a další jemná mechanika	☹	☹	!☺!	☺
cukr, mouka, piliny a další rozvířitelné látky	☺	☺	☹	☹

vysvětlivky k tabulce: ☺ *vhodný,* !☺! *méně vhodný,* ! *nevhodný,* ☹ *nesmí se použít*

JAK SPRÁVNĚ UMÍSTIT HASICÍ PŘÍSTROJE

Hasicí přístroje se umísťují tak, aby byly snadno viditelné a volně přístupné, nejlépe v místech, kde je nejvyšší pravděpodobnost vzniku požáru. V nepřehledných příp. ve skrytých prostorech se k označení umístění hasicího přístroje použije i příslušná požární značka umístěná na viditelném místě. Přenosné hasicí přístroje se umísťují na stěnu tak, aby rukojeť byla nejvýše 1,5 m nad zemí. Hasicí přístroje umístěné na podlaze musí být zajištěny proti pádu.

JAK SPRÁVNĚ POUŽÍVAT HASICÍ PŘÍSTROJE

Správné použití hasicího přístroje je graficky znázorněno na každém hasicím přístroji a doplněno krátkým popiskem. Před jeho použitím si jej pozorně přečtěte. Kontrola hasicího přístroje se provádí po každém jeho použití nebo při mechanickém poškození, jinak zpravidla 1x ročně odbornou firmou.

TIP: *Hasební zásah provádějte vždy po směru větru a hořící plochu haste od kraje. Hasicí přístroj lze použít opakovaně, proto po každém (i sebekratším) použití hasicího přístroje zajistěte jeho opětovné naplnění. V případě vzniku dalšího požáru se tak vyhnete komplikacím souvisejícím s nedostatkem hasiva.*

JAKÝ HASICÍ PŘISTROJ SI POŘÍDIT DO DOMÁCNOSTI A DO AUTOMOBILU

Do vaší domácnosti i do vašeho automobilu doporučujeme pořídit si práškový hasicí přístroj ABC (je možné jej použít na pevné látky, kapaliny, plyny, elektřinu apod., nevýhodou je ale následné odstraňování prášku). Nejvhodnější hasivo na hašení pevných látek je voda, avšak hasicí přístroj s touto náplní nesmíte použít na elektřinu!

Vhodná alternativa ke klasickým hasicím přístrojům jsou tzv. hasicí spreje. Ty je možné využít v počátcích vznikajících požárů. Oproti hasicím přístrojům mají (díky menšímu objemu hasící látky) menší účinnost. Jejich výhodou je snadná skladnost (např. v kuchyni v šuplíku, v automobilu v přihrádce spolujezdce apod.), a také jejich snadné použití (jako běžný sprej).

CHOVÁNÍ PŘI POŽÁRU

Požár je jakékoli nežádoucí hoření. Pokud se dostanete do situace, kdy jste sami nebo jiná osoba ohroženi požárem, je třeba jednat velmi rychle a rozvážně. Nejsnáze lze uhasit začínající požár, pokud k tomu máte možnosti. Požár nás ohrožuje nejen samotným plamenem, ale i žárem a zplodinami hoření, které mohou být v případě některých chemických látek i toxické.

S požárem se můžeme setkat nejčastěji v obytných budovách, časté jsou i požáry vozidel a v období sucha i požáry v přírodě. Každá z těchto situací vyžaduje jiný postup při likvidaci požáru. Společné je ale vždy co nejrychlejší **volání na tísňovou linku 150 nebo 112**. Požár musíte na tísňovou linku nahlásit i v případě, že se vám jej podařilo uhasit vlastními silami.

Požár v domácnosti

Jak se správně zachovat v případě, že u vás doma začne hořet, umíte pomoci sobě i svým blízkým a zachránit jim život a víte, co všechno udělat a jak zmírnit škody, které oheň způsobil? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

JAK SE ZACHOVAT PŘI POŽÁRU V DOMÁCNOSTI

Ve chvíli, kdy doma ucítíte kouř, vidíte plamenné hoření nebo třeba slyšíte sousedy volat „hoří“, není čas na „hrdinství“. Musíte jednat rychle, ale s rozvahou. Vidíte-li, že se jedná o začínající požár (typickým případem jsou adventní věnce, utěrka či potraviny na sporáku), je vaší povinností jej uhasit, je-li to ve vašich silách nebo provést opatření k zamezení jeho dalšího šíření. Nejlepším pomocníkem je v tuto chvíli hasicí přístroj (viz kapitola „Zabezpečení domácnosti proti požáru“). Jste-li v situaci, kdy se k vám do bytu nebo pokoje dostává kouř a jeho příčinu ani rozsah požáru můžete pouze odhadovat, okamžitě volejte na tísňovou linku 150 a postupujte podle následujících rad.

První věc, která vám v zakouřené místnosti pomůže, je **provizorní ochrana dýchacích cest**. V každé místnosti se určitě najde kus látky, kterou si můžete přidržet přes nos a ústa, aby vás kouř tak nedráždil. Nejlepším řešením je např. triko s dlouhými rukávy nebo šátek, který si můžete zavázat na temeni hlavy a nemusíte tak látku držet. Máte-li možnost, textilii navlhčete vodou.

Zachovejte se jako profesionální hasič – **pohybujte se při zemi** (v podřepu nebo

na všech čtyřech). U země bude nejlepší viditelnost a nejmenší hustota kouře, který stoupá vždy směrem ke stropu.

V této chvíli nevíte, jestli požár nesouvisí např. s rozvody plynu. **Nerozsvěcujte proto nikdy elektrická světla ani svíčky**, aby nedošlo k výbuchu. Intenzita světla veřejného osvětlení z ulice ve většině případů stačí, abyste se bez vlastního světla mohli po domácnosti pohybovat i v noci.

Každý člověk se instinktivně snaží před požárem utéci. Jste-li v přízemí a máte možnost bezpečně opustit zakouřenou místnost oknem, využijte toho. V případě, že z pokoje můžete vyjít na balkon, udělejte to. Na „čerstvém vzduchu" se vám bude lépe dýchat a zároveň můžete volat o pomoc a na nebezpečí upozornit ostatní.

Jste-li v situaci, kdy můžete místnost opustit pouze dveřmi, pod kterými proniká do pokoje kouř, musíte postupovat následovně:

1. **Dveře hned neotvírejte!** Hřbetem ruky, který je citlivější, opatrně vyzkoušejte od spodu minimálně do výšky kliky, nejsou-li dveře horké. Zdá-li se vám, že dveře zahřáté nejsou, zkontrolujte to ještě na klice, je-li kovová. Kov vede teplo velmi dobře a neukáže-li se zvýšená teplota na dveřním křídle, na kovové klice to určitě poznáte.
2. V případě, že **dveře zahřáté nejsou**, opatrně je na cca 15 cm otevřete (nejlépe z místa, kde jsou panty dveří), tak byste byli chráněni před případným kouřem, šlehajícími plameny nebo padajícími předměty. Nestane-li se nic takového, teprve pak můžete pokračovat dál do vedlejší místnosti. Tento postup opakujte u každých dveří, které máte na trase z ohroženého prostoru. Nezapomeňte varovat a pomoci opustit zakouřený prostor dalším členům domácnosti.

3. Pokud **jsou dveře horké**, s největší pravděpodobností je rozsah požáru ve vedlejší místnosti takový, že jej nejste vlastními silami schopni zvládnout. I dřevěné nebo voštinové dveře jsou v tuto chvíli bariérou, která vás byť jen na pár minut může před plameny ochránit. **Dveře v tomto případě nesmíte otvírat!**
4. Jedinou možností je zůstat v místnosti. **Ucpěte mezeru mezi dveřmi a prahem textilem** (peřina, polštáře, oblečení apod.), aby se k vám dostalo co nejméně kouře.
5. **Dejte o sobě a nebezpečí vědět!** Volejte z okna, tlučte do topení

(vhodné je použít např. šatní ramínka, baseballovou pálku, tenisovou raketu apod.), tlučte do stěn. V panelových nebo bytových domech tímto způsobem upozorníte na nebezpečí najednou velký počet sousedů, kteří vám mohou pomoci. Vy naopak pomůžete jim - tím, že se vzbudí, mohou na nebezpečí začít reagovat.

6. Především ve výškových budovách je obtížné hned identifikovat místo požáru. Pomozte hasičům, aby vás co nejrychleji našli. **Do okna přivřete prostěradlo** nebo jiný velký kus světlé látky (závěsy, potahy apod.). Hasiči tak už při příjezdu k budově vidí, kde jste.
7. V místnosti **se snažte dostat k oknu**. Můžete ho nechat mírně pootevřené a dýchat „čerstvější“ vzduch. Oknem se k vám také mohou dostat hasiči pomocí výškové techniky a v prostoru před ním bude nejlepší viditelnost. Nemusíte se bát, že by na vás zasahující hasič vysypal celou skleněnou výplň okna. S největší pravděpodobností okno otevře klasickým způsobem a nebude jej „vysklívat“.
8. **Buďte zasahujícím hasičům nápomocni**. Informujte je o ostatních přítomných obyvatelích bytu, o zvířatech apod. Čím přesnější informace budou záchranáři mít, tím rychleji mohou poskytnout pomoc tam, kde je potřeba. Hasiči přesně ví, jak správně postupovat. Dbejte proto všech jejich pokynů. Vše dělají proto, aby zachránili vaše životy a majetek.
9. Pro nic a pro nikoho se do objektu, který se vám podařilo včas opustit, nevracejte. Nemáte na to potřebné vybavení. Stačí informovat hasiče, kteří to zajistí.

TIP: *Sestavte si sami pro sebe a svou rodinu „domácí únikový plán“. Na půdorysném plánku bytu/domu si vyznačte nábytek, dveře, okna, balkon atd. a šipkami si vyznačte, kudy byste se nejrychleji a nejbezpečněji dostali ven. Naučte tyto trasy všechny členy domácnosti. Máte-li mezi sebou např. vozíčkáře nebo osobu, která chodí o holích, zkuste si sami vyzkoušet, kdo z vás by jim mohl pomoci dostat se včas do bezpečí a jestli jsou všechny únikové trasy dostatečně široké. Děti naučte, aby si uklízely z chodeb všechny hračky, boty, sportovní náčiní. V případě špatné viditelnosti při zakouření se tyto překážky mohou stát osudnými obyvatelům bytu i zasahujícím hasičům.*

CO DĚLAT PO POŽÁRU V DOMÁCNOSTI

Po požáru v domácnosti nastává období „sčítání škod“ a obyvatelé se s touto nelehkou situací musí vypořádat. Poradíme vám, jak toto období co nejlépe zvládnout a zamezit dalším problémům, které je provází.

1. Nepropadejte panice, vše se dá nahradit, obnovit. Jen zdraví a život ne!
2. Po požáru si nechejte velitelem zásahu písemně předat místo požáru. Velitel vám také doporučí následná opatření a sdělí, je-li vstup do objektu/bytu možný a za jakých podmínek.
3. Na požářišti se i po ukončení zásahu mohou uvolňovat nebezpečné a karcinogenní látky. Pohybujte se proto v tomto místě co nejméně a chraňte si dýchací cesty.
4. V případě, že nemáte kde bydlet a nemáte možnost náhradního ubytování u příbuzných nebo přátel, požádejte o pomoc příslušný obecní nebo městský úřad.
5. Nezapínejte přívod elektrické energie, dokud nebude provedena její kontrola odborníkem. To stejné platí i pro jednotlivé elektrické spotřebiče. Mastné saze a zplodiny hoření snadno mohou poškodit elektroniku a tištěné spoje. Proto je kontrola nutná.
6. Nezapínejte přívod plynu, dokud nebude provedena jeho kontrola odborníkem. Vlivem tepla může docházet k poškození těsnění i samotných rozvodů.
7. Zdokumentujte si všechny škody a kontaktujte svoji pojišťovnu. I v případě, že vám shořely veškeré doklady lze u pojišťoven na základě např. rodného čísla doklady dohledat.
8. V případě ztráty osobních dokladů se obraťte na místně příslušné úřady.
9. Součástí pojištění domácností bývá zpravidla i možnost úhrady sanačních prací. Těchto firem je na trhu celá řada. Zkuste si jejich nabídky porovnat a zkonzultujte se svou pojišťovnou, jakou část těchto prací uhradí.

Sanační práce mohou zahrnovat:

- čištění a sušení knih, dokumentů atd.,
- čištění techniky, strojů, strojního zařízení, elektroniky, elektrických rozvodů atd.,
- čištění PC, elektronických zařízení pro přenos a uchovávání dat,
- čištění nábytku, veškerého zařízení bytu,
- odstranění zplodin hoření,
- odstranění škod způsobených hasební vodou.

10. Máte-li vy nebo vaši blízcí po události psychické problémy, neváhejte kontaktovat odbornou psychologickou pomoc. Včasná posttraumatická péče je pro váš další život velmi důležitá.

Lokálním účinkem vysoké teploty vznikají popáleniny. Jejich příčinou nemusí být jen oheň, ale i horké předměty, horké kapaliny a páry nebo také výboj elektrického proudu. Popáleniny se dělí do tří stupňů.

1. stupeň (povrchní poranění kůže) se vyznačuje zarudnutím a bolestí, hojí se bez jizev,

2. stupeň (poškození kůže a části podkoží) se vyznačuje vznikem puchýřů, bolestivostí, kůže je vlhká,

3. stupeň (poškození celé vrstvy kůže a podkoží) se vyznačuje nápadně bledou barvou, kůže je suchá, často již nejsou bolesti z důvodu poškozených nervových zakončení. Rozsáhlé popáleniny mají výrazné celkové účinky – nemoc z popálení. Nebezpečné je popálení dýchacích cest a vdechování zplodin hoření.

Rozsah popálenin lze určit podle plochy dlaně postiženého, která odpovídá přibližně 1 % tělesného povrchu. Jako závažné jsou označovány popáleniny s rozsahem větším než 15 % tělesného povrchu u dospělého a 5 % tělesného povrchu u malých dětí a všechny hluboké popáleniny (kůže a podkoží v celé hloubce).

První pomoc u popálenin

Přerušte účinek tepla (uhašení, sejmutí oděvu atd.) Postiženou plochu ihned ochlaďte chladnou vodou. Popáleniny malého rozsahu chlaďte do úlevy od bolesti. Popáleniny většího rozsahu chlaďte jen krátkodobě a jednorázově, hrozí riziko podchlazení. Sejměte zasažený oděv, části oděvu pevně lnoucí k povrchu těla nestrhávejte. Pokud je to možné, sejměte prstýnky, náramky, náušnice, piercing a další předměty zadržující teplo. Ochlazené popálené plochy překryjte sterilním krytím. Pokud budete chladit ledem, nikdy nepokládejte led přímo na kůži, došlo by k dalšímu poškození tkání – zabalte jej do utěrky apod. Místo vody lze alternativně použít chladivé gely určené na popáleniny. ***POZOR:*** *Popáleniny nikdy ničím nemažte (s výjimkou přípravků k tomu určených)! Krémy a masti jsou v drtivé většině případů určeny pro léčbu popálenin, nikoliv pro první pomoc.*

Při závažných popáleninách (rozsahem i hloubkou) volejte ihned tísňovou linku 155. ***POZOR:*** *U malých dětí stačí rozsah pouhých 5%! Vždy také volejte, pokud postižený kolabuje, jeví známky dalšího poranění, má postižené dýchací cesty a nadýchal se zplodin hoření. První pomoc při nadýchání zplodinami je popsána v kapitole „Nebezpečné látky v domácnosti“.*

Požár v přírodě

Co dělat, když se rozšíří oheň mimo ohniště a jakým způsobem uhasit oděv, když nemáte po ruce vodu? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Pokud dojde k rozšíření ohně mimo ohniště, zvažte, jestli jste schopni danou situaci zvládnout vlastními silami. Na uhašení ohně můžete použít jakoukoli vodu, kterou máte k dispozici, lopatu, písek nebo jinou zeminu, kterou oheň udusíte. Pokud si nejste jisti, je lepší utéci do dostatečné vzdálenosti od ohně a neprodleně zavolat hasiče na **linku 150**.

Pokud se na vás vznítí oděv a není k dispozici dostatek vody k uhašení, **neutíkejte** – tím jen podpoříte hoření. Okamžitě si **lehněte** na zem a chraňte si obličej. **Kutálejte se ze strany na stranu**, dokud plameny neuhasnou – tím se zamezí přístupu kyslíku potřebného k hoření. Je-li po ruce deka, nebo jiná vhodná textilie (nesmí být materiál z umělých tkanin), použijte ji k uhašení hořícího oděvu. Přirozenou reakcí každého člověka je utéci před nebezpečím, proto se můžete dostat do situace, že člověk, kterému začalo hořet oblečení, bezhlavě utíká. V tomto okamžiku je nutné jej zastavit, pomoci mu na zem a pokusit se uhasit hořící oblečení podle výše uvedeného postupu.

Požár automobilu

Jaký hasicí přístroj použít na hašení automobilu a jak při požáru automobilu postupovat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Každý účastník silničního provozu by měl vědět, jak se zachovat v případě požáru automobilu. Denně jezdíme do práce, do škol atd. Pravděpodobnost, že se setkáme s podobnou situací, je poměrně vysoká.

Zpozorujete-li kouř z motorového prostoru nebo jiné části automobilu, okamžitě odstavte vozidlo na bezpečném místě. Velmi nebezpečná je situace na vysokorychlostních komunikacích, kdy vás ohrožují ostatní projíždějící vozidla. Než vystoupíte z vozidla, nezapomeňte si vzít reflexní vestu a při pohybu kolem automobilu buďte velmi obezřetní.

Zajistěte také vystoupení všech ostatních cestujících z vozidla a těm (např. s horší mobilitou) pomozte do bezpečí.

- Neváhejte požádat o pomoc ostatní účastníky silničního provozu. Mohou poskytnout např. další hasicí přístroje nebo ve svém vozidle schovat cestující z hořícího vozidla.
- Před hašením svépomocí zvažte své síly a možnosti.
- Přivolejte hasiče na **lince 150** a po jejich příjezdu informujte velitele zásahu o situaci a dalších možných rizicích (pohon vozidla na LPG, převoz nebezpečných látek ve vozidle nebo že se jedná o elektromobil apod.).

Pustíte-li se do hašení před příjezdem hasičů, postupujte podle následujících pokynů:

- K hořícímu vozidlu přistupujte ze směru po větru.
- Dodržujte bezpečnou vzdálenost, chraňte se před žárem.
- Neotvírejte naplno kapotu motoru. Hoří-li v motorové části, začněte hasit ze spodu od podvozku, případně zvedněte kapotu jen na pár centimetrů, abyste do motorového prostoru mohli aplikovat hasební médium z hadice hasicího přístroje. **POZOR** na popáleniny, kapota bude mít vysokou teplotu!
- Hoří-li v interiéru vozidla, postupujte podobně. Neotvírejte více než jedny dveře tak, abyste mohli nasměrovat hadici hasicího přístroje na plameny. Každá možnost přístupu vzduchu způsobí rozšíření požáru.

ZAJÍMAVOST: *Víte, že celý osobní automobil shoří průměrně za 7 až 8 minut! Časový prostor pro záchranu osob z vozidla je proto opravdu omezený. Kromě hasicího přístroje vybavte své vozidlo také řezačem pásů. Jednoduchý nástroj vám umožní v případě potřeby rychle přeřezat pásy a dostat se tak rychleji z vozidla. Pro případ nehody je vhodné mít s sebou ve vozidle nad rámec povinné výbavy i přenosné výstražné světlo. Na trhu je jich celá řada a jsou i v kombinaci s magnetem, který umožňuje jeho umístění přímo na karosérii havarovaného vozidla.*

NEBEZPEČNÉ LÁTKY

Různé nebezpečné chemické látky nás obklopují jak v domácnosti, tak i v běžném životě mimo domov. Chemické havárie nejsou častým druhem mimořádných událostí. Pokud ale nastanou, ohrožení zdraví a života osob, které se v blízkosti nacházejí, je značné. Při havárii může podle charakteru nebezpečné látky dojít k úniku do vzduchu, vody či půdy, k požáru nebo výbuchu.

V této kapitole se dozvíte, jak se zachovat při práci s nebezpečnými látkami v domácnosti a také při různých haváriích, které vás mohou ohrozit mimo domov. I když je chování nebezpečných látek a jejich účinky na člověka různé, základním pravidlem je vždy ochrana povrchu těla a dýchacích cest. Proto zde uvádíme i zásady ukrytí a ochrany člověka před účinky nejčastějších nebezpečných látek.

Nebezpečné látky v domácnosti

Jaké jsou nejčastější nebezpečné látky, se kterými se můžete setkat ve vaší domácnosti, co dělat při úniku zemního plynu a jak předejít otravě nebezpečným oxidem uhelnatým? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Ačkoliv si to mnoho lidí neuvědomuje, náš domov není tak bezpečným místem, jak si myslíme. Je v něm mnoho výrobků, které mohou být nebezpečné. Některé z nejběžnějších domácích přípravků mohou být velmi nebezpečné a mohou způsobit vážné poškození zdraví. Jedná se o nejrůznější čistící a prací prostředky, dezinfekce, osvěžovače vzduchu, lepidla, ředidla, lampové oleje, léky, repelenty, prostředky pro hubení různých druhů škůdců, hnojiva a další množství chemikálií. Jsou to různé tekutiny, prášky, granule a spreje, které se mohou velmi snadno dostat do těla ústy, sliznicí očí, nosem i kůží.

NEJČASTĚJŠÍ NEBEZPEČNÉ LÁTKY V DOMÁCNOSTI

Nejčastěji obsažené nebezpečné látky v přípravcích, se kterými je možné se běžně v domácnosti setkat, jsou:

chlornan sodný – žíravina nebezpečná pro životní prostředí, využívaná k dezinfekci a čištění odpadů (např. **Savo**),

kyselina chlorovodíková – žíravá látka, může způsobit vážné poleptání, přísada čističů WC (např. **Domestos**),

hydroxid sodný – silná žíravina, využívá se jako čistič sifonů a součást čisticích prostředků pro WC, kanalizaci apod. (např. **Krtek**),

kyselina octová – její 4% až 8% roztok je používán jako **kuchyňský ocet**; i v této nízké koncentraci může po vniknutí do oka způsobit jeho trvalé poškození,

peroxid vodíku – žíravá látka sloužící k dezinfekci.

Další velmi nebezpečnou skupinou jsou látky hořlavé, tj. **ethanol, aceton, toluen, benzín, barvy, laky, ředidla** a dále **propan-butan**, který je hojně využívaný jako palivo do grilů, teplometů apod.

BEZPEČNOSTNÍ ZÁSADY PŘI NAKLÁDÁNÍ S CHEMICKÝMI PŘÍPRAVKY

- skladujte prostředky mimo dosah dětí a domácích zvířat,
- uchovávejte přípravky pouze v originálních obalech, nikoliv v obalech od jiných přípravků, potravin nebo nápojů, aby nedošlo k záměně,
- neskladujte chemické prostředky na jednom místě společně s potravinami,
- dodržujte návody k použití, používejte předepsané ochranné pomůcky a nakupujte přípravky s ochranným uzávěrem,
- použité obaly likvidujte podle návodu výrobce.

KLASIFIKACE A ZNAČENÍ NEBEZPEČNÝCH CHEMICKÝCH LÁTEK

Bezpečnostní klasifikace je zařazení nebezpečné chemické látky nebo přípravku obsahujícího chemickou látku do skupin podle toho, jaká rizika jsou s touto látkou spojena. Existuje celá řada skupin, do kterých lze látky zařazovat - jedna látka může být zařazena i ve více skupinách.

Piktogramy nebezpečných chemických látek

Velmi důležité bezpečnostní informace jsou uvedeny na nálepkách obalů chemických látek v podobě tzv. piktogramů. Piktogramy poskytují rychlé informace o tom, je-li daná látka hořlavina, výbušnina, oxidační činidlo, jed, zdraví škodlivá látka, žíravina, dráždivá látka nebo látka nebezpečná pro životní prostředí.

V roce 2015 došlo ke změně označování nebezpečných látek pomocí piktogramů. Dosavadní používané piktogramy (černý symbol v oranžovém čtverci) byly nahrazeny novými symboly (bílý, na vrchol postavený čtverec s červeným rámem a černým piktogramem) – příklady značení viz obrázek.

Staré značení	Nové značení	Staré značení	Nové značení
			
Vysoce hořlavý		Toxický	

Věty rizik (věty H) a preventivní prohlášení (věty P)
Výstražné věty jsou první informací o tom, v čem je daná chemická látka nebezpečná a jak se s ní má bezpečně zacházet.

Standardní věty o nebezpečnosti **VĚTY H** (**dříve věty R**): popisují povahu nebezpečnosti dané látky nebo směsi, případně i včetně stupně nebezpečnosti. Příklady vět H:

H312 Zdraví škodlivý při styku s kůží.

H240 Zahřívání může způsobit výbuch.

Pokyny pro bezpečné zacházení **VĚTY P** (**dříve věty S**): jsou standardní pokyny a doporučení pro bezpečné nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a přípravky. Příklady vět P:

P281 Používejte požadované osobní ochranné prostředky.

P102 Uchovávejte mimo dosah dětí.

ÚNIK ZEMNÍHO PLYNU

Zemní plyn je vysoce výhřevný, hořlavý, přírodní plyn. Ve své ryzí podobě je bez barvy a zápachu. Jeho charakteristickým znakem je vysoký obsah metanu. Při jeho spalování se na rozdíl od jiných fosilních paliv uvolňuje do vzduchu mnohem méně škodlivin. Patří do skupiny topných plynů, využívá se k vytápění, vaření a ohřevu vody, v elektrárnách, teplárnách, v kogeneračních jednotkách a v dopravě (jako pohon motorových vozidel). Může se vyskytovat ve dvou formách CNG (stlačený zemní plyn) a LNG (zkapalněný zemní plyn).

ZAJÍMAVOST: *Zemní plyn je bez zápachu, proto se tzv. odorizuje, tj. přidávají se do něj páchnoucí plyny (např. ethylmerkaptan), aby bylo možno čichem zjistit jeho přítomnost ve vzduchu. Zemní plyn sice neobsahuje jedovaté složky, ale při jeho nedokonalém spalování vzniká vysoce toxický oxid uhelnatý!*

Pokud zemní plyn unikne do ovzduší, může vytvořit se vzduchem výbušnou směs, která se snadno vznítí a zapříčiní požár:

- při iniciaci ohněm (hořící zápalkou či svíčkou),
- elektrickou jiskrou (vypínačem elektrického osvětlení),
- od silně rozpálených ploch.

Údržba a používání plynových spotřebičů

- dbejte na to, aby plynová zařízení byla řádně kontrolována a udržována podle návodů jejich výrobců a dodavatelů,
- prostor, ve kterém je plynový spotřebič používán, je vždy nutno řádně větrat,
- plynový spotřebič používejte výhradně k tomu účelu, k němuž je určen; je velmi nebezpečné používat například plynový sporák nebo plynovou pečící troubu k ohřevu místnosti,
- je nutno dbát na to, aby práce spojené s údržbou a opravami plynových zařízení prováděly pouze odborné firmy.

Bezpečnostní opatření při úniku zemního plynu

- neprodleně zhasněte všechny plameny (sporák, svíčky, aromalampy apod.),
- otevřete všechna okna a dveře,
- ihned uzavřete všechny uzávěry plynu, popřípadě hlavní uzávěr plynu (HUP),
- nepoužívejte otevřený oheň, nezapalujte zápalky nebo zapalovač, nekuřte,
- nepoužívejte a nemanipulujte s elektrickými spotřebiči,
- nepoužívejte zvonky u dveří, telefony, výtahy,
- varujte všechny ostatní obyvatele ohroženého místa, kde došlo k úniku plynu,
- informujte pohotovostní a poruchovou službu dodavatele zemního plynu telefonem, který se nachází mimo dům či místo úniku zemního plynu,
- místo úniku zemního plynu je nutné zpřístupnit pracovníkům pohotovostní a poruchové služby dodavatele zemního plynu, kteří si v případě potřeby přivolají na pomoc pracovníky policie a hasičů.

TIP: *Telefonní číslo na pohotovostní a poruchovou službu dodavatele zemního plynu je* ***1239****. Obsluha této linky je zajišťována nepřetržitě. Linka je účtována jako místní hovor.*

STALO SE: *Dne 21. 6. 2004 došlo v bytovém domě na Tržní ulici v Brně - Černovicích k výbuchu plynu, v jehož důsledku došlo ke zřícení přední části budovy. Následně vznikl požár, který byl dále podporován unikajícím plynem. K události došlo poté, co dělníci při výkopových pracích použili pneumatické kladivo. Záchranné a likvidační práce trvaly dva dny. O život přišli 4 lidé.*

ÚNIK OXIDU UHELNATÉHO (CO)

Oxid uhelnatý je bezbarvý, nedráždivý plyn bez chuti a zápachu. Je silně jedovatý a lidské smysly neumí jeho přítomnost detekovat. Vzniká v menší nebo větší míře u všech procesů hoření, kde se spalují směsi obsahující uhlík. Kromě zemního plynu je takovou dobře známou a často používanou látkou samotné uhlí, dřevěné uhlí, koks, LPG, benzín, nafta, topný olej, dřevo, zahradní odpad, pelety, papír nebo tabák.

Možným zdrojem nebezpečí je každé takové zařízení, které ke svému provozu používá některé z výše zmíněných paliv, tj. kotel fungující na plyn nebo na kombinované palivo, plynový průtokový ohřívač vody (karma), plynový sporák, krb, kamna či krbová kamna. Dále moderní zplynovací kotle na dřevo a pelety, zahradní gril a každý stroj poháněný motorem s vnitřním spalováním, např. automobil, motocykl, zahradní sekačka atd. Hlavními příčinami vzniku a následného úniků oxidu uhelnatého z takových zařízeních je zejména jejich chybná instalace, zanedbávání revizí a nedostatečná údržba.

Příznaky otravy

Oxid uhelnatý blokuje přenášení kyslíku krví, neboť jeho vazba s hemoglobinem (červeným krevním barvivem) je 240x pevnější než vazba s kyslíkem. Příznaky otravy oxidem uhelnatým, způsobené nedostatkem kyslíku, jsou bolesti hlavy, závratě, nevolnost, otupené myšlení a překrvení ve tváři. Při středně těžkých otravách dochází ke zvracení, ospalosti a celkové zmatenosti. V těžších případech se mohou objevit křeče, porucha vědomí, zmatenost, halucinace, poruchy srdečního rytmu a nakonec i smrt. Člověk otrávený oxidem uhelnatým není smrtelně bledý, ale má naopak třešňově červenou barvu.

Prevence otrav oxidem uhelnatým

- nechte komíny pravidelně kontrolovat, dbejte na to, aby v topné sezóně nebylo na komíně žádné ptačí hnízdo,
- na svých topných zařízeních si pravidelně nechte provádět údržbu odborníkem,
- pokud jsou v jednom bytovém domě topná zařízení vyvedena do jednoho společného komína, bezpodmínečně si vyžádejte názor odborníka (např. kominíka nebo technika firmy, která zařízení instalovala) a pokud je to možné, nechte si zrekonstruovat systém odvodu spalin,
- pokud máte topné zařízení s otevřenou spalovací komorou (kotel, ohřívač vody, krb), ujistěte se, že zásobování zařízení vzduchem je zajištěno, neucpávejte větrací otvory vytvořené ve zdech,
- zahradní gril nikdy nepoužívejte v uzavřených prostorech,
- motor auta nenechávejte v zavřené garáži v chodu.

Pro vyšší bezpečnost si nainstalujte hlásič výskytu oxidu uhelnatého. Jeho pořizovací cena se pohybuje od cca 400 Kč výše.

Příznaky otravy závisí nejen na místě vstřebání jedu, ale také na cílovém orgánu, kde jed působí. Principem postupu v případě otrav je:

- *Prevence otravy*
- *Zabránit vstřebávání jedu*
- *Zabránit škodlivému působení jedu*
- *Eliminovat jed z organismu*

Vždy dodržujte bezpečnostní opatření při práci s chemickými látkami tak, jak je uvedeno v pracovních postupech na originálních obalech.

Pro případ otravy mějte v domácnosti pro každé dítě připravené jedno balení aktivního uhlí (Carbosorb, Carbotox) a protipěnivý prostředek (SAAB simplex nebo Espumisan).

Při náhodném požití chemické látky, léku ve větším množství, než je předepsáno lékařem, záměně léků i v dalších situacích, kdy postižený nemá ohrožené vitální funkce, nebo si nejste jistí, zda je otrava závažná, konzultujte toxikologické informační středisko (TIS). ***Pro konzultaci s TIS volejte: 224 919 293 nebo 224 915 402****. Připravte si přesné informace o nehodě, věk a váhu pacienta, celé jméno, rodné číslo a zdravotní pojišťovnu postiženého. Na lince vám poradí, co pro postiženého můžete udělat ještě před příjezdem ZZS.*

Pokud postižený nereaguje na hlasité oslovení a jemné zatřesení rameny, zprůchodněte dýchací cesty záklonem hlavy a zvednutím brady vzhůru. Ověřte pohledem, poslechem a vnímáním proudu vzduchu, zda postižený normálně dýchá. V případě, že normálně nedýchá, zavolejte na tísňovou linku 155 a zahajte resuscitaci. Pokud je dostupný automatizovaný externí defibrilátor (AED), okamžitě pro něj pošlete. V případě, že postižený normálně dýchá, uložte jej do zotavovací polohy na bok a přivolejte záchrannou službu. Nepodávejte nic ústy.

Tísňovou linku 155 volejte vždy při otravě dětí, na doporučení toxikologického centra, při poruše vědomí, spavosti, točení hlavy, dušnosti, zvracení nebo jiných závažných příznacích. V době do příjezdu ZZS zajistěte obaly od léků, chemických látek, přípravků, rostlin apod.

První pomoc při vdechnutí jedovaté látky

- *Přerušení vstřebávání, škodlivé působení a eliminaci toxické látky z organismu lze zajistit přísunem dostatečného množství čerstvého vzduchu. Postižený se musí co nejdříve dostat ze zamořeného prostředí. Pozor na vlastní bezpečnost! Před vstupem do zamořených prostor zvažte použití ochranných pomůcek.* ***Při nadýchání škodlivých látek volejte 155.***

První pomoc při požití jedovaté látky

- *Vyvolat zvracení má smysl pouze do jedné hodiny po požití látky. Postižený musí*

být při vědomí! Zvracení vyvolávejte jen po konzultaci s lékařem či toxikologickým informačním střediskem. Na doporučení TIS podejte 3–10 tablet aktivního uhlí, při vypití saponátu použijte SAAB simplex nebo Espumisan.

- *U chemikálií jako jsou kyseliny, louhy, petroleje (olej do lamp) a leštěnky na nábytek je vyvolání zvracení zakázáno, podejte sklenici vody nebo čaje!*
- *Při podezření na požití látek, jako je Fridex nebo methanol podejte dospělým co nejdříve 150–200 ml 40% destilátu (vodka nebo koňak), dětem podejte 1,5 ml 40% destilátu/kg tělesné hmoty zředěného vodou nebo džusem. V případě poruchy vědomí nepodávejte nic ústy, uložte postiženého do zotavovací polohy a volejte linku 155.*

První pomoc při zasažení kůže a sliznic

- *Při zasažení chemikálií postižené místo okamžitě oplachujte velkým množstvím vody. Pozor na kontaminaci míst dosud nepostižených. Oplachujte 15 minut. Platí i pro zasažení oka. Nepoužívejte neutralizační činidla. Voda chemikálii dostatečně naředí. Při rozsáhlém postižení a postižení obličeje, dýchacích cest nebo vzniku celkových příznaků volejte tísňovou linku 155. Po zasažení oka vždy vyhledejte očního lékaře.*

***Další informace pro veřejnost i odborníky** o otravách a první pomoci najdete na http://www.tis-cz.cz*

Únik nebezpečné látky při přepravě

Jak poznáte vozidlo, které přepravuje nebezpečnou látku, jaké jsou nejčastěji přepravované nebezpečné látky na území Jihomoravského kraje a jak se zachovat v případě havárie vozidla převážejícího nebezpečnou látku? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

OZNAČOVÁNÍ VOZIDEL PŘEPRAVUJÍCÍCH NEBEZPEČNÉ LÁTKY

Každé vozidlo, které převáží nebezpečnou látku, musí být vepředu a vzadu řádně označeno oranžovou reflexní tabulkou s černým okrajem ve tvaru obdélníku (30x40 cm) podélně rozděleného. V horní části je tzv. **Kemler kód**, v dolní části je tzv. **UN kód**. Je-li cisternou přepravováno několik nebezpečných látek, je vozidlo vepředu a vzadu označeno čistou oranžovou tabulkou stejných rozměrů a na bocích cisterny je každá komora označena samostatnou tabulkou s Kemler kódem a UN kódem.

Kemler kód udává, jak nebezpečná látka se přepravuje (tzv. identifikační číslo nebezpečnosti). Na označování nebezpečnosti látky se používají čísla **2–9**, resp. jejich kombinace (např. 3 značí hořlavou kapalinu, 8 značí žíravou látku). Dále se používá také „**X**“ (látka nesmí přijít do styku s vodou). Toto písmeno se umísťuje před číslice. V případě větší intenzity nebezpečnosti se mohou číslice také zdvojovat nebo i ztrojovat. Nula „**0**“ je pouze dodatková číslice bez významu (používá se k doplnění Kemler kódu, který musí být tvořen alespoň dvěma číslicemi).

UN kód je tvořen čtyřmi číslicemi, které označují nebezpečnou látku (např. 1203 značí benzín, 1805 značí kyselinu fosforečnou).

Vozidla přepravující nebezpečnou látku jsou navíc ještě označena **bezpečnostní**

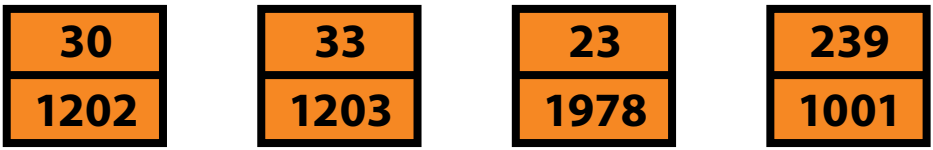
značkou. Jedná se o čtverec postavený na vrchol různých barev podle třídy nebezpečnosti s piktogramem znázorňujícím nebezpečnost látky (na obrázku: 2 – plyny, 5.1 – látky podporující hoření, 8 – žíravé látky).

Přeprava nebezpečných látek může být rovněž zajišťována po železnici. Označování je obdobné jako u silniční dopravy.

ZAJÍMAVOST: *Věděli jste, že existuje dopravní informační systém Ministerstva dopravy* ***DOK****, kde můžete zjistit, o jakou přepravovanou nebezpečnou látku se jedná a co byste měli udělat pro své bezpečí? Podrobnější informace k systému naleznete na webu: http://cep.mdcr.cz/dok2/DokPub/dok.asp*

NEJČASTĚJI PŘEPRAVOVANÉ NEBEZPEČNÉ LÁTKY NA ÚZEMÍ ČR

nafta **benzín** **propan** **acetylen**

TIP: *Podrobnější informace o všech nebezpečných látkách, které se vyskytují v Jihomoravském kraji a se kterými se můžete setkat i na silnicích, naleznete na Portálu krizového řízení pro Jihomoravský kraj – KRIZPORT: http://krizport.firebrno.cz/ohrozeni/nebezpecne-latky*

CO DĚLAT V PŘÍPADĚ HAVÁRIE VOZIDLA PŘEPRAVUJÍCÍHO NEBEZPEČNOU LÁTKU

Jestliže dojde k havárii takto označeného vozidla, ihned se vzdalte od místa nehody ve směru kolmém na směr větru a ukryjte se v nejbližší budově. Dále postupujte podle zásad uvedených v kapitole „Zásady ukrytí při úniku nebezpečné látky“.

V případě, že se jako řidič stanete svědkem dopravní nehody spojené s únikem nebezpečné látky, okamžitě uzavřete okna, vypněte větrání a klimatizaci a opusťte s vozidlem nebezpečný prostor.

Volejte tísňovou linku **112** nebo **150**. Při volání na tísňovou linku nahlaste také čísla, která jsou vyznačena na oranžové tabulce (dbejte však na svoje bezpečí, volejte z dostatečné vzdálenosti od místa nehody). Pokud nejsou tato čísla patrná z bezpečné vzdálenosti, k místu se nepřibližujte!

Únik nebezpečné chemické látky z objektu

Jaké nebezpečné chemické látky se nejčastěji vyskytují v Jihomoravském kraji a co dělat, dojde-li k jejich úniku? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

OBJEKTY NAKLÁDAJÍCÍ S NEBEZPEČNÝMI CHEMICKÝMI LÁTKAMI

Havárie s následným únikem nebezpečných chemických látek mohou vznikat buď vlivem člověka (tj. havárie způsobené přímo ve výrobě, při přepravě, skladování) nebo i působením přírodních vlivů (tj. povodní, silného větru a sesuvu půdy). K úniku nebezpečných látek tak může dojít prakticky všude. Potenciálně nebezpečné jsou tedy nejen průmyslové výroby a sklady chemikálií, ale i vodárny, koupaliště, nemocnice, benzínové stanice, zařízení pro zpracování masa, mlékárny atd. Únik nelze vyloučit ani z potrubí a ze skládek.

Objekty, kde se nakládá s nebezpečnými chemickými látkami, představují v případě havárie velké riziko pro okolí. Doporučujeme lidem, žijícím v blízkosti těchto objektů, poučit se o tom, co mají dělat v případě vzniku závažné havárie (podle druhu nebezpečné látky v objektu). Nevíte-li, jestli se v blízkosti vašeho bydliště takový objekt nachází, informujte se na vašem obecním / městském úřadě.

TIP: *Na území Jihomoravského kraje se nachází několik významných objektů nakládajících s chemickými látkami. Pokud vás zajímá, které to jsou a jestli se nachází v blízkosti vašeho obydlí, podívejte se na Portál krizového řízení pro Jihomoravský kraj – KRIZPORT (http://krizport.firebrno.cz/ohrozeni/zdroje-ohrozeni). Mapy zón ohrožení, resp. zón havarijního plánování těchto objektů naleznete na webové stránce http://krizport.firebrno.cz/ohrozeni/mapy. .*

NEJČASTĚJI SE VYSKYTUJÍCÍ NEBEZPEČNÉ CHEMICKÉ LÁTKY V JIHOMORAVSKÉM KRAJI

Nejvýznamnějšími nebezpečnými chemickými látkami z hlediska jejich četnosti na území Jihomoravského kraje jsou (kromě benzínu, nafty a LPG na čerpacích stanicích) jednoznačně chlor a čpavek. Vyskytují se ve všech větších městech.

Čpavek (amoniak) je dráždivá a žíravá látka. Na jeho únik vás upozorní jeho typický štiplavý zápach. Velmi silně dráždí oči, sliznice, dýchací cesty, plíce a kůži. Vysoká koncentrace může způsobit otok plic a zástavu dechu.

Použití čpavku: Čpavek se používá mj. jako chladící médium na starších typech zimních stadionů, dále v mrazírnách a v potravinářském průmyslu.

Chlor je intenzivně dráždivá látka žlutozelené barvy s typickým ostře štiplavým zápachem. Působí dusivě. Dráždí zejména dýchací cesty (způsobuje dráždivý kašel), oči a kůži. Vyšší koncentrace může způsobit otok nebo zánět plic.

Použití chloru: Chlor se používá mj. jako desinfekce k úpravě vody. Setkat se s ním můžete na koupalištích, plaveckých bazénech, aquaparcích, v úpravnách vody apod.

První pomoc při zasažení čpavkem nebo chlorem

- *postiženého dopravte na čistý vzduch,*
- *zasažené oči vymyjte proudem vlažné vody,*
- *odstraňte potřísněný oděv,*
- *zasažené místo důkladně omývejte vodou,*
- *udržujte postiženého v klidu a teple,*
- *při potížích volejte tísňovou linku 155.*

CO DĚLAT

Obecnou zásadou je neprodleně se schovat v nejbližší budově a dále postupovat jako v kapitole „Zásady ukrytí při úniku nebezpečné látky“.

Při překonávání zamořeného prostoru si nezapomeňte chránit dýchací cesty (nos a ústa). Je možné, že se budete muset následně z ohroženého místa evakuovat, proto použijte prostředky improvizované ochrany (více viz kapitola „Ochrana v zamořeném prostředí“). Jestliže se předpokládá dlouhodobá evakuace, nezapomeňte si sbalit evakuační zavazadlo (více viz kapitola „Evakuační zavazadlo“).

Jak se zachovat, nacházíte-li se:

1. v objektu, ve kterém došlo k nehodě:

- chraňte si dýchací cesty, přiložte si na nos a ústa kapesník, ručník, šátek, tričko apod. (pokud máte možnost, navlhčete látku ve vodě),
- zachovejte klid a opusťte budovu podle únikového značení a pokynů pracovníků zařízení nebo záchranářů.

2. venku:

- pokuste se ukrýt v nejbližší budově ve vyšších patrech (většina nebezpečných

látek se drží při zemi) na straně odvrácené od místa úniku nebezpečné látky,
- není-li poblíž žádný úkryt, co nejrychleji ohrožené místo opusťte.

3. doma / v práci / ve škole:
- neopouštějte budovu,
- snažte se dostat do vyšších pater budovy, do místností odvrácených od místa havárie, a dále postupujte jako v kapitole „Zásady ukrytí při úniku nebezpečné látky“,
- poslouchejte pokyny záchranářů / zaměstnavatele / učitele.

4. v automobilu:
- vypněte větrání a klimatizaci, zavřete okna a odjeďte z místa nebezpečí.
- snažte se informovat o hrozícím nebezpečí náhodné chodce a lidi v protijedoucích vozidlech.

Nezapomeňte si zapnout rozhlasový přijímač nebo televizi, kde budou poskytnuty další informace včetně pokynů, jak se v dané situaci máte chovat!

Radiační havárie

Co je to radiační havárie, jaké může mít dopady a jak je třeba postupovat, pokud k úniku radioaktivních látek dojde? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

JADERNÉ ELEKTRÁRNY NA ÚZEMÍ ČR

Na území České republiky existují 2 jaderné elektrárny – Temelín v Jihočeském kraji a Dukovany v Kraji Vysočina. Vzhledem k tomu, že se Jaderná elektrárna Dukovany nachází v blízkosti hranic s Jihomoravským krajem, představuje tato elektrárna nebezpečí také pro část obyvatel jižní Moravy, žijících v tzv. zóně havarijního plánování. Tato zóna má u JE Dukovany poloměr 20 km a u JE Temelín 13 km.

Lidé žijící v zóně havarijního plánování jsou poučeni o tom, co mají v případě radiační havárie dělat. Každá domácnost má k dispozici příručku o chování v případě radiační havárie a každá osoba v domácnosti tablety jodidu draselného.

RADIAČNÍ HAVÁRIE

Radiační havárie je událost, při které může dojít nebo již došlo k úniku radioaktivních látek z jaderné elektrárny do životního prostředí a hrozí poškození životního prostředí a zdraví obyvatel. Radioaktivní látky se šíří vzduchem a podle charakteru počasí (směr a rychlost větru, srážky, teplota) se postupně usazují v okolí jaderné elektrárny. Dochází tím ke kontaminaci povrchu země, budov, rostlin, povrchové vody apod. Koncentrace radioaktivních látek se snižuje se vzdáleností od místa havárie v závislosti na počasí a množství uniklé radioaktivní látky.

Člověk může být radioaktivní látkou kontaminován buď vnějším ozářením (zasažením povrchu těla při styku s kontaminovaným prostředím) nebo vnitřním ozářením (vdechnutím kontaminovaného vzduchu, požitím kontaminovaných potravin nebo vody). Proto je nejdůležitějším opatřením zamezení kontaktu s radioaktivní látkou.

CO DĚLAT PŘI RADIAČNÍ HAVÁRII

Po vzniku radiační havárie budete varováni sirénou – opakovaným spuštěním signálu všeobecná výstraha (viz kapitola „Základní informace o sirénách“). Pokud se nacházíte v zóně havarijního plánování, je třeba se po zaznění tohoto signálu neprodleně ukrýt

a zapnout televizi nebo rádio a získat tak informace o ohrožení a o doporučeném chování. Pokud se nacházíte mimo zónu havarijního plánování, není nutné se ukrývat. Nicméně je třeba počítat s možným omezením z důvodu probíhajících záchranných prací (uzávěry, častý průjezd záchranářů, evakuace obyvatel ze zóny havarijního plánování).

Ukrytí je při radiační havárii nejdůležitějším krokem. V případě, že jste v okamžiku spuštění sirén venku, ukryjte se v nejbližší zděné budově. Pokud jste doma nebo v zaměstnání, nevycházejte z budovy a pokuste se váš úkryt zodolnit – postupujte podle zásad uvedených v kapitole „Zásady ukrytí při úniku nebezpečné látky“. Váš úkryt neopouštějte, ukrytí je v první fázi nejúčinnějším opatřením, které můžete sami udělat.

Všechny další potřebné informace budete při radiační havárii dostávat ze sdělovacích prostředků. Zásadní informací je vývoj úniku radioaktivních látek (rozsah úniku, směr šíření). Lze očekávat, že za několik hodin mohou být ochranná opatření v některých částech zóny havarijního plánování odvolána, protože bude přesně stanovena oblast kontaminace radioaktivní látkou.

V krajním případě může být pro obyvatele kontaminované oblasti nařízena evakuace. K evakuaci lze využít vlastní automobil nebo evakuační autobusy, které budou do obcí určených k evakuaci v dostatečném počtu přistaveny. Obecné informace o evakuaci naleznete v kapitole „Průběh evakuace“.

Vlastní automobil lze použít pouze v případě, že je vozidlo technicky způsobilé k jízdě a má dostatečné zásoby pohonných hmot. V kontaminované oblasti není možné z důvodu bezpečnosti zbytečně přerušovat jízdu. Je třeba se chovat tak, aby došlo k co nejmenší kontaminaci osob ve vozidle a vozidla samotného. Při přesunu přes volné prostranství k automobilu (nebo k autobusu) používejte improvizované ochranné prostředky k zakrytí povrchu těla a k ochraně dýchacích cest a očí (viz kapitola „Ochrana v zamořeném prostředí“).

Ochranné prostředky kromě ochrany dýchacích cest odložte před nástupem do vozidla. Při jízdě neotvírejte okna, nepoužívejte větrání, topení a klimatizaci. Používejte pouze trasy určené k evakuaci a respektujte pokyny orgánů řídících evakuaci. Počítejte také s tím, že v místě opuštění kontaminovaného prostoru budete podrobeni kontrole, nejste-li vy nebo vaše vozidlo kontaminováni. V případě pozitivního výsledku budete podrobeni dekontaminaci na dekontaminačním místě.

Obdobný postup platí i pro evakuaci evakuačními autobusy. Tyto autobusy převezou evakuované osoby do předem určených příjmových obcí, kde budou nouzově ubytováni. Lze samozřejmě využít i vlastní možnosti ubytování u příbuzných, na chalupě apod. Je však třeba o svém pobytu informovat váš obecní úřad (viz formulář „zpráva pro obecní úřad“). Je nezbytné počítat s tím, že v případě silné kontaminace bude postižená oblast uzavřena dlouhodobě a bude nutné v místě přechodného pobytu řešit kromě ubytování i související úkony (náhradní školní docházka, náhradní způsob výplaty sociálních dávek apod.).

TIP: *Podrobnější informace o chování při radiační havárii naleznete na Portálu krizového řízení pro Jihomoravský kraj KRIZPORT v sekci „Rady“ – http://krizport.firebrno.cz/navody/radiacni-balicek. Zde jsou potřebné informace zpracovány formou dotazů a odpovědí.*

Zásady ukrytí při úniku nebezpečné látky

Kde se ukrýt při úniku nebezpečné chemické látky, který úkryt je nejvhodnější při radiační havárii a jak nejlépe úkryt zodolnit? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Jediný vhodný úkryt před nebezpečnými látkami (chemickými i radioaktivními) je pevná (zděná, panelová) budova s uzavíratelnými okny a dveřmi. Jako úkryt rozhodně nemůže sloužit automobil nebo jiný dopravní prostředek. Můžete jej však použít k rychlému přesunu do úkrytu. Při výběru budovy dejte přednost takové, která má více než jedno podlaží a více než jednu místnost.

JAK JE TŘEBA SE UKRÝT PŘI ÚNIKU NEBEZPEČNÉ CHEMICKÉ LÁTKY

Při úniku nebezpečných chemických látek je důležité ukrýt se v nadzemním podlaží, protože některé chemické látky jsou těžší než vzduch. Pokud je patrné, ze které strany vane vítr, ukryjte se v místnosti na závětrné straně, kde nebudou okna přímo vystavena vlivu proudění vzduchu s nebezpečnou látkou.

Vybraný úkryt je potřeba upravit tak, aby nedošlo k průniku ohrožující látky dovnitř. V místnosti, kde se ukrýváte, je třeba uzavřít okna a dveře, vypnout větrací přístroje, utěsnit všechny otvory, zejména vývody větrání a klimatizace, dále utěsnit rámy oken a dveří. Předtím (máte-li dostatek času) zkontrolujte uzavření všech dalších oken a dveří v budově, aby nevznikal průvan a komínovým efektem nedošlo k rozšíření nebezpečné látky po budově. Nezapomeňte na utěsnění klíčové dírky a zejména otvoru pod dveřmi do místnosti. K utěsnění použijte lepicí pásky, namočené kusy látky (deky, prostěradla) a v krajním případě i vlastní oblečení.

JAK JE TŘEBA SE UKRÝT PŘI ÚNIKU RADIOAKTIVNÍ LÁTKY

Při úniku radioaktivních látek (např. při havárii v jaderné elektrárně) je nutné vyhledat místnost nejlépe ve sklepě nebo v suterénu, bez oken, která má co nejsilnější stěny. Aby nedošlo k průniku radiace, mimo výše uvedené utěsnění by všechna okna a dveře měly být překryty naskládanými cihlami, pytli s pískem, deskami, plechem nebo jinými neprostupnými materiály. Nesmí však být znemožněno dostat se bezpečně z úkrytu ven.

V obou případech zabezpečte poslech rádia nebo televize, případně připojení na internet (počítač, mobilní telefon). Zbytečně nevycházejte z budovy, nevolejte na tísňové linky, pokud není přímo ohrožen život váš nebo vašich blízkých. O případném opuštění úkrytu se dozvíte od orgánů obce prostřednictvím místního rozhlasu či jinými způsoby.

Ochrana v zamořeném prostředí

Co to jsou prostředky improvizované ochrany a jak bezpečně překonat zamořené prostředí? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

KDY VYUŽÍT IMPROVIZOVANÉ OCHRANY

Improvizovanou ochranu lze využít při úniku nebezpečných látek do prostředí, ke kterému může dojít chybou obsluhy, poruchou technologie výroby, při skladování nebo při přepravě nebezpečné látky. V případě vzniku havárie budete varováni sirénami (viz kapitola „Základní informace o sirénách“) a provedete patřičná opatření (viz kapitola „Zásady ukrytí při úniku nebezpečné látky“).

Jestliže musíte překonat zamořený prostor, příp. je vyhlášena evakuace obyvatelstva ze zamořeného místa, můžete se chránit dvěma způsoby:

1) Použitím prostředků individuální ochrany

Jedná se například o ochranné masky, ochranné oděvy apod. V současné době se v případě havárií nebezpečných chemických látek nepočítá s výdejem těchto prostředků obyvatelstvu. Je možné si je předem pořídit ve specializovaných prodejnách.

2) Použitím prostředků improvizované ochrany

Pravděpodobnější způsob ochrany dýchacích cest a povrchu těla je právě použitím prostředků improvizované ochrany. O tomto způsobu ochrany vás podrobněji seznámíme.

CO TO JSOU PROSTŘEDKY IMPROVIZOVANÉ OCHRANY

Jedná se prakticky o veškeré oděvní součásti a prostředky, které jsou dostupné v každé domácnosti. Základní prostředky, které můžete použít, vám zde popíšeme, včetně jednotlivých kroků při jejich oblékání.

Ochrana dýchacích cest

V první řadě musíte ochránit vaše dýchací cesty (tzn. nos a ústa). K tomu použijte kus látky (přeložený kapesník, ručník, utěrka apod.), kterou navlhčete; k navlhčení můžete použít:

- obyčejnou vodu,
- v případě úniku čpavku přidejte kuchyňský ocet (poměr: 1 lžíce octu/1 litr vody),
- v případě úniku nebezpečné látky kyselé povahy přidejte zažívací sodu (poměr: 2 lžíce sody/1 litr vody).

Takto navlhčenou látku přiložte na nos a ústa a upevněte v zátylku šálou či šátkem.

Ochrana očí

Po ochraně dýchacích cest následuje ochrana očí. K tomu použijte:

- brýle uzavřeného typu (lyžařské, potápěčské, plavecké, motocyklové),
- případné větrací průduchy přelepte lepicí páskou,
- jestliže nemáte doma žádné brýle podobného typu, můžete použít obyčejný průhledný igelitový sáček, který přetáhnete přes hlavu a stáhnete tkanicí, příp. gumou v úrovni lícních kostí (nad nosem).

Ochrana hlavy

K ochraně hlavy použijte:

- čepici, kuklu, šálu, klobouk, šátek apod.,
- při jejich nasazování dbejte na to, aby vlasy byly úplně zakryty,
- totéž platí i u čela, krku a uší.

Ochrana rukou a nohou

Ruce můžete chránit:

- rukavicemi (gumové, kožené).

Na ochranu nohou použijte:

- nejlépe vysoké boty (kozačky, holínky).

Ochrana povrchu těla

K ochraně povrchu těla můžete použít:

- kombinézu, kalhoty, sportovní soupravu atd.,
- přes ně použijte např. pláštěnku, příp. dlouhý kabát,
- tyto oděvy dostatečně utěsněte u krku (použijte např. šálu), rukávů a nohavic (stáhněte např. provázkem nebo gumou).

ZÁKLADNÍ ZÁSADY

- brýle a další ochranné prostředky co nejvíce utěsnit, rukávy a nohavice svázat provázkem nebo gumičkou.
- celý povrch těla musí být zakrytý, žádné místo nesmí zůstat nekryté,

Pamatujte: více vrstev ochranného oděvu = vyšší ochrana!

CO DĚLAT PO NÁVRATU ZE ZAMOŘENÉHO PROSTŘEDÍ

- odložte na chodbě, příp. v předsíni veškerý svrchní oděv včetně všech ochranných prostředků, které jste použili,
- vše uložte do igelitového pytle a zavažte jej,
- jestliže je to možné, pečlivě se osprchujte, utřete do sucha a oblékněte na sebe čistý oděv,
- nezapomeňte vyčistit uši, nos a provést výplach očí.

BLACKOUT

Pojmem „BLACKOUT“ označujeme rozsáhlý výpadek dodávek elektrické energie na velkém území po dobu desítek hodin nebo dnů, který zasáhne velké množství obyvatel. Takový výpadek může nastat zejména v důsledku mimořádné události v přenosové soustavě. Pro tuto situaci nemá čeština ekvivalent, proto budeme dále používat tento anglický pojem.

Příčin vzniku BLACKOUTu může být celá řada:

- porucha způsobena přírodními vlivy (např. vichřice, námraza, silné sněžení),
- významný přetok energie ze zahraničních rozvodných soustav,
- technické poruchy (např. požár transformátoru),
- lidský faktor (např. chyba operátora dispečinku),
- teroristický útok.

Vzhledem k propracovanému bezpečnostnímu systému se jeví jako nejpravděpodobnější důvod vzniku rozsáhlého výpadku elektrické energie souběh několika významných příčin najednou.

Od příčiny vzniku BLACKOUTu se odvíjí i rychlost znovuobnovení dodávek elektrické energie. Pokud dojde např. ke značnému fyzickému poškození infrastruktury, bude čas obnovy přímo úměrný rozsahu tohoto poškození (v řádu dnů až týdnů). Informace, že se jedná o skutečný BLACKOUT se všemi možnými důsledky a dopady, může veřejnost obdržet postupně se zpožděním - podle vývoje situace.

O BLACKOUT se nejedná v případě lokálního výpadku (např. část města), popř. je-li obnovena dodávka elektrické energie v řádu desítek minut až hodin. BLACKOUT také není plánovaná odstávka elektřiny z důvodu údržby distribuční sítě. To lze ověřit např. na úředních deskách, nebo webových stránkách obcí, či místně příslušné distribuční společnosti (stránky jsou i během výpadku dostupné prostřednictvím např. mobilních telefonů, či tabletů).

CO NEBUDE PŘI BLACKOUTU FUNGOVAT

V případě BLACKOUTu nebude možné využívat celou řadu technologií, které jsou přímo závislé na dodávkách elektrické energie a nejsou současně zálohovány náhradními zdroji energie (např. dieselagregáty, bateriemi apod.).

V první fázi výpadku zcela jistě zaznamenáte, že nefungují:

- všechny přístroje, které ke svému provozu potřebují připojení do elektrické sítě,
- běžné osvětlení (v domácnostech, veřejných budovách, pouliční lampy),
- zabezpečovací zařízení budov (včetně elektrického otevírání dveří, garážových vrat a bran),
- dopravní signalizační zařízení (dopravní semafory, signalizace železničních přejezdů apod.),
- bankomaty a současně nebude možné uskutečnit nákupy v obchodech s elektronickou evidencí prodeje (snímání čárkových kódů, platba kartou apod.),
- většina čerpacích stanic pohonných hmot,
- hromadná doprava, která je přímo závislá na dodávkách elektrického proudu (vlaky, tramvaje, trolejbusy).

V druhé fázi výpadku (v řádu hodin) zaznamenáte, že dochází k problémům v oblastech:

- dodávek pitné vody,
- dodávek plynu a tepla,
- výpadkům signálů mobilních operátorů,
- nefunkčnosti datových sítí (internetu),
- svozu odpadu.

V pozdějších fázích (v řádu desítek hodin) bude docházet k dalším významným potížím:

- v oblasti zásobování (potraviny, léčiva, pohonné hmoty apod.),
- v oblasti komunikace (omezený přístup k ověřeným informacím),
- při fungování jednotlivých úřadů,
- v oblasti bezpečnosti (narušování veřejného pořádku).

JAKÉ DOPADY BUDE MÍT BLACKOUT

Bezprostředně po vzniku BLACKOUTu dojde k uvíznutí osob:

- ve výtazích (pokud nejsou vybaveny speciálními záložními zdroji),
- v hromadných dopravních prostředcích (především ve vlakových soupravách na elektrifikovaných i neelektrifikovaných tratích),
- v dopravních zácpách (vzhledem k nefunkčnosti dopravních signalizačních zařízení).

Mezi další znatelné dopady této mimořádné události bude postupně patřit:

- omezení dostupnosti informací,
- přetíženost telefonních sítí (bude velmi obtížné navázat kontakt s blízkými osobami),
- zhoršený přístup ke složkám integrovaného záchranného systému (přetížení tísňových linek, delší dojezdové časy jednotlivých složek),
- omezené fungování nemocnic (vykonávány pouze neodkladné operace apod.),
- omezené možnosti zajištění hygienických standardů (nefungující voda a odpady, kazící se potraviny apod.),
- omezená možnost nákupu potravin a vody,
- omezený nákup pohonných hmot,

- omezené možnosti při zajištění vytápění,
- zvýšené riziko vzniku požárů (nouzové svícení svíčkami apod.),
- nemožnost výkonu zaměstnání a školní docházky (většina budov a výrobních prostorů bude uzavřena),
- omezená možnost dopravy (omezené využití prostředků hromadné dopravy, nedostatek pohonných hmot v motorových vozidlech apod.).

Příprava na BLACKOUT

Je možné se připravit na BLACKOUT už předem a jak by měla taková příprava vypadat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

OBECNÉ RADY

Na základě zkušeností ze zahraničí lze říct, že BLACKOUT nastává většinou naprosto nečekaně. Abychom dopady takové události co nejvíce minimalizovali, je nutné se důkladně připravit předem.

> ***TIP:*** *Zejména v USA, kde z důvodů vysokých letních teplot a přetížení rozvodných soustav vlivem používání klimatizace dochází k BLACKOUTu poměrně často, existují skupiny osob (tzv. preppers), kteří jsou až nadstandardně připraveni na tyto mimořádné události. Mají zásoby vody a potravin na desítky dnů, disponují náhradními zdroji pro výrobu elektrické energie v domácnosti a jsou tak připraveni na přežití v případě, kdy mohou být určitou dobu odříznuti od civilizace (nesjízdné silnice) nebo od dodávek energií. Pro potřeby ČR doporučujeme mít zásoby vody, potravin a peněz v hotovosti přibližně na tři dny (pro všechny členy domácnosti i domácí mazlíčky).*

Obecně lze doporučit balenou pitnou vodu a trvanlivé potraviny, které jsou vhodné k rychlé přípravě a které běžně v domácnosti využijete i v případě, že BLACKOUT nenastane, jako např.:

- konzervy a zavařeniny (např. masové a zeleninové),
- paštiky, fermentované nebo sušené maso,
- trvanlivé mléko, sušenky, čokoláda, energetické tyčinky, sušené ovoce, oříšky,
- cukr, med, sirup apod.

V případě, že budete mít k dispozici funkční přenosný vařič a vodu, můžeme navíc doporučit např.:

- těstoviny, luštěniny, rýže, brambory,
- čaj, káva, olej, sůl, cibule, česnek apod.

> ***TIP:*** *Příprava na BLACKOUT by měla probíhat tak, jako byste se chystali na několikadenní výlet do zcela neobydlené oblasti s proměnlivými klimatickými podmínkami. Vzhledem ke snadné přípravě a možnosti dlouhodobého skladování se k tomuto účelu hodí různé typy dehydratovaných potravin, které můžete zakoupit např. v prodejnách s outdoorovým vybavením. Zde lze koupit i přenosné vařiče a náhradní plynové, benzínové nebo lihové náplně.*

Vždy je nutné potraviny vhodně skladovat, pozorně sledovat dobu jejich trvanlivosti a podle potřeby je pravidelně obměňovat.

Návštěva lékárny může být v dané situaci velmi problematická, proto si raději dopředu zajistěte dostatečnou **zásobu léků** a zdravotnického materiálu. Především si připravte:

- specifické léky, které obvykle užíváte,
- běžné léky (proti horečce, průjmu, bolesti apod.),
- obvazy, dezinfekční prostředky,
- vitamínové tablety apod.

Mezi další **důležité vybavení**, které je vhodné mít připraveno, rozhodně patří:

- přenosné svítilny (nejlépe „čelovky“ s LED diodami nebo „třepací“ svítilny) a zásobu baterií, popř. chemické světlo,
- spací pytle, teplé zimní oblečení, deky,
- radiopřijímač s bateriemi (lze využít krátkodobě i rádio v automobilu nebo v mobilním telefonu),
- finanční hotovost alespoň na tři dny provozu domácnosti (lze očekávat nefunkčnost bankomatů a elektronického bankovnictví),
- alespoň z poloviny plnou palivovou nádrž v automobilu.

Při BLACKOUTU dojde pravděpodobně i k výpadku telekomunikačních a datových sítí. Z tohoto důvodu je vhodné si vytvořit „Plán rodinné komunikace“, tzn. domluvit se se svými blízkými, kde se sejdeme, když BLACKOUT nastane, případně jakým způsobem si dáme vědět, že jsme v pořádku. V takových situacích je vždy vhodné informovat své okolí (sousedy, kolegy v práci) o tom, kde se budete nacházet, a to pro případ, že by vás někdo z vašich blízkých hledal.

JAK SE PŘIPRAVIT, POKUD BYDLÍTE V RODINNÉM DOMĚ

Obyvatelé rodinných domů mají obvykle výhodu v tom, že mohou využít při výpadku dodávek elektrické energie a plynu alternativní způsoby vytápění nebo ohřevu vody (krby, krbová nebo kachlová kamna, zahradní grily). Vždy je třeba pamatovat na dostatečné zásoby paliva a na bezpečné používání těchto zařízení. Zahradní gril používejte výhradně ve venkovních prostorách.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle zákona o požární ochraně (zákon č. 133/1985 Sb.) jste povinni počínat si tak, aby nedocházelo ke vzniku požáru, zejména při používání tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů a komínů, při skladování a používání hořlavých nebo požárně nebezpečných látek, manipulaci s nimi nebo s otevřeným ohněm či jiným zdrojem zapálení. Jestliže svým jednáním způsobíte požár, může Vám být uložena pokuta až do výše 25 000 Kč (v rámci přestupku).*

V rodinném domě máte celou řadu dalších možností, jak se na BLACKOUT připravit. Krb (krbová kamna) lze většinou i dodatečně instalovat, pokud je k dispozici vhodný komín. Není-li to možné, můžete si na zahradě alespoň vybudovat ohniště.

Velkou výhodu mají ty domácnosti, které disponují funkční elektrocentrálou. Tu můžete využít i např. pro čerpání vody čerpadlem ze studny, která může sloužit jako zdroj

pitné nebo alespoň užitkové vody. Můžete také využít dešťovou vodu, kterou je možné vývodem z okapu zachytávat do kádí (sudů) a v nouzi upravit na pitnou.

> ***TIP:*** *Tablety a roztoky na dezinfekci vody je možné zakoupit v celé řadě lékáren, outdoorových obchodech a prodejnách s vojenským vybavením.*

Při pořizování elektrických garážových vrat a bran vždy myslete na to, zda půjdou snadno mechanicky otevřít i v případě výpadku elektrického proudu.

JAK SE PŘIPRAVIT, POKUD BYDLÍTE V BYTĚ

Obyvatelé bytů mají velmi omezené možnosti alternativního vytápění. Je vhodné proto zvážit v chladném ročním období přesun na chatu, chalupu nebo k příbuzným, pokud je tam možnost vytápění tuhými palivy.

Podobný problém je i s ohřevem potravin. Přenosné plynové, benzínové nebo lihové vařiče, stejně jako zahradní grily, nelze používat uvnitř budov, pouze ve venkovních prostorách.

Co dělat při BLACKOUTu

Jak udržet potraviny z lednice či mrazáku co nejdéle „čerstvé“ a jak poznáte, že už byla dodávka elektrické energie obnovena? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

JSTE-LI DOMA

V domácnosti je vždy velmi důležité odpojit všechna energeticky náročná elektrická zařízení od sítě, aby při obnovení dodávek elektrické energie nedošlo k opětovnému výpadku z důvodu přetížení sítě.

> ***TIP:*** *Nechte zapnuto jedno svítidlo nebo radiopřijímač, pomocí kterého si můžete ověřit, zda již byla dodávka elektrické energie obnovena.*

Pokud funguje dodávka pitné vody z vodovodního potrubí, šetřete vodou v maximální míře. Máte-li možnost, zásobte se pitnou vodou ze studen nebo pramenů v okolí s ověřenou kvalitou vody. Pokud zrovna prší, snažte se zachytit co nejvíce dešťové vody do nádob, může se vám později hodit.

Pokuste se získat informace o situaci a o prognóze vývoje z médií. Pokud nemáte k dispozici rádio na baterie, využijte rádio v autě, internet v mobilním telefonu, popřípadě se zeptejte sousedů. **Nikdy si pro informace nevolejte na tísňové linky!** Na tísňovou linku volejte pouze, jste-li v nebezpečí nebo v ohrožení života (např. pokud jste uvízli ve výtahu nebo máte doma příbuzného napojeného na přístroje podporující jeho základní životní funkce).

Pokud zrovna nemáte doma dostatečnou zásobu čerstvých potravin, navštivte co nejdříve nejbližší obchod. Nenakupujte zbytečně velké zásoby a jídlem rozhodně neplýtvejte! Lze předpokládat, že budou fungovat jen některé hypermarkety (ty, které mají náhradní zdroje) a také malé prodejny nebo stánky (ty, které nejsou závislé na elektronické evidenci prodeje). V případě, že nemáte vůbec žádné zásoby, požádejte o pomoc sousedy a příbuzné nebo se informujte na obecním úřadě, kdy a jakým způsobem bude možné čerpat humanitární pomoc. Očekávejte však, že v prvních hodinách po BLACKOUTu bude velmi složité takovou pomoc zorganizovat.

Máte-li doma zásoby potravin, přednostně zkonzumujte vše z lednice a mrazáku. V chladném období roku lze potraviny krátkodobě skladovat i na balkoně nebo pověšené na klice z okna.

TIP: *Lednici ani mrazák zbytečně neotvírejte, potraviny tak vydrží déle v chladu. Doporučujeme ale jednorázově přemístit část obsahu mrazáku do lednice, kde se tak déle udrží nízká teplota pro chlazení ostatních potravin.*

K nouzovému osvětlení použijte přenosné svítilny, svíčky používejte jen v krajním případě a pouze pod neustálým dozorem. Jako nouzové osvětlení lze použít např. i blikačku z jízdního kola, displej tabletu apod.

Je pravděpodobné, že vytápění (plynové, elektrické) brzo přestane fungovat. Proto v zimním období uvážlivě hospodařte s teplem, tzn., zbytečně nevětrejte, ucpěte všechny škvíry pod dveřmi a okny. Máte-li tu možnost, zvažte odjezd na chalupu nebo chatu, pokud tam můžete vytápět tuhými palivy. Další možností je přesun k příbuzným, pokud mají rodinný dům s vytápěním tuhými palivy.

JSTE-LI NA CESTĚ DO PRÁCE NEBO DO ŠKOLY

Jedete-li autem, počítejte s výpadky všech signalizačních dopravních zařízení závislých na elektrické energii. Nebudou fungovat semafory ani závory a signalizace u železničních přejezdů. Nebudou osvětleny komunikace ani ukazatele směru, nebudou plně osvětleny tunely (ty mohou být v závislosti na výdrži dieselagregátu postupně uzavírány). Ve velkých městech očekávejte v prvotní fázi dopravní zácpy a zvýšený počet dopravních nehod. Počítejte s výpadky technologií, závislých na internetu (navigace apod.). Přizpůsobte proto svoji rychlost nastalé situaci. Jedná-li se prokazatelně o BLACKOUT, nemá smysl pokračovat v cestě do práce (pokud nejste pracovníky subjektů kritické infrastruktury nebo složek, zajišťujících nouzové služby pro kraj). Je-li to možné, vraťte se proto domů.

TIP: *Šetřete pohonnými hmotami ve svém vozidle, většina čerpacích stanic bude mimo provoz. Optimální způsob pro maximální možnou úsporu pohonných hmot je rychlost cca 80 km/h v kombinaci s co nejplynulejší jízdou.*

Při cestování autem věnujte zvýšenou pozornost průjezdu vozidel záchranných složek a vozidel pracovníků energetických služeb.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *V prvotní fázi očekávejte, že pokud bude nějaká čerpací stanice v provozu, bude uzavřena pro veřejnost z důvodu zajištění přednostního zásobování záchranných složek podle zákona o krizovém řízení (zákon č. 240/2000 Sb.).*

Jste-li v okamžiku vzniku BLACKOUTu v hromadném dopravním prostředku, dbejte pokynů řidiče, resp. ve vlaku vlakvedoucího. Tramvaje a trolejbusy budou nepojízdné a z důvodu velkého rozsahu této situace nelze okamžitě očekávat nasazení náhradní autobusové dopravy na všech trasách. Ve městě Brně bude v případě vícedenního BLACKOUTu postupně zavedena náhradní doprava v režimu nočních linek se zhuštěným intervalem spojů. Není-li to nezbytně nutné, nepokračujte na cestě do práce, ale snažte se vrátit domů. V rámci jednoho města bude pravděpodobně v prvotní fázi nejrychlejším způsobem chůze.

Specifická je situace v železniční dopravě. Ať už se jedná o elektrifikované nebo neelektrifikované tratě, všechny vlakové soupravy se okamžitě zastaví kvůli nefunkčnosti traťové signalizace. Nestojí-li souprava ve stanici nebo její bezprostřední blízkosti, vyčkejte na příjezd záchranných složek. Ty vám pomohou se evakuovat z vlaku a zajistí náhradní přepravu do nejbližší uzlové stanice, odkud lze pokračovat v cestě autobusem zpět domů.

JSTE-LI V ZAMĚSTNÁNÍ NEBO VE ŠKOLE

Pokud jste v okamžiku vzniku BLACKOUTu v zaměstnání nebo ve škole, řiďte se pokyny vedoucích pracovníků. Lze předpokládat, že ve většině firem a úřadů bude nařízeno přerušení provozu, a není-li nezbytně nutné zůstat v zaměstnání, zaměstnanci budou posláni domů.

Ve školách je žádoucí ponechat děti pod dozorem pedagogů do ukončení výuky s tím, že pokud mají možnost se bez problému dostat domů, umožnit jim odchod. Lze ale očekávat, že velký počet dětí nebude mít možnost se v dané situaci dostat domů, proto bude pro personál ve školách nezbytné postarat se o děti do příjezdu rodičů.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Pokud se za krizové situace nemohou o děti postarat jejich rodiče (např. když sami plní úkoly při řešení krizové situace), jsou v krizových plánech vytipovány školy, které mají povinnost se o tyto děti podle vyhlášky MŠMT č. 281/2001 Sb. postarat i po delší dobu.*

Co dělat po BLACKOUTu

Kdy můžete začít používat plynové spotřebiče a které chlazené či mražené potraviny by měly být zlikvidovány? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

ELEKTRICKÉ PŘÍSTROJE

Obnovenou dodávku elektrické energie využijte prioritně k nejnutnějším účelům. Uvědomte o obnově dodávky i vaše sousedy. V některých případech může jít pouze o krátkodobou obnovu dodávky v omezeném rozsahu, která bude střídavě zapínána a vypínána pro jednotlivé postižené oblasti. Do stabilizace situace nezapínejte energeticky náročné spotřebiče typu pračka, sušička, žehlička, myčka atd., které nejsou nezbytné pro vaše okamžité potřeby. Obnovu dodávky využijte prioritně pro elektrické spotřebiče nezbytné pro řešení okamžitých nutných potřeb a získávání informací (dobití baterií mobilů, svítidel, rádií, načerpání zásob vody, nezbytné osvětlení pro činnosti, které nelze odložit).

Po obnově dodávek elektrické energie vždy překontrolujte nastavení všech elektronických zařízení, zejména nastavení bezpečnostních systémů, ovládacích prvků vytápění apod.

PLYNOVÉ SPOTŘEBIČE

Dodávky plynu do domácností jsou závislé na důkladné kontrole specialistů. Kontrola se týká zejména hlavního uzávěru plynu. **Plynové spotřebiče** (kotel, sporák) **používejte zásadně až po návštěvě specialisty z plynárenské společnosti!**

HYGIENA

Státní zdravotní úřad doporučuje zlikvidovat chlazené nebo mražené potraviny, které byly ponechány nad teplotou 6°C déle než 4 hodiny a jestliže mražené potraviny roztály a byly tak ponechány déle než 2 hodiny. Také zlikvidujte potraviny, které mají neobvyklou barvu, strukturu nebo zapáchají. Vždy platí, že pokud si nejste jisti, potraviny raději vyhoďte. V případě, že znehodnocené potraviny znečistily lednici či mrazák, tyto prostory důkladně dezinfikujte.

Dodávky pitné vody budou obnoveny postupně v závislosti na výsledcích hygienických kontrol vašeho dodavatele vody. Před prvním použitím nechte vodu z kohoutku několik minut odtéct.

POVODNĚ

Povodně jsou nejčastější krizovou situací u nás. Do novodobých dějin se zapsaly zejména velké povodně v letech 1997, 2002, 2006 a 2013. Velice často také v posledních letech dochází ke vzniku tzv. bleskových povodní, kdy během velmi krátké doby naprší na určitém území obrovské množství srážek. Stává se tak i v místech, která nejsou v blízkosti vodního toku.

Povodněmi se rozumí přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody. Povodní je i stav, kdy voda může způsobit škody tím, že z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo její odtok je nedostatečný (např. ve městech).

DRUHY POVODNÍ V ČR

U nás se mohou vyskytnout tyto druhy povodní:

- **Jarní povodně** – dochází k nim v důsledku tání sněhu v jarních měsících nebo v zimě při dílčích oblevách. Často bývají také doprovázeny dešťovými srážkami, což výrazně zhoršuje povodňovou situaci. Tento typ povodně zasáhl řadu míst v ČR na přelomu března a dubna 2006.
- **Letní povodně** – tento typ povodní vzniká při déletrvajících intenzivních srážkách zejména v letních měsících. Příkladem jsou povodně z července 1997, kdy byla postižena zejména převážná část Moravy. Tato povodeň si vyžádala 50 lidských obětí.

> ***ZAJÍMAVOST:*** *Povodně v roce 1997 se staly výrazným mezníkem v oblasti krizového řízení. Tato situace názorně poukázala na absenci právní úpravy, která by upravovala nejen povinnosti fyzických a právnických osob, ale zejména činnost státu a jeho orgánů při provádění záchranných a likvidačních prací. Proto byl v roce 2000 přijat tzv. „balíček krizové legislativy“, který v sobě zahrnuje kromě zákona o krizovém řízení také zákon o integrovaném záchranném systému a zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy.*

- **Přívalové povodně** – známé taky jako „bleskové“ – vznikají rovněž v letních měsících, avšak na rozdíl od předchozích povodní jsou charakterizovány krátkodobými, velice

intenzivními srážkami při bouřkách. Zpravidla bývá zasaženo malé území. Voda má obrovskou ničivou sílu a způsobuje značné škody na majetku. Dalo by se říci, že tento typ povodní je v posledních letech u nás nejčastější. Můžeme jmenovat např. povodně v roce 2009, které pustošily zejména Novojičínsko, nebo v roce 2010 Liberecký kraj.

- **Ledové povodně** – vznikají v zimních měsících, kdy se v důsledku oteplení ledová vrstva na vodním toku naruší a jednotlivé kry se vrství, čímž dochází k přehrazení koryta. V únoru 2012 ohrožovala řeka Svratka v důsledku nahromaděných ker několik obcí na Tišnovsku. Vyvstala proto nutnost nahromaděné kry odstřelit, díky čemuž následně došlo k přirozenému odtoku vody.
- **Zvláštní povodně** – vznik tohoto typu povodně je oproti výše uvedeným méně pravděpodobný, nicméně dopady by byly katastrofální. Zvláštní povodně vznikají poruchou vodního díla, nejhorší případ je úplné protržení hráze přehrady. Příkladem je povodeň z roku 1916, kdy došlo k protržení přehrady Bílá Desná v Jizerských horách. Tato událost si vyžádala 62 obětí. 307 lidí zůstalo bez přístřeší.

STUPNĚ POVODŇOVÉ AKTIVITY

Stupně povodňové aktivity udávají míru povodňového nebezpečí, tzn., jak vysoko dosahuje hladina vody. Jak vyplývá z níže uvedené tabulky, nejhorší je stupeň č. 3, kdy už voda ohrožuje obydlí a je zpravidla nezbytné provést evakuaci.

I. **BDĚLOST**	- nastává při nebezpečí povodně a zaniká, pominou-li příčiny takového nebezpečí - při 1. SPA ještě nedochází k vybřežení toku a jeho rozlivům, a tedy ani k hmotným škodám na majetku
II. **POHOTOVOST**	- vyhlašuje jej příslušný povodňový orgán, když nebezpečí povodně přerůstá v povodeň a v době povodně, kdy však ještě nedochází k větším rozlivům - při 2. SPA již dochází k prvním rozlivům, které však nepáchají větší škody na majetku (většinou jen zaplavování příbřežních luk a porostů)
III. **OHROŽENÍ**	- vyhlašuje příslušný povodňový orgán v době povodně při bezprostředním nebezpečí nebo při vzniku větších škod, ohrožení majetku a životů v záplavovém území - při 3. SPA dochází k zaplavování měst a obcí, a proto se provádějí zabezpečovací či záchranné práce

TIP: *Aktuální informace o průtoku a odpovídajících stupních povodňové aktivity na Jižní Moravě získáte na webové stránce Povodí Moravy, s. p. www.pmo.cz.*

Příprava na povodeň

Jak se připravit na povodně, kde zjistíte, zda je váš dům ohrožen povodněmi a co dělat, hrozí-li bezprostřední nebezpečí povodně? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

DLOUHODOBÁ PŘÍPRAVA

Zvažujete-li stavbu rodinného domu, doporučujeme si zjistit na příslušném obecním (městském) úřadě, zda je vámi vytipovaná lokalita ohrožena povodněmi (přirozenými i zvláštními). Je-li území vymezeno podle vodního zákona jako aktivní zóna záplavového území, nesmí se v této lokalitě provádět žádné stavební práce (výjimky jsou stanoveny zákonem). V případě, že není dané území takto vymezeno, může být vydáno stavební povolení i pro stavby, které se nachází v blízkosti vodních toků. Je ovšem nutné zvážit případná rizika, která z této volby plynou. I když daná lokalita nespadá do aktivní zóny záplavového území, nelze s jistotou zaručit, že nebude v budoucnu povodní ohrožena. Připravte se také na možné problémy s neochotou pojišťoven při pojištění domu. Počítejte také se zvýšenými náklady na stavbu. Je tedy výhodnější realizovat stavbu mimo takto ohroženou oblast.

TIP: *Informace o tom, zda je vaše nemovitost, či vámi vybraná lokalita pro stavbu rodinného domu ohrožena povodní, si můžete také sami vyhledat v Mapovém portálu Jihomoravského kraje (http://gis.kr-jihomoravsky.cz/ozp/). Vždy je nutné myslet na to, že se jedná o model, který zobrazuje pouze pravděpodobnou situaci rozlivu vodního toku.*

Pokud váš dům již stojí, zvažte možné dodatečné stavební úpravy, které ochrání váš majetek (např. instalace zpětné kanalizační klapky, která zabrání vniknutí vody z kanalizace do nemovitosti). Informace o dalších technických řešeních můžete získat např. na veletrhu ENVIBRNO, který se každoročně koná na brněnském výstavišti.

KRÁTKODOBÁ PŘÍPRAVA

Hrozí-li bezprostřední nebezpečí povodně, uzavřete všechna okna a dveře a co nejlépe utěsněte všechny otvory, kterými by se mohla dostat voda do vaší nemovitosti. Přestěhujte cenný majetek do vyšších podlaží. Skladujete-li v domě nějaké nebezpečné látky (vč. přípravků na úklid domu), odstraňte je z ohroženého prostoru. Před vchodové dveře, garážová vrata a další vstupy do budovy je vhodné umístit pytle s pískem.

TIP: *Jestliže již nelze zabránit vniknutí vody do vašeho domu, jedním z řešení je řízené zaplavení sklepních prostorů, kdy je čistou vodou postupně zaplavován celý prostor pod úrovní terénu. Hlavní výhodou řízeného zaplavení je skutečnost, že je značně eliminováno množství nánosu povodňové vody a bahna, které se může při povodni do daného prostoru dostat a tím i zjednodušení situace při vysoušecích a sanačních pracích. K řízenému zaplavení se přistupuje také z důvodu podpory statiky nemovitosti (voda v podloží je tlaková voda, která působí na objekt zespoda a tlačí na stěny a na základovou desku). Rozhodnutí, zda si nechat dobrovolně zaplavit prostory není vůbec snadné a vždy je nutné zvážit výhody a nevýhody, které tento krok přinese.*

V okolí budovy odstraňte nebo řádně zajistěte snadno odplavitelné předměty. Vozidlo (pokud jej nevyužijete k evakuaci) přeparkujte na bezpečné místo (ideálně výše položené) a zanechte za oknem vozu telefonní kontakt. Dbejte na to, aby zaparkované vozidlo nepřekáželo zasahujícím složkám.

Hospodářská zvířata, jejichž chov se nachází v oblasti ohrožené povodní, je nutné vyvést mimo rozliv povodně. Pokud vlastník zvířat není schopen je včas evakuovat (např. z důvodu rychlého nástupu povodně), doporučuje se vypustit zvířata z chovatelských objektů, aby sama mohla uniknout před povodní. Tímto krokem se zabrání jejich utopení a následnému šíření infekcí a zápachu. Zvířata je vhodné označit (štítek, značka lihovým fixem apod.), aby je bylo možné po povodni identifikovat a určit majitele. Exotická zvířata nechejte doma a zásobte je před odchodem vodou a potravou. Menší zvířata („domácí mazlíčci“ jako je kočka nebo pes) se mohou evakuovat s vámi, avšak za předpokladu, že jsou patřičně vybaveni (náhubek, vodítko, přepravka apod.). Nezapomeňte s sebou vzít i příslušné doklady zvířete (očkovací průkaz, známku - čip apod.) a také přiměřené množství krmiva. Počítejte také s tím, že v době evakuace ne každé evakuační středisko umožňuje pobyt zvířete společně s majitelem v rámci organizovaného nouzového ubytování.

TIP: *Nemáte-li možnost evakuovat svého domácího mazlíčka s sebou do vlastního náhradního ubytování (chata, chalupa, příbuzní), je možné ho dočasně za poplatek umístit do tzv. hotelu pro zvířata nebo do útulku.*

Připravte evakuační zavazadlo pro všechny členy rodiny (více viz kapitola „Evakuační zavazadlo“) a sledujte zprávy ve sdělovacích prostředcích. Před opuštěním domova uzavřete přívod vody, plynu a elektrické energie a uhaste otevřený oheň v topidlech –podrobněji viz kapitola „Zásady evakuace z domácnosti“. Při evakuaci se vždy řiďte pokyny odpovědných orgánů.

Co dělat při povodni

Jak se zachovat v případě, kdy povodeň již nastala a bezprostředně ohrožuje váš život, co dělat, když se nestihnete dostat z ohrožené oblasti včas a na koho se obrátit, chcete-li poskytnout pomoc postiženým? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

OPUŠTĚNÍ DOMOVA

S výjimkou bleskové povodně mají obvykle povodňové orgány a správci vodních toků

poměrně přesné informace o tom, jak rychle se povodňová vlna blíží a jak vysoko hladiny toků vystoupí. Na vodních tocích pod přehradami je možné průtok regulovat a dopady povodně částečně zmírnit. Přesto však může nastat situace, kdy bude nutné z preventivních důvodů nařídit evakuaci určitého území. Pokud lze podle vývoje povodňové situace evakuaci předpokládat, sledujte pravidelně hromadné sdělovací prostředky a zprávy vašeho obecního úřadu. Ujistěte se, že aktuální informace mají i vaši sousedé. Na druhé straně je velmi důležité rozlišovat pravdivé informace od neúmyslně či úmyslně šířených dezinformací, které mohou způsobit paniku.

Pokud je v místě vašeho bydliště evakuace nařízena, dozvíte se o ní zpravidla z obecního rozhlasu, hromadných sdělovacích prostředků nebo formou přímého informování obyvatel např. megafony policie nebo hasičů. V takovém případě je bezpodmínečně nutné uposlechnout výzvy k opuštění domova podle instrukcí orgánů provádějících evakuaci. V minulosti bylo zaznamenáno několik případů odmítání evakuace nebo svévolného návratu zpět do domova v ohrožené oblasti. To mělo za následek bezprostřední ohrožení života při následném zhoršení povodňové situace a nutnost složitého zásahu hasičů k záchraně životů těchto nezodpovědných osob.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle zákona o integrovaném záchranném systému (zákon č. 239/2000 Sb.) má fyzická osoba „povinnost strpět omezení vyplývající z opatření stanovených při mimořádné události a omezení nařízená velitelem zásahu při provádění záchranných a likvidačních prací“ (což se týká i evakuace) a za nesplnění této povinnosti jí může být uložena pokuta až 20 000 Kč. Podle zákona o krizovém řízení (zákon č. 240/2000 Sb.) je v době vyhlášeného krizového stavu fyzická osoba povinna „strpět omezení vyplývající z krizových opatření stanovených v době krizového stavu“ (což se týká i evakuace) a za nesplnění této povinnosti jí může být uložena pokuta až 20 000 Kč.*

Může nastat situace, kdy již bude povodňová situace natolik nebezpečná, že nebude možné se vlastními silami dostat z domova do bezpečí. Za nebezpečnou je třeba považovat takovou situaci, kdy je nejbližší okolí vašeho domu zaplaveno vodou a nemáte přehled o tom, jaká je hloubka vody a jak rychle voda proudí. Riziko spočívá v tom, že i v relativně mělké rychle proudící vodě můžete ztratit rovnováhu, upadnout a v případě ztráty vědomí se i utopit. Voda je navíc obvykle kalná a proto nejsou dobře viditelné předměty, které jsou vodou unášeny a mohou vás zranit. Proto v těchto případech volejte tísňovou linku 112 a vyčkejte ve vyšších patrech vašeho domu příjezdu záchranářů. Po příjezdu záchranářů signalizujte svou přítomnost máváním kusem bílé látky, např. prostěradlem (v noci rozsvícenou baterkou nebo mobilním telefonem).

Připravte se i na možnost, že vaše záchrana může probíhat velmi složitě, např. za pomoci člunů nebo i vrtulníku. V těchto případech je zcela nezbytné přesně dodržovat pokyny záchranářů a pomáhat ostatním evakuovaným, zejména dětem a osobám se sníženou pohyblivostí.

Po provedení evakuace budete zaevidováni v evakuačním středisku z důvodu kontroly, aby v evakuované oblasti nezůstaly žádné ohrožené osoby. V případě, že nemáte možnost vlastního náhradního ubytování (chata, chalupa, příbuzní), postará se o nouzové ubytování váš obecní úřad, případně krizový štáb (více viz kapitola „Základní informace o evakuaci“).

POMOC PŘI POVODNÍCH

V případě, že sami nejste povodní ohroženi a chcete pomoci ostatním, máte několik možností. Vaše pomoc může být osobní, věcná nebo finanční.

Osobní pomoc (např. při plnění pytlů s pískem, poskytnutí dopravních a jiných prostředků) je vhodné nabídnout postiženým obcím prostřednictvím příslušného krizového štábu obce s rozšířenou působností v zasažené oblasti. Nekoordinovaná osobní pomoc „naslepo“ může naopak být kontraproduktivní. Zcela nevhodné a neetické jsou cesty do povodňových oblastí za účelem sledování průběhu povodně a záchranných prací – tzv. „povodňová turistika“.

Poskytování věcné a finanční pomoci při povodních často organizují nestátní neziskové organizace (Červený kříž, ADRA, Charita, Člověk v tísni apod.), které k tomu zřizují speciální bankovní účty, kam můžete zasílat finanční příspěvky.

> ***TIP:*** *Finanční pomoc lze velmi rychle a snadno poskytnout také mobilním telefonem formou darovací SMS (tzv. DMS), obvykle v ceně 30 Kč, které se odečtou z vašeho kreditu, z čehož 27 Kč jde na účet pro postižené povodněmi. Tuto službu vždy při povodních operativně zřizují humanitární organizace ve spolupráci s telefonními operátory.*

Nestátní neziskové organizace také zřizují po celé ČR místa, kam je možné přivézt v rámci humanitární pomoci potřebné věci, které jsou následně distribuovány podle požadavků postižených obcí. V první fázi je nejčastější poptávka po pracovních nástrojích k úklidu (košťata, lopaty, kolečka, kbelíky), hygienických prostředcích (gumové rukavice, desinfekční přípravky, repelenty proti komárům apod.) a balené pitné vodě. Následně jsou řešeny konkrétní požadavky na likvidaci následků povodní (více viz kapitola „Co dělat po povodni“).

Co dělat po povodni

Co vše je nutné udělat po návratu do domu zasaženého povodní, jak správně vysoušet dům a kde žádat o humanitární pomoc? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

NÁVRAT DOMŮ A ÚKLID PO POVODNI

Vrátit se do svého domu nebo bytu po skončení povodně je možné až v okamžiku, kdy je rozhodnuto o ukončení evakuace a postižená oblast je bezpečná. Nepokoušejte se do evakuované oblasti dostat sami ještě před ukončením evakuace. Z důvodu zabránění rabování je oblast střežena policií a armádou.

To, že je oblast po povodni bezpečná, nemusí znamenat, že je bezpečný i váš dům. Prvořadým krokem je zajištění statického posudku, zda nejsou poškozeny nosné prvky budovy a je bezpečné se uvnitř pohybovat. Pokud váš dům není okamžitě obyvatelný, obraťte se na svůj obecní úřad s požadavkem na zajištění náhradního ubytování (nemáte-li vlastní možnost ubytování např. u příbuzných). Před započetím úklidových prací důkladně zdokumentujte všechny škody pro pojišťovnu.

V případě, že má objekt suterénní prostory, je třeba z nich nejprve odčerpat vodu. Předem se však ujistěte, že je v objektu odpojena dodávka elektřiny. Čerpání není možné uspěchat. Čerpat lze až v okamžiku, kdy klesne hladina spodní vody pod úroveň základů stavby. Tuto činnost přenechejte hasičům, kteří mají potřebnou techniku i zkušenosti.

Dalším krokem je úklid objektu, kdy je nutné vyčistit zatopené prostory od bahna a dalších naplavenin. Tuto činnost můžete provádět sami, je však nutné dodržovat

základní hygienická pravidla. Vždy používejte gumové rukavice a uzavřenou obuv. Povrch těla by se neměl dostat do kontaktu s vodou či bahnem, které mohou být kontaminovány např. zbytky uhynulých živočichů nebo odplavenými chemickými látkami. V rámci úklidu zlikvidujte všechny zasažené potraviny a také plodiny na zahradě. Nechte si hygienikem zkontrolovat kvalitu vody ve studni. V průběhu uklízení nekonzumujte žádné potraviny, pijte jen balenou vodu.

Všechny bahnem a vodou zasažené předměty, které hodláte v budoucnu dál používat, důkladně vydezinfikujte. Na povrchu zasažených předmětů se může vytvořit plíseň. Zejména dřevěné předměty (např. nábytek) je obtížné plísní zbavit a je vhodné je vyhodit. Obec by měla zřídit místa, kam lze ukládat nepotřebný odpad.

Pokud se objeví plíseň na zdech objektu, je nutné objekt co nejrychleji začít vysoušet. Kromě přirozeného způsobu - větrání - lze využít i elektrické přístroje, tzv. vysoušeče. Lze si je půjčit v komerčních půjčovnách stavebních strojů nebo je možné obrátit se o pomoc na obecní úřad, který má možnost cestou hasičů požádat o bezplatné zapůjčení vysoušečů ze skladů Hasičského záchranného sboru České republiky nebo Správy státních hmotných rezerv. Je velmi důležité důkladně si přečíst návod správného použití vysoušeče. S vysoušením je třeba začít od suterénu, aby nedocházelo ke vzlínání vody ve zdivu. Detailní postup vysoušení závisí na typu vysoušeče a je popsán v příslušném návodu. Pokud se nepodaří zlikvidovat plíseň vysoušením, bude nutné otlouct omítku v postiženém místě a omítnout zeď znovu.

POMOC POSTIŽENÝM S LIKVIDACÍ ŠKOD

Zejména ve fázi úklidu po povodni ocení postižené obce i občané jakoukoli pomoc s likvidací škod. Kromě finanční a věcné pomoci (více viz kapitola „Co dělat při povodni“) je možné poskytnout i osobní dobrovolnickou pomoc.

Z důvodu koordinace dobrovolnické pomoci doporučujeme se obrátit na nestátní neziskové organizace, které mají zkušenosti s prací dobrovolníků. Je nezbytné počítat s tím, že pracujete dobrovolně, tedy ve svém volnu a bez nároku na finanční kompenzaci. Často se jedná o fyzicky náročnou práci (vyklízení budov, osekávání omítky, odklízení naplavenin z komunikací a vodních toků), která není vhodná pro každého. Dlouhodobější pobyt v postižené oblasti je náročný i psychicky (stres postižených obyvatel, těžká práce spojená s nedostatkem komfortu z hlediska ubytování a stravování dobrovolníků apod.).

Pokud se rozhodnete pomoci jako dobrovolník, je vhodné být vybaven tak, abyste co nejméně zatěžovali svými požadavky obecní úřad obce, kam jedete pomáhat. Je proto vhodné mít vlastní úklidové nářadí, ochranné pomůcky i základní potraviny a balenou pitnou vodu.

EXTRÉMNÍ KLIMATICKÉ JEVY

Příroda nás v posledních letech překvapuje svými extrémními projevy. Dlouhodobá sucha se střídají s vydatnými přívalovými srážkami, které způsobují zaplavení míst, kde by to člověk nečekal. Výskyt tornád ve střední Evropě už snad nikoho nepřekvapuje. Je předpoklad, že tento trend bude pokračovat i v budoucnu a člověk by měl být připraven.

Většinu níže uvedených extrémních klimatických jevů je možné předpovědět dostatečně předem. Český hydrometeorologický ústav vydává, v případě předpokládaného výskytu nebezpečného klimatického jevu, výstražnou informaci. Ta obsahuje kromě charakteru nebezpečného jevu také časový a prostorový rozsah platnosti výstražné informace, míru rizika (nízké, vysoké, extrémní) a doporučení, jak nebezpečí eliminovat. Kromě předpovědních relací v médiích se o aktuálně vydaných výstrahách dozvíte více na www.chmi.cz. Ve většině krajů dostávají od Hasičského záchranného sboru ČR tyto výstrahy (formou SMS a e-mailu) i starostové obcí. Můžete se tedy informovat také u nich. V mnoha obcích navíc funguje systém informování občanů (nejen) o hrozícím nebezpečí pomocí bezplatných SMS zpráv. Stačí se jen zaregistrovat na vašem obecním úřadě.

TIP: V Jihomoravském kraji jste o hrozícím nebo již nastalém nebezpečí informováni rovněž prostřednictvím Portálu krizového řízení – KRIZPORT (http://krizport.firebrno.cz/).

Bouřka

Jak poznáte, že se blíží bouřka, co dělat, jste-li v otevřené krajině a které místo vás před bouřkou (ne)ochrání? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CHARAKTERISTIKA

Bouřka vzniká nejčastěji v letních dnech, zejm. v odpoledních a večerních hodinách. Nejvíce bouřkových dní (v průměru 30) se vyskytuje v horských oblastech. Na jižní Moravě je těchto dnů v průměru 10 až 20 za rok. Bouřka bývá doprovázena elektrickými výboji (blesky), přívalovými dešti, silným nárazovým větrem a často také krupobitím.

Největší riziko představují právě blesky, které jsou každoročně zdrojem požárů a také příčinou zranění (popálení) či usmrcení osob. Přívalové deště doprovázející bouřku jsou ve většině případů krátkodobého charakteru. Občas mohou být tyto srážky mimořádně intenzivní, kdy voda nestačí z ohrožené oblasti normálně odtéct. To má za následek

vznik tzv. přívalových (v médiích často také používaný pojem „bleskových“) povodní (podrobněji viz kapitola „Povodně“). Nárazový vítr je nebezpečný svým působením na předměty, které nás obklopují. Důsledkem jsou např. pády stromů, sloupů nebo drátů elektrického vedení, částí budov apod., což může způsobit zranění osob (podrobněji viz kapitola „Silný vítr a tornádo“). Co se týče krupobití, to představuje nebezpečí zejména tehdy, vyskytují-li se kroupy o průměru větším než dva centimetry. Ty mohou způsobit vážná zranění osob, zvířat a hmotné škody na majetku.

JAK POZNÁTE, ŽE SE BLÍŽÍ BOUŘKA

Znakem blížící se bouřky je zpravidla horko, dusno, tvoří se charakteristické mraky (husté, velké, tvarem připomínající kovadlinu), zvedá se vítr, z dálky je slyšet hřmění a jsou vidět blesky.

> ***TIP:*** *Vzdálenost bouřky lze odhadnout a to podle časového rozmezí mezi zábleskem a zahřměním. Pro přibližný odhad platí, že počet sekund mezi zábleskem a zahřměním vydělte třemi a získáte počet kilometrů, jak daleko od vás bouřka je (např. když uvidíte blesk a za 12 vteřin uslyšíte hrom, znamená to, že je bouřka od vás vzdálena 4 kilometry).*

OBECNÉ RADY

Plánujete-li nějakou cestu (výlet na kole, pěší túra apod.), sledujte předpovědi počasí. V případě, že během dne hrozí bouřky, raději cestu odložte. Vidíte-li, že se bouřka již blíží, raději zůstaňte doma a nikam nevycházejte ani nevyjíždějte. Za bezpečný se považuje úkryt v dobře uzemněných, zděných, kamenných nebo železobetonových stavbách. Abyste byli ochráněni před bleskem co nejlépe, je nutné mít v pořádku hromosvodní soustavu. Kromě toho, že hromosvod uchrání váš dům před poškozením, resp. požárem, ochrání i vás před zraněním či usmrcením. Instalaci a údržbu hromosvodní soustavy svěřte odborné firmě. V žádném případě se do takové činnosti nepouštějte sami! Rovněž je nutná pravidelná revize, kterou by měl provádět licencovaný revizní technik. Doporučujeme nechat zkontrolovat hromosvodní soustavu alespoň jednou za pět let.

Myslete na to, že nefunkční nebo zanedbaný hromosvod vás před bleskem neuchrání! V případě vzniku škody můžete přijít i o náhradu od pojišťovny.

JSTE-LI DOMA

Zkontrolujte uzavření všech oken a dveří a v blízkosti domu (na zahradě) upevněte volně položené předměty (nebo je uschovejte, je-li to možné), odveďte do bezpečí zvířata, ukryjte automobil do garáže. Odpojte anténu z televize a elektrické spotřebiče od sítě (mimo ledničky a mrazničky) a připravte se na možný výpadek elektrického proudu (svítilna, svíčka a zápalky).

Zdržujte se dále od oken, elektrospotřebičů, zásuvek, telefonu, kamen a vodovodu. Blesk se může šířit elektrickou a telefonní sítí, vodovodními trubkami i trubkami ústředního topení. Raději proto při bouřce netelefonujte, nepoužívejte PC, neumývejte nádobí a nekoupejte se.

JSTE-LI V PŘÍRODĚ

Jste-li venku a nemáte-li možnost se ukrýt do budovy, v žádném případě se nezdržujte na otevřených a vyvýšených místech v krajině. Nacházíte-li se zrovna na horském hřebeni nebo vrcholcích hor, pokuste se dostat co nejrychleji dolů. V otevřené krajině vyhledejte co nejnižší polohy (údolí) – pozor však na přívaly vody. Pokud nemáte

možnost dostat se rychle dolů, zaujměte co nejnižší polohu (nelehejte si však na zem!). Je nutné mít se zemí co nejmenší kontakt – dřepněte si „na bobek“, nohy mějte co nejblíž u sebe, ruce u těla, hlavu schovejte mezi ramena a zavřete oči. Je-li vás více, nebuďte v tělesném kontaktu, ale držte se dál od sebe. Tím eliminujete riziko zasažení skupiny bleskem a zvýšíte tak pravděpodobnost možnosti poskytnout první pomoc prostřednictvím nezasažené osoby.

Neschovávejte se pod vzrostlými stromy, skalními převisy, vstupy do jeskyní, šachet apod. Bezpečný není ani pobyt ve staveních bez hromosvodu (chatky, dřevěné boudy), ve stanu (stanové tyčky přitahují blesky) a v otevřených stavbách (altánek, autobusová zastávka, skleník, garáž bez vrat, zříceniny hradů apod.).

STALO SE: *O tom, jak je nebezpečné schovávat se v blízkosti hradní zříceniny, svědčí tragická událost z roku 2008, která se odehrála na Slovensku v oblasti Súlovských skal. Tehdy zásah bleskem do zříceniny Súlovského hradu nepřežila mladá matka a její dvouletý syn.*

Velmi nebezpečné je zdržovat se v blízkosti vodních toků nebo vodních ploch. Jste-li ve vodě, rychle vylezte ven a vzdalte se od vody (totéž platí i jste-li ve člunu, lodi či na lehátku).

Nedotýkejte se a ani nebuďte v blízkosti kovových předmětů (žebříky, ocelová lana, zábradlí, plot apod.). I stožár nebo pouliční lampa jsou nebezpečné. Nepoužívejte deštník, golfové hole a další vodivé předměty. Vyvarujte se jízdy na kole, motorce, in-line bruslích, běhání.

Pokud dojde k pádu drátů elektrického vedení na zem, v žádném případě se jich nedotýkejte a ani se k nim nepřibližujte. Jste-li v jejich bezprostřední blízkosti, snažte se od nich vzdálit tím, že budete dělat drobné krůčky.

Pamatujte: Jste-li v otevřené krajině, žádné místo není bezpečné!

I když se zdá, že bouřka již odchází, dodržujte stále zásady opatrnosti alespoň po dobu 30 minut od posledního blesku či zahřmění.

JSTE-LI V AUTOMOBILU

Pobyt v automobilu během bouřky je relativně bezpečný za předpokladu, že má vozidlo uzavřenou plechovou karoserii (nikoli kabriolet s plátěnou střechou). Zastihne-li vás bouřka na silnici, v každém případě zůstaňte ve vozidle. Nevystupujte (vystupování z automobilu v blízkosti bouřky je velice rizikové zejména tehdy, jsou-li pneumatiky a okolní terén ještě suché). Dále zavřete okna a dveře a nedotýkejte se kovových částí vozu. Jízdu přizpůsobte povětrnostním podmínkám – zpomalte, je-li to možné tak i zastavte na bezpečném místě a přečkejte bouřku.

PO SKONČENÍ BOUŘKY

Po bouřce zkontrolujte okolí domu (možnost požáru od zásahu bleskem, další škody způsobené deštěm, krupobitím nebo větrem - zejména všechna okna a stav střešní krytiny).

Jste-li ve vozidle, zkontrolujte stav vašeho vozu, zejména pneumatik, čelního skla a karoserie. Pokud je vše v pořádku, velmi opatrně pokračujte v jízdě – komunikace mohou být poškozeny nebo zataraseny.

Pokud jste utrpěli nějakou materiální škodu, pečlivě si vše zdokumentujte (fotoaparát, kamera) pro potřeby pojišťovny (náhrada škody).

Úrazy způsobené bleskem

Příznaky mohou být rozmanité (slepota, protržení bubínku, špatné prokrvení a ztráta citlivosti končetin, popáleniny od kovových předmětů v kontaktu s kůží, srdeční zástava). V důsledku tlakové vlny dochází k pádům nebo zasažení padajícími předměty. Typické jsou Lichtenbergovy obrazce na kůži (paprsky podobné mrazivým obrazcům na okenní tabulce).

První pomoc při zasažení bleskem

Při poskytování první pomoci vždy dbejte na vlastní bezpečí. Vždy nejdříve pátrejte po stavu vědomí a přítomnosti dýchání. V případě že postižená osoba je v bezvědomí a nedýchá normálně, okamžitě zahajte resuscitaci. Další opatření provádějte dle zjištěných poranění. V případě zasažení více osob, poskytněte pomoc co nejdříve těm, kteří jsou v bezvědomí a nedýchají! Kardiopulmonální resuscitace osob zasažených bleskem má vyšší naději na úspěch, než v případě postižených srdeční zástavou z jiných příčin.

Silný vítr a tornádo

Čím je silný vítr tak nebezpečný, která místa vám poskytnou bezpečný úkryt a vyskytují se tornáda jen v Americe nebo se mohou objevit i u nás? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CHARAKTERISTIKA

Síla větru je dána hloubkou tlakové níže a rozdílem tlaků v jejím středu a na jejím okraji. Čím je rozdíl těchto tlaků větší, tím silnější fouká vítr. Pro vyjádření síly větru se používá Beaufortova stupnice, podle které jsou rychlosti větru rozděleny do 12 stupňů. Každému stupni je přiřazeno slovní označení a projevy větru. Nejsilnější vítr je nazýván orkán. Směr a rychlost větru je ovlivněn tvarem terénu, nejvyšší rychlost je zejm. na horách. Rychlost větru se udává v m/s, resp. v km/h (1 m/s = 3,6 km/h). Při vysokých rychlostech se vítr projevuje zejména svými destruktivními účinky (způsobuje velké škody na majetku, v lesích a v elektroenergetice). Je příčinou řady úrazů či usmrcení osob způsobených padajícími či letícími předměty. Silný vítr také ztěžuje pohyb a dýchání a odnímá teplo, takže pociťujeme větší zimu. Nebezpečné rychlosti větru se u nás vyskytují zejména v zimním období anebo při bouřkách (viz kapitola „Bouřka“).

STALO SE: *V lednu roku 2007 zasáhl Česko orkán Kyrill. Rychlost větru se pohybovala v nárazech až 35 m/s, ve vyšších polohách až 45 m/s. Maximální hodnota byla naměřena na Sněžce, kde vítr dosahoval rychlosti 60 m/s. Během dvou dnů způsobil značné škody na lesních porostech, výpadky elektrické energie, neprůjezdnost silnic a železnic a četné škody na majetku. Orkán Kyrill si v ČR vzal 5 lidských životů. V souvislosti s orkánem byl vládou vyhlášen nouzový stav pro zhruba polovinu území ČR. (zdroj: ČHMÚ)*

Tornádo je silně rotující vír mající tvar nálevky, chobotu, který se spouští ze spodní základny konvektivních bouří (tzv. supercel) a během své existence se alespoň jednou dotkne zemského povrchu a je dostatečně silný, aby na něm mohl způsobit hmotné škody. Tornáda se nejčastěji vyskytují v USA, avšak jsou pozorována i u nás. Síla tornáda je dána Fujitovou stupnicí rozdělenou do 6 stupňů (F0-F5, přičemž F5 je nejsilnější). Rychlost větru v tornádech může dosahovat až 100 m/s (360 km/h).

STALO SE: *Dne 9. června 2004 se Litovlí na Olomoucku prohnalo tornádo o síle F3, což odpovídá rychlosti až 332 km/h. Jedná se o doposud nejsilnější tornádo u nás.*

OBECNÉ RADY

Je-li ČHMÚ vydána výstraha na silný vítr (velmi silný vítr / extrémně silný vítr), omezte pohyb venku. Nejlépe zůstaňte doma a nikam nevycházejte ani nevyjíždějte. Za bezpečný můžeme považovat pobyt v budově s nenarušenou statikou nebo naopak na volném prostranství (louka), kde vás neohrozí letící předměty. Naopak nejnebezpečnější je pobyt v lese, v blízkosti vzrostlých stromů nebo v okolí starších budov.

JSTE-LI DOMA

Zkontrolujte uzavření všech oken a dveří a v blízkosti domu (na zahradě) uschovejte nebo upevněte volně položené předměty (zahradní nábytek, květináče apod.), odveďte do bezpečí zvířata, ukryjte automobil do garáže.

Zdržujte se dále od oken. V případě tornáda si najděte bezpečnou místnost v nižších podlažích nebo ve středu budovy. I když je tornádo na první pohled atraktivní jev, nikdy neopouštějte domov a neotvírejte okna kvůli lepšímu výhledu! Tornádo vás snadno může připravit o život.

JSTE-LI V PŘÍRODĚ

Dávejte pozor na pády drátů elektrického vedení na zem. V žádném případě se jich nedotýkejte a ani se k nim nepřibližujte. Jste-li v jejich bezprostřední blízkosti, snažte se od nich vzdálit drobnými krůčky. Velké nebezpečí hrozí od předmětů unášených větrem (střešní tašky, plechy a další pevné a ostré předměty), snažte se tedy najít úkryt pod pevným přístřeškem. Pozor v lese – hrozí pád nestabilních stromů. V lese buďte opatrní i ve dnech po silném větru, protože stromy mohou padat.

V případě tornáda se snažte co nejrychleji dostat z jeho dosahu. Pokud není v blízkosti pevná budova, utíkejte kolmo na směr, kterým se tornádo pohybuje, případně vyhledejte úkryt např. v příkopech či jiných terénních nerovnostech.

JSTE-LI V AUTOMOBILU

Pokud zrovna řídíte, jeďte pomalu a maximálně opatrně, máte-li možnost tak i zastavte na bezpečném místě nejlépe čelem k směru větru (při bočním větru hrozí převrácení vozidla). Dávejte pozor na možné překážky na silnici (popadané stromy, větve a další předměty). Vidíte-li tornádo, pokuste se dostat co nejrychleji mimo směr pohybu tornáda. Neparkujte pod stromy, pod dráty elektrického vedení a v blízkosti polorozpadlých budov.

CO DĚLAT PO

Zkontrolujte okolí domu (zejména všechna okna a stav střešní krytiny). Jste-li ve vozidle, zkontrolujte jeho stav, zejména pneumatiky, čelní sklo a karoserii. Pokud je vše v pořádku, velmi opatrně pokračujte v jízdě – komunikace mohou být poškozeny nebo zataraseny.

Pokud jste utrpěli nějakou materiální škodu, pečlivě si vše zdokumentujte (fotoaparát, kamera) pro potřeby pojišťovny (náhrada škody).

Extrémní vedro a sucho

Kde byla u nás naměřena nejvyšší teplota, co dělat, ohrožují-li nás vysoké teploty a kdy může hejtman zakázat rozdělávání ohně v přírodě? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CHARAKTERISTIKA

Vysoké teploty se u nás vyskytují v letních měsících. Nejvyšších hodnot je dosahováno kolem 15. hodiny odpolední. Trvají-li vysoké teploty delší dobu, představují značnou zátěž pro organismus. Ta je znásobena i vyšší vlhkostí vzduchu a přímým slunečním zářením. Nejvíce ohroženými skupinami lidí jsou senioři, malé děti, astmatici a kardiaci. Extrémní vedro má vliv i na zvířata a má na svědomí také škody v dopravě (zejm. na železnicích a v silniční dopravě) a nárůst požárů.

> ***ZAJÍMAVOST:*** *Doposud nejvyšší teplota byla u nás naměřena dne 20. 8. 2012 v Dobřichovicích ve Středočeském kraji. Rtuť teploměru se vyšplhala na 40,4 °C. (zdroj: ČHMÚ)*

Dlouhotrvající vysoké teploty a nedostatek srážek mají na svědomí rovněž sucho. Kromě škod v zemědělství se také zvyšuje riziko vzniku požárů.

OBECNÉ RADY

Dosahují-li v létě teploty vysokých hodnot, dodržujte níže uvedené rady:

- omezte co nejvíce pobyt venku, zejména kolem poledne a v odpoledních hodinách,
- vyvarujte se jakékoli tělesné zátěže,
- hodně pijte (3 a více litrů nejlépe neslazené vody),
- používejte opalovací krémy s vysokým UV filtrem, sluneční brýle a hlavu si chraňte pokrývkou,
- lehce se oblékejte,
- pozor na používání klimatizace – vysoké rozdíly mezi klimatizovaným a venkovním prostředím mohou způsobit zdravotní potíže,
- myslete také na děti a domácí mazlíčky, které v žádném případě nenechávejte v zaparkovaných vozidlech,

- velmi nebezpečné je skákat rozehřátý do studené vody, mohou hrozit svalové křeče nebo i srdeční kolaps,
- nenechávejte v automobilu hořlavé a výbušné předměty (zejm. zapalovače a spreje), může dojít k jejich samovznícení nebo výbuchu.

Je-li ČHMÚ vydána výstraha na nebezpečí požárů (vysoké nebezpečí požárů), vyvarujte se rozdělávání ohně kdekoli v přírodě (i doma na zahrádce), kouření, nepoužívejte zapalovače a další zdroje otevřeného ohně. Hejtman kraje může rovněž vydat rozhodnutí o vyhlášení doby zvýšeného nebezpečí vzniku požáru, ve kterém může některé činnosti související s manipulací s ohněm zakázat.

Extrémní vedro může způsobit celkové příznaky u postiženého a také ho ohrozit na životě. Mezi nejčastější onemocnění patří úpal a úžeh.

Úpal: *úpal vzniká celkovým přehřátím organismu, ke kterému může dojít při zvýšené teplotě okolí nebo sníženém odvodu tepla z těla. Příkladem může být vysoká teplota vzduchu, vysoká vlhkost, příliš mnoho vrstev oblečení anebo různé choroby či intoxikace, kdy dochází k selhání termoregulace organismu. Příznaky: horečka až 40°C, červená, suchá kůže, poruchy vědomí.* ***POZOR****: úpal může být život ohrožující stav. Při vysoké horečce nebo poruchách vědomí, volejte tísňovou linku 155.*

Úžeh: *úžeh je výsledkem působení slunečních paprsků na mozek a jeho obaly, často se vyskytuje současně s popáleninami od sluníčka. Příznaky: zvýšená teplota, bolesti hlavy, zvracení.*

První pomoc při úpalu nebo úžehu

Základní opatření při poskytování první pomoci jsou pro obě onemocnění podobná. Postiženého přeneste do chladného stinného prostředí. Postiženému při vědomí, který je schopen polykat, podejte dostatek chladných tekutin s minerály. Vysokou horečku snižujte pomocí aktivního chlazení postiženého – sprchování chladnou vodou, studené obklady na trup v kombinaci s ventilátorem nebo vystavením proudu chladného vzduchu. Nepodávejte léky na snižování teploty, tzv. antipyretika.

Onemocnění v důsledku vysoké teploty nemusí vzniknout jen při vlně veder. V současné době lidé cestují na různá exotická místa, včetně tropů. I když je cestovatel zdravý, bez významných rizik, může dojít k selhání termoregulace. Na vysokou teplotu je třeba si zvyknout. Doporučuje se dostatek tekutin s minerály a zpočátku minimální fyzická aktivita. U lidí se závažným kardiovaskulárním onemocněním, poruch termoregulace, či užívání specifických léků může být pobyt v prostředí s vysokou okolní teplotou a vlhkostí nevhodný.

Silný mráz a námrazové jevy

Jaký je rozdíl mezi ledovkou, náledím a námrazou a je bezpečné požívat při silných mrazech alkohol? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CHARAKTERISTIKA

Silný mráz je charakteristický pro zimní měsíce. Mezní teplotou je -12°C, u velmi silného mrazu (resp. extrémního mrazu) je to -18°C (resp. -24°C). Pocitová teplota však může být ovlivněna větrem – tzn., že čím silnější vítr fouká, tím větší je pocit chladu. Největší zátěž pro lidský organismus představují silné mrazy a prudký pokles teplot pod bod mrazu a přechody z vyhřátých místností do venkovního prostoru a naopak.

ZAJÍMAVOST: *Doposud nejnižší teplota byla u nás naměřena dne 11. 2. 1929 v Litvínovicích u Českých Budějovic (-42,2°C). Nejprudší pokles teploty byl na přelomu let 1978 a 1979, kdy se ochladilo z teplot 5°C až 12°C na teploty od -15°C do -20°C. Rekord drží Frenštát pod Radhoštěm (pokles o 30,5°C). (zdroj: ČHMÚ)*

Silný mráz i prudké poklesy teploty mohou vést ke značným škodám na majetku, v energetice (havárie ve vodovodních řádech v důsledku popraskání potrubí), v dopravě, ale také v hospodářství. Lidé jsou ohroženi podchlazením a omrzlinami.

Pod slovním spojením „námrazové jevy“ jsou schovány ledovka, náledí a námraza. Často jsou tyto pojmy zaměňovány anebo jsou chybně považovány za totožné. Liší se zejména způsobem vzniku. Jejich společným znakem jsou však následky, a to především problémy v dopravě, elektroenergetice a v neposlední řadě ohrožují také zdraví osob.

Námraza

Námraza vzniká zamrzáním kapek mrznoucí mlhy při jejich styku s povrchy (země, objektů) o teplotě pod bodem mrazu (mezní hodnotou je teplota -12°C a nižší, kdy k jejímu vzniku už zpravidla nedochází). Námraza narůstá tím rychleji, čím vyšší je rychlost větru. Největší problémy způsobuje především v elektroenergetice, kdy může pod tíhou ledové vrstvy docházet k pádu drátů elektrického vedení. To může vést k lokálním výpadkům elektrické energie a problémům v městské hromadné dopravě (zejména u prostředků závislých na elektrické energii – tramvaje a trolejbusy).

Ledovka

Ledovka vzniká tehdy, když na prochlazený zemský povrch (i na dráty elektrického vedení, větve stromů apod.) dopadají kapky deště, které okamžitě zamrzají a tvoří tak průhlednou vrstvu ledu s hladkým povrchem. Kromě deště může problémy způsobit i mrznoucí mrholení.

Náledí
Náledí vzniká postupným mrznutím nepřechlazených kapek deště na zemském povrchu. Může vznikat rovněž zmrznutím částečně nebo úplně roztátého sněhu, jestliže teplota klesne pod bod mrazu. Náledí značně komplikuje dopravu, protože tenká vrstva ledu může být překryta sněhem a pro řidiče takřka neviditelná.

OBECNÉ RADY

Při silných mrazech:

- především malé děti, staří a nemocní lidé (zejm. kardiaci, diabetici a lidé s kloubním onemocněním) by neměli ven vůbec vycházet, a když, tak jen velmi krátkodobě,
- je nezbytné chránit se teplým oblečením (ideálně ve více vrstvách), pokrývkou hlavy, šálou, rukavicemi a kvalitní zimní obuví, dbejte zejména na důkladnou ochranu uší, nosu a prstů na rukách a nohách,
- vysušení pokožky předejdete používáním mastných krémů, resp. krémů s UV filtrem,
- pocitu chladu předejdete tělesným pohybem,
- pijte teplé nápoje,
- vyvarujte se požívání alkoholu,
- co se týče vašeho vozidla, používejte kvalitní pohonné hmoty a nemrznoucí směsi do ostřikovačů a do chladiče, při zaparkování odklopte stěrače, aby vám nepřimrzly ke sklu.

ZAJÍMAVOST: *Spousta lidí si myslí, že alkohol v mrazu zahřívá. Ovšem to, že je člověku po požití alkoholu teplo, je způsobeno rozšířením cév, čímž ale současně dochází k vyšším tepelným ztrátám. Požívání alkoholu je v tomto období velmi nebezpečné, člověk nemusí dobře odhadnout situaci a hrozí mu tak umrznutí.*

Při výskytu námrazových jevů:

- není-li to nezbytně nutné, nikam nevycházejte ani nevyjíždějte a zůstaňte raději doma,
- při chůzi po zledovatělém povrchu buďte velice opatrní, používejte kvalitní zimní obuv, přidržujte se zábradlí, dávejte pozor na padající rampouchy ze střešních okapů a kusy námrazy ze stromů, stožárů, drátů elektrického vedení apod.,
- tvoření námrazy na vozidle předejdete napnutím speciální fólie mezi zavřené dveře a pod stěrače,
- dobré je také mít u sebe speciální rozmrazovací sprej na zámky dveří a škrabku na namrzlé sklo,
- jízdu vozidlem přizpůsobte stavu a povaze vozovky a pohybujte se maximálně opatrně, sledujte předpověď počasí a dopravní zpravodajství,
- buďte připraveni na zpoždění vlaků, prostředků městské hromadné dopravy a na omezení v letecké dopravě.

Při chladném či mrazivém počasí může vzniknout celkové postižení organismu chladem - podchlazení, při mrazu pak lokální postižení - omrzliny.

***Podchlazení** je závažný stav, který se vyznačuje poklesem centrální tělesné teploty a postupným útlumem vědomí, dýchání a oběhu. Při poklesu pod kritickou mez dojde k zástavě oběhu. **POZOR:** pokles centrální tělesné teploty nelze změřit normálním teploměrem, který se používá při horečnatých onemocněních. Hloubku podchlazení lze odhadovat na základě základních životních funkcí a reakcí postiženého. Pro vznik podchlazení stačí, když je venku „pouze" chladno, nemusí mrznout. Riziko vzniku podchlazení závisí na okolní teplotě, délce působení chladu a kvalitě oblečení, situaci zhoršuje vítr. K podchlazení snadněji dojde u malých dětí, starších lidí, při závažném zranění nebo intoxikaci např. alkoholem.*

***Omrzliny** jsou lokální postižení kůže a podkožních tkání a vznikají intenzívním působením chladu. Jejich léčbu musí předcházet léčba podchlazení, pokud nastalo. Nejčastěji vznikají omrzliny na okrajových partiích těla. Zpočátku je tkáň chladná, bledá a necitlivá. V případě, že tato situace nastala, je třeba rychle reagovat.*

První pomoc při podchlazení

Máte-li podezření na podchlazení, proveďte následující kroky podle reakce postiženého. Vždy zkontrolujte vědomí a dýchání a přítomnost svalového třesu. Postiženého hlasitě oslovte a jemně mu zatřeste rameny. Sledujte reakci.

Pokud postižený nereaguje na hlasité oslovení a jemné zatřesení rameny, zprůchodněte dýchací cesty záklonem hlavy a zvednutím brady vzhůru. Ověřte pohledem, poslechem a vnímáním, zda postižený normálně dýchá. V případě, že nedýchá normálně, zavolejte na tísňovou linku 155 a zahajte resuscitaci. Pokud je dostupný automatizovaný externí defibrilátor (AED), okamžitě pro něj pošlete. Pokud postižený nereaguje na hlasité oslovení, je na pohmat studený a jste si jistí, že normálně dýchá, okamžitě zavolejte na tísňovou linku 155. Postižený se nachází v kritickém stavu. Udržujte volné dýchací cesty a pravidelně kontrolujte dýchání. Zabraňte dalším ztrátám tepla např. přikrytím postiženého izotermickou folií a dekou, a pokud je to možné i izolací od země. S postiženým minimálně pohybujte!

*Pokud je postižený při vědomí, ale je studený, spavý, vykazuje známky únavy a netřese se zimou, snažte se zabránit dalším ztrátám tepla. Izolujte postiženého od země a přikryjte ho izotermickou folií a dekou, včetně hlavy. Sledujte vědomí a dýchání, volejte tísňovou linku 155. Při dostupnosti teplého úkrytu do něj přemístěte postiženého, svlečte mokré oblečení a zahajte aktivní ohřívání (zabalení do teplých přikrývek, přiložení chemických balíčků, termoforu, PET lahví s teplou vodou). **POZOR:** zdroje tepla přikládejte na trup a nikdy nepřikládejte na holou kůži. Pokud je postižený schopen polykat a není zraněný, podejte teplé, sladké nápoje.*

***Pokud je postižený při vědomí a nekontrolovaně se třese zimou**, jedná se o mírné podchlazení. Postiženého v teplém úkrytu svlečte a zabalte do suchého oblečení a přikrývek. Nezraněnému postiženému podejte teplé, sladké nápoje.*

Pohyb není omezen. Není nutné volat tísňovou linku 155. Kontrolujte stav, při zhoršení stavu postupujte podle předchozích pokynů.

Sejmutí mokrého oblečení je důležitou součástí prevence hypotermie. Svlečení je však možné v teplém úkrytu. V otevřeném terénu je lepší postiženého zabalit do dostatečně velké izotermické folie (či do dvou kusů) a dokonale izolovat od okolí – deky, spací pytel, podložka pod tělo, pokrývka hlavy.

První pomoc při omrzlinách

Prvním krokem je pokus o ohřátí vlastním teplem. Nejteplejší místa na těle jsou podpaží, třísla, trup. S končetinami lze cvičit, s prsty hýbat. Postižená část se nesmí třít. Pokud se do 10 minut nevrátí citlivost (obvykle tkáň pálí, bolí), je třeba volit další postup. Najděte teplý úkryt. Z postižené končetiny sejměte prstýnky, hodinky, náramky. Koupejte postiženou končetinu v teplé lázni 37–39°C, ideálně s dezinfekcí, po dobu asi 1 hodiny. Na obličej je možné přikládat teplé obklady. Návrat citlivosti je bolestivý. Vzniklé puchýře nikdy nepropichujte, přikládejte pokud možno měkké a sterilní obvazy a co nejdříve vyhledejte lékaře.

Sněhová kalamita

Jak připravit vaše vozidlo na zimu, co dělat, pokud jste uvízli v koloně a jak je to s povinností mít zimní pneumatiky? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CHARAKTERISTIKA

Dlouhodobé intenzivní sněžení má za následky řadu nepříjemných situací. Kromě vzniku lavin na horách, možného přerušení dodávek elektrické energie, škodách na vegetaci nebo poškození střech budov vahou sněhu představuje vydatné sněžení největší komplikace zejména pro řidiče. Je-li sněžení doprovázeno větrem, vznikají tzv. sněhové jazyky a závěje. To vede k nesjízdnosti komunikací a uvíznutí vozidel ve sněhu až na několik hodin. Nejproblémovějšími místy v České republice jsou silnice I. třídy v horských oblastech a dálnice D1 v oblasti Českomoravské vrchoviny.

STALO SE: *V únoru 2001 zastavila sněhová bouře na několik hodin provoz na dálnici D1 právě na Českomoravské vrchovině. Dálnice musela být v obou směrech uzavřena. Tato bouře zkomplikovala rovněž provoz na pražském letišti, kdy muselo být zrušeno několik letů.*

RADY PRO ŘIDIČE

Nejdůležitější je mít dobře připravené vozidlo. Naprostou nezbytností jsou zimní pneumatiky s hloubkou vzorku alespoň 4 mm a to na všech kolech (týká se osobních aut a dodávek)!

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Zákon o silničním provozu (zákon č. 361/2000 Sb.) ukládá povinnost mít na motorových vozidlech kategorie M nebo N (tzn. na vozidlech majících nejméně 4 kola) obuté zimní pneumatiky, pokud se na pozemní komunikaci nachází souvislá vrstva sněhu, led nebo námraza, nebo lze vzhledem k povětrnostním podmínkám předpokládat, že se na pozemní komunikaci během jízdy může vyskytovat souvislá vrstva sněhu, led nebo námraza a to v období mezi 1. 11. a 31. 3. Není tedy tak nezbytně nutné mít v tomto období přezuto, panují-li příznivé povětrnostní podmínky (např. teploty vysoko nad nulou). Pokud ale vyjedete na letních pneumatikách při zhoršených klimatických podmínkách, hrozí vám pokuta. V případě dopravní nehody na takto obutém vozidle vám navíc pojišťovna nemusí proplatit vzniklé škody.*

Pozor si dávejte na úsecích, které jsou označeny značkou „zimní výbava“. Tato dopravní značka přikazuje řidiči v období od 1. 11. do 31. 3. pokračovat v jízdě jen za použití zimních pneumatik bezpodmínečně, tzn. za každého počasí bez ohledu na stav vozovky. Konec takového úseku je označen značkou „zimní výbava - konec“.

Plánujete-li cestu zejména do horských oblastí, mějte ve vozidle také sněhové řetězy. Návod na jejich použití si nastudujte předem a vyzkoušejte si je nasadit na pneumatiky ještě před cestami v zimním období. Dále mějte svůj automobil vybavený škrabkou a smetáčkem na sníh, lopatkou, lanem a gumovou podložkou nebo pískem k případnému vyproštění. Vhodné je mít ve vozidle také svítilnu a kanystr s pohonnými hmotami. Do ostřikovačů a chladiče používejte nemrznoucí směsi. Před cestou odstraňte sníh nebo námrazu z celé plochy oken. Sníh odstraňte také ze střechy vozidla. Zkontrolujte akumulátor, osvětlení vozidla a funkčnost stěračů.

Je-li vydána výstražná informace zejména na sněhovou bouři, sněhové jazyky nebo závěje, zvažte, zda je nezbytné vyrazit na cesty. Pokud už se rozhodnete cestovat, počítejte s možnými komplikacemi a také s delším dojezdovým časem. Sledujte předpovědi počasí a dopravní zpravodajství. Jízdu přizpůsobte stavu a povaze vozovky a pohybujte se maximálně opatrně. Myslete také na to, že v zimních měsících je kratší den, tudíž cestu plánujte tak, abyste se do cíle dostali ještě za světla. Větší ospalost

způsobuje také vysoká teplota ve vozidle, proto pravidelně zastavujte a projděte se na čerstvém vzduchu, nebo alespoň otevřete okno k vyvětrání vozidla. Na cestu se vybavte drobným občerstvením, pitnou vodou a teplým oblečením navíc.

Pokud jste již uvízli na silnici, postarejte se o to, aby byl váš vůz vidět (výstražná světla, trojúhelník). Jestliže váš vůz překáží provozu, informujte policii (**linka 158**). V případě, že je komunikace zcela zatarasena vozidly a hrozí, že budete muset zůstat několik hodin ve voze, šetřete pohonnými hmotami. Vypněte veškeré zbytečné spotřebiče (klimatizace, rádio, světla) a pouze topte motorem. Docházejí-li vám pohonné hmoty, motor zapínejte jen na nezbytně nutnou dobu k vytopení vozu. Čekejte klidně v autě na příjezd záchranářů.

PŘEŽITÍ V PŘÍRODĚ

Každého může potkat situace, kdy se ocitne v neznámém prostředí daleko od svého obvyklého pohodlí a kde bude nucen čelit podmínkám, které pro něj nejsou úplně běžné. V takových situacích nezbývá nic jiného, než se spolehnout na své znalosti a zkušenosti.

V této kapitole se dozvíte, jak se zachovat v případě ztráty orientace v neznámém terénu, co dělat v případě zranění a jak předcházet a řešit nebezpečné situace, jako např. tonutí, zasypání lavinou, úrazy po pádu z výšky nebo prolomení ledu. Pro tyto situace je zde podrobně popsána také první pomoc.

Rizika v přírodě

S jakými riziky je třeba v přírodě počítat, jak zachránit tonoucího, co dělat, když se dostanete do laviny a při jaké tloušťce je led bezpečný? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Pobyt v přírodě s sebou nese řadu rizik, kdy v důsledku neopatrnosti nebo nešťastné náhody může dojít k mnoha druhům zranění. Nejčastěji dochází k pádům s následkem podvrtnutí nebo zlomeniny, v horším případě spojené s bezvědomím nebo i s krvácením. Proto je nutné chovat se obezřetně a těmto situacím se snažit předcházet. Myslete na to, že pomoci se nemusíte dočkat tak rychle jako v civilizaci!

Při každém zranění, které nejste schopni ošetřit vlastními silami tak, aby zraněný mohl bez újmy pokračovat v cestě, volejte zdravotnickou záchrannou službu **155**. Jak správně postupovat při volání na tísňové linky naleznete v kapitole „Nahlášení mimořádné události“. Do příjezdu záchranářů poskytněte první pomoc podle svých možností, schopností a stavu pacienta.

RIZIKA SPOJENÁ S KOUPÁNÍM

Koupaní v přírodě patří v letních měsících mezi oblíbenou zábavu dětí i dospělých. Aby tato zábava nepřerostla v neštěstí, je nutné vždy před vstupem do vody posoudit své plavecké schopnosti (pro samotného „zachránce“ jde o velmi náročnou fyzickou činnost) místní podmínky (síla proudu, hloubka apod.). Navíc:

- nikdy nechoďte do vody pod vlivem alkoholu a omamných látek,
- při přehřátí neskákejte do studené vody,

- neskákejte do místa, jehož dno neznáte.

Pokud se ocitnete v roli tonoucího (např. křeč v těle), je třeba:

- upozornit na sebe voláním,
- uklidnit se a pokusit se lehnout si na hladinu,
- v silném proudu směřovat své tělo nohama po proudu (platí pro tekoucí vody),
- pokud se vás někdo pokouší zachránit, chovejte se klidně a nechte se odtáhnout ke břehu.

Pokud se ocitnete v roli zachránce:

- nejprve se snažte podat tonoucímu nějaký předmět, kterého se může chytit (např. PET láhev, větev),
- pokud je evidentní, že je tonoucí v bezvědomí, zvažte své schopnosti, zda se jej pokusíte zachránit (pokud si na to netroufáte, přivolejte pomoc),
- pokud je tonoucí v hysterii, zamezte při záchraně osobnímu kontaktu (využijte např. dlouhou větev nebo lano) – vaše bezpečí je na prvním místě,
- pokud se rozhodnete pro záchranu, svlékněte se a zujte si obuv, vezměte si s sebou nějakou záchrannou pomůcku (např. plovací kruh nebo PET láhev) a plavte k tonoucímu,
- k tonoucímu připlavte vždy zezadu, položte ho na záchrannou pomůcku a odtáhněte ho ke břehu (snažte se mu držet hlavu nad hladinou a zakloněnou),
- první pomoc poskytujte až na břehu (např. pokud nedýchá, započněte s umělým dýcháním).

V souvislosti s novou „vodní“ vyhláškou, která upravuje jízdu malých rekreačních plavidel, skokově narostl provoz motorových člunů a skútrů na mnoha vodních tocích a plochách. Z tohoto důvodu je nutné dbát zvýšené pozornosti ve všech

místech, kde se tyto plavidla vyskytují. Tyto plavidla se podle nové vyhlášky mohou pohybovat svou plnou rychlostí, pokud se nacházejí ve vzdálenosti větší než 50 metrů od břehu. Střet plavce s motorovým plavidlem často končívá těžkým zraněním nebo dokonce smrtí!

První pomoc po vytažení tonoucího z vody

Po vytažení tonoucího z vody ihned zprůchodněte dýchací cesty a zkontrolujte dýchání. Postiženého položte na záda, zakloňte mu hlavu a prsty položenými pod špičkou jeho brady ji vytahujte směrem vzhůru. Hlavu ničím nepodkládejte! Přiložte svoji tvář před ústa a nos postiženého a pozorujte hrudník. Ověřte pohledem, poslechem a vnímáním dechu na vaší tváři, zda postižený normálně dýchá. Kontrola dýchání nesmí trvat déle jak 10 sekund. Během několika prvních minut po vzniku srdeční zástavy mohou přetrvávat ojedinělé, pomalé nebo hlasité lapavé nádechy. Nikdy takové dýchání nezaměňte za normální dýchání!

Ihned zavolejte na tísňovou linku 155. Po ohlášení operátora odpovídejte na jeho dotazy. Operátor vám poradí, jak postupovat dále. Aktivujte si na mobilním telefonu hlasitý odposlech, uvolníte si tak obě ruce.

Pokud je postižený v bezvědomí a nedýchá normálně, ihned zahajte resuscitaci. Klekněte si zboku vedle postiženého, umístěte zápěstní část dlaně jedné ruky na střed hrudníku postiženého, druhou ruku přiložte shora a propleťte prsty obou rukou. Propněte svoje horní končetiny v loktech a začněte rytmicky stlačovat hrudník do hloubky 5–6 cm frekvencí 100–120 stlačení za minutu. Po každém stlačení hrudník úplně uvolněte! Operátor na tísňové lince 155 vám pomůže dosáhnout správné frekvence. Pokračujte v resuscitaci tak dlouho, dokud nedojde k vašemu vystřídání, postižený se nezačne probouzet nebo bránit, nebo pokud se budete cítit zcela vyčerpáni. Pokud je v blízkosti dostupný automatizovaný externí defibrilátor (AED), okamžitě pro něj někoho pošlete. Přístroj zapněte otevřením horního krytu nebo stisknutím tlačítka „ON“ a postupujte podle hlasových pokynů přístroje. V průběhu analýzy srdečního rytmu a během dodání výboje se postiženého nesmí nikdo dotýkat!

Pokud jste školení zachránci, je u tonoucích vhodné zahájit resuscitaci 5 vdechy, každý vdech trvá jednu sekundu a je třeba, aby se hrudník viditelně zvedl. Po každých třiceti stlačeních hrudníku proveďte dva vdechy.

PÁD Z VÝŠKY

Pády z výšky bývají častou příčinou úrazu páteře a míchy, v tom nejhorším případě takové situace končí i smrtí. Základem je vždy dbát zvýšené opatrnost při pohybu v místech, kde toto riziko hrozí. Pokud se už do takové situace dostanete, pokuste se při pádu řídit několika základními pravidly:

- pokrčte kolena, protože tím významně snížíte sílu nárazu,

- pokuste se co nejvíce uvolnit – napjaté svaly přenášejí sílu k životně důležitým orgánům a tím se zvyšuje možnost jejich poškození; vzpomeňte si na úsloví, že opilým lidem se většinou nic nestane (jejich svaly jsou při pádu uvolněné),
- vždy se snažte ve vzduchu natočit tak, ať dopadnete na nohy – lépe tím tak absorbujete náraz.

Desítkám mladých lidí se během letních prázdnin stane při skoku do vody úraz páteře a míchy. Důsledkem je trvalé ochrnutí a život na vozíku. Vyvarujte se proto skoku do neznámé vody, zvláště po hlavě. Pozor určitě dávejte i v místech, kde to dobře znáte. Pod hladinou může být např. nově spadlý strom, který nemusí být vidět.

První pomoc při úrazech

Pády z výšky, obzvlášť nad 6 m, patří mezi úrazy způsobené vysokou energií, lze tedy předpokládat závažné zranění. Většině úrazů, obzvláště u dětí, lze předcházet.

Při poskytování první pomoci vždy dbejte na vlastní bezpečnost a nepřeceňujte svoje síly. Jste-li svědkem vážného úrazu, volejte tísňovou linku 155 a operátorovi popište mechanismus úrazu. Pátrejte po masivním zevním krvácení. Pokud při prvním kontaktu se zraněným zjistíte, že masivně krvácí, krvácení zastavte přímým tlakem v ráně. Zhodnoťte dýchání. Pokud je postižený v bezvědomí a nedýchá, okamžitě zahajte resuscitaci. Má-li zachované životní funkce – dýchá, buďte šetrní. Postiženému při vědomí pomozte zaujmout polohu, tzv. úlevovou, ve které se cítí nejlépe. V případě, že je postižený v bezvědomí a dýchá normálně, položte jej na záda. Vždy zajistěte tepelný komfort – podložku a přikrývky, které můžete doplnit izotermickou fólií.

Závažné úrazy:

- *poranění hlavy – po úrazu může nastat porucha vědomí různé doby trvání, zraněný v bezvědomí je ohrožen vznikem obstrukce dýchacích cest. Zprůchodněte dýchací cesty a pravidelně kontrolujte dýchání postiženého.*
- *poranění hrudníku – nebezpečí představuje dechová nedostatečnost a rozvoj šokového stavu. Pokud postižený aktivně zaujímá nějakou polohu, neměňte ji. Masívní krvácení z otevřeného poranění hrudní stěny zastavte přímým tlakem.*

Otevřená poranění hrudní stěny, která nekrvácí, nepřekrývejte. Cizí tělesa zaklesnutá ve stěně hrudní nevytahujte.

- *poranění břicha – nebezpečí představuje masivní krvácení a rozvoj šoku. Pomozte zaujmout zraněnému polohu, která mu vyhovuje, cizí předměty nevytahujte z rány a vyhřezlé orgány nevpravujte zpět do břicha, pouze je překryjte vlhkou gázou nebo utěrkami či povlečením.*
- *poranění pánve – nebezpečí představuje masivní krvácení. Nezdvihejte zraněnému dolní končetiny a vyvarujte se dalších zbytečných pohybů.*
- *poranění páteře – typicky se projevuje bolestí v postižené oblasti, při poranění míchy navíc výpadky citlivosti, mravenčením nebo brněním končetin nebo přímo poruchami hybnosti a svalovou slabostí. Prioritou je zprůchodnění dýchacích cest a pravidelná kontrola dýchání Pokud postižený normálně dýchá a nehrozí mu žádné další nebezpečí, ponechte ho v poloze, v jaké se nachází. Zajistěte tepelný komfort. Pacienta bezdůvodně nepřenášejte ani s ním zbytečně nemanipulujte. Pokud je to možné, vyčleňte jednoho zachránce na kontrolu hlavy a krku v přímé linii těla (neutrální pozici).*
- *poranění končetin – může se projevit bolestivým otokem, krevním výronem, omezením pohybu, deformitou končetiny. Zraněného ohrožuje krevní ztráta i poškození cév a nervů. Zastavte krvácení, kryjte otevřené rány, nepřirozené postavení končetin v žádném případě nenapravujte a zabraňte zbytečné manipulaci. Chlazení postižené oblasti může přinést částečnou úlevu od bolesti. Led nikdy nepřikládejte přímo na kůži!*
- *Amputace (ztrátové poranění končetiny) – zraněného ohrožuje trvalá ztráta končetiny a masivní krvácení. Zástava masivního krvácení je prioritou. Pahýl kryjte pokud možno sterilním obvazem. Amputovanou část opláchněte proudem tekoucí vody a vložte do igelitového sáčku. Sáček vložte do nádoby se studenou vodou a kousky ledu.*

Při očekávaném rychlém příjezdu záchranné služby neprovádějte improvizované znehybnění končetin nebo nepřenášejte postižené pomocí improvizovaných transportních prostředků. Při nedostupnosti záchranné služby anebo dlouhé reakční době je třeba znehybnění provést. Dlaha by měla být pevná, dostatečně dlouhá (měla by znehybnit kloub nad i pod zlomeninou) a neměla by vytvářet otlaky.

PROLOMENÍ LEDU

Pohyb po zamrzlé vodní hladině s sebou nese značná rizika. Každoročně dojde k řadě případů prolomení ledu, některé z nich končí tragicky. Z toho důvodu je dobré znát několik zásad, které je nutné dodržovat.

Zjištění síly ledu

Jediný spolehlivý způsob, jak ověřit sílu ledu, je led prorazit. K tomuto účelu je nejvhodnější tyč s bodcem, která by měla patřit k základní výbavě osob pohybujících se po přírodní ledové ploše. Pokud v ledu není nadměrné množství trhlin, bublin a nečistot, je led o tloušťce asi 6 cm dost pevný na to, aby unesl dospělého člověka, tloušťka nad 8 cm postačuje pro bruslení, 20–25 cm silný led by měl unést osobní auto. Pozor, platí to ovšem jen pro tvrdý led, kdy teplota je po většinu dne pod bodem mrazu!

TIP: *Bruslit vyrazte až poté, co si ověříte platnost pravidla 5, -5, 10. Toto pravidlo říká, že pokud po dobu alespoň 5 dnů byla teplota alespoň -5 °C, bude mocnost (tloušťka) ledu 10 cm. Toto obecné pravidlo platí především pro stojaté vody. Vždy před vstupem na přírodní plochu zkontrolujte led proražením nebo hozením kamene z výšky! Na led vstupte jen v případě, že kámen jen zaduní a neozve se žádné praskání.*

Záchrana při propadnutí

Pokud se propadnete uprostřed rozsáhlé vodní plochy, doporučuje se vylézat ve směru, odkud tonoucí přišel nebo přijel, protože tam byl led únosný. Od místa proboření je vhodné se plížit, aby se hmotnost rozkládala na větší plochu. K sebezáchraně probořené osoby lze použít tzv. ledové bodce (Ice Picks). Tyto bodce můžete koupit ve specializovaných prodejnách, popřípadě je lze během krátké doby vyrobit i doma. Mohou to být dva šroubováky nebo jiné bodce s rukojetí, svázané provázkem a zavěšené kolem krku. Když nejsou k dispozici ledové bodce, lze alternativně použít například svazek klíčů.

Jste-li v roli zachránce, nabízí se několik způsobů, jak tonoucímu pomoci. Pokud je to možné, zkuste tonoucímu nejdříve pomoci ze břehu, například podáním dlouhé větve a vytažením. Pokud k záchraně nestačí dlouhá větev, měl by zachraňující lehnout na led a přiblížit se k tonoucímu. Zde najde velmi dobré uplatnění žebřík, který ještě více rozloží tlak na led a navíc se tonoucí za něho může zachytit. Vždy je důležité zavolat i záchrannou službu z důvodu silného podchlazení tonoucího!

První pomoc při podchlazení

Pochlazení *je závažný stav, který se vyznačuje poklesem centrální tělesné teploty a postupným útlumem vědomí, dýchání a oběhu. Při poklesu pod kritickou mez dojde k zástavě oběhu.* ***POZOR****: pokles centrální tělesné teploty nelze změřit normálním teploměrem, který se používá při horečnatých onemocněních. Hloubku podchlazení lze odhadovat na základě základních životních funkcí a reakcí postiženého.*

Pro vznik podchlazení stačí, když je venku „pouze“ chladno, nemusí mrznout. Riziko vzniku podchlazení závisí na okolní teplotě, délce působení chladu a kvalitě oblečení, situaci zhoršuje vítr. K podchlazení snadněji dojde u malých dětí, starších lidí, při závažném zranění nebo intoxikaci např. alkoholem.

Máte-li podezření na podchlazení, proveďte následující kroky dle reakce postiženého. Vždy zkontrolujte vědomí a dýchání a přítomnost svalového třesu. Postiženého hlasitě oslovte a jemně mu zatřeste rameny. Sledujte reakci.

Pokud postižený nereaguje na hlasité oslovení a jemné zatřesení rameny, zprůchodněte dýchací cesty záklonem hlavy a zvednutím brady vzhůru. Ověřte pohledem, poslechem a vnímáním, zda postižený normálně dýchá. V případě, že nedýchá normálně, zavolejte na tísňovou linku 155 a zahajte resuscitaci. Pokud je dostupný automatizovaný externí defibrilátor (AED), okamžitě pro něj pošlete. Pokud postižený nereaguje na hlasité oslovení, je na pohmat studený a jste si

jistí, že normálně dýchá, okamžitě zavolejte na tísňovou linku 155. Postižený se nachází v kritickém stavu. Udržujte volné dýchací cesty a pravidelně kontrolujte dýchání. Zabraňte dalším ztrátám tepla např. přikrytím postiženého izotermickou folií a dekou, a pokud je to možné i izolací od země. S postiženým minimálně pohybujte!

***Pokud je postižený je při vědomí, ale je studený, spavý, vykazuje známky únavy a netřese se zimou**, snažte se zabránit dalším ztrátám tepla. Izolujte postiženého od země a přikryjte ho izotermickou folií a dekou, včetně hlavy. Sledujte vědomí a dýchání, volejte tísňovou linku 155. Při dostupnosti teplého úkrytu do něj přemístěte postiženého, svlečte mokré oblečení a zahajte aktivní ohřívání (zabalení do teplých přikrývek, přiložení chemických balíčků, termoforu, PET lahví s teplou vodou). Pozor: zdroje tepla přikládejte na trup a nikdy nepřikládejte na holou kůži. Pokud je postižený schopen polykat a není zraněný, podejte teplé, sladké nápoje.*

***Pokud je postižený při vědomí a nekontrolovaně se třese zimou**, jedná se o mírné pochlazení. Postiženého v teplém úkrytu svlečte a zabalte do suchého oblečení a přikrývek. Nezraněnému postiženému podejte teplé, sladké nápoje. Pohyb není omezen. Není nutné volat tísňovou linku 155. Kontrolujte stav, při zhoršení stavu postupujte podle předchozích pokynů.*

Sejmutí mokrého oblečení je důležitou součástí prevence hypotermie. Svlečení je však možné v teplém úkrytu. V otevřeném terénu je lepší postiženého zabalit do dostatečně velké izotermické folie (či do dvou kusů) a dokonale izolovat od okolí – deky, spací pytel, podložka pod tělo, pokrývka hlavy.

PÁD LAVINY

Laviny představují vážné nebezpečí především v horských oblastech, kde je jak dostatek strmých svahů, tak dostatečná mohutnost sněhové pokrývky. V českých horách jsou přesně vymezeny lokality lavinového nebezpečí, které jsou v zimním období označeny a je zakázáno do nich vstupovat (riskujete nejen svůj život, ale i poškození životního prostředí). Přesto může nastat situace, kdy vás lavina ohrozí. Pohyb v oblastech, kde může dojít k pádu laviny, je sám o sobě rizikovou činností a bez důkladné přípravy rozhodně nedoporučujeme takovouto lokalitu navštěvovat. Doporučujeme si s sebou vzít mimo jiné:

- lavinovou výbavu (sonda, vyhledávač, lopatka),
- nabitý funkční mobilní telefon nebo jiný komunikační prostředek,
- termosku s teplým nápojem,
- čelovku.

Není vhodné se do nebezpečné oblasti vydávat sám, udržujte bezpečné rozestupy a v nebezpečných místech buďte navázáni na lano. V případě nepříznivého počasí se okamžitě vraťte na základnu nebo vůbec nevyrážejte do terénu.

Co dělat, když se dostanete do laviny

Ve chvíli, kdy se lavina dá do pohybu, si nepokoušejte uvolnit vázání lyží nebo snowboardu, naopak se pokuste ujet z dráhy laviny. Když už vás lavina zachytí, pokuste se udržet na povrchu pomocí „plovacích“ pohybů. Pokuste se vyplavat do strany mimo

hlavní proud. Případně se pokuste zbavit batohu, hůlek, lyží. Křičte, aby vás kamarádi do poslední chvíle, než zmizíte pod sněhem, mohli vidět. Pokuste si chránit obličej svýma rukama. Snažte se hodně nadechnout, a to hlavně ještě dříve, než se lavina zastaví. Když se lavina zastaví, pokuste se vytvořit vzduchovou kapsu před svými ústy a nosem a vyčistit si ústa od sněhu. Nejste-li vážně raněni, pokuste se sami vyhrabat z laviny - bude to ale velmi obtížné.

Co můžete dělat, když se do laviny dostane jiná osoba

Nejdříve se uklidněte se a zhodnoťte, zda jste sami v bezpečí a až pak začněte plánovat další postup. Sledujte zasaženého v lavině. Označte si v duchu místo (pomocí spojnic výrazných bodů), kde jste ho naposledy spatřili. Zavolejte pomoc mobilním telefonem (1210 nebo 155), popřípadě vyšlete někoho pro pomoc. Prostor pravděpodobného zasypání byste měli prohledávat minimálně 20 minut.

ZAJÍMAVOST: *Pravděpodobnost přežití (pokud nedojde u postiženého ke smrti z důvodů mechanických zranění) je po 15 minutách 93 %. Po 45 minutách se šance rapidně snižuje na pouhých 26 %. Po 90 minutách přežívá obvykle jen 15 % postižených.*

Hledejte polohu zasypaného použitím lavinových přístrojů, lavinových sond, případně hůlek, ale nezapomeňte zároveň používat k prohledávání svůj zrak a sluch. Pokud určíte pozici zasypaného, upřesněte ji pomocí lavinové sondy a určete přibližnou hloubku zasypání, okamžitě začněte vykopávat všemi prostředky, které máte k dispozici. Ne přímo dolů, ale bokem ze strany.

První pomoc při lavinové nehodě

Pro laickou první pomoc při lavinové nehodě platí, že kamarádská první pomoc je nejdůležitější. Lavinoví specialisté se dostávají na místo nehody nejdříve za 45 minut, kdy už rapidně klesá šance na přežití. Přibližně po 60 minutách zasypání může nastat zástava dechu v důsledku těžké hypotermie. Většina obětí lavinové nehody umírá na udušení nebo zranění neslučitelná se životem.

Po odhrabání obličeje je nutné co nejdříve zjistit stav základních životních funkcí – zda je postižený při vědomí a zda dýchá. Pokud nedýchá, je třeba okamžitě zahájit resuscitaci. V případě, že oběť lavinové nehody je zasypaná déle jak 60 minut a má kompletně ucpané dýchací cesty, je pravděpodobné, že šance na záchranu je mizivá a lékař pravděpodobně resuscitaci ukončí. Taktéž v případě, že nelze z důvodu ztuhlosti stlačit hrudník nebo je přítomno zranění neslučitelné se životem, se resuscitace již neprovádí. V případě vyproštění oběti, která byla pod lavinou více jak 60 minut a má zachované základní životní funkce, je třeba myslet na těžké podchlazení, které může být život ohrožující. U každé oběti lavinové nehody je třeba počítat při ošetřování s možnými vážnými zraněními.

Vybavení do přírody

Jak se správně obléknout, když vyrážíte do přírody, co si s sebou vzít k jídlu a pití a co dalšího si nezapomenout přibalit do batohu? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Pokud se rozhodnete vyrazit do přírody na dobu delší než jedno odpoledne, je vhodné se vybavit i na neočekávané situace, které vás mohou potkat.

OBLEČENÍ A OBUV

Výběr oblečení a obuvi je nutné přizpůsobit ročnímu období a terénu, ve kterém se budete pohybovat. V zimě doporučujeme jako spodní vrstvu použít tzv. funkční prádlo (termoprádlo), které pomáhá při fyzické aktivitě účinně odvádět pot od těla a tím přispívá k udržení přirozené tělesné teploty. Jako střední vrstvu je vhodné použít oblečení z materiálů, které dokážou dobře izolovat a udržet tělesné teplo (fleece, vlna, bavlna apod.). Svrchní vrstva by vás měla chránit před deštěm a větrem. Zvolte proto nejlépe oblečení (bundu a kalhoty) opatřené membránou (např. goretex) nebo z materiálu softshell, popřípadě kvalitní pláštěnku. Při výběru správných bot do terénu nezáleží tolik na vzhledu, ale především na jejich pohodlí a nepromokavosti. Určitě si nezapomeňte přibalit čepici, náhradní rukavice a ponožky. V létě nezapomeňte na pokrývku hlavy, sluneční brýle s UV filtrem, pevnou obuv a náhradní teplejší oblečení, kdyby se charakter počasí náhle změnil.

TEKUTINY A JÍDLO

Základem při každé pohybové aktivitě je mít dostatečnou zásobu vhodných tekutin. V zimním období se vybavte termolahví s teplým nápojem. V létě jsou k doplnění tekutin vhodné neslazené minerální vody a jiné neslazené nealkoholické nápoje. V horkém počasí je nutné dopředu zvážit, jaké potraviny si s sebou vzít. Určitě nedoporučujeme potraviny, které se rychle kazí nebo rychle rozpouští (čokoláda apod.). Potraviny zvolte především takové, které jsou lehké, dobře skladné a energeticky vydatné.

TIP: *Jako vhodné potraviny na výlet můžou sloužit např. pečivo v kombinaci se sýrem nebo salámem, müsli tyčinky, sušenky, v létě ovoce apod.*

OSTATNÍ VYBAVENÍ

Pokud vyrážíte do přírody, určitě si s sebou nezapomeňte přibalit mobilní telefon s nabitou baterií. V případě ztráty orientace a nepřítomnosti signálu jej nevypínejte. Můžete být podle něj zaměřeni a vyhledáni záchranáři. Do neznámého terénu nevyrážejte bez mapy, popřípadě GPS navigace (obsahuje ji většina tzv. chytrých telefonů).

Nezapomeňte si s sebou přibalit svítilnu (nejlépe tzv. čelovku) a náhradní baterie. Nepostradatelným pomocníkem v případě zranění je osobní lékárnička. Ta by měla obsahovat náplasti, obvazy, škrtidlo, dezinfekci, léky na tišení bolesti, gel na zastavení krvácení, přípravky na poštípání hmyzem apod. Dále se vám může hodit zavírací nůž (tzv. švýcarský), lžíce, nádoba na vodu a potraviny (např. ešus), desinfekční tablety na vodu, termofólie apod.

TIP: Chytré mobilní telefony se poměrně rychle vybíjejí, pokud nechcete zůstat bez energie, pořiďte si tzv. power bank, ze kterého můžete dobíjet váš telefon (GPS navigaci) i v terénu.

Jak přežít v přírodě

Co dělat, když se ztratíte v přírodě a jste nuceni zde strávit noc? Na tuto otázku naleznete odpověď v této kapitole.

V následující části vám nastíníme poměrně extrémní případ ztráty orientace v neznámém prostředí, kdy nejste schopni přivolat si pomoc, neznáte cestu zpět do civilizace, a pravděpodobně budete muset v přírodě strávit noc.

ZTRÁTA ORIENTACE V PŘÍRODĚ

Pokud se dostanete do situace, kdy netušíte, kde se nacházíte (mapa ani GPS navigace vám nepomohla), je nutné nejprve se uklidnit. Rozhlédněte se kolem sebe, zda neuvidíte dráty elektrického vedení, vodní tok nebo jiný orientační bod, který zabrání tomu, že začnete chodit dokola. Je vždy na vašem zvážení, jestli se rozhodnete vyrazit hledat civilizaci nebo zůstat na místě a čekat na pomoc. Platí pravidlo, že jdete-li podél vodního toku po proudu, dříve či později dorazíte do obydlené oblasti.

V posledních letech je budována síť tzv. traumatologických bodů. Traumatologický bod je místo, které je označeno tabulkou s jedinečným kódem. Na tabulce dále naleznete vytištěna telefonní čísla složek integrovaného záchranného systému a horské služby. Na základě identifikátoru traumabodů dokáží pracovníci tísňových linek lokalizovat vaši polohu. Tyto traumabody můžete v současné době nalézt na území Krkonoš, Šumavy, Krušných hor, Podyjí a Česko-saského Švýcarska.

TIP: *Pokud nemůžete chytnout signál u své GPS navigace, zkontrolujte, zda se nenacházíte v hustém lesním porostu, větve mohou bránit viditelnosti satelitů.*

STAVBA NOUZOVÉHO PŘÍSTŘEŠKU

Pokud se rozhodnete neplánovaně strávit noc v přírodě a nemáte stan, poohlédněte se po přírodním přístřešku (jeskyně, skalní převis) nebo po krmelci, mysliveckém posedu apod. Pokud není nic takového v okolí, zkuste si postavit nouzový přístřešek. Přístřešek je vhodné stavět ve svahu. Na vrcholu kopce totiž bývá větrno a chladno. V údolí zase bývá vlhko a v noci také chladno. Nikdy si nestavte přístřešek pod osamoceným stromem, hrozí zde nebezpečí uhození blesku. Pro stavbu přístřešku je vhodné najít místo mezi dvěma stromy. Na toto místo nejprve nahromaďte spoustu chvojí (zelené nebo suché), a to zejména kvůli izolaci od země. Čím větší vrstva, tím tepleji vám bude. Mezi stromy natáhněte provaz nebo kládu (k upevnění použijte např. tkaničky z bot), o které potom opřete další klády. Ty pak pokryjte větvemi a na ně navršte silnou vrstvu chvojí, která vás bude chránit proti větru a dešti (stavba bude mít tvar tzv. áčka). Stavba přístřešku zabere poměrně hodně času, proto se vyplatí začít stavět dříve, než se začne stmívat.

VODA A JÍDLO

Nemáte-li dostatek vody, poohlédněte se v okolí, zda nenajdete vodu z pramene nebo vodního toku. Při hledání se zaměřte na charakter vegetace a vlhkost půdy (čím zelenější tráva a vlhčí půda, tím blíže je vodní zdroj). Máte-li možnost, vodu před požitím určitě převařte nebo ošetřete dezinfekčními tabletami (popř. speciálními filtry, UV perem).

Možnost opatřit si potravu v přírodě ovlivňuje především roční období. Mimo zimní období je možné sbírat celou řadu plodů. Od malin, borůvek, ostružin až po jablka, hrušky nebo třeba třešně. V zimě je situace mnohem komplikovanější. Člověk naštěstí dokáže bez jídla přežít poměrně dlouhou dobu, proto se spíše zaměřte na zajištění tepla a tekutin.

TIP: *Pro nouzové „čištění“ vody je možné využít průhlednou PET láhev, kterou po naplnění nechejte minimálně 3 hodiny na přímém slunci (např. zavěšenou na batohu). Ultrafialové záření, které bude pronikat přes stěnu láhve, z velké části eliminuje mikrobiologickou závadnost.*

ROZDĚLÁVÁNÍ OHNĚ

Obecně platí, že v lese je zakázáno rozdělávat oheň, zejména v období extrémního sucha a za silného větru. Pokud lze předpokládat teplou noc a máte dostatek nezávadné vody a potravin, které nevyžadují tepelnou úpravu, oheň pro jistotu vůbec nerozdělávejte. Pokud nezbytně potřebujete oheň k zahřátí a k přípravě jídla nebo horké vody, pečlivě vyberte místo pro ohniště:

- nejlépe v blízkosti vody (nebo mějte dostatek vody na uhašení),
- nikdy v lese nebo v hustém porostu, pod větvemi stromů, na suchém listí, suché trávě nebo rašelině,
- místo pro oheň zbavte listí, trávy (odstraňte drny a vytvořte jamku) a ohraničte tento prostor kameny,
- po zapálení nenechávejte oheň bez dozoru,
- před odchodem z místa (nebo před spánkem) pečlivě uhaste oheň vodou nebo pískem (příp. hlínou, drobným kamením) a ujistěte se, že nehrozí samovolně rozhoření - z ohniště se nesmí kouřit a popel musí být chladný,
- vychladlé ohniště přikryjte opět drny trávy.

TIP: *K rozdělání ohně výborně poslouží dámský hygienický tampón, který je po rozčechrání ideálním podpalovačem. Vatu obsaženou v jednom tampónu lze využít k rozdělání až pěti ohňů.*

BEZPEČNOST NA SILNICÍCH

Každodenně se stáváme účastníky silničního provozu a je nezbytné vědět, jak se v něm bezpečně pohybovat. Dopravní nehody jsou v ČR nejčastější příčinou úmrtí osob při mimořádných událostech. I když celkový počet obětí pomalu klesá, každý rok se jedná o téměř tisíc osob.

Je velký rozdíl v tom, jestli jsme účastníky silničního provozu jako chodci, cyklisté, motorkáři nebo řidiči automobilu. Kromě všeobecných znalostí pravidel silničního provozu (silniční zákon) je nutné v případě používání jakéhokoli dopravního prostředku znát a dodržovat jeho specifické požadavky na technickou výbavu a stav. Velkou roli také hrají praktické zkušenosti s řízením vozidla, které má každý účastník silničního provozu jiné. Základem bezpečnosti na silnicích je především vzájemná ohleduplnost všech účastníků a nepřeceňování vlastních sil a schopností.

V rámci tohoto tématu naleznete základní rady o bezpečném chování na silnicích a rady, jak se vyhnout nejčastějším rizikům. Pokud už dojde k dopravní nehodě, naleznete zde také základní postupy, jak se zachovat, včetně poskytování první pomoci.

TIP: *Podrobnější rady a informace k bezpečnému chování na pozemních komunikacích naleznete na webových stránkách www.ibesip.cz.*

Bezpečné vozidlo

Jak má být podle předpisů vybaven váš automobil, co je vhodné mít s sebou nad rámec povinné výbavy, co naopak může být rizikem nebo není v rámci výbavy povoleno? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

POVINNÁ A DOPORUČENÁ VÝBAVA

Povinná výbava automobilu obsahuje:

- lékárničku,
- výstražný trojúhelník,
- náhradní žárovky vnějšího osvětlení a pojistky (jedna od každého druhu),
- zvedák a klíč na matice kol,

- náhradní kolo nebo sadu na opravu pneumatiky a
- reflexní vestu.

Povinná výbava motocyklu obsahuje pouze náhradní pojistku, lékárničku a reflexní vestu.

Pozor! U lékárniček je nutné kontrolovat datum exspirace (spotřeby) jejího obsahu (např. obvazy).

V automobilu doporučujeme, ještě nad rámec povinné výbavy, vozit zejména vlečné lano, pracovní rukavice, svítilnu a hasicí přístroj. V zimě je zejména při cestách do hor vhodné mít v autě i sněhové řetězy, lopatku a náhradní nemrznoucí náplň do ostřikovačů.

Pokud pojedete do zahraničí, vždy si prostudujte obsah povinné výbavy v dané zemi s přihlédnutím k aktuálnímu ročnímu období. V mnoha zemích předpisy např. požadují mít reflexní vestu určité barvy pro všechny cestující ve vozidle.

ZIMNÍ PNEUMATIKY

Zimní pneumatiky jsou základním předpokladem bezpečné jízdy v situaci, kdy teplota klesne dlouhodobě pod 6°C. Jejich složení je přizpůsobeno chladnějšímu povrchu vozovky, což zajišťuje výrazně lepší jízdní vlastnosti ve srovnání s letními i tzv. celoročními pneumatikami.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *V České republice je povinnost mít na vozidle zimní pneumatiky v období od 1. listopadu do 31. března následujícího roku a to na úsecích, které jsou označeny příslušnou dopravní značkou („zimní výbava“) a také na všech ostatních komunikacích v situaci, kdy se vyskytuje sníh nebo led anebo lze vzhledem k povětrnostním podmínkám takovou situaci očekávat. Hloubka dezénu pneumatiky musí být min. 4 mm u vozidel do 3,5 t a 6 mm u vozidel nad 3,5 t.*

Používat zimní pneumatiky od listopadu do března (příp. i déle) doporučujeme v každém případě. Vyhnete se tím riziku krácení pojistného plnění v případě způsobení dopravní nehody vlivem nevhodných pneumatik.

TECHNICKÝ STAV VOZIDLA

Bezvadný technický stav vozidla je nejen vyžadován platnou legislativou, ale především jde o základní podmínku bezpečné jízdy. Pravidelnou detailní kontrolu vozidla nechte provést odborným servisním technikem minimálně jednou za dva roky (nebo i častěji, např. po zimní sezoně, kdy je vozidlo vystaveno zhoršeným klimatickým podmínkám). Průběžnou kontrolu provádějte pravidelně sami. Při ní jde zejména o:

- správné nahuštění a stav dezénu pneumatik,
- funkčnost osvětlení vozidla,
- stav provozních kapalin,
- případný únik provozních kapalin,
- upevnění matic šroubů kol apod.

Každé vozidlo musí pravidelně absolvovat prohlídku na stanici technické kontroly - nové po 4 letech od uvedení do provozu a poté vždy po 2 letech. O termínu platnosti aktuální technické kontroly informuje červená nálepka na zadní registrační značce vozidla.

Jednou z hrozeb pro vaše vozidlo je i požár. Kromě pravidelné kontroly technického stavu (zejm. palivového systému) je z preventivních důvodů nutné dbát i na další aspekty:

- nepoužívat v bezprostřední blízkosti nádrže a motorového prostoru vozidla otevřený oheň,
- nepoužívat otevřený oheň v zimním období k rozmrazování vozidla,
- nenechávat ve vozidle předměty, které by při vysokých letních teplotách (teplota v interiéru vozidla může v létě dosáhnout až 70°C) mohly způsobit požár nebo výbuch (zapalovače, parfémy, spreje a jiné tlakové nádoby vyjma hasicího přístroje, zábavní pyrotechnika aj.),
- neparkovat vozidla bezprostředně po jízdě na okrajích polí nebo ve vysoké trávě; horký výfuk může způsobit zejm. v suchém období požár trávy a následně i vozidla.

ZAJÍMAVOST: *Věděli jste, že kuna, ale i někteří hlodavci mohou také způsobit požár vozidla? Nejen na venkově, ale také na frekventovaných místech (např. na městských sídlištích) se opakovaně vyskytly případy, kdy se tato zvířata usídlila v prostoru vozidla (zejména v motorové části) a poškodila elektrorozvody. Tato technická závada následně při jízdě způsobila požár vozidla. Doporučujeme koupi speciálního spreje, který odpuzuje tato zvířata. Vyhnete se tak vážným a ne zrovna levným problémům.*

TUNING

Nová vozidla, prodávaná autorizovanými prodejci, musí svým technickým stavem a výbavou odpovídat platné legislativě. Při koupi vozidla „z druhé ruky“ je však potřeba dávat pozor na případné dodatečné úpravy, které nemusí odpovídat předpisům. Může se jednat zejména o neschválenou montáž alternativního pohonu (např. propan-butan), neschválené vizuální doplňky (kola, světla, spoilery, příliš zatmavená skla). Takové doplňky mohou ohrožovat ostatní účastníky silničního provozu (např. přes tmavá skla není možné navázat oční kontakt) nebo mohou nebezpečně měnit vlastnosti vozidla (zásahy do motoru nebo aerodynamiky vozidla). Ujistěte se proto, že veškeré dodatečné úpravy vašeho vozidla mají příslušný atest (písemné osvědčení o určitých vlastnostech produktu).

Rizikové chování za volantem

Na co si dát pozor při řízení automobilu, jaké látky mohou snížit pozornost, jaké činnosti mohou způsobit ztrátu koncentrace a jak bezpečně řídit automobil? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

NÁVYKOVÉ LÁTKY A LÉKY

Řízení vozidla je psychicky i fyzicky náročná činnost, která vyžaduje maximální soustředění. Proto je nezbytně nutné se jak při řízení, tak v dostatečně dlouhé době před řízením vyhnout konzumaci nebo užívání všech látek, které mohou soustředění narušit. Po požití návykové látky nebo určitých druhů léků jsou řidiči nebezpeční sobě i okolí.

I při nízké hladině alkoholu ztrácí řidič správný odhad, zhoršují se mu reakce a naopak se zvyšuje chuť riskovat. Řidič může podceňovat rizikové situace nebo přeceňovat své schopnosti. S vyšší hladinou alkoholu přichází i horší vnímání barev, ztráta rovnováhy, nevolnost, únava apod.

Další návykové látky (drogy) mohou působit na každého člověka jinou měrou a s odlišným účinkem. Některé drogy (tzv. „taneční“) způsobují falešný pocit nadbytku energie, potlačují krátkodobě únavu, mohou způsobit ztrátu zábran a podněcují řidiče k rychlé a agresivní jízdě. Jiné drogy mohou naopak působit utlumujícím dojmem a řidiči hrozí únava a riziko mikrospánku. Ve všech případech však drogy narušují prostorové vidění a snižují koncentraci a řidiči pod jejich vlivem častěji chybují.

Také některé léky ovlivňují soustředění řidiče. Jde zejména o léky k potlačení bolesti a na uklidnění. Výrobci léků mají povinnost uvádět veškeré vedlejší účinky léků v příbalovém letáku, který by si měl každý před požitím léku pečlivě pročíst. V případě nejistoty se poraďte se svým lékařem nebo lékárníkem.

RIZIKOVÉ ČINNOSTI PŘI ŘÍZENÍ

Pozornost řidiče by měla být za jízdy plně věnována provozu na komunikaci a řízení vozidla. Mezi nejčastější rizikové činnosti, které byly mnohokrát příčinou dopravní nehody, patří zejména:

- jakákoliv manipulace s mobilním telefonem,
- kouření,
- konzumace potravin a nápojů,
- obsluha rádia a CD přehrávače,
- vyhledávání v navigaci nebo v mapě,
- ovládání palubního počítače,
- otáčení při komunikaci s cestujícími vzadu (děti, zvířata).

ZÁSADY BEZPEČNÉHO ŘÍZENÍ VOZIDLA

Za volant sedejte, jen pokud jste si jistí svým dobrým zdravotním stavem, psychickou i fyzickou kondicí. Při řízení se věnujte pouze silničnímu provozu a ovládání vašeho vozidla. Moderní automobily již většinou mají ovládání nejčastěji potřebných funkcí na volantu – využijte toho, abyste zbytečně nemuseli pouštět volant. Různé moderní asistenční systémy vozu mohou svádět k pocitu, že vše máte pod kontrolou, přesto jezděte tak, jako by tyto systémy ve voze nebyly.

Máte-li v autě navigaci nebo dotykový displej k ovládání funkcí vozu, nastavte si potřebné úkony ještě před jízdou. Za jízdy nekuřte a nejezte, tyto činnosti vám blokují jednu ruku v případě, kdy dojde k rizikové situaci (např. defekt kola za jízdy) a vy potřebujete pevně držet volant. Co v takové situaci znamená pro vaši pozornost do klína nebo na podlahu upuštěná cigareta, si asi dovede každý domyslet.

I pokud máte hands-free sadu, není telefonování bezpečné, protože odvádí pozornost od řízení. Je-li to jen trochu možné, zvonící telefon ignorujte a zavolejte zpět při nejbližší přestávce v řízení. Přestávky dělejte při delších cestách pravidelně, ne až při pocitu únavy. Blížící se únavě se snažte předcházet např. častým zastavováním s protažením, snížením teploty ve voze (otevření okýnka), žvýkáním žvýkačky, komunikací se spolujezdcem apod. Nejlepší je ale včas zastavit a dopřát si pořádný spánek.

Nečekané situace na silnicích

Co dělat, když se vám při řízení náhle objeví překážka v cestě a jak tyto situace předvídat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Řidiči motorových i nemotorových vozidel čelí při jízdě mnoha různým kolizním situacím. Ve všech případech platí zásada jet takovou rychlostí, aby řidič dokázal zabrzdit a zastavit na takovou vzdálenost, na kterou má rozhled. Některé události lze předvídat v souvislosti s aktuální situací, místem, povětrnostními podmínkami nebo ročním obdobím.

STŘET SE ZVÍŘETEM

Nejen v místech, která jsou osazena dopravními značkami informujícími o zvýšeném riziku střetu se zvěří, je nutné být ve střehu. Divoce žijící zvěř může vběhnout do vozovky všude tam, kde nejsou okolní pozemky odděleny od vozovky plotem, domácí zvířata zase v obcích nebo jejich blízkosti.

Nejčastěji ke střetu s divoce žijícím zvířetem dochází na jaře a na podzim v časných ranních či podvečerních hodinách. Pokud se vám v cestě zvíře objeví a máte ještě čas reagovat, ztlumte světla a s ohledem na okolní provoz začněte intenzivně brzdit. Pokud už nemáte čas reagovat, nesnažte se za každou cenu srážce vyhnout. Naopak se snažte udržet i po nárazu přímý směr jízdy. Rychlý manévr volantem by mohl způsobit smyk a mnohem horší následky než samotná srážka se zvěří.

Po nárazu vždy zastavte na bezpečném místě a zkontrolujte stav vozidla. Jsou-li následky srážky vážnější, zdokumentujte fotoaparátem škodu na vozidle i sražené zvíře pro potřeby řešení pojistné události (máte-li tento typ pojištění sjednán). Pokud se nejedná o zvíře divoké, ale domácí, odpovídá za škodu i odvoz zvířete jeho majitel. Obecně je však zakázáno sraženou zvěř naložit a odvézt. O sražené zvěři vždy informujte policii, která to oznámí místně příslušnému mysliveckému sdružení nebo majiteli.

SNÍŽENÁ VIDITELNOST

Zejména při snížené viditelnosti platí pravidlo „vidět a být viděn“. Je důležité mít zapnutá správná světla, např. mlhová světla rozsviťte pouze při mlze a hustém dešti, jinak mohou oslňovat. Naopak dálková světla v mlze vůbec nepoužívejte, vytvoří před vámi neprůhlednou stěnu. Nezapomínejte také mlhová světla vypínat, když už to není třeba. Jízda za řidičem s rozsvícenými zadními mlhovkami je velmi nepříjemná.

Řidiči motorových vozidel by měli při snížené viditelnosti předvídat i přítomnost neosvětlených chodců, cyklistů nebo překážek na vozovce, např. vysypaná část nákladu, zbytky roztržené pneumatiky nebo odpadky, které vyhazují za jízdy ven nezodpovědní řidiči. Při snížené viditelnosti nemusíte včas toto nebezpečí zaznamenat, proto vždy jeďte jen tak rychle, abyste dokázali bezpečně zastavit na vzdálenost, kam dosvítí vaše vozidlo.

NÁHLÝ VSTUP CHODCE DO VOZOVKY

Náhlé vběhnutí nebo vkročení chodce do vozovky je nejčastější ve městech. Největší riziko hrozí v místech, kde řidiči nemají dostatečný rozhled do stran, např. přes řadu parkujících aut u chodníku nebo husté křoví. Ne vždy je také vzhledem k situaci na vozovce možné v případě náhlého vstupu chodce do vozovky vybočit do protisměru, proto je nutné předem přizpůsobit rychlost této hrozbě.

Zvýšená koncentrace chodců bývá u přechodů pro chodce, nástupních ostrůvků a zastávek hromadné dopravy nebo v blízkosti škol. Chodci se mohou vyskytovat i mimo obce, např. v blízkosti autobusových zastávek. Právě u zastávek se často stává, že chodec vstoupí do vozovky ze zákrytu autobusu, což by řidiči měli předvídat.

SENIOŘI NA SILNICÍCH

Senioři za volantem mohou být rizikem pro ostatní účastníky provozu z důvodu pomalejších reakcí na náhlé změny provozu a někdy také kvůli své „nevyježdění“.

Senioři v mnoha případech používají automobil jen k občasným nákupům, návštěvám příbuzných nebo např. hřbitova. Jejich zvýšený výskyt v silničním provozu lze proto pozorovat zejména o víkendech a během roku v období tradičních svátků (Vánoce, Velikonoce, Dušičky), kdy je třeba předvídat a respektovat jejich jízdní návyky. Troubením nebo jinou formou agresivity situaci řešit nelze.

Železniční přejezdy

Jaká jsou rizika spojená se železničními přejezdy a co dělat, pokud například uvidíte nějaké vozidlo uvízlé mezi závorami? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Železniční přejezdy jsou v ČR velmi častým místem závažných dopravních nehod. Střet vlaku s automobilem nebo chodcem končí většinou tragicky - zejména pro řidiče a chodce, někdy ale také pro strojvedoucího a cestující ve vlaku.

Bez ohledu na možné důsledky velké množství řidičů a chodců riskuje na všech typech přejezdů, kdy se snaží dostat se přes přejezd ještě před průjezdem vlaku. V některých případech dokonce objíždějí již spuštěné závory. Průzkumy ukázaly, že se to nejčastěji děje na vícekolejných železničních přejezdech frekventovaných tratí, kde jsou závory spuštěny delší dobu.

Někteří řidiči po průjezdu vlaku nečekají na ukončení světelné a zvukové výstrahy a vjedou na trať. Hrozí jim tak srážka s vlakem přijíždějícím z druhého směru na jiné koleji. Řidiči také často nerespektují dopravní značku „stůj, dej přednost v jízdě“, která je na některých nechráněných přejezdech v případě špatného výhledu na trať umístěna.

Chodci a cyklisté riskují i při zcela spuštěných závorách, které obcházejí, objíždějí nebo podlézají. Spoléhají při tom na místní znalost a odhad, který se však nemusí vyplatit.

STALO SE: *Dne 22. 7. 2015 došlo k tragické železniční nehodě v městečku Studénka. Řidič kamionu nerespektoval výstražnou signalizaci na železničním přejezdu a pokusil se projet přes přejezd, ještě než se spustí závory. Přejet ale nestihl a po uvěznění mezi závorami zpanikařil, zůstal stát v kolejišti a způsobil tak nehodu rychlíku Pendolino, který do kamionu narazil v rychlosti cca 140 km/h. Srážka způsobila vykolejení vlaku, 3 osoby při nehodě zahynuly, 18 cestujících bylo vážně zraněno a škody přesáhly 160 milionů Kč.*

JAK SE SPRÁVNĚ NA PŘEJEZDU CHOVAT

K železničnímu přejezdu je třeba (bez ohledu na příslušné předpisy o povolené rychlosti) přijíždět tak, aby byl řidič vždy schopen při nenadálé události vozidlo bezpečně před přejezdem zastavit. Pomalá jízda by měla být pravidlem zejména pro řidiče jednostopých vozidel, protože na kolejích hrozí zvýšené riziko uklouznutí a pádu.

Pokud je v provozu výstražná signalizace, zastavte vždy v bezpečné vzdálenosti od přejezdu a čekejte tak dlouho, dokud výstraha trvá.

V případě uvíznutí na přejezdu z důvodu spuštění závor by měl řidič pokračovat bez zastavení a projet závorami (jsou na tuto eventualitu konstruovány) i za cenu případného poškození vozidla.

V případě uvíznutí na přejezdu z důvodu technické poruchy vozidla nebo překážky v jízdě by ale měl řidič okamžitě vystoupit, podívat se na druhou stranu výstražného zařízení, kde je číslo přejezdu a volat na tísňovou linku 112. Dispečer je schopen do několika málo minut provoz na trati zastavit.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ:

Podle zákona o silničním provozu (zákon č. 361/2000 Sb.) řidič nesmí vjíždět na železniční přejezd:

- *je-li dávána výstraha dvěma červenými střídavě přerušovanými světly signálu přejezdového zabezpečovacího zařízení,*
- *je-li dávána výstraha přerušovaným zvukem houkačky nebo zvonku přejezdového zabezpečovacího zařízení,*
- *sklápějí-li se, jsou-li sklopeny nebo zdvihají-li se závory,*
- *je-li již vidět nebo slyšet přijíždějící vlak nebo jiné drážní vozidlo nebo je-li slyšet jeho houkání nebo pískání; toto neplatí, svítí-li přerušované bílé světlo signálu přejezdového zabezpečovacího zařízení,*
- *dává-li znamení k zastavení vozidla zaměstnanec dráhy kroužením červeným nebo žlutým praporkem a za snížené viditelnosti kroužením červeným světlem,*
- *nedovoluje-li situace za železničním přejezdem jeho bezpečné přejetí a pokračování v jízdě.*

Dopravní nehoda

Jak se správně zachovat, jste-li svědky nebo účastníky dopravní nehody a jak poskytnout první pomoc zraněným? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

ČINNOST NA MÍSTĚ NEHODY DO PŘÍJEZDU ZÁCHRANÁŘŮ

Pokud jste účastníkem dopravní nehody a je-li to možné s ohledem na aktuální situaci, nejprve zastavte vozidlo a zabezpečte ho proti dalšímu pohybu (vypnutí motoru, vytažení klíčku nebo karty ze spínací skříňky, zatažení ruční brzdy).

Rozsviťte výstražná světla a před vstupem do vozovky si oblečte reflexní vestu (mějte ji uloženou ve vozidle vždy v dosahu řidiče). V dostatečné vzdálenosti za vozidlem umístěte výstražný trojúhelník.

Pokud je evidentní, že zraněné osoby potřebují bezodkladnou první pomoc (zástava dechu, rozsáhlé krvácení) neprodleně přivolejte pomoc (tel. č. 155) a poté se věnujte zraněným.

Do příjezdu záchranářů zabezpečte místo nehody provizorně tak, aby nedošlo ke zhoršení situace. Rozdělte si činnosti s dalšími přítomnými – jedná se jak o provizorní regulaci dopravy, tak o zamezení rizik v důsledku nehody (požár, únik nebezpečných látek). Ostatní nezranění účastníci nehody by měli na příjezd záchranářů čekat v bezpečné vzdálenosti od havarovaných vozidel a od vozovky, např. za svodidly.

Pokud dojde k požáru a máte odpovídající hasicí přístroj a znalosti, jak správně hasit, pokuste se požár uhasit (viz kapitole „Požár automobilu“). Nepřeceňujte však své síly. Hrozí-li únik převážených nebezpečných látek, informujte o tom záchranáře a přemístěte se do bezpečné vzdálenosti.

Jestliže již nikomu nehrozí bezprostřední nebezpečí, věnujte se dalším činnostem. Nejdříve zajistěte bezproblémový příjezd pro záchranné složky. Pokud lze předpokládat přílet vrtulníku záchranné služby, vytipujte vhodné místo k přistání (prostor bez stromů, el. vedení a křovin). Při příletu vrtulníku signalizujte svoji pozici např. reflexní vestou nebo svítilnou. Vhodné místo pro přistání si však vybere vždy pilot.

Poté lze řešit i méně důležité činnosti, např. označení pozice havarovaných vozidel, fotodokumentaci, vyplnění formuláře „Záznam o dopravní nehodě“, zjištění kontaktů na svědky apod. Nezapomeňte také zabezpečit majetek účastníků nehody. Do příjezdu policie se zdržte pití alkoholu.

PŘIVOLÁNÍ POMOCI

Pokud již nevolal na tísňové linky některý z jiných účastníků nehody nebo svědků, přivolejte pomoc. Nemáte-li mobilní telefon, požádejte někoho jiného, nebojte se zastavit i projíždějící vozidla. Každý má povinnost ze zákona v takové situaci poskytnout pomoc.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Trestný čin „neposkytnutí pomoci“ (trestní sazba až 2 roky) spáchá ten, kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví vážné známky poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného.*
Trestný čin „neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku“ (trestní sazba až 5 let nebo zákaz činnosti) spáchá řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného.

Jde-li o vážnou nebo hromadnou nehodu, volejte tísňovou linku 112, jejímž prostřednictvím budou vyrozuměni hasiči, policie i zdravotnická záchranná služba (viz kapitola „Nahlášení mimořádné události“).

TIP: *Policii nemusíte volat v případech, kdy:*
- *nedojde ke zranění nebo usmrcení osoby,*
- *nedojde ke hmotné škodě nad 100 000 Kč,*
- *nebyla poškozena součást pozemní komunikace (dopravní značení, stavby),*
- *účastníci dopravní nehody mohou sami zabezpečit plynulost provozu,*
- *nedojde ke škodě na majetku třetí osoby (např. poškození firemního vozidla),*
- *dojde k dohodě o viníkovi nehody.*

Pokud však záchranáře přivoláte, buďte připraveni jim ihned po příjezdu podat všechny potřebné informace, zejména:

- jaká hrozí nebezpečí a co jste již sami udělali k jejich omezení,
- počet osob nebo zvířat, která jsou ve vozidlech a je třeba je vyprostit,
- jaký je stav zraněných.

Buďte k dispozici veliteli zásahu (což je velitel té složky, která dorazí na místo první nebo řídí zásah, obvykle hasič) pro případ poskytnutí dalších informací. Řiďte se vždy pokyny velitele zásahu.

Při dopravních nehodách vznikají většinou závažné úrazy v důsledku působení vysoké energie na tělo člověka. Při poskytování první pomoci respektujte následující pravidla:

***1. Dbejte na vlastní bezpečnost.** Zhodnoťte riziko pro sebe, zraněného i ostatní zachránce (dopravní provoz, plyn, elektrický proud, požár, jedovaté látky v prostředí uvolněné z havarovaných nákladních automobilů atd.). Máte-li možnost, využijte pro svoji ochranu např. gumové rukavice.*

***2. Volejte tísňovou linku 155** vždy, když jste svědkem závažného děje - dopravní nehody ve vysoké rychlosti, zaklínění, katapultáž z vozidla, zachycení a přejetí vozidlem a vždy, když dojde při dopravní nehodě ke zranění. Operátorovi tísňové linky popište typ úrazu.*

***3. Pátrejte po masívním zevním krvácení.** Pokud při prvním kontaktu se zraněným zjistíte, že masivně krvácí, proveďte ihned opatření k zástavě krvácení. Pevně tlačte svými prsty na krvácející místo přímo v ráně. Pokud vyvinete dostatečný tlak na správné místo, krvácení tím velmi omezíte, až zastavíte. Krvácející místo držte až do příjezdu odborné pomoci. Zaškrcovadlo přikládejte pouze na končetiny a to v situacích, kdy přímý tlak není schopen účinně zastavit masivní krvácení (např. při amputaci). Pro bezpečné a účinné použití zaškrcovadla je nutný nácvik. Pokud musíte použít zaškrcovadlo, vytvořte jej z pevného materiálu, např. textilního šátku, opasku nebo využijte specializované (např. SWAT). Optimální šířka je alespoň 5 cm. Zaškrcenou končetinu znehybněte a zapište si čas přiložení.*

***4. Zhodnoťte dýchání.** Pokud je postižený v bezvědomí a nedýchá, je nutné nejdříve zprůchodnit dýchací cesty mírným záklonem hlavy. Pokud nedojde k obnovení dýchání a postižený je ještě v havarovaném voze, okamžitě ho vyprostěte z vozu a zahajte kardiopulmonální resuscitaci. V případě, že to nelze, jde většinou o silnou deformaci vozu se špatným přístupem ke zraněnému a resuscitaci nelze provádět. Vyčkejte do příjezdu profesionálů.*

***5. Pokud má postižený zachované životní funkce – dýchá**, dodržujte zásady šetrného přístupu. Postiženému při vědomí pomozte zaujmout polohu, tzv. úlevovou, ve které se cítí nejlépe. V případě, že je postižený v bezvědomí a dýchá normálně, jej položte na záda. Vždy zajistěte tepelný komfort – podložku a přikrývky, které můžete doplnit izotermickou fólií. Při očekávaném rychlém příjezdu záchranné služby a v případě, že postiženému nehrozí žádné další nebezpečí (např. požár havarovaného vozu, přejetí dalším vozem atd.) není důvod*

zraněného z vozu vyprošťovat či provádět improvizované znehybnění končetin nebo pacienta přenášet pomocí improvizovaných transportních prostředků. Tyto výkony přenechte profesionálům.

ČINNOST NA MÍSTĚ NEHODY PO ODJEZDU ZÁCHRANÁŘŮ

Po odjezdu záchranářů důkladně zkontrolujte stav vašeho vozu. I když poškození vypadá na první pohled jako drobné (pomačkané plechy), může být příčinou vážnějších závad, které nelze okamžitě odhalit. Pokud máte sebemenší pochybnosti o stavu vozidla, nepokračujte v jízdě. Přivolejte odtahovou službu, nejlépe prostřednictvím vaší pojišťovny. Kontakt na pojišťovnu naleznete na vaší „zelené kartě“. Při volání mějte zelenou kartu připravenou, pojišťovna bude chtít po vás další údaje uvedené na této kartě.

***TIP:** Kontaktovat pojišťovnu můžete i přes univerzální telefonní číslo **1224** (provozuje Česká kancelář pojistitelů), na kterém vás po zjištění nezbytných informací přepojí na asistenční službu vaší pojišťovny. Tímto postupem předejdete problémům s tzv. „lovci nehod“, což jsou komerční asistenční služby, které se mohou bez přivolání objevit na místě nehody a nabízet vám své služby (odtah a opravu vozu). Následně se často ukáže, že tyto služby jsou nekvalitní nebo předražené.*

Přeprava dětí a zvířat

Jaká jsou rizika přepravy dětí a zvířat v autě a jaké způsoby jejich přepravy jsou povolené? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

RIZIKA PŘI PŘEPRAVĚ DĚTÍ A ZVÍŘAT

Přeprava dětí a zvířat vyžaduje vždy specifický přístup a přípravu před cestou, a to vzhledem k jejich bezpečnosti i komfortu.

Nezajištěné děti nebo zvířata v automobilu jsou značně ohrožena v případě náhlého brzdění nebo úhybného manévru, nemluvě o dopravní nehodě (náraz nebo převrácení vozidla). Například při čelním nárazu nezajištěné dítě nebo zvíře nejenže utrpí vážná zranění nárazem do sedadla před sebou, ale může svou kinetickou energií způsobit vážné zranění i dalším cestujícím.

Rizikem je i nedostatek pohodlí pro převážené děti a zvířata (příliš vysoká teplota, příliš dlouhá jízda bez zastavení, žízeň, hlad, nevolnost apod.), které se projevují neklidem dětí a zvířat a následným možným vyrušením nebo ztrátou koncentrace řidiče při jízdě.

Nejvíce trpí děti i zvířata v letních vedrech – i při zapnuté klimatizaci může být na slunné straně vozidla příliš vysoká teplota (lze řešit koupí clony do auta nebo provizorním závěsem – např. tričkem pověšeným v zadním okýnku). **Nikdy nenechávejte děti nebo zvířata v horku bez dohledu v zaparkovaném autě!** Teplota zde může rychle vystoupit i přes 70°C.

STALO SE: *22. 7. 2015 zapomněl v Nitře na Slovensku otec dvouletou dceru ráno v autě. Po několika hodinách si jí všimli kolemjdoucí, ale holčička byla vlivem extrémního přehřátí již mrtvá.*

ZÁSADY SPRÁVNÉ PŘEPRAVY DĚTÍ

Děti do 150 cm výšky nebo do 36 kg hmotnosti musí být převáženy v odpovídajícím typu zádržného bezpečnostního systému (= dětské sedačky). Při nákupu sedačky se vždy ujistěte, že daný výrobek má příslušný atest (písemné osvědčení o určitých vlastnostech produktu). Nejbezpečnější způsob upevnění sedačky je systém úchytů „Isofix“, proto pokud je jím vaše auto vybaveno, vybírejte si pouze tento systém. Samozřejmostí je vyzkoušení sedačky - jak montáž do vozidla, tak i komfort dítěte. Pro děti nad 150 cm nebo 36 kg platí běžné předpisy, tj. použití bezpečnostního pásu.

Existují různé názory na to, kde by měla být sedačka umístěna. Některé typy sedaček (pro velmi malé děti) lze umístit na přední sedadlo proti směru jízdy (Pozor, vždy je při montáži sedačky nutné odpojit airbag u spolujezdce!). Výhodou je blízkost rodiče v případě potřeby komunikace nebo uklidňování dítěte - není nutné se otáčet dozadu.

Většina typů sedaček je však určena k montáži na zadní sedadla, což odborníci doporučují jako nejbezpečnější místo pro děti v autě. Zde lze obvykle umístit dvě sedačky, výjimečně i tři (zjistěte si, kolik úchytů „Isofix“ vaše auto na zadních sedačkách má). Správné upevnění sedačky si nacvičte předem a v klidu (bez dítěte) podle návodu k použití. Dítě by mělo být v sedačce upevněno tak, aby nemohlo dojít k samovolnému uvolnění záchytných pásů ani k podklouznutí dítěte pod pásy. Pokud se dítě poutá samo, vždy jej zkontrolujte. Sami jděte dětem příkladem a vždy se poutejte bezpečnostními pásy.

Při jízdě přizpůsobte vše potřebám dítěte. Upravte rychlost jízdy tak, abyste předešli náhlým a neočekávaným změnám rychlosti a směru jízdy. Oblečení pro dítě zvolte s ohledem na délku cesty a roční období, aby se při jízdě cítilo pohodlně. Při dlouhých cestách mějte připraveno občerstvení a vhodnou formu zábavy pro případ nudy nebo únavy. Často zastavujte a společně se protáhněte.

PŘEPRAVA ZVÍŘAT

Pro přepravu zvířat platí obecně stejná pravidla jako pro děti – tj. vhodný zádržný systém, vhodný způsob jízdy, tepelný komfort a časté přestávky s možností doplnění tekutin a venčení.

Menší zvířata je nejvhodnější převážet v přepravních boxech. Nutné je zvíře postupně cvičit na delší pobyt v boxu, jinak bude stresované. Pro větší zvířata, zvl. psy, které převážíte v kabině automobilu, existují různé zádržné systémy (popruhy), často zapojitelné do úchytu bezpečnostních pásů. Velké psy je nejvhodnější převážet v zavazadlovém prostoru vozidla, odděleném sítí nebo kovovou přepážkou od prostoru pro cestující. I zde by však měl být pes umístěn v přepravním boxu nebo zajištěn pomocí zádržného systému. Vezete-li zvíře autem poprvé, vyzkoušejte si nejprve při krátké jízdě jeho reakce na okolní provoz. Některá zvířata zvládají přepravu autem bez problémů, jiná mohou pociťovat nevolnost, být ustrašená nebo agresivní.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle zákona o silničním provozu (zákon č. 361/2000 Sb.) je řidič povinen zabezpečit i přepravované zvíře tak, aby neohrozilo jeho bezpečnost a bezpečnost osádky vozidla. Konkrétní podrobnosti k zabezpečení zvířat v zákoně ale uvedeny nejsou. V případě cesty do zahraničí si ověřte předpisy dané země týkající se přepravy zvířat (např. i nutnost mít pro psa patřičné doklady – očkovací průkaz, cestovní pas apod.)*

Vozidla s právem přednostní jízdy

Jak se správně zachovat, pokud při jízdě v autě uslyšíte houkající sirénu vozidla záchranářů a jak se správně řadit v koloně, aby mohli záchranáři projet? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

JÍZDA VOZIDEL S PRÁVEM PŘEDNOSTNÍ JÍZDY

Vozidla s právem přednostní jízdy jsou v ČR vybavena schváleným typem výstražného zařízení modré barvy („majáku“) se zvukovou signalizací.

Právo využít přednostní jízdy (v přesně vymezených případech) mají:

- Policie ČR a vojenská policie,
- obecní, resp. městská policie,
- profesionální a dobrovolní hasiči,
- zdravotnická záchranná služba a dopravní zdravotnické služby,
- vězeňská služba,
- celní správa,
- dále např. dopravní dispečink (výjimka za zákona).

Řidiči těchto vozidel smějí používat výstražné světelné a zvukové znamení pouze v případech, kdy je to nutné z hlediska času (záchrana lidských životů, zdraví a majetku). Bezdůvodné použití majáku v provozu je zakázáno. Rovněž je zakázáno nainstalovat maják na jiná vozidla nebo napodobovat vzhled vozidel policie, hasičů nebo záchranné služby.

V jiných zemích mohou být pravidla pro přednostní jízdu odlišná, stejně jako označení takových vozidel (např. na Slovensku jsou majáky policie v barevné kombinaci modrá - červená). Před jízdou do zahraničí se vždy seznamte s předpisy dané země.

V některých případech řidiči vozidel s právem přednostní jízdy nepoužívají světelné a zvukové znamení současně. Jde o případy, kdy vzhledem k provozu nebo noční době není nutné mít trvale zapnuté sirény anebo se jedná o podmínku účinného zásahu (nepozorovaný příjezd na místo).

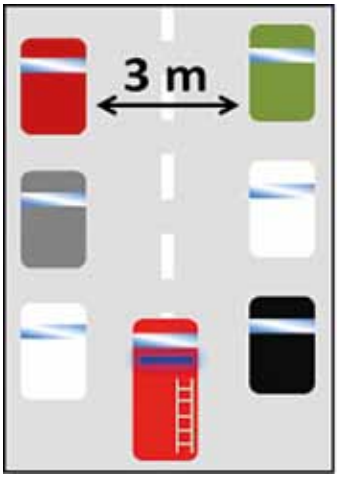
Ve všech případech však řidiči vozidel, jedoucích „pod majákem“ musí dbát potřebné opatrnosti, aby neohrozili další účastníky silničního provozu.

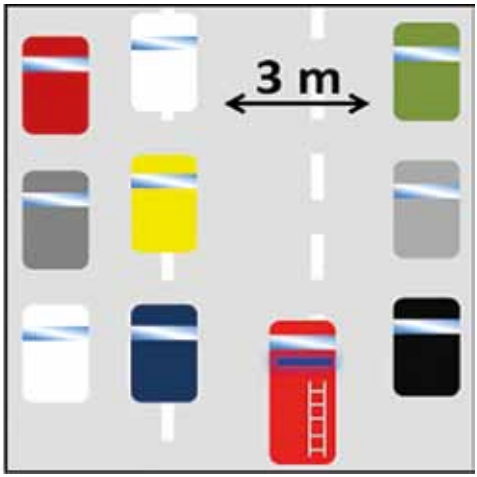
ŘAZENÍ OSTATNÍCH VOZIDEL PŘI PRŮJEZDU ZÁCHRANÁŘŮ

V případě, že ve své blízkosti uslyšíte sirénu záchranářů, je na místě maximální opatrnost a ohleduplnost k projíždějícím vozidlům s právem přednostní jízdy. Především se vůči těmto vozidlům chovejte čitelně (včasná signalizace, že přibrzďujete nebo uhýbáte z cesty). Počítejte také s reakcemi ostatních řidičů - někteří mohou při zaslechnutí sirény začít zmatkovat. Zvláště ve městech nebo v husté zástavbě se v první okamžik řidiči nemusí podařit rozpoznat, ze kterého směru vozidla záchranářů přijíždí. Ztlumte proto rádio, stáhněte okýnka a zjistěte, odkud výstražný signál přichází. Jedině tak budete moci adekvátně reagovat.

Pokud je to z hlediska provozu a typu komunikace možné, zastavte své vozidlo na krajnici tak, aby záchranáři měli dostatek místa k projetí. I když ještě nevidíte, o jakou složku se jedná, počítejte při zastavování vždy s tím, aby mohlo bezpečně projet i velké hasičské auto. Myslete také na to, že vozidel s majáky může jet i několik za sebou, proto se vždy po průjezdu záchranářů důkladně rozhlédněte, než znovu vjedete do provozu.

Pokud hustota provozu na dálnici a rychlostní silnici o dvou jízdních pruzích v jednom směru jízdy vyvolá vznik kolony stojících vozidel, jsou řidiči souběžně jedoucích vozidel povinni před zastavením vozidla vytvořit mezi sebou jeden průjezdný jízdní pruh široký nejméně 3 m pro průjezd vozidel s právem přednostní jízdy; je-li v jednom směru jízdy tři a více jízdních pruhů, sníží vzájemný boční odstup řidiči vozidel v levém a středním jízdním pruhu nebo středních jízdních pruzích. Řidiči jedoucí v krajních jízdních pruzích v jednom směru jízdy mohou při vytváření průjezdného jízdního pruhu vjet na krajnici nebo na střední dělící pás.

Řidičům ostatních vozidel je vjezd do pruhu pro průjezd vozidel s právem přednostní jízdy a jízda v tomto pruhu zakázána; toto neplatí pro vozidla vlastníka pozemní komunikace a vozidla technické pomoci.

Také chodci nesmí omezit projíždějící vozidla záchranářů, a to ani na přechodu pro chodce, pokud jim na semaforu svítí zelená.

ZÁSADY SPRÁVNÉHO PARKOVÁNÍ K UMOŽNĚNÍ PRŮJEZDU ZÁCHRANÁŘŮ

Nejen při jízdě, ale i při parkování je nutné chovat se ohleduplně vůči případnému příjezdu záchranářů. Zejména na velkých sídlištích mají kvůli špatnému parkování problémy hasiči a zdravotnická záchranná služba přijet až na místo mimořádné události. Není výjimkou, že ve velkých městech hasiči dojedou téměř až k místu požáru během několika minut, ale další cenné minuty ztrácejí na posledních stovkách metrů, kdy se hasičské cisterny musejí pomalu proplétat mezi bezohledně zaparkovanými auty. Někdy dokonce hasiči musejí auta přenášet mimo vozovku.

Při parkování se proto vždy ujistěte, že stojíte tak, aby kolem vašeho vozu mohla projet hasičská cisterna (min. 3 m šířky volné vozovky). Nikdy také neparkujte na místech, určených jako nástupní plochy pro požární techniku (označeno příslušnou dopravní značkou). Při požárech rozhodují o přežití často minuty a nezapomeňte, že správným parkováním chráníte i svoje životy a majetek.

Motorkáři

Jak se správně chovat na motocyklu, na co si dát pozor a čím mohou být motorkáři nebezpeční ostatním účastníkům provozu? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ MOTORKÁŘŮ

V posledních letech se na našich silnicích objevilo mnohem více řidičů na motocyklech, resp. skútrech. To souvisí jak s neustále houstnoucí dopravou, ve které je jednostopé vozidlo ve výhodě, tak i se změnou předpisů.

Na našich komunikacích se tedy objevilo mnoho nezkušených řidičů jednostopých vozidel, kteří se dopouštějí chyb. Rizikově se však nechovají pouze oni, ale i řidiči automobilů vůči motorkářům a také zkušení motorkáři vůči ostatním účastníkům provozu. Nejčastějšími prohřešky jsou v případě motorkářů příliš rychlá jízda a riskantní předjíždění. Nepřiměřená rychlost v zatáčce mnohokrát končí tragicky a předjíždění motorkářem často přes plnou čáru nebo „myškou“ před protijedoucím vozidlem zažila asi většina řidičů automobilů. Opačným extrémem je příliš pomalá jízda dvou i více motorkářů vedle sebe nebo ve skupině. U nezkušených řidičů je častým problémem nepředvídatelná jízda a nezvládnutí stroje v kritických situacích.

ZAJÍMAVOST: *S platností od 19. 1. 2013 došlo ke změně zákona o provozu na pozemních komunikacích, kde je mj. umožněno osobám s řidičským oprávněním sk. B řídit také vozidla zařazená do sk. A1 s omezením výkonu do 11 kW, objemem do 125 cm3 a s automatickou převodovkou.*

VHODNÁ VÝBAVA NA MOTOCYKL

Co se týká výbavy na motocykl, předpisy nařizují pouze přilbu se štítem na ochranu očí. To je ale naprosté minimum, co musí jezdec na svoji ochranu mít. Typu stroje a klimatickým podmínkám by mělo odpovídat i oblečení. Na popojíždění po městě na skútru si řidič sice vystačí s běžným oděvem, ale právě oděv slouží jako ochrana těla při případném pádu nebo srážce s jiným vozidlem. Navíc chrání tělo i před kontaktem s hmyzem, což může být ve velké rychlosti dost bolestivé.

Pro motorkáře se vyrábějí speciální oděvy s kvalitní ochranou povrchu těla pro různá roční období. Je vhodné si vybírat oděvy a doplňky také podle barvy - výrazné barvy jsou výhodou z hlediska vašeho bezpečí v provozu (jste lépe vidět). Nemáte-li skútr, ale „normální“ motorku, jsou důležité i vhodné boty. Rukavice je dobré mít s sebou (alespoň uložené v boxu) po celý rok. Doporučeným prvkem ochrany proti následkům pádu je i speciální chránič páteře, hrudi, loktů, zápěstí a kolen.

Vhodnou výbavu by měl mít i spolujezdec. Často jsou na silnici vidět bezvadně oblečení motorkáři, za jejichž zády ale sedí „kočka“ jen v minisukni a tílku.

BEZPEČNÉ ŘÍZENÍ MOTOCYKLU

Pokud si bez předchozích zkušeností koupíte skútr nebo na motocykl nasedáte poprvé po letech, doporučujeme absolvovat kondiční jízdy v autoškole. Zde vás instruktor naučí základní dovednosti a návyky (správný posed na motocyklu, řazení, akcelerace, brzdění, nájezd do zatáčky a zatáčení). První samostatné jízdy absolvujte mimo běžný provoz, abyste si stroj „osahali“.

Před každou jízdou zkontrolujte technický stav stroje (čím déle byl odstaven, tím důkladněji). Zejména funkčnost brzd, osvětlení a stav provozních kapalin. Zkontrolujte také nastavení ovládacích prvků (brzdy, spojka, výška sedla). Po zimní přestávce nechte zkontrolovat stroj v servisu, pokud sami nemáte zkušenosti s jeho údržbou.

Při samotné jízdě mějte neustále na paměti, že jste mezi ostatními vozidly velmi zranitelní a hůř viditelní. Proto buďte vidět (rozsvícená světla, výrazné barvy oděvu nebo reflexní doplňky) a neustále sledujte provoz okolo sebe. Jezděte ohleduplně a předvídejte, co mohou ostatní udělat. Nespoléhejte na to, že máte přednost na hlavní silnici. Zvýšenou opatrnost věnujte křižovatkám, kde může vozidlo před vámi bez signalizace odbočit a ohrozit vás. Předjíždějte vždy s rozmyslem a včas to signalizujte. Při zastavení v koloně sledujte provoz za vámi, jste v tomto okamžiku velmi ohroženi, pokud vozidla za vámi nedobrzdí. Ideální je stát v mezeře mezi vozidly. Do zatáček vjíždějte tak, abyste byli schopni zastavit v případě nečekané překážky nebo jiného problému na vozovce (písek, olejová skvrna, listí, bláto nebo sláma od zemědělských strojů). Při delších jízdách odpočívejte a doplňujte tekutiny častěji, než když jedete v automobilu. Jakýkoliv diskomfort může totiž vést ke ztrátě koncentrace a k pádu.

Správné návyky by měl mít i spolujezdec. Během jízdy se spolujezdec musí držet madel za sedadlem (případně řidiče), v zatáčkách se musí naklánět stejně jako řidič a při brzdění (pokud je to nutné) se zapírat o nádrž, nikoli o řidiče.

NEBEZPEČÍ PŘI ŘÍZENÍ MOTOCYKLU

Mějte na paměti, že narozdíl od automobilu může být pro motorkáře v případě nepozornosti kritická i relativně běžná díra na vozovce, vyjeté koleje, propadlý kanál, zpomalovací retardéry, spáry mezi panely, koleje na tramvajovém pásu, srážka s malým zvířetem apod. Nebezpečné je také setkání s bodavým hmyzem, pokud se dostane pod přilbu - částečnou ochranou může být kukla pod helmu.

Mnohem riskantnější je pro motorkáře také mokrá vozovka, zejména kaluže vody, kluzké vodorovné dopravní značení a pásy tekutého asfaltu, kterým jsou opravovány spáry na vozovce. Je-li to možné, v dešti vůbec nevyjíždějte.

VZÁJEMNÝ RESPEKT AUTOMOBILISTŮ A MOTORKÁŘŮ

Se vzrůstajícím počtem motorkářů na našich komunikacích je nezbytné pochopit odlišnosti jednotlivých druhů dopravy a naučit se vzájemnému respektu. Hlavním rozdílem je účel používání vozidla – auto obvykle používáme z důvodu každodenní nutnosti, motocykl většinou ve volném čase (relaxace, cesty na dovolenou nebo za zábavou). Z toho pramení i častá averze automobilistů vůči motorkářům (argumenty typu „zdržuje, protože se kochá“ nebo „jede jako prase“).

Důsledkem je na jedné straně bezohledné předjíždění motorkáře automobilem (příliš blízko), kdy hrozí u motorkáře ztráta rovnováhy vlivem tlakové vlny nebo i vytlačení na krajnici s rizikem pádu. Na druhé straně příliš riskantní jízda motorkářů může způsobit problémy zejména v hustém provozu, kde automobil není při vyhýbání tak obratný a často nemá srovnatelně účinné brzdy. Velmi nebezpečné je i projíždění motorkářů jedoucí kolonou aut nebo mezi souběžně jedoucími řadami vozů, což řidiči nemusejí očekávat a může i nechtěně dojít ke kolizi. Automobilisté si musí uvědomit, že motorkáři jsou v provozu sice obratnější a rychlejší, ale současně zranitelnější a méně stabilní v případě možných problémů na vozovce. Proto by zejména automobilisté měli být v blízkosti motorkáře ve střehu. Motorkáři naopak musí brát ohled na větší rozměry a horší obratnost automobilů v hustém provozu.

Cyklisté

Jak má být správně vybaveno jízdní kolo a jak se bezpečně chovat na kole v silničním provozu? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

V místech, kde je smíšený provoz cyklistů a chodců (stezky pro chodce a cyklisty) nebo cyklistů a motorových vozidel (běžné komunikace), je třeba počítat s poměrně častým rizikovým chováním některých cyklistů. Jako příklady lze uvést:

- jízdu na nedostatečně vybaveném jízdním kole (zejm. chybějící osvětlení při snížené viditelnosti),
- příliš rychlou nebo nepředvídatelnou jízdu ohrožující ostatní (zejm. chodce),
- nevhodné vybavení cyklisty (chybějící přilba, oděv bez reflexních prvků),
- převážení neupevněného nákladu (např. tašky s nákupem na řidítkách nebo žebřík přes rameno).

POVINNÁ VÝBAVA JÍZDNÍHO KOLA

Každé jízdní kolo musí být povinně vybaveno:

- dvěma na sobě nezávislými účinnými brzdami (jízdní kola určená pro děti předškolního věku, vybavena volnoběžným nábojem s protišlapací brzdou, nemusí být vybavena přední brzdou),
- odrazkami (přední bílá, zadní červená, boční oranžové na pedálech a v pletení kol z obou stran),
- cyklistickou přilbou musí být vybaven cyklista do 18 let věku.

V případě snížené viditelnosti musí být dále jízdní kolo vybaveno:

- světlometem svítícím dopředu bílým světlem; světlomet musí být seřízen a upraven trvale tak, aby se toto seřízení nemohlo samovolně nebo neúmyslným zásahem řidiče měnit, je-li vozovka dostatečně a souvisle osvětlena, může být světlomet nahrazen svítilnou bílé barvy s přerušovaným světlem,
- zadní svítilnou červené barvy, která může být kombinována se zadní odrazkou červené barvy a může být nahrazena svítilnou s přerušovaným světlem červené barvy,
- zdrojem elektrického proudu, jde-li o zdroj se zásobou energie, musí svou kapacitou zajistit svítivost světel po dobu nejméně 1,5 h bez přerušení.

Jízdní kolo musí mít také zaslepené konce řídítkové trubky. Pláště a ráfky nesmí být viditelně poškozeny. Kromě povinné výbavy dále doporučujeme vybavit jízdní kolo i zvonkem a blatníky.

BEZPEČNÉ CHOVÁNÍ NA SILNICI A CYKLOSTEZCE

Základem bezpečného chování cyklisty při jízdě je respekt vůči ostatním účastníkům provozu a maximální ostražitost a předvídavost.

Zcela nezastupitelným prvkem bezpečné jízdy je přilba. Vzhledem k rizikům, která hrozí zvláště v hustém provozu nebo v obtížném terénu, by měla být kvalitní cyklistická přilba samozřejmostí nejen pro cyklisty mladší 18 let. Úrazy hlavy jsou při pádu z kola nebo nárazu do překážky nejčastější příčinou vážných zranění. Přitom přilba dokáže zabránit až 85% úrazům hlavy a 88% úrazům mozku.

Před jízdou vždy zkontrolujte stav vašeho jízdního kola, zejména:

- stav nahuštění pneumatik,
- stav a funkčnost brzd (po delší době mimo provoz mohou zejména hydraulické brzdy vykazovat nižší účinnost),

- funkčnost osvětlení,
- promazání pohyblivých komponentů (řetěz, přehazovačka, náboje kol).

Buďte oblečeni tak, aby vám oděv nepřekážel při jízdě (např. nežádoucí uvíznutí části oděvu v řetězu kola může způsobit nebezpečný pád). Oblékejte se do výrazných barev nebo oblečení kombinujte s reflexními prvky.

Na jízdní kolo nasedejte pouze v dobrém zdravotním stavu a vždy střízliví. Na vozovce se pohybujte vždy při pravém okraji. Je-li zde vyznačen pruh pro cyklisty nebo vede-li souběžně cyklostezka, jste povinni je použít. Pokud jedete ve větším počtu, pak vždy po jednom za sebou. Předvídejte, co mohou udělat ostatní účastníci provozu a sami vždy včas dávejte najevo své úmysly. Zejména odbočování signalizujte upažením vždy dostatečně dopředu. Rychle jedoucí řidič za vámi má tak delší čas k reakci. Před odbočením doleva se vždy ohlédněte. Pokud chcete použít přechod pro chodce, pak sesedněte a kolo veďte. Obecně pak pro cyklisty platí běžná pravidla silničního provozu.

Na cyklostezce nebo stezce pro chodce a cyklisty se často vyskytují kromě chodců (i se psy či dětskými kočárky) také in-line bruslaři. Každý se pohybuje jinou rychlostí. Proto je zde ohleduplnost a předvídavost zcela nezbytná. Jednotliví účastníci provozu se nesmí vzájemně ohrozit. Jsou-li na stezce vyznačeny pruhy pro chodce a cyklisty, je chodec i cyklista povinen užít pouze svůj vyznačený pruh. Opačný pruh je možno využít pouze při obcházení, vcházení a vycházení ze stezky, resp. při objíždění, předjíždění, otáčení, odbočování a vjíždění na stezku.

Specifická jsou pravidla pro děti na kole. Dítě mladší 10 let smí na silnici, místní komunikaci a veřejně přístupné účelové komunikaci jet na jízdním kole jen pod dohledem osoby starší 15 let; to neplatí pro jízdu na chodníku, cyklistické stezce a v obytné a pěší zóně.

Osoba starší 18 let může vézt nejvýše dvě děti mladší 10 let v přívěsném vozíku určeném pro přepravu dětí nebo dítě na dětském kole připojeném k jízdnímu kolu spojovací tyčí. Přívěsný vozík musí být označen žlutým nebo oranžovým praporkem nebo štítkem o rozměru 300 x 300 mm vztyčeným ve výšce 1200–1600 mm nad úrovní vozovky.

K jízdnímu kolu se smí připojit přívěsný vozík, který není širší než 900 mm, má na zádi dvě červené odrazky netrojúhelníkového tvaru umístěné co nejblíže k bočním obrysům vozíku a je spojen s jízdním kolem pevným spojovacím zařízením.

Chodci a in-line bruslaři

Jaké chování chodců může být nebezpečné, jaký je rozdíl mezi chodcem a řidičem, jak se má správně chodec v provozu chovat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CHODEC x ŘIDIČ

Úvodem této kapitoly je třeba si vyjasnit pojmy „chodec“ a „řidič“, protože v této oblasti je hodně nejasností.

Chodec je osoba:

- pohybující se pěšky,
- tlačící dětský kočárek, vozík pro invalidy nebo ruční vozík o celkové šířce nepřevyšující 600 mm,
- táhnoucí sáně, vedoucí jízdní kolo nebo motocykl o obsahu do 50 cm^3,
- pohybující se pomocí ručního nebo motorového vozíku pro invalidy,
- pohybující se na segwayi, lyžích nebo kolečkových bruslích,
- vedoucí zvíře.

Řidič je osoba:

- řídící motorové nebo nemotorové vozidlo (např. jízdní kolo),
- tlačící ruční vozík o celkové šířce převyšující 600 mm,
- vedoucí motocykl o obsahu nad 50 cm^3,
- jedoucí na zvířeti.

RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ CHODCŮ

Chodci i bruslaři si často (např. za snížené viditelnosti) neuvědomují svou zranitelnost v silničním provozu. Zejména vlivem nesprávného odhadu rychlosti ostatních účastníků provozu mnoho chodců a bruslařů neví, jak se správně v provozu pohybovat (pohyb ve vozovce a na přechodu pro chodce). Dochází tak k situacím, kdy chodec náhle vstoupí do vozovky před přijíždějící vozidlo, jehož řidič nestihne zareagovat. Za snížené viditelnosti si chodci často neuvědomí, že jejich tmavé oblečení bez reflexních prvků je pro řidiče viditelné až v posledních několika metrech, kdy může být problém se chodci vyhnout (např. i v důsledku oslnění přijíždějícím vozidlem v protisměru).

VHODNÉ OBLEČENÍ A VÝBAVA

Chodci a bruslaři jako nejzranitelnější účastníci provozu by měli používat takové oblečení a doplňky, aby byli dobře vidět za všech situací. Nejvhodnější výbavou jsou výrazné nebo reflexní barvy svrchního oděvu, případně reflexní doplňky (pásky na ruce nebo nohy – lze je koupit např. v obchodech s cyklodoplňky). Čím níže jsou reflexní prvky umístěny, tím dříve

se dostanou do světelného kuželu přijíždějícího vozidla. Reflexní pásku je tedy lepší si upevnit na kotník než na zápěstí. Totéž platí i pro bruslaře, kteří by navíc měli používat i ochranné pomůcky (minimálně chrániče kolen a loktů, rukavice a také přilbu).

Tlačíte-li dětský kočárek nebo vozík, může být vaše reflexní výbava z určitého úhlu pohledu skryta, proto doporučujeme reflexními prvky (nebo i odrazkami či blikačkou) vybavit i kočárek. Pro zvířata (zejména psy) existuje také mnoho bezpečnostních doplňků, např. svítící nebo blikající obojky.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Novela silničního zákona s účinností od 20. února 2016 zavádí povinnost pro chodce nosit za snížené viditelnosti mimo obec reflexní prvky. Nemusí jít nutně o reflexní vestu, stačí jakýkoli oděvní doplněk s reflexní funkcí (páska, klíčenka apod.). Cílem je snížit počty obětí dopravních nehod mezi chodci. Jedná se především o preventivní opatření, k němuž není stanovena žádná speciální sankce, nicméně policie má pravomoc za porušení této povinnosti uložit sankci za porušení silničního zákona v rozmezí 0–2 000 Kč.*

SPRÁVNÉ CHOVÁNÍ V SILNIČNÍM PROVOZU

Chodci a bruslaři by se v provozu měli chovat vždy defenzivně a předvídatelně. Je nutné si uvědomit základní zákonitosti fyziky, tzn. čím je vozidlo větší a čím má vyšší okamžitou rychlost, tím je brzdná dráha delší.

I chodci musí znát základní pravidla silničního provozu – musí používat především chodník nebo vyznačenou stezku pro chodce. Není-li chodník k dispozici, chodci se pohybují po levém okraji vozovky (krajnici), a to nejvýše dva vedle sebe (při snížené viditelnosti, zvýšeném provozu nebo v nebezpečných a nepřehledných úsecích pouze za sebou).

Osoba pohybující se pomocí ručního nebo motorového vozíku pro invalidy, na lyžích, kolečkových bruslích nebo obdobném sportovním vybavení (např. segway), vedoucí jízdní kolo nebo moped nesmí na chodníku nebo na stezce pro chodce ohrozit ostatní chodce. Nemůže-li použít chodník, smí použít pravé krajnice nebo pravého okraje vozovky.

Osoby, pohybující se na kolečkových bruslích, lyžích nebo obdobném sportovním vybavení, mohou užít jízdní pruh pro cyklisty nebo stezku pro cyklisty s tím, že se budou řídit příslušnými pravidly, platnými pro cyklisty (týká se to i osvětlení za snížené viditelnosti).

Na přechodu pro chodce, který není vybaven světelnou signalizací, je vhodné vždy předem naznačit úmysl přejít vozovku (např. pokynutím rukou). Vždy také sledujte pohyb blížících se vozidel a snažte se navázat oční kontakt s řidičem. Do vozovky vstupte až v okamžiku, kdy je evidentní, že vám řidič umožní bezpečný

přechod vozovky. Pozor na nebezpečí, která přinášejí vícepruhové komunikace. Zde může dojít k situaci, kdy v jednom pruhu vozidlo zastaví a ve vedlejším ne (např. když má řidič zakrytý výhled). V takové situaci do vozovky vůbec nevstupujte. Pamatujte také, že na přechodu, který není vybaven světelnou signalizací, nemá chodec přednost před tramvají.

CESTY DO ZAHRANIČÍ

Spousta lidí tráví každý rok dovolenou v zahraničí. Hojně navštěvované jsou evropské země, nicméně v posledních letech roste také obliba návštěv exotických lokalit. V těchto zemích se můžete setkat s riziky, které v Česku neznáme, ať už se jedná o přírodní katastrofy typu zemětřesení, výbuchy sopek či tsunami, nebo o napadení jedovatými či jinak nebezpečnými zvířaty.

Na všechna rizika, která vás mohou v zahraničí potkat, není možné se dokonale předem připravit, je ale možné si o nich zjistit co nejvíce informací. Kvalitní informace o hrozbách při cestě a pobytu v dané zemi společně s chováním podle principu předběžné opatrnosti jsou předpokladem bezpečné cesty a klidného pobytu v zahraničí.

Příprava na odjezd do zahraničí

Kde naleznete potřebné informace o zemi, kterou chcete navštívit včetně aktuálních nebezpečích a co udělat předtím než se vydáte na cesty? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

OBECNÉ RADY

Než se vypravíte na cesty do zahraničí, pokuste se získat co nejvíce informací o podmínkách cestování do konkrétní země, tamních zvláštnostech, rizicích a zemi jako takové celkově. Jako velmi cenné informace se mohou později hodit takové, které vám napoví, zda v konkrétní zemi nehrozí občanské nepokoje, demonstrace nebo jiná narušení občanských práv. V takových případech se snažte vyhnout rizikovým lokalitám.

Než se vydáte na cesty:

- zkontrolujte své cestovní doklady, jejich platnost, popřípadě si vyhotovte jejich kopii,
- zjistěte si, zda potřebujete do cílové i tranzitní země vízum,
- napište si kontakty na důležité organizace pro případ nouze (na nejbližší zastupitelský úřad ČR nebo jiné země EU, na asistenční službu pro případný odtah vašeho vozu, na vaši banku pro případ problémů s platební kartou, na příbuzné pro případ jiných osobních problémů),
- informujte se na doklady potřebné k řízení motorového vozidla a na platnost pojištění vašeho vozidla v navštívených zemích,

- k řízení motorového vozidla v zahraničí je obecně třeba český, případně mezinárodní řidičský průkaz, osvědčení o technickém průkazu vozidla, zelená karta a u zapůjčeného vozidla notářsky ověřený dopis o zapůjčení vozidla opatřený překladem,
- mějte dostatečný finanční obnos měny, kterou lze v dané lokalitě platit nebo té, kterou lze snadno směnit; výhodná je na cesty i platební karta, kterou lze použít k výběru peněz nebo přímo k platbám.

V rizikových oblastech cestujte vždy s věrohodnou cestovní kanceláří nebo ve skupině, která by měla čítat alespoň 3 osoby.

TIP: *Informace o zemi, kterou chcete navštívit, o aktuálních nebezpečích (živelní pohromy, epidemie, nebezpečí teroristických útoků apod.) včetně varovní a doporučení naleznete na webových stránkách Ministerstva zahraničních věcí www.mzv.cz v kapitole „Cestujeme“.*

Před odjezdem je vhodné zaregistrovat se do systému DROZD (Dobrovolná registrace občanů ČR při cestách do zahraničí). Jedná se o projekt ministerstva zahraničních věcí, který umožňuje účinně organizovat pomoc českým občanům v nouzi (http://drozd.mzv.cz/). Vložené údaje slouží ministerstvu zahraničních věcí k poskytování rychlé pomoci občanům v nouzi a umožňují organizovat i pomoc v případě přírodních katastrof či sociálních nepokojů.

ZABEZPEČENÍ OBYDLÍ

Před samotným odjezdem:

- uložte cennosti ke známým, které dobře znáte nebo do pevně zabudovaného a ukrytého trezoru,
- velmi vhodná je pomoc někoho z rodiny nebo spolehlivého souseda, který bude ve vašem domě udržovat dojem přítomnosti (např. vybírání poštovní schránky, pohyb záclon, žaluzií, větrání, večer rozsvíceno, zapnutý televizor apod.),
- uzavřete a uzamkněte všechny okna a dveře (také dveře na terasu, do dvora a sklepní okénka),
- bezpečnost domu zvýšíte instalací různých mechanických nebo elektronických zábranných prostředků,
- neponechávejte klíče od obydlí „uschované“ v květináči, pod rohožkou apod.,
- věci ponechané v obydlí mějte řádně zadokumentované (fotografie, popis, doklady, záruční listy), fotografie či data poté řádně uschovejte.

OČKOVÁNÍ

Při plánovaném pobytu v exotických destinacích je třeba zdůraznit význam očkování jako prevenci infekčních chorob. Očkování při cestách do zahraničí provádějí specializovaná pracoviště - střediska očkování a cestovní medicíny. Při plánování cesty do zahraničí je nutno zahájit očkování včas, aby bylo možno dodržet potřebné odstupy mezi vakcínami.

POJIŠTĚNÍ

Zcela nezbytné je sjednání pojištění úhrady léčebných výloh pro pobyt v zahraničí. Bez pojištění nedoporučujeme vůbec vycestovat. Současně se informujte, se kterými státy má ČR sjednáno poskytování bezplatné zdravotní péče. Doporučuje se rovněž sjednání havarijního pojištění vozidla zahrnující asistenční služby, popř. pojištění ztráty zavazadel nebo škody, kterou způsobíte jinému.

Bezpečnost na cestách

Co hrozí na cestách a jak bezpečně cestovat autem nebo hromadnými dopravními prostředky? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO HROZÍ NA CESTÁCH

Při individuální cestě autem hrozí především porucha a dopravní nehoda, odcizení vozidla nebo vloupání do něj, zranění nebo úmrtí při dopravní nehodě a také možnost pokuty při nedodržení místních předpisů. Při cestě hromadnými dopravními prostředky může dojít ke ztrátě nebo k odcizení zavazadel, problémům při stále přísnějších bezpečnostních prohlídkách, okradení ve veřejných dopravních prostředcích nebo při čekání na ně.

CESTOVÁNÍ AUTEM

Při cestě autem dodržujte zejména následující pokyny:

- jezděte opatrně, pravidelně odpočívejte a neriskujte dlouhé noční přesuny,
- dodržujte místní předpisy (ve většině zemí je policie na cizince přísná),
- parkujte jen na bezpečných a osvětlených místech,
- nenechávejte ve vozidle viditelně položené cenné věci (tašky, navigace, fotoaparáty),

- neriskujte jízdu pod vlivem alkoholu, i když je to v mnoha zemích povoleno.

Pro přivolání pomoci volejte v Evropě jednotné číslo tísňového volání **112**. V případě používání GPS navigace zaktualizujte před cestou databázi silničních map dané země.

CESTOVÁNÍ LETADLEM

Při cestě letadlem dodržujte zejména následující pokyny:

- dostavte se na letiště včas (cca 2 hod. předem) kvůli odbavovacím a bezpečnostním procedurám,
- informujte se vždy o konkrétních bezpečnostních požadavcích přepravce (max. hmotnost zavazadla, včetně příručního, přeprava nožů, tekutin v příručním zavazadle, používání elektroniky za letu apod.),
- při startu letadla věnujte pozornost instrukcím o bezpečnosti při letu, vždy dbejte pokynů posádky,
- v případě nouzového přistání zachovejte klid a neopouštějte své sedadlo, nebudete-li k tomu vyzváni,
- pokud hrozí nouzové přistání na hladinu moře, oblečte si předem plovací vestu, ale aktivujte ji až na pokyn posádky,
- v případě porušení trupu letadla a snížení tlaku vzduchu se automaticky spustí dýchací přístroje nad vaším sedadlem - nejdříve si nasaďte svůj přístroj, pak pomáhejte ostatním okolo sedícím.

CESTOVÁNÍ AUTOBUSEM NEBO VLAKEM

Při cestě autobusem nebo vlakem dodržujte zejména následující pokyny:

- dbejte zejména na své osobní bezpečí z důvodu možného přepadení, okradení,
- vyberte si bezpečné místo (v blízkosti řidiče) a hlídejte svá zavazadla, popřípadě se zamkněte v kupé vlaku,
- cennosti a jízdenky mějte ukryté při těle na více místech,
- v případě okradení nebo přepadení co nejdříve kontaktujte pracovníka přepravní společnosti a vyžádejte si asistenci místní policie, včetně zápisu o události pro pojišťovnu.

Rizika v zahraničí

Jak předejít problémům v zahraničí, co dělat při zemětřesení nebo při výbuchu sopky a existuje nějaká spolehlivá předpověď blížícího se nebezpečí? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

OBECNÉ RADY

Při pobytu v zahraničí dodržujte jistá bezpečnostní opatření a pokyny:

- vyhýbejte se nebezpečným místům ve městech (opuštěná místa, chudinské čtvrtě), na pobřeží (útesy), na horách (přecenění svých sil); pokud ale právě sem míříte, buďte adekvátně vybaveni a pokud možno nechoďte nikdy sami,
- respektujte místní zvyklosti (styl oblékání, náboženské a společenské tradice, místní svátky a posvátná místa), předejdete tak možným konfliktům,
- zjistěte si vše o možných rizicích v dané lokalitě (např. v horách aktuální předpověď počasí, v zalesněných

oblastech výskyt požárů, nebezpečných zvířat a rostlin, u moře dobu přílivu a odlivu, směr a rychlost mořských proudů, aktuální stav seismické aktivity v dané oblasti apod.).

Obecně lze doporučit, abyste se při každé mimořádné události, kterou nejste schopni zvládnout a překonat vlastními silami, obrátili o pomoc na nejbližší zastupitelský úřad ČR nebo jiné země EU. Zde vám pomohou např. vystavit náhradní doklady a zprostředkovat pomoc z ČR nebo transport do ČR.

JAK SE CHOVAT PŘI HROZBÁCH, KTERÉ V ČESKÉ REPUBLICE NEZNÁME

Sopečná činnost

Většina aktivních vulkánů je velkou turistickou atrakcí. Ve vyspělých zemích je pohyb turistů dobře organizován místními úřady. Přesto je vždy dobré vědět, jak se chovat v případě erupce.

Chcete-li se pohybovat v bezprostřední blízkosti sopky, je třeba si zjistit, o jaký typ vulkánu se jedná. Vzhledem k vysoké teplotě magmatu je nutná dostatečná vzdálenost k pozorování a respektování uzavřených oblastí. Při výronu lávy hrozí totiž i další nebezpečí – lesní požáry, záplavy (tající sníh nebo led), sesuvy a kamenné laviny. V případě turistiky v sopečné oblasti je třeba maximální opatrnost při pohybu na lávových polích. Povrch je velmi členitý a často nestabilní, hrozí zranění a pády do trhlin. V případech záchvěvů země se okamžitě snažte dostat co nejdále od vrcholu sopky.

Zemětřesení

Toto nebezpečí ve své ničivé podobě hrozí v mnoha turisticky oblíbených oblastech (např. východní Středomoří, západní pobřeží obou Amerik, horské oblasti Turecka, Íránu, Pákistánu, středoasijských republik, Indie a Číny, ostrovy jihovýchodní Asie, Japonsko).

Hlavním vodítkem pro vaši ostražitost by měla být existence ničivého zemětřesení v minulosti. Pokud se zde již dříve vyskytlo, je na místě zvýšená opatrnost při pobytu v budovách.

Zjistěte si, jaká bezpečnostní opatření má váš hotel, kde jsou evakuační trasy, únikové východy, shromaždiště nebo kryty apod. V případě záchvěvů země nebo budov se pokuste okamžitě dostat na volné prostranství. Pokud je otřes tak silný, že již dochází k narušení stěn a stropů budov, ukryjte se v nižších podlažích, popř. ve výklencích stěn, u sloupů nebo mezi dveřmi. Vždy si chraňte především hlavu a dýchací cesty (velké množství prachu). Pokud se ocitnete v závalu, nepanikařte a dejte o sobě vědět. Ozvěte se mobilním telefonem nebo vydávejte hluk (tlučení do trubek topení, pískání, křik).

Tsunami

Pojem tsunami znamená mohutnou přílivovou vlnu, obvykle vyvolanou podmořským zemětřesením, podmořským sesuvem nebo výbuchem podmořské sopky.

Bezprostřední nebezpečí hrozí zejména na pobřeží otevřených moří a oceánů v seizmicky aktivních oblastech. Tsunami může zasáhnout i vzdálená pobřeží na opačné straně moře nebo oceánu. Zde je však dostatek času na varování a evakuaci. Nejohroženější jsou nížinné oblasti (korálové atoly, ústí řek) a přímořská sídla a rekreační oblasti. Na volném oceánu může vlna dosahovat jen výšky několika centimetrů. Výška vlny se zvyšuje až u pobřeží vlivem charakteru zvedajícího se mořského dna a lze ji stěží odhadnout předem. Může to být několik decimetrů, ale i přes 20 metrů. Během jedné události mohou přijít i následné vlny (slabší nebo i silnější).

Při akutní hrozbě tsunami (spuštění pobřežního varovného systému) je nutné co nejdříve najít vyvýšené místo nebo vyšší patro pevné budovy, nejlépe alespoň několik set metrů od pobřeží. Vlna může zasáhnout i oblast vzdálenou několik kilometrů od moře. Kromě utonutí představuje velké nebezpečí i zranění předměty, které vlna unáší a zpětný návrat vlny do moře.

ZAJÍMAVOST: *Z historie jsou známy případy, kdy se zvířata chovala podivně ještě v době, kdy se nic nedělo (např. před výbuchem sopky, zemětřesením nebo jiným nebezpečím byla neklidná, agresivní, doslova prchala z okolí zdroje nebezpečí nebo naopak nechtěla místo opustit). Zvířata totiž vycítí nebezpečí mnohem dříve než člověk. Je tedy dobré všímat si i jejich chování, které vám poměrně spolehlivě řekne, že se něco děje.*

Exotická zvířata

Při pobytu v exotických zemích je možným rizikem také střet s nebezpečnými zvířaty nebo hmyzem. Takovým setkáním se snažte včas vyhnout a nevyhledávat kontakt se zvířetem, které by vás mohlo jakýmkoliv způsobem zranit nebo dokonce usmrtit. V případě kousnutí jedovatým plazem nebo hmyzem okamžitě vyhledejte lékařské ošetření.

DALŠÍ MOŽNÁ RIZIKA NA CESTÁCH V ZAHRANIČÍ

Jste-li přepadeni, chovejte se klidně, a pokud nemáte šanci se ubránit, raději odevzdejte vše požadované – váš život je cennější. Samozřejmostí je, abyste své cennosti a finanční prostředky zbytečně nikde neukazovali a co nejlépe si je ukryli. Můžete tak minimalizovat kapesní krádeže či vytržení věcí z rukou. V případě přepadení nebo okradení se obraťte na místní policii a zkuste si zapamatovat co nejvíce podrobností o pachatelích a jejich vozidle.

V případě teroristického útoku se snažte ukrýt na bezpečné místo, kde budete kryti před případným zraněním. Pokud vás teroristé vezmou jako rukojmí, dbejte jejich pokynů, vyjděte jim vstříc a nesnažte se o nepromyšlený útěk. Takové jednání by mohlo mít fatální důsledky.

KRIMINALITA OBECNĚ

Každý z nás se někdy setkal s protiprávním jednáním. Většinou v roli poškozeného. Nejčastěji se setkáváme s krádežemi, vloupáními, výtržnictvím v různých podobách, přestupkovým jednáním v dopravě. Často se nás dotýká i hospodářská kriminalita. Silně a především emotivně pak vnímáme závažnou násilnou trestnou činnost - vraždy, loupežná přepadení, ublížení na zdraví.

Kriminalitu lze obecně chápat jako protiprávní jednání, tedy veškeré páchání přestupků nebo trestných činů. Můžeme ji také chápat jako souhrn spáchaných trestných činů. Vzhledem k tomu, co není zakázáno je povoleno, je hlavní směrnicí pro určování, co lze považovat za nezákonné z hlediska přestupků tzv. přestupkový zákon č. 200/1990 Sb. a z hlediska trestných činů Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

Sexuální obtěžování a znásilnění

Co je to sexuální obtěžování, jak na ně reagovat, kam se obrátit o pomoc, jak předcházet riziku přepadení a co dělat, stanete-li se obětí znásilnění? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

SEXUÁLNÍ OBTĚŽOVÁNÍ

Je to jakékoli nežádoucí sexuální chování, včetně dotýkání a poznámek sexuální povahy. Je však třeba rozlišovat hranici mezi škádlením, flirtováním a sexuálním obtěžováním. K sexuálnímu obtěžování dochází nejčastěji na pracovišti, ve škole, kdekoli v kolektivu - na táborech, v rámci volnočasových aktivit a podobně.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Trestní zákoník takovéto chování definuje jako sexuální nátlak:*

Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

JAK REAGOVAT NA SEXUÁLNÍ OBTĚŽOVÁNÍ A KAM SE OBRÁTIT O POMOC

Odborníci tvrdí, že když oběť sexuální obtěžování ignoruje, situace se nezmění, může se i zhoršit, proto:

- dejte jasně najevo, že si takové chování nenecháte líbit a nebudete tolerovat,
- pokud obtěžování pokračuje, jednejte rozhodně a nevzdávejte se,
- svěřte se někomu, komu důvěřujete.

Kam se obrátit o pomoc?

Dětem mohou pomoci na situaci správně reagovat rodiče a učitelé. Můžete také zavolat bezplatně na Linku bezpečí, která funguje nepřetržitě na čísle **800 155 155**. Vyhledejte pomoc odborníka (psycholog). Pokud došlo k trestnému činu, oznamte to na policii. Sexuální obtěžování může vyústit i ve znásilnění, které je trestným činem. Jsou případy znásilnění, kdy oběť pachatele zná, protože ke znásilnění dochází i mezi blízkými osobami. V jiných případech pak může znásilnění souviset s přepadením neznámým pachatelem.

JAK PŘEDCHÁZET RIZIKU PŘEPADENÍ A PŘÍPADNÉHO ZNÁSILNĚNÍ

Základní pravidla, která mohou snížit riziko přepadení a případného znásilnění jsou následující:

- pokud je to jen trochu možné, nechoďte sami,
- zejména ve večerních hodinách se vyhýbejte odlehlým, neosvětleným a nepřehledným místům, temným průchodům a zarostlým parkům,
- vyhněte se také místům, o kterých víte, že se v nich scházejí podivné party,
- pokud cestujete v noci hromadnou dopravou, sedejte si co nejblíže k řidiči,
- nechoďte blízko vchodů do domů a blízko křoví,
- pokud možno si zvolte cestu, kde jste co nejlépe vidět pod veřejným osvětlením,
- zvyšte pozornost při vstupu do domu a do výtahu,
- nepřijímejte doprovod neznámého člověka,
- všímejte si okolí,
- vracíte-li se domů v pozdních večerních hodinách, vybavte se některým z účinných prostředků k obraně a ochraně zdraví (např. pepřový sprej), mějte je vždy připravené v ruce; v klidové situaci se je naučte používat,
- vaše kabelky by měly být zavřené, klíče od bytu si připravte předem, například do kapsy,
- pokud máte podezření, že vás někdo sleduje, jděte mezi lidi, popř. využijte mobilního telefonu k přivolání pomoci,

- buďte obezřetní při seznamování přes inzerát či internet a schůzku volte na veřejném místě.

CO DĚLAT, POKUD JSTE OBĚTÍ ZNÁSILNĚNÍ

TIP: Útočník má vždy náskok. Velká šance, jak získat čas, spočívá v překvapivých reakcích, které by útočník nepředpokládal (volat Hoří nebo Hurá, naznačit spolupráci, souhlas).

Nikdy nevyhrožujte, že útočníkovo jednání oznámíte na policii.

Pokud se rozhodnete pro fyzickou obranu, jednejte rozhodně a razantně.

K obraně můžete použít kabelku, deštník, klíče, sprej.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Nutná obrana proti útočníkovi je zákonem dovolena, ale je třeba pamatovat na to, že tato obrana musí být přiměřená. To znamená, že odvrací-li oběť přímo hrozící nebo trvající útok, je oprávněna se bránit a způsobit pachateli například zranění. Obrana však nesmí být zcela zjevně nepřiměřená.*

Pokud se stanete obětí přepadení (znásilnění), přivolejte co nejdříve hlídku Policie České republiky nebo strážníků Městské policie.

Snažte si zapamatovat co nejvíce údajů k útočníkovi: věk, výšku, váhu, účes, způsob řeči, barvu vlasů a očí, oblečení, jeho pach apod.

Důležité také je, kterým směrem pachatel utíkal nebo jakým vozidlem odjížděl (barva, typ vozidla, registrační značka). Velmi tím usnadníte pátrání po útočníkovi.

Domácí násilí a stalking

Jak můžete pomoci oběti domácího násilí, co dělat, když jste obětí domácího násilí, kde hledat pomoc, co je to vlastně stalking, jak se projevuje a jak se bránit stalkerovi? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO ZNAKY

Jde především o fyzické, psychické nebo i sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky:

- **opakování a dlouhodobost** – z jednoho útoku ještě nelze určit, jedná-li se o domácí násilí, může to však být jeho začátek,
- **eskalace** – domácí násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům,
- **jasné rozdělení rolí** – na ohroženou a násilnou osobu; domácí násilí není vzájemné napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu,
- **neveřejnost** – domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, osoby sdílí společnou domácnost.

JAK POMOCI OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Překonat strach a poslušnost je pro osobu ohroženou domácím násilím velmi náročné, proto potřebuje pomoc a podporu zvenčí. Základní rozhodnutí však musí udělat sama, neměla by k němu být nikým nucena. Je možné nabídnout východisko z beznadějné situace, slíbit podporu a konkrétní pomoc, ale nelze za nikoho rozhodovat. Řešení domácího násilí není jednoduché ani rychlé. Dočasně může dojít i ke zhoršení situace a je potřeba řešit řadu nových problémů. Pokud se však ohrožená osoba rozhodne něco se svým životem udělat, je mimořádně důležité, aby své rozhodnutí dotáhla až do konce – k životu bez násilí.

Poskytněte ohrožené osobě veškerou možnou psychickou podporu, hovořte s ní, pomozte jí kontaktovat odborníky, policii. Pokud je zraněná, doprovoďte ji k lékaři.

Oběti domácího násilí mají často velmi nízké sebevědomí a sklon obviňovat se za současný stav. Opakujte oběti domácího násilí, že ona není ta, kdo by se měl stydět.

CO DĚLAT, KDYŽ JSTE OBĚTÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

- prvním krokem je připustit si, že se děje něco, co není v pořádku,
- dalším pak uvědomit si, že není vaše chyba, že k domácímu násilí dochází,
- nestyďte se vyhledat pomoc příbuzných a odborníků,
- uschovejte si všechny důkazy o fyzickém násilí (roztrhané oblečení, fotografie zranění atd.),
- u osoby, které důvěřujete, si uložte osobní dokumenty, doklady, peníze a náhradní oblečení i klíče.

KDE HLEDAT POMOC

Pokud hrozí bezprostřední nebezpečí nebo jste napadeni, zavolejte policii přes linku **158**.

Pokud jste zraněni, vyhledejte lékařskou pomoc přes linku **155**.

Po útoku neuklízejte důkazy, ale přivolejte policii.

Vyhledejte pomoc odborníků.

Důležité kontakty:

- 251 511 313 – **DONA linka** - pomoc obětem domácího násilí,
- 257 317 110 – **Bílý kruh bezpečí**,
- 739 078 078, 541 213 732 – **Intervenční centrum**.

TIP: *Policista je oprávněn na základě zjištěných skutečností vykázat agresora z obydlí i z bezprostředního okolí. Vykázání trvá 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí a tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.*

STALKING A JEHO PROJEVY

Jedná se o pronásledování, opakované stupňované a nevyžádané obtěžování, které může mít různou intenzitu i podobu.

Může mít tyto projevy:

- opakované, dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť (osobní kontakt, dopisy, telefonáty, SMS),

- výhrůžky (něco udělá sobě, oběti, jejím blízkým),
- ničení majetku oběti,
- stalker označuje sám sebe za oběť,
- rozšiřování nepravdivých informací a pomluv v okolí oběti - snaha poškodit oběť v okolí.

JAK SE BRÁNIT STALKEROVI

Můžete se setkat s více typy stalkerů (pronásledovatelů). Každý může mít jiný záměr a používat k tomu různé metody pronásledování a obtěžování. Někteří jsou méně a jiní více nebezpeční. Nikdy však nenechávejte jakékoli projevy stalkingu bez povšimnutí! Zpravidla se totiž stupňují a mohou vést i k ohrožení vaší bezpečnosti.

Jak se bránit:

- dejte stalkerovi jasně na vědomí, že o jeho zájem nestojíte,
- neodpovídejte mu na vzkazy, nechoďte s ním na schůzky,
- změňte zvyky (choďte či jezděte jinými cestami, v jinou dobu),
- uchovejte si výhrůžné SMS, emaily,
- informujte policii.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Od 1. ledna 2010 je stalking trestným činem! Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*

Spáchá-li toto pachatel vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní, nebo nejméně se dvěma osobami, bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři roky.

Diskriminace a šikana

Co je a není diskriminace, co je šikana, jaké formy má mobbig či bossing a jak se jim bránit? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

DISKRIMINACE

Je to odlišné, právem zakázané zacházení s lidmi ve vymezených, srovnatelných situacích na základě různé rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, víry, náboženského vyznání a světového názoru.

Diskriminace může být **přímá** nebo **nepřímá**.

Přímou diskriminací je jednání, při němž se ve srovnatelné situaci zachází s jednou osobou méně příznivě, než s jinou, a to z důvodů, které zákon zakazuje. Např. lze za přímou diskriminaci označit, dojde-li k odmítnutí zájemce či zájemkyně o zaměstnání z důvodu pohlaví tehdy, kdy zaměstnavatel již dokonce v inzerátu uvedl, že hledá „asistentku" nebo „ředitele", namísto toho, aby uvedl, že hledá „asistenta/asistentku", „ředitele/ředitelku".

Nepřímou diskriminací je jednání, při němž se s někým zachází méně příznivě na základě kritéria, které je zdánlivě neutrální. Např. restaurace vyhlásí bezvýjimečný zákaz vstupu psů, čímž zakáže vstup osobám se zdravotním postižením, které využívají vodicí nebo asistenční psy.

V určitých případech je možné nepřímou diskriminaci odůvodnit rozumným cílem, ovšem i prostředky k jeho dosažení musí být přiměřené a nezbytné.

Z JAKÝCH DŮVODŮ A V JAKÝCH OBLASTECH NESMÍ DOCHÁZET K DISKRIMINACI

Důvody, které je možné označit jako diskriminační, nejsou libovolné. Antidiskriminační zákon hovoří o rase, etnickém původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientaci, věku, zdravotním postižení, náboženském vyznání, víře a světovém názoru. Další zákony obsahují i jiné důvody, jako např. majetek, členství v odborových organizacích či v politických stranách a hnutích, rodinný stav atd.

Zákaz diskriminačního chování podle antidiskriminačního zákona platí v zaměstnání, podnikání, vzdělání, sociální oblasti, zdravotní péči, poskytování zboží a služeb včetně bydlení pokud jsou nabízeny veřejnosti a ve veřejné správě.

Diskriminaci zakazují i jiné zákony: ve vzdělávání jde o školský zákon, zákaz diskriminace v zaměstnání upravuje např. zákon o zaměstnanosti, zákoník práce a služební zákon, diskriminaci v podnikání postihuje i zákon o veřejných zakázkách, zákaz diskriminace v poskytování zboží a služeb je i součástí zákona o ochraně spotřebitele. Obecný a nejširší zákaz diskriminace je obsažen v Listině základních práv a svobod.

> ***TIP:*** *Za účelem naplňování zákonných požadavků na ochranu osob před diskriminací a prosazování práva na rovné zacházení je možné se obrátit na Kancelář veřejného ochránce práv (= ombudsmana) – oddělení rovného zacházení.*

CO NENÍ DISKRIMINACE

Ne každá nespravedlnost, znepokojivá situace, či rozdílné jednání je diskriminací ve smyslu antidiskriminačního zákona.

Diskriminací není například:

- požadavek minimálního věku, zdravotního stavu, odborné praxe či délky zaměstnání, jestliže je to pro výkon povolání nezbytné,
- rozdílné zacházení za účelem ochrany žen z důvodu těhotenství a mateřství, ochrany osob se zdravotním postižením a osob mladších 18 let,
- když si někdo při výběru životního partnera vybírá pouze mezi osobami určité barvy pleti,
- pokud žena odmítne nabídku k sňatku od výrazně mladšího muže s odůvodněním, že je příliš mladý,
- když v přijímacím řízení na sportovní gymnázium, kde se počítá s rozšířenou povinnou tělesnou výchovou, nebude vybrán tělesně postižený uchazeč,
- když se někdo bude přátelit pouze s osobami stejné národnosti apod.

Přípustné formy rozdílného zacházení jsou obsaženy i v dalších zákonech. Stát totiž může upravovat své vnitřní záležitosti, pokud přitom neporušuje lidská práva a svobody nebo závazky vyplývající z mezinárodních smluv. Aby se jednalo o diskriminaci podle antidiskriminačního zákona, musí jít o zásah do lidské důstojnosti. Diskriminována proto nemůže být např. obec nebo obchodní společnost.

ŠIKANA

Jedná se o jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašit jiného člověka, případně skupinu lidí. Zahrnuje nejenom fyzický útok, ale i slovní (od nadávek po pomluvy). Šikana může být i nepřímá – šikanující se chová tak, jako by druhý člověk neexistoval. K šikaně může dojít na pracovišti, ve škole, kdekoli v kolektivu – na táborech, v rámci volnočasových aktivit.

Ojedinělý střet, od hádky po rvačku, šikanou nebývá. Šikana je záměrné a nevyprovokované užití síly jedincem nebo skupinou, zpravidla opakovaně (bití, tahání za vlasy nebo oděv, ničení věcí, ohrožování, vydírání, okradení, rozšiřování pomluv).

Šikana zpočátku probíhá nenápadně, prostřednictvím legrácek a „testíků“ (nadávání, schovávání věcí, strkání), později se stupňuje. Šikanování jedné oběti může trvat měsíce i déle. Šikana velmi poškozuje duševně, ale často i tělesně. Oběti se cítí bezmocné a dříve nebo později začnou hledat vinu v sobě.

Co dělat?

Se šikanou se nikdy nesmiřujte. Vyhledejte pomoc. Jste-li obětí, oznamte to vždy rodině, příbuzným nebo učitelům. Svěřte se někomu, komu důvěřujete.

Jste-li svědky šikany, nenechávejte si to pro sebe. Reakce na šikanu není žalování!

> ***TIP:*** *Je možné zavolat bezplatně na Linku bezpečí, která funguje nepřetržitě na čísle 800 155 155.*

MOBBING A BOSSING

Jedná se o formy šikany na pracovišti.

Mobbing – nejrůznější formy znepříjemňování života na pracovišti. Jedná se o útoky

skupiny proti jednotlivci. Charakteristická je pro ně skrytost, rafinovanost a zákeřnost.

Bossing – šikany se dopouští nadřízený pracovník. Jedná se tedy o chování nadřízeného, které poškozuje podřízeného před jeho kolegy, znesnadňuje či znemožňuje mu jeho práci. Bossing se vyvíjí a stupňuje. Bossing zahrnuje i pracovní izolaci podřízených, kteří nejsou zváni na porady, informováni o důležitých rozhodnutích apod. Souvisí i s diskriminací ze strany zaměstnavatele a to jak rasovou, genderovou (podle pohlaví) či týkající se jakékoliv odlišnosti zaměstnanců na pracovišti.

Za bossing může být považováno:

- přehnané kontrolování plnění povinností či docházky,
- neschválení dovolené, přemíra přesčasů,
- arogantní chování, slovní urážky, zesměšňování před kolegy,
- nedocenění práce či častá a neoprávněná kritika,
- zadávání příliš složitých úkolů (na které nemá podřízený kvalifikaci nebo jsou nesplnitelné),
- zabraňování přístupu k informacím,
- nemožnost vyjádřit svůj názor nebo navrhnout své návrhy,
- přisvojení si práce podřízeného jeho šéfem,
- sexuální obtěžování,
- bezdůvodné vyhrožování výpovědí,
- různé naschvály (odebrání kancelářských potřeb apod.),
- probírání drobných chybiček, které jsou u ostatních přehlíženy atd.

JAK SE BRÁNIT

Obrana proti mobbingu a bossingu je v praxi velmi obtížná. Vyžaduje vedle dalšího značnou míru osobní statečnosti a také vytrvalosti. Kolektivní obranou jsou rozmanité výzvy a petice proti nelidským vztahům v zaměstnání.

Obranou proti mobbingu je včasná prevence a informovanost. Oběť se musí začít bránit hned zpočátku. Pokud nepomůže klasická obrana (vzepřít se mobbingu), je vhodné kontaktovat odborníka či občanské sdružení. Pomoci by mohly také např. odbory.

Zaměstnancům lze preventivně doporučit zejména:

- neuzavírat pracovní smlouvy (nebo dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr), které obsahují příliš široce vymezený a neurčitý druh práce,
- odmítnout vykonávat úkoly, které nespadají do jejich pracovní náplně, jestliže se o jejich uložení nadřízený pokusí,
- konzultovat urychleně problém s orgány inspekce práce nebo právníkem zkušeným v oboru pracovního práva.

Vloupání

Co je to vloupání a jaké jsou možnosti zabezpečení vaší domácnosti? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Při vloupání pachatel vnikne do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo tak, že při tom s použitím síly překoná jinou jistící překážku. Aby došlo

k vloupání, musí pachatel především vniknout do uzavřeného prostoru. To může být nejen místnost, celá budova nebo uzavřený pozemek, ale také menší prostor, například trezor, zavazadlový prostor auta a podobně. Vloupání je velmi častý případ protiprávního jednání.

Ne každý však věnuje ochraně svého majetku patřičnou pozornost. K ochraně domu, bytu, nemovitosti můžeme volit složité a velmi nákladné elektronické systémy napojené na služby bezpečnostních agentur. Účinné jsou ale i jednoduché mechanismy. Složitý elektronický systém, který jeho majitel nemá spuštěný, je k ničemu. Účinnost spočívá v jednoduchosti. To platí i pro zabezpečení. Mnohdy postačí instalovat kvalitní bezpečnostní zámky. Jednoznačně platí: pokud investuji do zabezpečení, musím jej využívat! Každá nemovitost už při prvním pohledu mnohé napoví. Přesně to jsou informace i pro zloděje. Přeplněná schránka na dopisy jednoznačně napoví, že majitel není již několik dní doma. Stejně tak v zimě několik dní neodmetený sníh. Síťka proti hmyzu a za ní otevřené okno, jsou rozhodně dobrým signálem pro zloděje.

TIP: *Investovat do zabezpečení domu, bytu či chaty se opravdu vyplatí. Zkušený zloděj si vyhledává objekt, do nějž se snadno dostane. Proč by se složitě dostával do domu zabezpečeného kamerami a elektronikou, když vedlejší dům má otevřené okno, nezajištěné dveře do sklepa.*

Patřičnou pozornost je nutné věnovat zabezpečení cenného majetku uvnitř nemovitosti. Rozhodně je na místě mít kvalitní zabudovaný trezor, v němž máte uložené všechny cennosti a peníze. Stotisícové hotovosti v nočním stolku, pod polštářem či ve skříni pod prádlem by bylo jistě lépe v domácím trezoru, a ještě lépe na účtu v bance. Máte-li opravdu cenné věci (např. šperky), je skutečně lepší investovat do sejfu v bance.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Krádež vloupáním je vždy trestným činem i v případě, že odcizená věc má pouze malou hodnotu.*

Krádeže

Co je to krádež, na co si dát pozor, co dělat, pokud jste byli okradeni a co dělat při krádeži automobilu nebo kola? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

KRÁDEŽ

Krádež je neoprávněné přisvojení si cizí věci či hodnoty. Z pohledu statistik patří krádeže mezi nejčastěji řešené protiprávní jednání. Obecně lze říci, že zloděj si vybírá, v touze po svém zisku, nejslabší článek. Tedy věc, která není vůbec zabezpečena nebo jen jednoduše, snadno překonatelným mechanismem. Z tohoto pohledu je prevence krádeží jednoduchá a spočívá v důsledném zabezpečení věcí.

NEJČASTĚJŠÍ MÍSTA KRÁDEŽÍ

- hromadné dopravní prostředky
- čekací místa na hromadné dopravní prostředky
- nákupní centra

- rušné ulice
- koupaliště
- kempy
- hřbitovy

JAK PŘEDCHÁZET KRÁDEŽÍM

- peníze, platební karty, doklady a klíče od bytu noste v tašce nebo kabelce vždy odděleně, a to tak, aby v případě jejich odcizení (např. klíčů) zloději nezískali i doklady, kde je uvedená adresa vašeho bytu,
- noste u sebe jen tolik peněz v hotovosti, kolik skutečně potřebujete,
- peněženku noste na dně kabelky nebo batohu, nenechávejte ji v bočních kapsách, kde pro ni zloději můžou snadněji sáhnout,
- kabelku nebo tašku nenechávejte v nákupním vozíku, v obchodech nebo v čekárnách ji neodkládejte do regálů a polic - mějte ji stále u sebe,
- pokud to jde, vyhýbejte se tlačenicím - návaly mnoha lidí jsou ideálním místem pro kapsáře,
- při výběru peněz z bankomatu si hlídejte soukromí, dávejte pozor, jestli vás někdo nesleduje příliš zblízka; bezpečnější je vybírat hotovost uvnitř bank nebo spořitelen,
- nechlubte se se svými úsporami nebo cennostmi, které máte,
- viditelně nemanipulujte s penězi na veřejném prostranství nebo před zraky široké veřejnosti,
- nezapomínejte zamykat svoje auto – můžete ho vybavit ještě zařízením pro uzamčení řadicí páky či volantu, vhodnou ochranou proti krádeži jsou i elektronické zabezpečovací systémy a vůbec nejlepší je kombinace elektronického a mechanického zabezpečení - doplnit jej lze i skrytým zapínáním přívodu paliva nebo startéru; stejně tak je vhodné mechanicky zabezpečit jízdní kolo, pokud jej musíte nechat bez dozoru,
- vždy zamykejte dveře od bytu či domu a zavírejte okna a balkonové dveře, i pokud jdete z domu jen na krátký nákup - pootevřená okna jsou pro zloděje velkým lákadlem.

Nepodceňujte zloděje, stačí jim jen pár vteřin vaší nepozornosti!

TIP: *Policisté se setkávají i s případy, kdy si lidé přímo k platební kartě napíšou PIN kód, který zlodějům umožní bezproblémový výběr peněz z karty. Nikdy si PIN kód nepište na lístečky k platební kartě nebo do peněženky – dnes si můžete u řady bank sami nastavit vlastní čtyřmístný PIN kód tak, abyste si jej zapamatovali.*

CO DĚLAT, JSTE-LI OBĚTÍ KRÁDEŽE

- obraťte se neprodleně na Policii ČR - telefonicky nebo osobně na jakoukoliv služebnu (ohlášením krádeže dokladů zabráníte dalším nepříjemnostem spojeným s jejich případným zneužitím),
- pokud vám byla odcizena platební karta, ihned zablokujte účet,

- pokud vám byly odcizeny klíče a osobní doklady, co nejdříve vyměňte zámky,
- pokud vám zloději odcizí mobilní telefon, obraťte se na svého mobilního operátora, aby telefonní číslo ihned zablokoval.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Pokud si koupíte a užíváte kradenou věc, můžete se tím dopustit trestného činu podílnictví, na který pamatuje trestní zákoník až čtyřletým trestem odnětí svobody a propadnutím věci!*

Přepadení

Je lepší při přepadení proti pachateli zasáhnout nebo splnit jeho požadavky? Na tuto otázku naleznete odpovědi v této kapitole.

Přepadení je jedním ze způsobů, jak násilím získat majetkový prospěch. Nejčastěji se můžeme setkat s loupežnými přepadeními zamířenými především proti osobám. Častá jsou i přepadení bank, sázkových kanceláří, obchodů. S přepadením je spojena přinejmenším hrozba násilí. Preventivní rady většinou směřují k poslušnému vykonání pokynů pachatele. Postavit se mu je otázkou osobní odvahy a vyhodnocení situace, kdy je nutné zvážit možný důsledek útoku zpravidla ozbrojeného pachatele. V přepadení hraje hlavní roli násilí či pohrůžka. Pachatel útočí na svobodu a důstojnost nebo na majetek.

Při loupežném přepadení namířeném proti jednotlivci má pachatel jednoznačný cíl. Pohrůžkou, ať už zbraní či jen verbálně, chce získat jeho majetek. Není pochyb, že vystresovaný pachatel je schopný hrozbu vyplnit. Je tedy na každém z poškozených, zda se takovému násilníkovi postavit či nikoliv. Při volbě reakce je nutné okamžitě zvážit vlastní možnosti obrany a pokusit se odhadnout, zda je pachatel schopný svou výhrůžku vykonat. Jak se tedy v roli přepadeného zachovat? Doporučuje se splnit pachatelovy požadavky. Zdraví má přednost před majetkem.

Policie čas od času zaznamená i případ, kdy se pachateli jeho oběť ubránila a ten odešel s nepořízenou. Bohužel dost často jsou pachatelé ozbrojení a zbraň neváhají použít - může to být nůž, břitva nebo i střelná zbraň. V takových případech je lepší neklást odpor a chránit tak své zdraví. Oželet peněženku nebo telefon není snadné, ale utrpět vážné zranění může mít následky po celý život. Útočníci často jednají pod vlivem drog a racionální jednání je jim cizí.

Lupiči útočí také na banky, herny, čerpací stanice nebo trafiky. Jejich hlavním objektem je pokladní, číšník, obsluha. Klient, zákazník, host, návštěvník hraje až druhořadou roli. Bankovní úředníci mají zpravidla od svých firem jasné pokyny, jak při takové situaci postupovat, jsou na ně obvykle i školeni. Pro svědka platí to stejné jako při útoku na

jednotlivce. Zvážit zda, jakou formou a jestli vůbec zasáhnout. Jeho role spočívá spíše v zapamatování si co nejvíce informací, které by vedly k vypátrání pachatele, a v co nejrychlejším přivolání policie (linka **158**).

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Výše škody nehraje při posuzování trestu za loupež na rozdíl od krádeže podstatnou roli. Lupič musí počítat s mnohem vyšším trestem než zloděj, byť způsobil stejnou škodu na věcech, kterých se zmocnil násilím nebo pod pohrůžkou násilím.*

JAK PŘEDCHÁZET PŘEPADENÍ

- vyhýbejte se odlehlým, nepřehledným a neosvětleným místům, choďte raději frekventovanějšími ulicemi, a pokud to jde, v doprovodu další osoby,
- pokud byste měli pocit, že vás někdo sleduje, snažte se co nejrychleji dostat na místo, kde je více lidí,
- pokud vás někdo napadne, křičte,
- nikdy nevyhrožujte, že útočníkovo jednání oznámíte na policii,
- k ochraně můžete použít deštník, klíče, sprej,
- v prázdné tramvaji či autobusu si sedejte co nejblíže k řidiči,
- pokud vám chce kabelku někdo ukrást, nebraňte ji za každou cenu – zdraví nebo dokonce život jsou cennější,
- po chodníku choďte raději dále od vchodů domů, kde by mohl číhat případný pachatel a mohl by vás vtáhnout dovnitř,
- při vstupování do domu se pořádně rozhlédněte a nevcházejte tam s někým neznámým,
- nepřijímejte doprovod nabízený neznámými lidmi, ochota pomocníka může být jen záminkou k tomu, aby se dostal do vašeho bytu,
- vyhněte se konfliktu s podnapilými osobami nebo osobami pod vlivem omamných a psychotropních látek,
- pokud se stanete obětí přepadení, přivolejte co nejdříve Policii České republiky (**158**) nebo strážníky městské policie (**156**),
- snažte si zapamatovat co nejvíce: pohlaví, věk, výšku, oblečení, barvu vlasů, očí apod.

Výtržnictví

Kdo je a kdo není výtržník a kde je hranice neslušného chování a výtržnictví? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Výtržnictví je protiprávní jednání, jehož prostřednictvím je chráněno zejména klidné občanské soužití a veřejný pořádek. Spáchá jej ten, kdo se veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném dopustí hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí.

V poslední době je velkým problémem také narušování veřejného pořádku různými typy pochodů, protestů, demonstrací. Při jejich pořádání jsou aktivní také skupiny praktikující určitý životní styl (skinheads, hooligans a další).

Trestný čin výtržnictví má dvě formy jednání. Jedná se o hrubou neslušnost a o výtržnost. Tyto formy se mohou někdy překrývat. Hrubá neslušnost zahrnuje jednání, při kterém je narušováno občanské soužití či občanská morálka, dále pak obsahuje hrubý útok na čest a vážnost občana. O hrubé narušení občanského soužití se jedná v případě zjevné svévole či bezohlednosti. Pachatel prosazuje svůj nepřijatelný zájem na úkor ostatních. O výtržnost se jedná, pokud je závažně narušen veřejný klid a pořádek.

STALO SE: *Velké mediální pozornosti neunikl případ dvojice mladíků, kteří po bujarém popíjení v restauraci vyrazili na hřbitov ve Vranovicích. Tam poničili stovku hrobů a způsobili jejich majitelům stotisícovou škodu. Své počínání později omlouvali velkým množstvím vypitého alkoholu.*

Není možné chápat každé napadení, které se stalo na veřejném místě, jako výtržnost. Pro výtržnost je třeba naplnit i další znaky než jen veřejné nebo veřejně přístupné místo. Pachatel zpravidla jedná se zjevnou svévolí, bezohledně a jednostranně prosazuje svůj společensky nepřijatelný zájem na úkor ostatních občanů. Právě tímto způsobem se prezentují různé skupiny lidí při demonstracích, protestech, pochodech a dalších akcích. Při nich mnohdy dochází ke konfliktům, které je nutné řešit násilnou cestou.

V případě, že jste svědky výtržnictví, volejte na tísňovou linku Policie ČR **158** nebo městské policie **156**.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Hranice trestnosti výtržnictví bývá velmi tenká a její překročení bývá obvykle velmi nebezpečné. Neslušné chování se může velmi rychle a neřízeně zvrtnout v závažné trestní jednání.*

Ozbrojení útočníci

Co dělat, jestliže vás ohrožuje osoba se zbraní a co si představit pod situací „AMOK“? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Pokud se dostanete do situace, že vás ohrožuje osoba se zbraní, nesnažte se aktivně bránit. Nikdy nevíte, jak útočník zareaguje, jaké má úmysly. Pokuste se získat čas, mluvte klidným hlasem, případně najděte vhodný úkryt nebo utečte. V případě, že jste svědkem ozbrojeného útoku, ihned zavolejte policii a dbejte jejich pokynů, nesnažte se vyřešit situaci sami.

STALO SE: *Dne 8. 9. 2015 přepadli dva pachatelé zlatnictví v Uherském Hradišti. Při ozbrojeném útoku zranili střelnou zbraní dva muže, z nichž jeden se pokoušel pachatele (neúspěšně) zastavit.*

AMOK

Velice závažnou problematikou je ozbrojený útočník, někdy též nazývaný aktivní střelec, šílený střelec nebo školní střelec. V těchto případech hovoříme o situaci AMOK.

O AMOK se jedná když:

- ozbrojený jednotlivec (jednotlivci) použije zbraně proti civilním osobám,
- k útoku dochází v prostorách se zvýšenou koncentrací osob,
- cílem je zabít co největší počet lidí bez určitého vzorce výběru obětí.

Znaky, podle kterých můžete rozpoznat aktivního střelce:

- může mít řeči typu: „Kdybych měl zabít co nejvíc lidí, tak bych to udělal takhle…“,
- může shromažďovat zbraně, obdivovat je,
- je něčím zvláštní, vymyká se běžnému průměru (fyzicky, sociálně, psychicky),
- obdivuje násilí (amatérský film, písemné projevy, kresby),
- často o připravovaném útoku mluví dopředu (sociální sítě).

STALO SE: *Dne 14. 10. 2014 duševně nemocná žena nepozorovaně pronikla s ostatními studenty do budovy Střední školy obchodní a služeb ve Žďáru nad Sázavou a zde začala svůj útok. Útočila nožem. Při pokusu o záchranu své spolužačky přišel jeden student o život, další 3 byli zraněni.*

Realizovat preventivní opatření v této problematice je velice komplikované, téměř nemožné. Pachatele nejde jednoznačně dopředu rozpoznat a tím předcházet útokům tohoto typu. Pachatelem může být osoba ze všech sociálních vrstev, různého věku, zaměstnání i zaměření. Vždy je však potřeba být na tuto situaci co nejlépe připraven:

- vhodné a funkční zabezpečení vstupních dveří,
- kontrola nad osobami, které vstupují do objektu,
- uzamykatelné třídy, kanceláře.

V žádném případě nesmíte podcenit rady a doporučení, jak se v dané situaci zachovat. Při již probíhajícím útoku je nezbytně nutné uposlechnout pokynů policie.

JAK POSTUPOVAT BĚHEM OHROŽENÍ

Pokud se ocitnete v situaci „AMOK“, utečte na bezpečné místo nebo se schovejte v závislosti na aktuální situaci. Jste-li ukryti v objektu, pokuste se zabarikádovat nebo zamknout. Volejte policii (linka 158).

Vypněte si zvonění mobilního telefonu, aby vás nemohl pachatel objevit podle případného zazvonění. Čekejte na pomoc a neotvírejte, dokud se prokazatelně nejedná o policii. Doba samotného útoku se pohybuje obvykle do 15 minut, doba trvání celého zásahu policie může podle charakteru trvat i hodiny.

Po příchodu policistů poslouchejte jejich příkazy, chovejte se klidně a držte ruce od těla. Policisté se musí ujistit, že vy nejste pachatel nebo že nejste pachatelem zadržováni. Svůj úkryt opusťte, až policie vyhlásí konec ohrožení.

JAK SE BRÁNIT V SITUACI „AMOK“ V BUDOVĚ ŠKOLSKÉHO TYPU

Pokud nastane ohrožení v budově školského typu:

- dostaňte se z hlavních chodeb do místností (třídy, kabinety, kanceláře),
- zabarikádujte vstupní dveře (lavice, židle, učebnice, tašky, stoly),
- odstupte od dveří, lehněte si na zem, skryjte se,
- varujte ostatní,
- zůstaňte potichu a co nejvíce v klidu,
- neotevírejte nikomu dveře,
- v žádném případě se neshromažďujte na místech typu hřiště, nástupní místa před školou apod.,
- bezvýhradně poslouchejte pokyny policie.

IT KRIMINALITA

Rozšiřování informačních a komunikačních technologií mezi širokou veřejnost s sebou přináší nové druhy kriminality. Se zvyšujícím se počtem uživatelů internetu a sociálních sítí zároveň narůstá počet hrozeb, které jsou stále sofistikovanější. Tomuto stavu napomáhá i skutečnost, že jsou uživatelé vystaveni obrovskému množství informací, aniž by měli schopnosti a dovednosti informace kriticky přehodnotit a zpracovat.

S využíváním informačních a komunikačních technologií jsou přímo spojeny hrozby počítačových podvodů, úniku a následného zneužití osobních dat, pomluv, pronásledování, vyhrožování, sexuálního nátlaku a mnoho dalších negativních aktivit. Z těchto důvodu je nutné být obezřetný a uvědomovat si všechny možná rizika, která s využívání moderních technologií souvisí.

Problematika sociálních sítí

Jakým způsobem využívat sociální sítě a na co si dát pozor z hlediska možného zneužití vašich osobních údajů? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

NEJČASTĚJI POUŽÍVANÉ SOCIÁLNÍ SÍTĚ

V ČR je stále nejpoužívanější sociální sítí Facebook, dále s odstupem Twitter, Google +, Ask.fm, Tumblr, Instagram, Snapchat atd. Sociální sítě jsou atraktivní i tím, že často slouží jako první zdroj aktuálních informací, v mnohém nám komunikaci usnadňují (rychlá komunikace, možnost komunikovat kdykoli, snadná dostupnost), nesou s sebou však i některá negativa (ztráta soukromí, nepravdivé informace, rychlé šíření, anonymita, obtížná kontrola, vložený materiál zůstává na internetu napořád).

NEJVĚTŠÍ RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

Nejzásadnějším rizikem při používání sociálních sítí je fakt, že cokoli na internet vložíte, zůstává tam v podstatě napořád a může být kdykoli zneužito. Tento důsledek si bohužel mnozí uživatelé vůbec neuvědomují.

Dalšími riziky jsou:

- zveřejňování osobních údajů,
- zveřejňování velkého množství obecných informací,

- komunikace s cizí osobou,
- osobní schůzka s cizí osobou.

Největším problémem na sociálních sítích je rizikové chování samotných uživatelů. Mnoho lidí o sobě zveřejňuje na sociálních sítích velké množství citlivých informací, komentářů, plánů, které by v reálném světě při rozhovoru s cizí osobou určitě nesdělili.

STALO SE: *Dvě studentky gymnázia si založily falešný profil na sociální síti a pod lživou záminkou vylákaly ze spolužačky intimní fotografie. Získaný materiál poté rozeslaly spolužákům a vyvěsily na internet. Všemu předcházela hádka mezi děvčaty.*

Nedostatečné zabezpečení profilu na sociální síti může vést k tomu, že se tam lehce dostane jiný uživatel a získané informace z profilu zneužije. Z profilu se o vás může zjistit téměř vše, včetně získání fotografií.

Z neopatrné komunikace může potenciální pachatel zjistit, kde budete na dovolené, kdy chodíte domů, kdy je dům prázdný a mnoho dalších informací, které zneužije pro svůj protizákonný záměr.

Falešný profil je další hrozba, která na internetu číhá. Mnoho uživatelů se skrývá pod falešnou identitou k páchání trestné činnosti. Vydávají se za někoho jiného z důvodu vylákání intimních fotografií, údajů k účtu nebo peněz samotných. Falešná identita často slouží i k navázání komunikace, získání důvěry a následnému vylákání na osobní schůzku.

JAK SE CHRÁNIT NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

Být či nebýt na sociálních sítích? Na tuto otázku si musí odpovědět každý sám. Pokud se rozhodnete založit si profil, myslete v první řadě na dostatečně kvalitní heslo, dále se důkladně seznamte s možnostmi nastavení a zabezpečení vašeho profilu, nepodceňujte obchodní a licenční podmínky služby a seznamte se s nimi.

Pečlivě hlídejte své soukromí (zvažujte výběr přátel a materiálu vkládaného na internet). Nesdělujte nikomu svá osobní data a citlivé údaje (rodné číslo, různá hesla, PIN kódy, údaje o svém zdravotním stavu apod.) ani v případě, že vás k tomu protější strana opakovaně vyzve. Vždy je nutné přemýšlet nad tím, s kým danou informaci sdílíte, jestli pouze se svými přáteli nebo jestli se k této informaci může dostat každý návštěvník vašeho profilu.

Nerozesílejte svým přátelům fotografie, mohou se dostat i k osobám, kterým byste je nikdy neposlali. Uvědomte si, že přehnaná informovanost o vašich aktivitách může být zneužita – každý ví, kdy a kde se právě nacházíte a co děláte. O bezpečném chování na sociálních sítích a možných rizicích poučte i své děti.

Pokud zjistíte, že vaše údaje byly zneužity, kontaktujte jak administrátora stránek (smazání informací), tak i policii (jako důkaz si zkopírujte a uložte závadný materiál).

TIP: *K nahlášení problémového obsahu webových stránek lze využít i formulář pro hlášení závadového obsahu a aktivit v internetové síti (např.: http://aplikace.policie.cz/hotline/).*

Rizika informačních technologií

Jak se vyznat v pojmech týkajících se počítačové kriminality a jak se bránit pokusům o podvod nebo zneužití vašich dat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

POJMY

Existuje mnoho pojmů, které souvisejí s počítačovou kriminalitou, příp. vyjadřují nežádoucí aktivity spojené s užíváním internetu:

- **spam** – zasílání nevyžádané elektronické pošty (často reklam) je jedním z nejčastějších obtěžujících aktivit, které kromě zahlcení vaší e-mailové schránky mohou skrývat úmyslně i neúmyslně také viry (např. v přílohách),
- **hoax** – poplašné nebo řetězové zprávy, vyzývající k rozesílání dalším adresátům, často mají senzační obsah nebo jsou na ně navázány petice proti nějakému jevu (zde hrozí snadné získání vaší e-mailové adresy k dalšímu rozesílání spamů),
- **phishing a pharming** – cílená snaha získat citlivé osobní údaje, např. přístup k vašemu internetovému bankovnictví pomocí odkazů na falešný web vaší banky (**existuje i telefonická forma voice phishing** – získávání údajů po telefonu),
- **malware** – počítačový program, který slouží ke vniknutí do počítačového systému nebo jeho poškození, představuje počítačové viry, trojské koně, spyware,
- **spyware** – ilegální software, který se automaticky nainstaluje do počítače uživatele a monitoruje jeho aktivitu, často s cílem odposlechu hesel,
- **SMS spoofing** – falešné SMS, které se tváří, že jsou odeslané z konkrétního telefonního čísla,
- **sociální inženýrství** – představuje prostředek k získání informací prostřednictvím vystupování pod falešnou identitou,
- **flaming** – úmyslné umisťování provokujících či urážlivých vzkazů nebo informací na internet s cílem někoho vyprovokovat k hádce.

JAK CHRÁNIT SEBE A SVŮJ POČÍTAČ

Stolní počítač, notebook, tablet i chytrý telefon mají přístup na internet a jsou tedy z hlediska počítačové kriminality zranitelné. I to nejlepší technické zabezpečení vašeho přístroje však musí být doplněno také zodpovědným chováním uživatele.

Základem ochrany je legální software v kombinaci s kvalitním antivirovým programem. Nezapomínejte na chytré telefony, i ty mohou být napadeny jako počítač a únik dat hrozí úplně stejně. Proto antivirový program použijte i na svůj chytrý telefon. Vždy také prověřujte externí zařízení, která k počítači připojujete přes USB (flash disk, externí disk apod.). Pokud obdržíte nečekanou poštu od neznámého odesílatele (často ze zahraničí), nereagujte na nabídky, neotvírejte přílohy, neklikejte na odkazy a nevolejte na uvedená telefonní čísla (možné viry, několikanásobně zvýšené poplatky za hovory). Podvodné maily mohou mít podobu žádosti o finanční pomoc, pomoc při převodu peněz, informace o neexistující exekuci, informace o vyzvednutí balíku na poště. Takový e-mail okamžitě odstraňte. Podezřelé e-maily poznáte často i podle toho, že je zde špatná čeština.

Řetězové (přeposílací) e-maily neposílejte dál přátelům, kromě zbytečného zahlcování e-mailové schránky jim můžete poslat nevědomky i virus a také předáváte ohromné

množství e-mailových adres dále k dispozici. Informace v těchto typech e-mailů se nezakládají na pravdě, většinou mají ohromující ráz nebo se snaží dotknout citové oblasti (úžasné, opravdu to funguje, týrané zvířátko, nemocné dítě). Jedná se o hoax a jejich výčet můžete nalézt na www.hoax.cz. Pokud posíláte e-mail více různým příjemcům, využívejte funkci skrytého zobrazení adresátů („undisclosed recipients"), aby se dál zbytečně nešířily e-mailové adresy vašich známých.

Častým typem nevyžádaných e-mailů jsou komerční nabídky firem, u kterých jste např. v minulosti nakupovali přes e-shop. Solidní firmy vždy dávají možnost deaktivovat zasílání nevyžádaných e-mailů. Pokud to není možné automaticky, oslovte je přímo s žádostí o ukončení zasílání nevyžádané pošty. V případě, že i nadále vám chodí takovéto nevyžádané e-maily, nastavte si ve svém emailovém klientovi filtraci zpráv, tak ať emaily z těchto adres rovnou padají do složky s nevyžádanou poštou.

> ***TIP:*** *Pokud vás často obtěžuje množství nevyžádané elektronické pošty, je možné si nechat nainstalovat specializovaný program k filtraci e-mailů.*

Buďte velmi opatrní při využívání elektronického bankovnictví. Nikdy do něj nevstupujte přes odkazy v mailu. Vždy jděte přes oficiální webové stránky vaší banky. V případě jakéhokoliv podezření se ujistěte u vaší banky, že je systém v pořádku a funkční. Pokud vás banka informuje např. e-mailem, že v určitou dobu bude elektronické bankovnictví nefunkční, ověřte si to na jejich webových stránkách. Pravidelně kontrolujte stav vašeho účtu a provedené platby, v případě neoprávněných manipulací ihned kontaktujte banku a policii.

Kyberšikana

Co vše může být považováno za kyberšikanu a jak se proti ní bránit? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

Kyberšikana je druh šikany, která využívá elektronické prostředky, jako jsou počítače, mobilní telefony, e-maily, internet apod. Její nejobvyklejší projevy představuje zasílání obtěžujících, urážejících či útočným e-mailů, SMS, průnik na účet, krádež identity, obtěžování prozváněním, publikování nejrůznějších fotografií, vydírání atd.

Formy kyberšikany:

- **cyberstalking** – opakované intenzivní obtěžování nebo zastrašování (prozvánění, telefonáty, e-maily),
- **cyber grooming** – chování, které v adresátovi vyvolá falešnou důvěru, následné pozvání na schůzku a zneužití,
- **sexting** – obtěžující rozesílání fotografií, videí a SMS se sexuálním obsahem,
- **happy slapping** – tzv. fackování pro zábavu je napadením nic netušící osoby se současným nahráváním a umístěním nahrávky na internet.

JAK PŘEDCHÁZET KYBERŠIKANĚ

Základní radou je obezřetnost při sdílení informací, zejména na sociálních sítích. Nepublikujte nic, co by mohlo být v budoucnu zneužitelné (např. choulostivé fotografie, osobní údaje, urážlivé komentáře apod.). Pečlivě si vybírejte své přátele, se kterými se o své zážitky a fotografie dělíte. Nebuďte přehnaně důvěřiví. Máte-li podezření

na kyberšikanu vůči své osobě, projděte za pomoci nejběžnějších vyhledávačů údaje, které jsou o vás na internetu k dispozici.

JAK SE ZACHOVAT V PŘÍPADĚ KYBERŠIKANY

Pokud se stanete svědkem nebo obětí kyberšikany, je třeba okamžitě jednat. Když se nezačnete bránit, útočník bude s největší pravděpodobností své negativní chování vůči vám nebo vašim blízkým stupňovat.

Pokud pachatele neznáte, pokuste se co nejdříve ukončit s ním komunikaci (např. i za cenu zrušení telefonního čísla nebo profilu na sociálních sítích). Jde-li o nebezpečné chování, např. vydírání, vše si zdokumentujte a obraťte se na policii. Policie má možnosti odhalit pachatele pomocí „elektronických stop" při používání e-mailu, telefonu nebo profilu na sociální síti. Je možné, že nejste sami a podobných postižených jedním pachatelem je více. V případě potřeby také můžete přes provozovatele nechat zablokovat účet na sociálních sítích nebo si vytvořit jako svou ochranu jinou virtuální identitu.

> ***TIP:*** *Jednou z možností, jak upozornit na nevhodný obsah na internetu, zejména týkajícího se zneužívání dětí (dětská kyberšikana a pornografie) je* ***Horká linka*** *(www.horkalinkaczi.cz), na kterou můžete anonymně nahlásit svůj nález.*

Pokud pachatele znáte, opět si zdokumentujte jeho činnost a upozorněte ho na to, že máte důkazy, které můžete předat policii, v případě dětí i rodičům nebo učitelům ve škole. V každém případě se útočníkovi vyhýbejte. Není-li to účinné, oznamte to policii.

Poté, co kyberšikana skončí, zkontrolujte si např. přes reverzní vyhledávače fotografií (např. prostřednictví vyhledavače Google), že na internetu nezůstalo nic, co by vás mohlo dále poškodit.

KRIMINALITA PÁCHANÁ NA SENIORECH

Poměrně častým typem kriminality je kriminalita páchaná na seniorech, ať už se jedná o členy rodiny nebo o zcela cizí osoby. Starší osoby jsou zranitelné z hlediska zneužití důvěry nebo zneužití snížené pohyblivosti či orientace.

Trestné činy páchané na seniorech lze zpravidla zařadit do jedné ze dvou oblastí – majetková kriminalita nebo násilná kriminalita. V posledních letech se velmi často senioři stávají cílem podvodů, ve kterých jde o nabízení zjevně nevýhodných produktů nebo služeb, případně přímo lživých tvrzení o nutnosti půjčky peněz pro člověka v nouzi.

Měně častým, ale velmi nebezpečným jevem je také fyzické nebo psychické násilí páchané na seniorech. Může jít jak o krádeže či loupeže v bytech starších osob, tak o systematické a dlouhodobé týrání ze strany příbuzných či známých.

Obecné rady pro seniory

Co všechno může být pro seniory hrozbou, jak se připravit na specifické druhy kriminality a co lze v nebezpečné situaci dělat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO HROZÍ SENIORŮM

Senioři jsou z hlediska ohrožení kriminalitou specifickou skupinou společnosti v tom, že mohou mít snížené schopnosti a možnosti obrany z důvodu horší pohyblivosti, vnímavosti, horších znalostí o nových formách kriminality apod. Typickým doprovodným jevem kriminality páchané na seniorech je i jejich velká důvěřivost, která usnadňuje zejména páchání podvodů.

Nejčastější druhy kriminality páchané na seniorech jsou:

- krádež peněz nebo šperků (na ulici, v dopravních prostředích, doma),
- podvodné vylákání peněz nebo jiného majetku,
- loupežné přepadení za účelem získání peněz, šperků nebo jiných cenností,
- nabízení nevýhodných produktů nebo služeb (tzv. „šmejdi“),
- omezování osobní svobody (fyzického, psychického nebo finančního charakteru),
- psychické či fyzické týrání.

JAK PŘEDCHÁZET TRESTNÉ ČINNOSTI DOMA

Základním předpokladem účinné prevence kriminality v domácnosti je zabezpečení domácnosti seniorů tak, aby případný pachatel neměl šanci dostat se dovnitř.

Samozřejmostí by měly být vstupní dveře s bezpečnostním zámkem, řetízkem a kukátkem. Vhodný je i domácí telefon, který umožní komunikovat s návštěvou bez otevření dveří nebo kamerový systém, díky kterému senior uvidí prostor vchodových dveří. Pro samostatně žijícího člověka je také bezpečnější mít uvedené jménu na zvonku či poštovní schránce v množném čísle („Novákovi" místo „Nováková"). Je také možné si na vstupní dveře vylepit cedulku s obrázkem hlídacího psa, případně si hlídacího psa i pořídit (pokud máte čas, chuť a fyzické schopnosti se o něj pravidelně starat).

Veškeré bezpečnostní prvky však mohou být zbytečné, pokud senior nedbá na základní opatrnost. Pravidlem by mělo být ověřit si totožnost návštěvníka a zjistit účel jeho návštěvy. Pokud jde o neznámého člověka, není chybou ani nezdvořilostí s ním komunikovat přes zavřené dveře. I v případě, že se návštěvník představí jako např. pracovník kontrolující stav spotřeby energií, nechte si předložit jeho průkaz, případně zavolejte na zákaznickou linku příslušné organizace a ověřte si, že se skutečně jedná o oprávněnou osobu. Podobně postupujte i v jiných případech (pracovník obecního úřadu, sociálního úřadu apod.). Jiné neohlášené neznámé osoby vůbec nepouštějte do bytu. Nikdy také neakceptujte nabídky podomních prodejců. V drtivé většině jsou pro zákazníka krajně nevýhodné. Pokud je ve vaší obci vyhláškou zakázán podomní prodej, ihned o takovém prodejci telefonicky informujte policii (tel. č. **158** nebo **156**) a obecní úřad.

S pravidelnými návštěvníky (poštovní doručovatel, dovážka obědů, sousedi, příbuzní) si smluvte nějaký snadno rozpoznatelný signál (počet zazvonění nebo zaklepání, identifikace hlasem).

Nesdělujte nikomu zbytečně žádné informace, které by mohly vést k zájmu o vaši domácnost, zejména informace o tom, zda máte doma finanční hotovost, jiné cenné předměty, kdy býváte doma sami, apod. Pokud máte doma cennosti, vyfoťte si je, opište si výrobní čísla elektroniky apod., abyste v případě krádeže mohli tyto údaje poskytnout vyšetřujícím orgánům.

V telefonu mějte uložená čísla na tísňové linky, na obecní úřad a čísla všech příbuzných, kteří mají možnost se v krátkém čase dostavit. Je-li to možné, domluvte se s příbuznými nebo se spolehlivými sousedy, že vás každý den telefonicky nebo osobně zkontaktují a ověří, jestli jste v pořádku.

Pokud se vám zdá jakákoli osoba, která se pohybuje v okolí vaší domácnosti, něčím podezřelá, oznamte to policii na linku **158** nebo městské policii na linku **156**.

JAK PŘEDCHÁZET TRESTNÉ ČINNOSTI MIMO DOMOV

Senioři by si měli uvědomit, že pro potenciální pachatele znamenají poměrně snadný cíl. Mezi základní bezpečnostní pravidla pohybu mimo domov proto patří především pravidelná komunikace s blízkými osobami (kam jdu, kdy se vrátím, potvrzení o návratu).

Pokud při pohybu mimo domov používáte auto, vždy se v něm hned po nástupu zamkněte. Pokud chodíte pěšky, vyhýbejte se opuštěným místům a jestliže to není nutné, nevycházejte sami po setmění. Kabelku nebo tašku s cennostmi noste vždy pod paží, nikoli na rameni nebo na zádech. Vyhýbejte se tlačenicím a těsnému kontaktu s jinými osobami na ulici i v dopravních prostředcích. Nedávejte se zbytečně do řeči

s cizími lidmi, především však nereagujte na žádné prosby nebo žádosti týkající se peněz (rozměnění, půjčení, darování malé částky, „výhodná“ koupě na ulici).

Nenoste u sebe viditelně cenné předměty a mějte s sebou pouze nezbytně nutnou částku peněz. Pokud máte platební kartu, nikdy si nepište přímo na ni nebo do její blízkosti PIN kód.

> ***TIP:*** *I pro seniory a osoby s omezenou hybností existují speciální kurzy, kde vás zkušení instruktoři naučí základy sebeobrany. V případě zájmu se obraťte na nejbližší oddělení městské policie nebo policie ČR.*

CO DĚLAT V PŘÍPADĚ OHROŽENÍ

I přes veškerou opatrnost se může stát, že budete cílem nějakého pachatele. Pokud se jedná pouze o krádež nebo hrozbu s požadavkem vydání peněz nebo jiných cenností, vždy postupujte cestou nejmenšího odporu a pachateli vše požadované raději vydejte. Vaše zdraví a život jsou v té chvíli důležitější. Další podrobnosti naleznete v kapitolách „Krádeže“ a „Přepadení“.

Snažte si v daném okamžiku zapamatovat co nejvíce podrobností o útočníkovi. To pomůže později při pátrání. Krádež nebo přepadení co nejdříve ohlaste policii (tel. **158** nebo **156**). Jsou-li poblíž svědci, požádejte je o kontakt k poskytnutí výpovědi na policii.

Pokud se stanete cílem člověka, který se vám snaží za každou cenu vnutit nějaký výrobek, ukončete s ním co nejdříve jakoukoli diskuzi. Podrobněji je tato problematika popsána v kapitole „Šmejdi a podomní prodejci“.

„Šmejdi“ a podomní prodejci

Jak se zachovat, pokud vás navštíví podomní prodejci, jak si ověřit, že nejde o podvod a co dělat, pokud už jste podepsali smlouvu, od které chcete odstoupit? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

PODOMNÍ PRODEJ, PŘEDVÁDĚCÍ AKCE A S TÍM SPOJENÁ RIZIKA

Po roce 1989 se kromě nabízení zboží a služeb v kamenných obchodech postupně začal objevovat nový fenomén – prodej zboží zákazníkům přímo, ať už v domácnosti nebo na organizovaných akcích, kam jsou potenciální zákazníci zváni. Jistě existují i seriózní firmy, které preferují tento druh prodeje. Avšak je i mnoho případů, kdy jsou zákazníci buď přímo podvedeni, nebo pod nátlakem prodejců (tzv. „šmejdů“) donuceni podepsat smlouvy, od kterých je těžké odstoupit. Není náhoda, že neseriózní prodejci se zaměřují právě na seniory a zneužívají jejich důvěřivosti nebo neznalosti postupů při podepisování kupních smluv.

Pokud se chcete vyhnout riziku setkání s podomními prodejci a tzv. „šmejdy“, doporučujeme na dopisní schránku či vstupní dveře vylepit cedulky typu „Podomní prodejci nezvoňte“ nebo „Nechci reklamu“. Ověřte si také, zda ve vaší obci není vyhláškou zakázán podomní prodej. Prodejce, který tuto vyhlášku porušuje, je evidentně neseriózní, a vystavuje se postihu.

Nejčastější sortiment podomních prodejců je z oblasti potřeb pro domácnost (deky, nádobí, elektrické přístroje) a zdravotních pomůcek (různé „zázračné“ výrobky typu UV lamp, doplňky výživy). Ve většině případů jsou vám tyto výrobky nabízeny za daleko vyšší cenu, než je obvyklé.

Hlavní rizika podomního prodeje:

- nepřipravenost zákazníka na nákup – prodejce je zde ve výhodě a je dobře vyškolen k tomu, aby váhajícího zákazníka přesvědčil,
- nemožnost prověřit si prodejce – zákazník nemá čas a prostor např. na internetu si vyhledat recenze na prodejce nebo výrobek, který nabízí,
- nemožnost srovnání zboží – prodejce často nedá prostor zákazníkovi, aby si mohl ověřit výhody a nevýhody výrobku nebo služby a porovnat nabízený produkt s nabídkou konkurence, případně srovnání nabízí prodejce sám podle kritérií, která jsou pro něj výhodná,
- nedostatek hotovosti k nákupu – to může mít za následek podpis smlouvy na splátky nebo na úvěr, což se v důsledku podstatně prodraží,
- nabízení doplňkových produktů – když už zákazník souhlasí s koupí daného výrobku, prodejce nabízí další „zcela nezbytné“ doplňkové výrobky a služby,
- podpis nevýhodné smlouvy – v rámci taktiky prodejce zákazníkovi hrozí, že nebude mít prostor si projít všechny body smlouvy, kterou podepisuje.

V případě prodeje na předváděcích akcích navíc hrozí:

- psychologický nátlak – prodejce si zákazníky „zaváže“ nabídkou výletů s obědem nebo různých dárků zdarma a poté argumentuje, že zákazník „musí“ něco koupit,
- pozice zákazníka jako rukojmího – pokud se předváděcí akce koná daleko od domova s nemožností jiné dopravy zpět než je doprava prodejcem, zákazník obvykle musí absolvovat celou akci bez ohledu na to, jestli chce nebo nechce něco koupit,
- ponižování a zesměšňování zákazníků – prodejci často na váhající zákazníky slovně útočí argumenty: „Jenom hlupák by tak výhodné nabídky nevyužil… A Vy přece nejste hlupák, že?“,
- zadržování osobních dokladů – prodejce si vyžádá občanský průkaz nebo jiný doklad totožnosti a vrátí jej až na konci předváděcí akce s podmínkou uzavření smlouvy,
- ztížená možnost reklamace nebo odstoupení od smlouvy – zákazník neví, kde má prodejce provozovnu a na jakou adresu se má obrátit v případě dalšího postupu, pokud zboží není v pořádku.

Z uvedených příkladů vyplývá, že nákup prostřednictvím prodejce nebo předváděcí akce je vysoce rizikový a právě senioři se často stávají obětí prodejců, protože neodhadnou míru rizika a nemají dostatečné znalosti právních předpisů v oblasti uzavírání smluv a reklamace výrobků.

Pokud přes všechny výše uvedené argumenty chcete zakoupit nějaký výrobek tímto způsobem, je třeba velmi asertivní přístup. Nejlepší je si k nákupu přizvat své příbuzné nebo známé, kteří z pozice nezaujatého pozorovatele jsou schopni lépe posoudit výhodnost nabídky. Před samotným nákupem doporučujeme prověřit seriózност prodejce pomocí internetu. V různých internetových diskuzích snadno zjistíte, jestli se zákazníci setkali s nějakými problémy.

JAK SE ZACHOVAT, POKUD CHCETE ODSTOUPIT OD SMLOUVY

Po nákupu zboží od prodejce v domácnosti nebo na předváděcí akci může nastat situace, kdy brzy zjistíte, že daný výrobek vlastně vůbec nepotřebujete a chcete odstoupit od smlouvy. S touto variantou prodejci samozřejmě počítají. Může se stát, že vás budou přesvědčovat, že pokud zboží nemá vadu, nemáte právo odstoupit od smlouvy. To ale není pravda!

TIP: *Podle § 1829 občanského zákoníku spotřebitel má právo odstoupit od smlouvy ve lhůtě 14 dnů. Tato lhůta běží od uzavření smlouvy. Nebyl-li spotřebitel poučen o právu odstoupit od smlouvy, může odstoupit do 1 roku a 14 dnů od počátku běhu lhůty pro odstoupení. Odstoupí-li spotřebitel od smlouvy, vrátí mu podnikatel bez zbytečného odkladu nejpozději do 14 dnů od odstoupení všechny peněžní prostředky včetně nákladů na dodání stejným způsobem, jakým je přijal.*

V případě pochybností nebo problémů s prodejcem se obraťte co nejdříve na Českou obchodní inspekci (www.coi.cz). Je důležité mít schované veškeré dokumenty, které s nákupem souvisí (kupní smlouva, stvrzenky, obchodní sdělení prodejce k výrobku apod.).

Bohaté zkušenosti s řešením problematických smluv má rovněž Sdružení na obranu spotřebitelů (www.asociace-sos.cz).

KRIMINALITA PÁCHANÁ NA DĚTECH

Specifickým a velmi závažným typem kriminality je kriminalita páchaná na dětech, a to jak ze strany dospělých (často i příbuzných oběti), tak i ze strany dětí. Děti jsou v mnoha případech velmi zranitelné a nedokážou často ani rozeznat, že určité jednání může být nebezpečné nebo je trestným činem.

Mezi časté a zároveň velice závažné případy, které se týkají kriminality páchané na dětech, patří šikana, sexuální zneužívání a týrání dětí. Šikana probíhá nejčastěji ve školním prostředí, sexuální zneužívání a týrání bohužel v okruhu nejbližších rodinných příslušníků nebo při zájmových aktivitách. Vždy je potřeba začít problém řešit hned v samém začátku a nečekat, že by se snad vyřešil sám.

Šikana dětí

Co všechno je šikana, jak rozpoznat, že dítě může být objektem šikany a jak se proti šikanování bránit? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO JE ŠIKANA

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a opakované užití fyzických a psychických útoků jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání (více viz kapitola „Sexuální zneužívání dětí“). Nově se může realizovat i prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu (více viz kapitola „Kyberšikana“).

Hlavními znaky šikany jsou záměrnost, opakování, samoúčelnost, agrese a nepoměr sil v neprospěch šikanovaného dítěte.

STADIA ŠIKANY

Vývoj šikany lze rozdělit do pěti stadií:

Stadium 1 – ostrakismus (vyčleňování z kolektivu) – jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu

intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Stadium 2 – fyzická agrese a přitvrzování manipulace – v zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Stadium 3 (klíčový moment) – vytvoření jádra – vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Agresoři začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejníže, tedy ti „slabí“.

Stadium 4 – většina přijímá normy – normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě - aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Stadium 5 - totalita neboli „dokonalá“ šikana - násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které lze pro přehlednost označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

PŘÍZNAKY U ŠIKANOVANÉHO DÍTĚTE

Oběť šikany lze rozpoznat podle mnoha příznaků. Děti ve škole mohou rozpoznat šikanovaného žáka například podle těchto prvků chování:

- žák je o přestávkách často osamocený, nemá kamarády,
- při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními,
- o přestávkách vyhledává blízkost učitelů,
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený,
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči,
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje,
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené,
- zašpiněný nebo poškozený oděv,
- stále postrádá nějaké své věci,
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy,

- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy,
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole,
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Rodiče by si navíc měli všímat těchto příznaků

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi,
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.,
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem,
- nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo),
- dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno i pozorovat strach,
- ztráta chuti k jídlu,
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem,
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu),
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. „Nechte mě!“,
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně,
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad,
- zmínky o možné sebevraždě,
- dítě se odmítá svěřit s tím, co jej trápí,
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze,
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům,
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma,
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.),
- dítě se vyhýbá docházce do školy,
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

JAK SE ŠIKANĚ BRÁNIT

Oběť šikany má možnost se zcela anonymně obrátit o radu např. na Linku bezpečí – pro děti je bezplatné volání na tel. čísle **116 111**, pro rodiče šikanovaných dětí pak **840 111 234**. Sdružení, které linku provozuje, je možné kontaktovat i mailem nebo formou chatu. Linka funguje 24 hodin denně.

Pokud se šikana týká školního prostředí, je vhodné, aby rodiče problém řešili se školou, případně pedagogicko-psychologickou poradnou. I dítě má možnost se kdykoli obrátit na své učitele. Ve škole je vždy některý z učitelů vyškolen v této problematice a může poradit.

Čím dříve se problém začne řešit, tím je větší pravděpodobnost, že se podaří šikanu zastavit, než přejde do nebezpečnějšího stadia.

RADY PRO RODIČE

Jak postupovat, když je dítě šikanováno:

- zjistěte od dítěte dopodrobna, co se stalo, kdy a kde se to stalo, kdo všechno byl přítomen; je důležité, aby rozhovor s dítětem probíhal v atmosféře důvěry a podpory,
- poskytněte dítěti veškerou ochranu (např. při cestě do školy a ze školy, i za cenu uvolňování z práce),
- poskytněte dítěti dostatek péče, více s ním komunikujte, věnujte se mu ve volném čase, odjeďte na chatu, k prarodičům,
- ubezpečte dítě a to i opakovaně, že udělalo dobře, že vám vše řeklo,
- nemáte-li jistotu, že dítě nebude ohroženo ve škole, ponechejte ho doma; zvažte však, zda v jeho situaci může být samo,
- oznamte vše ve škole,
- pokud máte podezření, že došlo ke spáchání trestného činu, zvažte oznámení na policii,
- obraťte se na odborníka.

Týrání dětí

Jak rozeznat příznaky týrání dětí, jaké mohou být příčiny a co lze v takové situaci dělat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

SYNDROM CAN

Syndrom CAN je syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Syndrom CAN znamená špatné zacházení s dítětem, a to zejména aktivní ubližování a neposkytování dostatečné péče. Hlavní formy syndromu CAN jsou tělesné a psychické týrání, sexuální zneužívání a zanedbávání dítěte. Sexuálnímu zneužívání je věnována samostatná kapitola (více viz kapitola „Sexuální zneužívání dětí“).

ZPŮSOBY TÝRÁNÍ A PŘÍZNAKY U DĚTÍ

Tělesné týrání má formy aktivní a pasivní. Pasivní forma znamená nedostatečné uspokojení nejdůležitějších potřeb dítěte.

Toto jsou aktivní formy fyzického týrání:

- nepřiměřené bití rukou,
- bití různými nástroji,
- kopání,
- údery pěstmi,
- způsobení bodných, řezných a sečných ran,
- vytrhávání vlasů,
- způsobování popálenin,

- svazování dítěte,
- škrcení a dušení,
- silné třesení,
- otravy jedy a chemikáliemi.

Příznaky tělesného týrání jsou obvykle viditelné na různých částech těla – může se jednat o různé hematomy (zejm. trup, hýždě, paže, obličej), otoky, spáleniny (zvl. mnohočetné drobné popáleniny), zlomeniny (lebky, žeber apod.), tržné rány, stopy po bití páskem nebo rukou. Příznakem dlouhodobého týrání jsou poranění různého stáří a stupně hojení.

Psychické týrání zahrnuje slovní útoky na sebevědomí dítěte, ponižování, zavrhování, vystavování závažným domácím konfliktům, podrývání sebedůvěry a sebevědomí opakovaným urážením a podceňováním, kladení nerealistických nároků na dítě, ale i nedostatečný zájem o dítě z důvodu vysoké zaměstnanosti rodičů. Přestože se psychické týrání mnohem hůře prokazuje, představuje nejčastější formu syndromu CAN.

Dopady psychického týrání se liší podle jeho intenzity a doby trvání. Postižené děti mají často problémy s navazováním dalších vztahů, se sebedůvěrou a prosazením. Často se u nich objevují pocity úzkosti, četné psychosomatické obtíže a nápadně častý výskyt poruch chování, jako jsou útěky z domova nebo záškoláctví. Společnými příznaky psychického a tělesného týrání jsou:

- nutkavé nebo neurotické návyky – např. houpání na židli, obtáčení vlasů kolem prstu,
- pocit strachu z chybování,
- sebepoškozování,
- neschopnost přijmout chválu,
- nízké sebevědomí,
- dítě nechce kontaktovat rodiče,
- problémy se zapojováním se do hry,
- nadměrná potřeba uznání, vyžaduje zvýšenou pozornost.

Lze také vypozorovat změny v chování dětí, jako např. projevy agrese nebo naopak úleku při doteku nebo přiblížení ruky, zvýšená poslušnost k rodičům nebo jiným příbuzným apod.

Třetí formou týrání je zanedbávání péče. Fyzickými příznaky může být úbytek na váze v důsledku dlouhodobého hladovění nebo nedostatečné výživy, špinavý oděv (popř. pleny), špína na kůži, za nehty, zápach, vši, svrab, neléčené choroby, charakteru počasí nevyhovující oděv.

Důsledkem může být unavenost dítěte, nedostatky ve školní docházce, osamělost, ponechání bez dozoru, drobné krádeže (např. potravin) apod.

KDE HLEDAT POMOC

Vzhledem k tomu, že týrání je trestný čin, je nezbytné podezření na jakýkoli typ týrání oznámit policii. I neoznámení nebo nezabránění trestnému činu týrání svěřené osoby je trestným činem. S týráním mohou souviset i další trestné činy – sexuální nátlak, znásilnění, pohlavní zneužití, zneužití dítěte k dětské pornografii, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a další.

Sexuální zneužívání dětí

Co je a co není sexuální zneužívání, jaké jsou příznaky u zneužívaného dítěte a co je třeba dělat při důvodném podezření na sexuální zneužívání dětí? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO JE SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

Sexuální zneužívání zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Zneužívající osobou může být rodič, příbuzný, přítel, ale také odborný nebo dobrovolný pracovník či cizí osoba. Mezi sexuální zneužívání patří osahávání, líbání a laskání intimních míst a genitálií, požadavek manipulace s pohlavními orgány, orální či anální sex, sexuální styk, znásilnění. Další formou sexuálního zneužívání je také nucení dítěte ke sledování pornofilmů, porno časopisů, soulože a jakákoliv dětská pornografie a prostituce.

Naopak sexuálním zneužíváním není běžná hygiena dětí prováděná ze strany rodičů nebo fotografování malých dětí pro potřeby vlastního rodinného fotoalba v tradičních situacích (koupající se dítě ve vaničce, malé děti bez plavek na pláži apod.).

JAK ROZPOZNAT PŘÍZNAKY U DĚTÍ

Sexuální zneužívání je pro dítě obrovskou tělesnou, duševní a sociální zátěží, která může vést až k jeho fyzické a duševní újmě. Důsledky této zátěže jsou tím závažnější, čím je mladší zneužívané dítě, čím delší je doba zneužívání, čím jsou aktuální reakce nápadnější, čím je dítě na násilníkovi závislejší a čím menší oporu a pochopení najde u ostatních členů rodiny. Traumatizující zážitek v podobě zneužívání vyvolává v oběti odpor, strach, úzkost, ale i zlost.

Dalšími příznaky mohou být náhlé změny v chování, strach z určité osoby, pokusy o útěk z domova, sebepoškozování, užívání drog, bulimie, anorexie apod. Pokud dojde k fyzickému násilí nebo přímo ke znásilnění, jsou možnými příznaky bolesti v oblasti genitálií, krvácení, odřeniny, výtoky z genitálií, pohlavně přenosné choroby.

JAK ŘEŠIT PROBLÉM SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

Podobně jako u jiných forem sexuálního násilí nebo týrání jde i v případě sexuálního zneužívání dětí o závažný trestný čin, který je třeba neprodleně oznámit policii. Je-li to nezbytné, musíte poskytnout všechny dostupné důkazy. To však může být pro dítě značně stresující. Policie je však vybavena a vyškolena tak, aby výslech či rekonstrukce činu byly pro dítě co nejméně stresující.

PODEZŘELÉ NÁLEZY

Nález podezřelého předmětu, který je nebo může být nebezpečný, je situace, kterou v posledních letech zažíváme stále častěji. Zcela evidentní ohrožení představuje nález nevybuchlé munice. Potenciálním rizikem mohou být také podezřelá opuštěná zavazadla na veřejných místech nebo podezřelé zásilky doručené adresátovi poštou nebo kurýrem.

Nejčastěji se podezřelé předměty vyskytují v prostředcích hromadné dopravy, na veřejných místech nebo v lokalitách se zvýšenou koncentrací osob. Při procházkách přírodou, případně při provádění výkopových prací, bývá občas objevena nevybuchlá munice.

Naproti tomu na černou skládku, uhynulou či poraněnou zvěř nebo stopy po pytláctví můžete narazit častěji. Ne každý však tuší, co v takových situacích udělat. Pro lepší orientaci v řešení těchto problémů vám pomohou rady ve výše uvedených kapitolách.

Podezřelé zavazadlo

Jak poznáte podezřelé zavazadlo a jak se zachovat v případě jeho nálezu? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

S podezřelým předmětem – zavazadlem se můžete setkat v prostředcích městské hromadné dopravy, v čekárnách, na nádraží, na zastávkách, v parku, v supermarketech a na dalších místech. Jako podezřelé zavazadlo či předmět lze zpravidla označit balíček, kufřík, tašku atd., ke kterému se nikdo nehlásí, jehož obsah se nedá rozpoznat a svým umístěním vzbuzuje obavy. Vedle chemických, biologických a radioaktivních látek může takový obal ukrývat i nástražný výbušný systém.

CO DĚLAT, VIDÍTE-LI OPUŠTĚNÉ ZAVAZADLO

Vidíte-li na zastávce, v autobusu nebo kdekoli jinde zavazadlo, které evidentně nikomu nepatří, proveďte následující opatření:

- zachovejte klid a ustupte do bezpečné vzdálenosti,
- v žádném případě se zavazadla nedotýkejte, neotvírejte a nepřemisťujte jej (neodbornou manipulací by mohlo dojít k výbuchu, šíření nebezpečných látek, ke ztrátě kriminalistických stop atd.),
- kontaktujte odpovědného pracovníka (např. ostrahu objektu, řidiče MHD, průvodčího) a okamžitě jej o nálezu informujte,

- volejte tísňovou linku **112** či **158** a uveďte zde všechny potřebné informace (mimo základních údajů ke své osobě, místu a času nálezu i popis zavazadla a učiněná opatření),
- řiďte se pokyny operátora příslušné tísňové linky,
- upozorněte na vzniklou situaci též ostatní osoby ve vašem okolí.

Nález nevybuchlé munice

Jak se zachovat při nálezu nevybuchlé munice a jaká opatření mohou být přijímány při nálezu letecké pumy? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

V posledních letech dochází velmi často k nálezům munice (granáty, dělostřelecké miny, letecké pumy). Ta pochází z velké většiny z dob druhé světové války, výjimkou však nejsou ani nálezy munice z první světové války. Nebezpečí spočívá zejména v tom, že nalezená munice může být v takovém stavu, že při jakékoli manipulaci může dojít k její aktivaci. Největší problém představují letecké pumy, které se mohou vyskytovat zejména na území měst či v jejich okolí. Nejčastěji je munice nalezena při zemních a stavebních pracích nebo díky tzv. „hledačům kovů“ s detektory.

TIP: *Město Brno si nechalo zpracovat mapu, která zobrazuje místa, jež byly častým terčem náletů za druhé světové války, a hrozí zde riziko nálezu dosud nevybuchlé munice. Mapu naleznete na webových stránkách http://www.brno.cz/bombardovani/.*

CO DĚLAT PŘI NÁLEZU NEVYBUCHLÉ MUNICE

V případě, že naleznete jakýkoli předmět, který se podobá munici, proveďte následující opatření:

- v žádném případě s předmětem nijak nemanipulujte a ani se ho nedotýkejte; i stará, rezavá munice může zabíjet,
- zachovejte klid a ustupte do bezpečné vzdálenosti (alespoň 100 m a více),
- ihned volejte na tísňovou linku **112** či **158**,
- řiďte se bezvýhradně pokyny operátora příslušné tísňové linky,
- varujte ostatní osoby, aby se k místu nálezu do příjezdu složek integrovaného záchranného systému nepřibližovaly.

STALO SE: *Dne 25. 9. 2014 našel bagrista při výkopových pracích v kuřimské průmyslové zóně nevybuchlou leteckou pumu. Z nejbližšího okolí muselo být v nočních hodinách evakuováno kolem stovky lidí. Policejní pyrotechnik bombu deaktivoval a odvezl k bezpečné likvidaci. Nikdo nebyl zraněný.*

OPATŘENÍ PŘI NÁLEZU LETECKÉ PUMY

Nález letecké pumy v městské zástavbě znamená přijetí řady opatření pro ochranu zdraví a životů obyvatel města. V první řadě budete varováni prostřednictvím sirén a informováni o tom, co se stalo (místním rozhlasem, prostřednictvím hasičů nebo policie, z médií). V závislosti na technickém stavu, typu bomby a velikosti bomby a místě jejího nálezu může být nařízena evakuace vč. stanovení rozsahu oblastí, které budou evakuovány (řádově desítky až stovky metrů od místa nálezu). Předpokládá se, že by se jednalo o evakuaci krátkodobou, tzn., že by doba strávená mimo domov nepřesáhla 24 hodin.

Ostatní nálezy

Co dělat při obdržení zásilky, jejímž obsahem je bílý prášek, komu nahlásit nález černé skládky, uhynulé zvěře či stopy po pytláctví? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

PODEZŘELÁ ZÁSILKA

Může se stát, že obdržíte zásilku od neznámého odesílatele, která je navíc doplněna výhružným textem. Může se jednat také o zásilku, která zapáchá nebo po jejímž otevření zjistíte, že obsahuje např. bílý prášek.

Zejména ve Spojených státech amerických se v minulosti vyskytly případy rozesílání obálek s velmi nebezpečnou biologickou látkou v podobě bílého prášku. U nás byla všechna podobná podezření doposud naštěstí vždy planá. Přesto je v obdobných situacích na místě ostražitost a postup podle následujícího doporučení:

- v žádném případě nezkoumejte obsah zásilky,
- zachovejte klid a ustupte do bezpečné vzdálenosti,
- volejte ihned tísňovou linku **112**, **150** či **158**,
- řiďte se bezvýhradně pokyny operátora příslušné tísňové linky,
- varujte ostatní osoby, aby se k podezřelé zásilce nepřibližovaly,
- buďte připraveni vyhovět výzvě k podrobení se případné lékařské prohlídce.

ČERNÁ SKLÁDKA

S případy založení skládky odpadů (mimo k tomuto účelu vyhrazených míst) se můžete setkat poměrně často. Jednotlivci i firmy jsou takto schopni devastovat přírodu bez ohledu na dopady svého jednání. Kromě komunálního odpadu, stavební sutě, či plastů se tímto způsobem někdy zbavují i vysoce toxického materiálu či chemikálií s potenciálem zamořit životní prostředí. Každý, kdo nepovolené úložiště odpadů objeví, by měl:

- oznámit nález příslušnému odboru životního prostředí,
- v případě předpokladu bezprostředního ohrožení přírody a zdraví volat tísňovou linku **112**, **150** či **158**,
- řídit se pokyny operátora příslušné tísňové linky,
- být připraven podat pokud možno co nejpřesnější popis místa skládky a materiálu na ní uloženém.

OSTATNÍ

Vedle nebezpečných a podezřelých předmětů se můžete setkat i se situací, kdy narazíte na poraněnou či uhynulou zvěř nebo stopy po pytláctví. V případě těchto nálezů:

- oznamte věc příslušnému odboru životního prostředí, případně uživateli honitby,
- u bezprostředního ohrožení zvířete či podezření z pytláctví volejte tísňovou linku **112**, **150** nebo **158**,
- řiďte se pokyny operátora příslušné tísňové linky,
- buďte připraveni podat pokud možno co nejpřesnější popis místa, zvěře a okolností nálezu.

zde odstřihněte

ZPRÁVA PRO OBECNÍ ÚŘAD

VYPLŇTE PŘI EVAKUACI A UMÍSTĚTE VIDITELNĚ NA VCHODOVÉ DVEŘE OPUSTĚNÉHO BYTU ČI DOMU

Jména a příjmení všech osob evakuujících se ze společné domácnosti:

Adresa bytu / domu:

Datum odjezdu:

Čas odjezdu:

Způsob dopravy *(zaškrtnout)*:

- ☐ **Vlastní vůz**
- ☐ **Evakuační autobus**
- ☐ **Pěšky**

V případě evakuace vlastním vozem s vlastním ubytováním uveďte adresu, na které se budete zdržovat *(adresa, mobil, e-mail)*:

Po příjezdu do místa přechodného pobytu se přihlaste na místním obecním / městském úřadě!

V bytě / domě zůstala zvířata *(zaškrtnout)*: ☐ **ano** ☐ **ne**

Pokud ano, jaká *(druh a počet)*:

Jméno *(hůlkovým písmem)*:	**Podpis:**

Na základě vyplnění a připevnění tohoto formuláře nebudete vyhledáváni ve svém bydlišti a ulehčíte tím práci záchranářům.

zde odstřihněte

Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
Zubatého 1, 614 00 Brno
www.chytre-blondynky.cz